

Godina XXIV
Utorak, 14. siječnja/januara 2020. godine

Број/Број

2

Година XXIV
Уторак, 14. јануара 2020. године

ISSN 1512-7494 - hrvatski jezik
ISSN 1512-7508 - srpski jezik
ISSN 1512-7486 - bosanski jezik

**PREDSJEDNIŠTVO
BOSNE I HERCEGOVINE**

5

Na temelju članaka 11. i 12. točke c) Zakona o obrani Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 88/05), članka 15. Zakona o sudjelovanju pripadnika Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih uposlenika u operacijama potpore miru i drugim aktivnostima u inozemstvu ("Službeni glasnik BiH", broj 14/05), te članka 32. stavka 1. točka a) i b) Poslovnika o radu Predsjedništva Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 10/13, 32/13 i 22/14), Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 52. izvanrednoj sjednici, održanoj 27. prosinca 2019. godine, donijelo je

ODLUKU

**O IMENOVANJU VODITELJA DIJELA KONTINGENTA
ORUŽANIH SNAGA BOSNE I HERCEGOVINE U MISIJI
POTPORE MIRU "ODLUČNA POTPORA" U
ISLAMSKOJ REPUBLICI AFGANISTAN**

Članak 1.
(Predmet)

Ovom odlukom imenuje se voditelj dijela kontingenta Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u misiji potpore miru "Odlučna potpora" u Islamskoj Republici Afganistan (u daljem tekstu: Misija RSM).

Članak 2.
(Voditelj dijela kontingenta)

Pukovnik Zdenko Vidaković imenuje se za voditelja dvanaeste rotacije skupine časnika Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u misiji RSM.

Članak 3.
(Mandat)

Voditelj dijela kontingenta Oružanih snaga Bosne i Hercegovine imenuje se na razdoblje trajanja mandata dvanaeste

rotacije skupine časnika Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u misiji RSM.

Članak 4.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u "Službenom glasniku BiH".

Broj 01-50-1-4544-15/19
27. prosinca 2019. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Željko Komšić, v. r.

На основу чланова 11. и 12. тачке ц) Закона о одбрани Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 88/05), члана 15. Закона о учешћу припадника Оружаних снага Босне и Херцеговине, полицијских службеника, државних службеника и осталих запосленика у операцијама подршке миру и другим активностима у иностранству ("Службени гласник БиХ", број 14/05), те члана 32. став 1. тачка а) и б) Пословника о раду Председништва Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 10/13, 32/13 и 22/14), Председништво Босне и Херцеговине на 52. ванредној сједници, одржаној 27. децембра 2019. године, донијело је

ОДЛУКУ

**O IMENOVAŃU ŠEFA DIJELA KONTINGENTA
ORUŽANIH SNAGA BOSNE I HERCEGOVINE U
MISIJI PODRŠKE MIRU "ODLUČNA PODRŠKA"
U ISLAMSKOJ REPUBLICI AFGANISTAN**

Члан 1.
(Предмет)

Овом одлуком именује се шеф дијела контингента Оружаних снага Босне и Херцеговине у мисији подршке миру "Одлучна подршка" у Исламској Републици Авганистан (у даљем тексту: Мисија RSM).

Члан 2.

(Шеф дијела контингента)

Пуковник Зденко Видаковић именује се за шефа дванаесте ротације групе официра Оружаних снага Босне и Херцеговине у мисији RSM.

Члан 3.

(Мандат)

Шеф дијела контингента Оружаних снага Босне и Херцеговине именује се на период трајања мандата дванаесте ротације групе официра Оружаних снага Босне и Херцеговине у мисији RSM.

Члан 4.

(Ступање на снагу)

Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а објавиће се у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-50-1-4544-15/19
27. децембра 2019. године
Сарајево

Председавајући
Жељко Комшић, с. р.

На основу чланова 11. и 12. тачке c) Закона о одбрани Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 88/05), члана 15. Закона о учешћу припадника Оружаних снага Босне и Херцеговине, полицијских службеника, државних службеника и осталих запосленика у операцијама подршке миру и другим активностима у иностранству ("Службени гласник БиХ", број 14/05), те члана 32. став 1. тачка а) и б) Пословника о раду Председништва Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 10/13, 32/13 и 22/14), Председништво Босне и Херцеговине на 52. ванредној сједници, одржаној 27. децембра 2019. године, донјело је

ODLUKU

**O IMENOVANJU ŠEFA DIJELA KONTINGENTA
ORUŽANIH SNAGA BOSNE I HERCEGOVINE U MISIJI
PODRŠKE MIRU "ODLUČNA PODRŠKA" U
ISLAMSKOJ REPUBLICICI AFGANISTAN**

Члан 1.

(Предмет)

Овом одлуком именује се шеф дијела контингента Оружаних снага Босне и Херцеговине у мисији подршке миру "Одлучна подршка" у Исламској Републици Афганистан (у даљем тексту: Мисија RSM).

Члан 2.

(Шеф дијела контингента)

Пукovníк Зденко Видаковић именује се за шефа дванаесте ротације групе официра Оружаних снага Босне и Херцеговине у мисији RSM.

Члан 3.

(Мандат)

Шеф дијела контингента Оружаних снага Босне и Херцеговине именује се на период трајања мандата дванаесте ротације групе официра Оружаних снага Босне и Херцеговине у мисији RSM.

Члан 4.

(Ступање на снагу)

Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а објавит ће се у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-50-1-4544-15/19
27. децембра 2019. године
Сарајево

Председавајући
Жељко Комшић, с. р.

6

На основу чланова 11. и 12. тачка c) Закона о одбрани Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 88/05), члана 15. Закона о судјеловању припадника Оружаних снага Босне и Херцеговине, полицијских службеника, државних службеника и осталих запосленика у операцијама потпоре миру и другим активностима у иностранству ("Службени гласник БиХ", број 14/05), члана 32. ставка (1) тачка а) Пословника о раду Председништва Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 10/13, 32/13 и 22/14), Председништво Босне и Херцеговине на 52. изванредној сједници, одржаној 27. просина 2019. године, донјело је

ODLUKU

**O IMENOVANJU VODITELJA GRUPE STOŽERNOG
OSOBLJA ORUŽANIH SNAGA BOSNE I HERCEGOVINE
U MISIJI OBUKE EUROPSKE UNIJE U
SREDNJOAFRIČKOJ REPUBLICICI**

Члан 1.

(Предмет)

Овом одлуком именује се водитељ групе стоžерног особља Оружаних снага Босне и Херцеговине у Мисији обуке Европске уније у Средноафричкој Републици (у даљем тексту: Мисија обуке EU).

Члан 2.

(Водитељ контингента)

Бојник Јосип Ловрић именује се за водитеља шесте ротације групе стоžерног особља Оружаних снага Босне и Херцеговине у Мисији обуке EU.

Члан 3.

(Трајање мандата)

Водитељ групе именује се на раздобље трајања мандата шесте ротације стоžерног особља Оружаних снага Босне и Херцеговине у Мисији обуке EU.

Члан 4.

(Ступање на снагу)

Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а биће објављена у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-50-1-4544-16/19
27. просина 2019. године
Сарајево

Председатељ
Жељко Комшић, в. р.

На основу члана 11. и 12. тачка c) Закона о одбрани Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 88/05), члана 15. Закона о учешћу припадника Оружаних снага Босне и Херцеговине, полицијских службеника, државних службеника и осталих запосленика у операцијама подршке миру и другим активностима у иностранству ("Службени гласник БиХ", број 14/05), члана 32. став (1) тачка а) Пословника о раду Председништва Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 10/13, 32/13 и 22/14), Председништво Босне и Херцеговине на 52. ванредној сједници, одржаној 27. децембра 2019. године, донјело је

ODLUKU

**O IMENOVANJU ŠEFA GRUPE ŠTABNOG OSOBLJA
ORUŽANIH SNAGA BOSNE I HERCEGOVINE U
MISIJI OBUKE EUROPSKE UNIJE U
CENTRALNOAFRIČKOJ REPUBLICICI**

Члан 1.

(Предмет)

Овом одлуком именује се шеф групе штабног особља Оружаних снага Босне и Херцеговине у Мисији обуке Европске уније у Централноафричкој Републици (у даљем тексту: Мисија обуке EU).

Члан 2.

(Шеф контингента)

Мајор Јосип Ловрић именује се за шефа шесте ротације групе штабног особља Оружаних снага Босне и Херцеговине у Мисији обуке ЕУ.

Члан 3.

(Трајање мандата)

Шеф групе именује се на период трајања мандата шесте ротације штабног особља Оружаних снага Босне и Херцеговине у Мисији обуке ЕУ.

Члан 4.

(Ступање на снагу)

Ова Одлука ступа на снагу даном доношења, а биће објављена у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-50-1-4544-16/19

27. децембра 2019. године

Сарајево

Председавајући

Жељко Комшић, с. р.

На основу члана 11. и 12. тачка с) Закона о одбрани Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 88/05), члана 15. Закона о уčešћу припадника Оружаних снага Босне и Херцеговине, полицијских службеника, државних службеника и осталих запосленика у операцијама подршке миру и другим активностима у иностранству ("Службени гласник БиХ", бр. 14/05), члана 32. став (1) тачка а) Пословника о раду Предсједништва Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 10/13, 32/13 и 22/14), Предсједништво Босне и Херцеговине на 52. ванредној сједници, одржаној 27. децембра 2019. године, донијело је

ОДЛУКУ**О ИМЕНОВАЊУ ШЕФА ГРУПЕ ШТАБНОГ ОСОБЉА ОРУЖАНИХ СНАГА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У МИСИЈИ ОБУКЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У CENTRALNOAFRIČKOЈ REPUBLICИ**

Члан 1.

(Предмет)

Овом одлуком именује се шеф групе штабног особља Оружаних снага Босне и Херцеговине у Мисији обуке Европске уније у Centralnoafričkoј Republicи (у даљем тексту: Мисија обуке ЕУ).

Члан 2.

(Шеф контингента)

Мајор Јосип Ловрић именује се за шефа шесте ротације групе штабног особља Оружаних снага Босне и Херцеговине у Мисији обуке ЕУ.

Члан 3.

(Трајање мандата)

Шеф групе именује се на период трајања мандата шесте ротације штабног особља Оружаних снага Босне и Херцеговине у Мисији обуке ЕУ.

Члан 4.

(Ступање на снагу)

Ова Одлука ступа на снагу даном доношења, а биће објављена у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-50-1-4544-16/19

27. децембра 2019. године

Сарајево

Председавајући

Жељко Комшић, с. р.**ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ - DERK**

7

На основу члана 4.8. Закона о приеносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", бр. 7/02, 13/03, 76/09, и 1/11) и члана 28д. Metodologije за израду тарифа за услуге приеноса електричне енергије, неовисног оператора система и помоћне услуге – Проčiшћени текст ("Службени гласник БиХ", бр. 93/11, 61/14 и 95/16), на сједници Државне регулаторне комисије за електричну енергију, одржаној 31. просинца 2019. године, донијета је

ОДЛУКА**О ИЗМЈЕНИ ОДЛУКЕ О ТАРИФАМА ЗА СУСТАВНУ И ПОМОЋНЕ УСЛУГЕ**

Чланак 1.

У Одлуци о тарифама за системску и помоћне услуге ("Службени гласник БиХ", број 8/19 и 26/19), у чланку 2. ставак (1) мијенја се и гласи:

"(1) Одређује се тарифа за системску услугу у износу од 0,5188 фенинга/kWh."

Чланак 2.

Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а примјењује се од 1. сijeчња 2020. године.

Изрека одлуке се објављује у "Службеном гласнику БиХ", службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Број 04-28-5-446-1/19

31. просинца 2019. године

Тузла

Председатељ Комисије

Suad Zeljković, в. р.

На основу члана 4.8. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", бр. 7/02, 13/03, 76/09, и 1/11) и члана 28д. Metodologije за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге – Пречишћени текст ("Службени гласник БиХ", бр. 93/11, 61/14 и 95/16), на сједници Државне регулаторне комисије за електричну енергију, одржаној 31. децембра 2019. године, донијета је

ОДЛУКА**О ИЗМЈЕНИ ОДЛУКЕ О ТАРИФАМА ЗА СИСТЕМСКУ И ПОМОЋНЕ УСЛУГЕ**

Члан 1.

У Одлуци о тарифама за системску и помоћне услуге ("Службени гласник БиХ", број 8/19 и 26/19), у члану 2. став (1) мијенја се и гласи:

"(1) Одређује се тарифа за системску услугу у износу од 0,5188 фенинга/kWh."

Члан 2.

Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а примјењује се од 1. јануара 2020. године.

Диспозитив одлуке се објављује у "Службеном гласнику БиХ", службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Број 04-28-5-446-1/19

31. децембра 2019. године

Тузла

Председавајући Комисије

Suad Zeljković, с. р.

Na osnovu člana 4.8. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09, i 1/11) i člana 28d. Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge - Prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", br. 93/11, 61/14 i 95/16), na sjednici Državne regulatorne komisije za električnu energiju, održanoj 31. decembra 2019. godine, donijeta je

ODLUKA

O IZMJENI ODLUKE O TARIFAMA ZA SISTEMSKU I POMOĆNE USLUGE

Član 1.

U Odluci o tarifama za sistemsku i pomoćne usluge ("Službeni glasnik BiH", broj 8/19 i 26/19), u članu 2. stav (1) mijenja se i glasi:

"(1) Određuje se tarifa za sistemsku uslugu u iznosu od 0,5188 feninga/kWh."

Član 2.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se od 1. januara 2020. godine.

Dispozitiv odluke se objavljuje u "Službenom glasniku BiH", službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Broj 04-28-5-446-1/19

31. decembra 2019. godine

Tuzla

Predsjedavajući Komisije

Suad Zeljković, s. r.

KONKURENCIJSKO VIJEĆE BOSNE I HERCEGOVINE

8

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine, na temelju članka 25. stavak (1) točka e), članka 42. stavak (1) točka d), a u svezi sa čl. 12., 14., 16., 17. i 18. Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09), rješavajući po Prijavi namjere koncentracije gospodarskog subjekta Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2, 78000 Banja Luka, zastupanog putem odvjetnice Minele Šehović, Maršala Tita 50, 71 000 Sarajevo, zaprimljenoj dana 4. ožujka 2019. godine pod brojem UP-05-26-1-005-1/19, na 56. (pedesetšestoj) sjednici održanoj dana 18.7.2019. godine, je donijelo

RJEŠENJE

1. Ocjenjuje se uvjetno dopuštenom koncentracija na tržištu maloprodaje fiksne telefonije, mobilne telefonije, tržištu pružanja usluga interneta, te na tržištu distribucije radio i TV programa, na teritoriju Bosne i Hercegovine, koja će nastati stjecanjem kontrole gospodarskog subjekta Mtel a.d. Banja Luka nad gospodarskim subjektom "Elta-Kabel" d.o.o. Doboj, kupnjom 100% udjela u gospodarskom subjektu "Elta-Kabel" d.o.o. Doboj. (**)¹.
2. Koncentracija iz točke 1. ovog Rješenja neće se moći provesti dok se (**).
3. Ovo Rješenje o koncentraciji će se upisati u Registar koncentracija nakon dostavljanja dokaza o ispunjenju uvjeta iz točke 2. izreke.
4. Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u "Službenom glasniku BiH", službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

Konkurencijsko vijeće je dana 4. ožujka 2019. godine zaprimilo pod brojem UP-05-26-1-005-1/19 Prijavu koncentracije

(u daljnjem tekstu: Prijava) podnesenu od strane gospodarskog subjekta Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., Banja Luka (u daljnjem tekstu: MTEL ili Podnositelj prijave), o namjeri stjecanja kontrole kupnjom 100% udjela u gospodarskom subjektu "Elta-Kabel" d.o.o. Doboj, Dobojske brigade b.b., 74101 Doboj (u daljnjem tekstu: ELTA KABEL).

Prijava je podnesena na temelju Pisma o namjerama, potpisanog dana (**). godine, u kojem su strane iskazale namjeru kupoprodaje 100% udjela u kapitalu ELTA KABEL, te se obvezale da će voditi razgovore u najboljoj namjeri, te surađivati na realizaciji Pisma namjere.

Uvidom u podnesenu Prijavu Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da ista nije kompletna, u smislu članka 30. Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09) (u daljnjem tekstu: Zakon) i čl. 9. i 11. Odluke o načinu podnošenja prijave i kriterijima za ocjenu koncentracije gospodarskih subjekata ("Službeni glasnik BiH", broj 30/10), te je Podnositelju prijave dana 18. ožujka 2019. godine uputilo zahtjev za dopunu prijave broj UP-05-26-1-005-2/19.

Podnositelj Prijave je u ostavljenom roku dopunio istu, zaprimljeno dana 4. travnja 2019. godine podneskom broj UP-05-26-1-005-3/19, te dana 8. travnja 2019. godine, podneskom broj UP-05-26-1-005-4/19.

Dana 16. travnja 2019. godine, Konkurencijsko vijeće je zatražilo dopunu Prijave aktom broj UP-05-26-1-005-5/19, te dana 22. svibnja 2019. godine aktom broj UP-05-26-1-005-7/19, a ista je dopunjena u ostavljenom roku, dana 30. travnja 2019. godine, podneskom broj UP-05-26-1-005-6/19, te dana 29. svibnja 2019. godine podneskom broj UP-05-26-1-005-11/19.

Konkurencijsko vijeće je, sukladno članku 16. stavak (4) Zakona dana 1. lipnja 2019. godine objavilo Obavijest o dostavljenoj Prijavi broj UP-05-26-1-005-8/19 u kojoj su objavljeni podatci o namjeravanoj koncentraciji i u kojoj su dnevnim novinama "Nezavisne novine" i web stranici Konkurencijskog vijeća objavljeni podatci iz dostavljene Prijave koncentracije, te pozvalo sve zainteresirane gospodarske subjekte da mogu dostaviti svoje primjedbe i mišljenja.

Na izdanu Obavijest Konkurencijsko vijeće je zaprimilo dva očitovanja, i to od strane gospodarskog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216, 71210 Ilidža (u daljnjem tekstu: Telemach) zaprimljeno dana 5. lipnja 2019. godine pod brojem UP-05-26-1-005-12/19, te od TXTV d.o.o., Fočanska 1N, Tuzla zaprimljeno dana 10. lipnja 2019. godine pod brojem UP-05-26-1-005-13/19.

Zaprimljeni komentar Konkurencijsko vijeće je dostavilo i podnositelju Prijave, na uvid te očitovanje dana 10. lipnja 2019. godine, aktom broj UP-05-26-1-005-14/19.

Dana 20. lipnja 2019. godine, Konkurencijsko vijeće je zaprimilo podnesak Izjašnjenje Mtel-a broj UP-05-26-1-005-15/19, te samoinicijativno dana 3. srpnja 2019. godine podnesak broj UP-05-26-1-005-16/19, i dana 11. srpnja 2019. godine podnesak broj UP-05-26-1-005-17/19, u kojem traži zaštitu tajnih podataka dostavljenih u Prijavi.

Nakon što je utvrdilo da je Prijava kompletna, Konkurencijsko vijeće je izdalo Potvrdu o kompletnoj i urednoj Prijavi, u smislu članka 30. stavak (3) Zakona, dana 15. srpnja 2019. godine aktom broj UP-05-26-1-005-22/19.

Konkurencijsko vijeće je analizom Prijave utvrdilo slijedeće činjenice:

Prijava je podnesena, u smislu članka 16. stavak (2) Zakona o konkurenciji obzirom da je pravni osnov predmetne koncentracije Pismo o namjerama strana u svezi kupoprodaje udjela.

Podnositelj Prijave je naveo kako je prijavu predmetne koncentracije podnio i nadležnim tijelima za zaštitu konkurencije u Crnoj Gori i Republici Srbiji.

¹ Podatci predstavljaju poslovnu tajnu, u smislu članka 38. Zakona o konkurenciji.

1. Sudionici predmetne koncentracije

Sudionici koncentracije su gospodarski subjekt "Telekomunikacije Republike Srpske" a.d., skraćena tvrtka društva MTEL, a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., 78000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina i gospodarski subjekt "Elta-Kabel" d.o.o. Doboj, Dobojske brigade b.b., 74101 Doboj, Bosna i Hercegovina (bez zavisnih društava).

1.1. Gospodarski subjekt MTEL

MTEL je dio grupe društava čije je matično društvo Telekom Srbija a.d. Beograd, Republika Srbija.

Prema izvodu iz sudskog registra Okružnog privrednog suda u Banja Luci broj 057-0-Reg-Z-18-003844 od 1. 10. 2018. godine gospodarski subjekt "Telekomunikacije Republike Srpske" a.d., skraćena tvrtka društva MTEL, registriran je u sudskom registru ovog suda pod brojem MBS: 1-9317-00.

Temeljna registrirana djelatnost gospodarskog subjekta MTEL je između ostalog 61.20 djelatnost bežične telekomunikacije.

Temeljni kapital MTEL-a je podijeljen na dionice, a prema podacima iz Registra hartija od vrijednosti RS, Banja Luka, vlasništvo na dionicama imaju sljedeći dioničari:

- Telekom Srbija a.d. Beograd - 65,01%;
- PREF a.d. Banjaluka - 8,9%;
- Fond za restituciju RS a.d. Banjaluka - 5,03%;
- Zepeter fond a.d. Banjaluka - 3,2%;
- Ostali - 17,86%;

MTEL je jedan od tri nacionalna operatera na tržištu telekomunikacija u Bosni i Hercegovini, te pod poslovnim brandom "m.tel" nudi svojim korisnicima različite usluge iz oblasti mobilne telefonije, fiksne telefonije, digitalne televizije, interneta i prijenosa podataka. MTEL u Bosni i Hercegovini ima blizu dva milijuna korisnika i rasprostranjenu maloprodajnu mrežu.

1.1.1. Supsidijarna MTEL-ova gospodarska društva

1.1.1.1. Logosoft

U Bosni i Hercegovini MTEL ima 100% vlasničkog udjela u društvu Logosoft d.o.o. Sarajevo, Igmanska 9., 71000 Sarajevo, prema Aktualnom izvodu iz sudskog registra Općinskog suda u Sarajevu broj 065-0-RegZ-18-001787 od 4.3.2019. godine, Logosoft d.o.o. je upisan pod matičnim brojem 65-01-0594-11.

Logosoft d.o.o. je osnovan 1995. godine, a godinu kasnije je počeo sa radom kao IT integrator, te nakon dvije godine postaje Internet service provider, sa pretežitom djelatnošću pružanja usluga poslovnim korisnicima. Danas, Logosoft d.o.o. pruža usluge fiksne telefonije, pristupa internetu i digitalne televizije, ali je i dalje aktivan u svojoj inicijalnoj oblasti systemske integracije, edukacije i konzaltinga iz oblasti informacijskih usluga.

1.1.1.2. Telrad Net

Gospodarski subjekt Telrad Net d.o.o. Bijeljina, Hase broj 1., Hase, Bijeljina, Bosna i Hercegovina, registriran je na Okružnom privrednom sudu u Bijeljini (Izvod broj 059-0-RegZ-19-000531 od 5.3.2019. godine) pod matičnim brojem 59-01-0101-10, u 100% vlasništvu je Mtel-a.

Telrad Net d.o.o. Bijeljina je gospodarski subjekt koji se prvenstveno bavi pružanjem usluga fiksne telefonije, IP (Internet protocol) telefonije, kablovske televizije i kablovskog interneta kao i interneta većih brzina za veće sustave i poslovne korisnike, te vlastite TV produkcije. Pored toga, Telrad Net d.o.o. pruža i usluge mobilnih telefonskih usluga, kao tzv. service provider.

1.1.1.3. Blicnet

Gospodarski subjekt Blicnet d.o.o. Banja Luka, ul. Majke Jugovića 25, 78000 Banja Luka, registriran na Okružnom privrednom sudu u Banja Luci (Izvod broj 059-0-RegZ-19-

000594 od 15.2.2019. godine) pod brojem 1-3645-00, u 100% vlasništvu je Mtel-a.

Blicnet je licencirani operator mobilne i fiksne telefonije, internet service provider, mrežni operator, pružatelj kablovskog TV servisa i systemski integrator. Pruža širok spektar usluga kako za privatne tako i za poslovne korisnike. Svojim privatnim korisnicima pruža i usluge bežičnog interneta u više gradova širom BiH dok usluge za poslovne korisnike, između ostalog, uključuju VPN mobilnu telefoniju, web hosting, održavanje servera, zakup digitalnog voda i distribuciju signala.

1.2. Gospodarski subjekt ELTA KABEL - ciljno društvo

Prema izvodu iz sudskog registra Okružnog privrednog suda u Doboju broj 60-0-RegZ-19-000053 od 17. 1. 2019. godine gospodarski subjekt "Elta-Kabel" d.o.o. Doboj, Dobojske brigade b.b., 74101 Doboj, Bosna i Hercegovina, registriran je u sudskom registru ovog suda pod brojem MBS: 60-01-0117-11.

Osnivač gospodarskog subjekta ELTA KABEL je gosp. Aco Kabanica sa udjelom od 100% u ugovorenom kapitalu, a osoba ovlaštena za zastupanje je upisana gđa. Danka Jovović, broj O.I.: (**), direktor.

Temeljna registrirana djelatnost je obavljanje djelatnosti davatelja pristupa internetu, fiksne telefonije, distribucije TV programa, a registriran je i kao pružatelj usluga mobilne telefonije. Također, u ograničenom opsegu ELTA KABEL dio kapaciteta svoje mreže koristi i za zakup gospodarskim subjektima koji imaju potrebu za zakupom mreže drugog operatora ili usluge međunarodnog saobraćaja.

Dozvola za obavljanje djelatnosti operatora javnih elektronskih komunikacijskih mreža podrazumijeva pravo na izgradnju, rad i korištenje telekomunikacijske mreže na cjelokupnom teritoriju Bosne i Hercegovine. ELTA KABEL koristi mrežu uglavnom za svoje potrebe, odnosno putem mreže nudi telekomunikacijske usluge krajnjim korisnicima u BiH.

Putem svoje vlastite mreže pruža usluge fiksne telefonije u okviru nekoliko paketa. Uvođenje fiksne telefonije kod korisnika realizira se uz priključak kablovske televizije. ELTA KABEL pruža i usluge VoIP telefonije (voice over Internet protocol), te je ova usluga dostupna svim korisnicima interneta širom Bosne i Hercegovine, te nije ograničena samo na korisnike koji imaju pristup mreži ELTA KABELA. ELTA KABEL također pruža i mogućnost prijenosa broja u okviru usluga fiksne telefonije, odnosno omogućava korisnicima da zadrže postojeći telefonski broj u slučaju kada postaju korisnici drugog operatora, i obrnuto.

Usluge mobilne telefonije ELTA KABEL pruža u Bosni i Hercegovini kao tzv. Service Provider. Naime, ELTA KABEL pruža ove usluge svojim korisnicima putem mreže (**).

Usluge pristupa širokopojasnom internetu, sa različitim brzinama i cijenama, ELTA KABEL pruža putem tehnologije DOCSIS 2.0 jednom dijelu korisnika, a drugom putem tehnologije DOCSIS 3.0 (Data Over Cable Service Interface Specification), te jednom dijelu korisnika pruža usluge pristupa optičkom internetu, kojih je za sada zanemariv broj.

Usluge distribucije televizijskog programa podrazumijevaju usluge paketa televizijskog programa za krajnje korisnike, za koje je operator potpisao ugovore o distribuciji sa emiterima televizijskog programa, ili njihovim ovlaštenim predstavnicima i za koje je operator dobio suglasnost domaćih televizijskih emitera za emitiranje. U 2018. godini maksimalan broj emitiranih kanala je bio 180.

U testnoj fazi su i usluge kablovske distribucije putem javnog interneta (IPTV), koja je zamjenjiva sa aspekta potražnje sa ostalim uslugama distribucije televizijskog programa (kablovska, satelitska, DVB-T), pa se smatra dijelom istog tržišta. ELTA KABEL planira ovu uslugu pružati u cijeloj Bosni i Hercegovini. 1,5% svih korisnika distribucije televizijskog

programa se opskrbljuje bežičnim putem, kroz MMDS (Multichannel Multipoint Distribution Service) sistem u tehnologiji MPEG2.

Za obavljanje registriranih djelatnosti na teritoriju Bosne i Hercegovine, ELTA KABEL posjeduje i valjane Dozvole i suglasnosti izdane od strane Regulatorne agencije za komunikacije BiH, i to:

- Dozvola za obavljanje djelatnosti operatora javnih elektronskih komunikacijskih mreža broj 46/13,
- Dozvola za obavljanje djelatnosti davatelja fiksnih javnih telefonskih usluga, broj DFTU-09-13,
- Dozvola za obavljanje djelatnosti davatelja pristupa internetu, broj DPIU-TS/030/13,
- Dozvola za distribuciju audiovizualnih medijskih usluga i medijskih usluga radija, broj 366-DP,
- Rješenje o upisu u listu aktivnih pružatelja javnih mobilnih telefonskih usluga,
- Dozvola za korištenje blokova telefonskih brojeva OT-0703-637/12 i OT-FT-1108/17,
- Dozvola za korištenje pojedinačnih telefonskih brojeva OT-0803-515/11 i OT-KB-656/13,
- Suglasnost za korištenje nacionalne signalizacijske točke (NSPC),
- Dozvola za korištenje kodova za potrebe mreže i signalizaciju u javnoj telefonskoj mreži OT-KB-367/10 – kod međunarodne signalizacijske mreže;

ELTA KABEL, (**).

ELTA KABEL vrši prodaju svojih usluga putem web-site, telefonom i kroz prodajne objekte širom BiH. U naseljima gdje nema prodajnih objekata, prodaja se vrši telefonom ili e-mailom, a korisnicima se ugovori dostavljaju putem pošte ili putem uposlenih ELTA KABEL-a osobno.

Prodajni objekti gospodarskog subjekta ELTA KABEL obuhvaćaju 20 prodajnih jedinica koji se nalaze u slijedećim gradovima i to: Banja Luka, Bileća, Bratunac, Čajniče, Derventa, Doboj, Gacko, Istočno Sarajevo, Kostajnica, Kozarska Dubica, Mrkonjić Grad, Nevesinje, Petrovo, Prijedor, Sokolac, Šekovići, Teslić, Trebinje, Zvornik i Brčko Distrikt.

2. Pravni okvir ocjene koncentracije

Konkurencijsko vijeće je u provedbi postupka ocjene predmetnih koncentracija primijenilo odredbe Zakona, Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta ("Službeni glasnik BiH", br. 18/06 i 34/10), Odluke o definiranju kategorija vladajućeg položaja ("Službeni glasnik BiH", broj 34/10), Odluke o načinu podnošenja prijave i kriterijima za ocjenu koncentracija gospodarskih subjekata ("Službeni glasnik BiH", broj 34/10), te Zakon o upravnom postupku BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16).

Konkurencijsko vijeće može, na osnovu članka 43. stavak (7) Zakona, koristiti sudsku praksu Europskog suda i odluke Europske komisije, kao i kriterije i standarde iz Uredbe Vijeća EK broj 139/2004 o kontroli koncentracije između gospodarskih subjekata, Obavijest Europske Komisije o konceptu koncentracija gospodarskih subjekata te Smjernice za ocjenu horizontalnih /vertikalnih koncentracija.

3. Pravni temelj i oblik koncentracije

Koncentracija se odnosi na stjecanje pojedinačne kontrole gospodarskog subjekta MTEL nad gospodarskim subjektom ELTA KABEL i to kupnjom 100% udjela.

U tom smislu strane su dana (**). godine popisale Pismo o namjerama, u kojem su strane iskazale namjeru kupoprodaje 100% udjela u kapitalu ELTA KABEL, te se obvezale da će voditi razgovore u najboljoj namjeri, te surađivati na realizaciji Pisma namjere, te je plan da se transakcija zatvori nakon pribavljanja

svih nužnih regulatornih odobrenja, uključujući i odobrenje Konkurencijskog vijeća.

Pravni oblik koncentracije predstavlja stjecanje kontrole gospodarskog subjekta MTEL nad gospodarskim subjektom ELTA KABEL, u smislu članka 12. stavak (1) točka b) Zakona. (**).

4. Obveza prijave koncentracije

Obveza prijave koncentracije postoji ukoliko su ispunjeni uvjeti iz članka 14. stavak 1) točka b) Zakona, odnosno da ukupni godišnji prihod svakog od najmanje dva gospodarska subjekta sudionika koncentracije ostvaren prodajom roba i/ili usluga na tržištu Bosne i Hercegovine iznosi najmanje 8.000.000,00 KM po završnom računu u godini koja je prethodila koncentraciji, ili ako je njihov zajednički tržišni udjel na mjerodavnom tržištu veći od 40%.

Ukupni godišnji prihodi gospodarskih subjekata Mtel i ELTA KABEL, na dan 31. prosinca 2018. godine u Bosni i Hercegovini, prikazani su u Tablici 1.:

Tablica 1.

Bosna i Hercegovina	Mtel	ELTA KABEL
Ukupan prihod (KM)	(**)	(**)

Izvod: podatci iz godišnjih financijskih izvješća;

Prema podatcima iz Tablice 1. sudionici koncentracije su ispunili uvjet iz članka 14. stavak (1) točka b) Zakona, koji se odnosi na ukupni godišnji prihod na tržištu Bosne i Hercegovine, obzirom da su gospodarski subjekti sa sjedištem i prebivalištem u Bosni i Hercegovini, te su isti bili u obvezi podnijeti Prijavu koncentracije Konkurencijskom vijeću.

5. Mjerodavno tržište

Mjerodavno tržište koncentracije, u smislu članka 3. Zakona o konkurenciji, te čl. 4. i 5. Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta, čini tržište određenih proizvoda /usluga koje su predmet obavljanja djelatnosti na određenom zemljopisnom tržištu.

Prema odredbi članka 4. Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta, mjerodavno tržište u proizvodnom smislu obuhvaća sve proizvode i/ili usluge koje potrošači i/ili korisnici smatraju međusobno zamjenjivim, pod prihvatljivim uvjetima, imajući u vidu posebno njihove bitne značajke, kvalitetu, uobičajenu namjenu, način uporabe, uvjete prodaje i cijene.

Nadalje, prema članku 5. Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta, mjerodavno tržište u zemljopisnom smislu obuhvaća cjelokupan ili dio teritorija Bosne i Hercegovine na kojem gospodarski subjekt djeluje u prodaji i/ili kupnji mjerodavnog proizvoda pod jednakim ili dovoljno ujednačenim uvjetima i koji to tržište bitno razlikuje od uvjeta tržišne konkurencije na susjednim zemljopisnim tržištima.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da, obzirom na prirodu poslovne djelatnosti koju obavljaju sudionici koncentracije, te postojanje važećih dozvola za obavljanje djelatnosti izdanih od strane RAK-a, četiri mjerodavna maloprodajna tržišta, i to tržište fiksne telefonije, mobilne telefonije, tržište pružanja usluga interneta i tržište distribucije radio i TV programa.

Konkurencijsko vijeće je kao mjerodavno zemljopisno tržište predmetne koncentracije odredilo tržište Bosne i Hercegovine.

Konkurencijsko vijeće se, prilikom određivanja mjerodavnog tržišta baziralo na više pokazatelja i to isključivo kao prvo, na činjenici da je Regulatorna agencija za komunikacije (u daljnjem tekstu: RAK), kao sektorski regulator tržišta telekomunikacija u svojim analizama za 2018. godinu (koja je mjerodavna za predmetni postupak) utvrdila da gospodarski subjekt ELTA KABEL djeluje na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine. Nadalje, RAK svoje studije prikazuje na nacionalnoj razini, svi podatci

koje prikuplja i obrađuje kao što su broj korisnika, sudionika na tržištu, tržišni udjeli određeni su i usporedno prikazani za cijeli teritorij BiH, što je i Konkurencijsko vijeće je uzelo prilikom određivanja mjerodavnog tržišta BiH predmetne koncentracije.

Također, Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir i činjenicu da gospodarski subjekt ELTA KABEL posjeduje važeće dozvole za obavljanje telekomunikacijskih usluga izdane od strane RAK-a na temelju kojih može obavljati djelatnost na cijeloj teritoriju BiH.

Prilikom određivanja mjerodavnog tržišta predmetne koncentracije Konkurencijsko vijeće je cijenilo i praksu Europske komisije, sukladno članku 43. stavak (7) Zakona, i to činjenicu da je regulacija telekomunikacijskih usluga nacionalna (fiksna telefonija), kada je riječ o mjerodavnom tržištu mobilne telefonije korisnici imaju mogućnost pristupa samo licenciranim mrežnim operatorima, a licenciranje se obavlja na nacionalnoj razini pa samim tim je i Konkurencijsko vijeće odredilo da je mjerodavno tržište Bosna i Hercegovina. Što se tiče mjerodavnog tržišta pružanja usluga širokopojasnog interneta krajnjim korisnicima isto je određeno kao cijela Bosna i Hercegovina imajući u vidu regulatorne barijere, dok je tržište distribucije radio i televizijskog programa također određeno kao tržište cijele Bosne i Hercegovine, imajući u vidu različite parametre, kao što su lingvistička homogenost tržišta uslijed razlika u regulatornim režimima, kulturoloških faktora i drugih razlika.

Konkurencijsko vijeće je također uzelo u obzir i mogućnost zakupa vodova između operatora. Naime, operatori na tržištu Bosne i Hercegovine koji posjeduju važeće dozvole za pružanje telekomunikacijskih usluga imaju mogućnost da djeluju na područjima na kojima nemaju svoju mrežnu infrastrukturu, i to putem „ugovora o iznajmljivanju mreže“, iz čega se može zaključiti da svaki operator može pristupiti bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine, odnosno može pružati svoje usluge na bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine na kojem nema vlastitu infrastrukturu.

Također, Konkurencijsko vijeće ističe da je prilikom određivanja mjerodavnog tržišta predmetne koncentracije cijenilo i uzelo u obzir, da sukladno Pravilu 62/2012 o prenosivosti telefonskih brojeva RAK-a, a koji se odnosi na usluge fiksne i mobilne telefonije, svaki korisnik na vlastiti zahtjev može promijeniti operatora, a zadržati svoj postojeći broj. Uz to, svaki korisnik interneta ujedno ima i pristup VoIP telefoniji koja čini jedinstveno mjerodavno tržište proizvođača sa fiksnom telefonijom. Budući da svi operateri u BiH nude VoIP uslugu, korisnik može jednostavno odabrati drugog operatora.

Pravilom RAK-a 68/2013 o obavljanju djelatnosti davatelja fiksnih javnih telefonskih usluga kojim su propisani jednaki uvjeti za sve operatore u Bosni i Hercegovini za stjecanje prava i osnovna pravila za obavljanje djelatnosti komercijalnih davatelja fiksnih javnih telefonskih usluga i Pravilom 62/2012 o prenosivosti telefonskih brojeva kojim se utvrđuju tehnički i administrativni uvjeti kojima korisnici u javnoj telefonskoj mreži Bosne i Hercegovine zadržavaju svoj/fiksne brojeve neovisno od promjene lokacije, servisa i operatora telekomunikacija. Svi operatori u BiH podložni su jedinstvenom regulatornom sustavu u BiH i za sve operatore važe ista pravila bez obzira na lokaciju njihovog sjedišta imovine pa i korisnika.

Europska komisija je utvrdila da je jedan od osnovnih čimbenika po osnovu kojeg se tržište promatra kao nacionalno po opsegu¹, činjenica da su cjenovne politike operatora telekomunikacija pretežito nacionalne. U BiH operatori usvajaju cjenovne

politike koje se primjenjuju diljem BiH. Pored toga, operatori sa značajnom tržišnom snagom dužni su primjenjivati granične cijene za govorne telefonske usluge u fiksnoj telefoniji za sve korisnike u BiH. Ove cijene je propisao RAK Pravilom 67/2012 o modelu rebalansa cijena govornih telefonskih usluga u BiH.

Svi operatori fiksne telefonije u Bosni i Hercegovini pružaju usluge svojim korisnicima putem mrežne telekomunikacijske infrastrukture. Naime, operator javne elektronske telekomunikacijske mreže kojem je izdana odgovarajuća dozvola od RAK-a može biti vlasnik ili posjedovati javne elektronske komunikacijske mreže namijenjene za pružanje javnih telekomunikacijskih usluga. Zatim, takav operator može instalirati javne elektronske telekomunikacijske mreže sa pravom građenja i instaliranja preko javnih ili privatnih površina, koristiti radio frekvenzijski spektar za potrebe rada mreže i samostalno pružati javne telekomunikacijske usluge na takvoj mreži. Operator također može davati telekomunikacijsku mrežu u zakup drugim licenciranim operatorima telekomunikacija.

Operator javne elektronske telekomunikacijske mreže može biti vlasnik/posjedovati mrežu na cjelokupnom teritoriju BiH ili jednom njenom dijelu. Gospodarski subjekti MTEL i ELTA KABEL su nositelji nacionalne mrežne dozvole za područja svih općina u BiH. Također, licencirani operatori telekomunikacija koji nisu vlasnici telekomunikacijske mreže ili su vlasnici mreže samo na jednom dijelu teritorija, mogu imati slobodan pristup mreži drugih operatora. Naime ovakvi operatori mogu zaključiti ugovore o zakupu mreže sa nositeljem mrežne dozvole, putem koje mogu osigurati svoje prisustvo i na drugim dijelovima BiH. Zakup mrežne infrastrukture za alternativnog operatora je ekonomičnije rješenje u odnosu na opciju pribavljanja mrežne dozvole i izgradnju vlastite mreže. Imajući u vidu navedeno, svi operatori registrirani za pružanje usluga fiksne telefonije, bez obzira na rasprostranjenost vlastite mreže, mogu imati nesmetan pristup korisnicima diljem BiH.

Ovdje treba imati u vidu i zamjenjivost tradicionalnih usluga fiksne telefonije sa VoIP (internet telefonijom) što znači da se i ove usluge smatraju dijelom tržišta fiksne telefonije. Ovo je utvrđeno praksom Europske komisije², pa se primjera radi u odluci Europske komisije Vodafon/OnO navodi da su ove usluge zamjenjive (stoga se smatraju dijelom istog tržišta) jer su usluge u velikom dijelu iste i dolazi do unaprjeđenja kvalitete VoIP telefonije. Svi operatori u BiH nude VoIP uslugu, tako da bez obzira na mrežnu infrastrukturu, oni mogu da se natječu sa bilo kojim operatorom fiksne telefonije iz bilo kojeg dijela BiH.

Također, u ranijim odlukama, kako se navodi u Prijavi, EK je tržište fiksne telefonije definirala kao nacionalno po opsegu. U predmetu Carphone Warehouse/Tiscali UK, EK je zaključila da je mjerodavno tržište nacionalno, imajući u vidu kontinuirani značaj nacionalne regulacije u sektoru telekomunikacija, opskrbe uzlaznih veleprodajnih usluga koje funkcioniraju na nacionalnoj osnovi kao i činjenice da su cjenovne politike operatora telekomunikacija pretežito nacionalne.

Gospodarski subjekt ELTA KABEL je registriran i kao pružatelj usluga mobilne telefonije u Bosni i Hercegovini i upisan je u Registar davatelja javnih mobilnih telefonskih usluga u BiH. Pravilom RAK-a 73/2014 o obavljanju djelatnosti pružatelja javnih mobilnih telefonskih usluga propisuju se jednaki uvjeti za sve operatore u BiH za stjecanje prava i osnovna pravila za obavljanje djelatnosti komercijalnog davatelja javnih mobilnih telefonskih usluga i Pravilo 62/2012 o prenosivosti telefonskih brojeva kojim se uređuju tehnički i administrativni uvjeti kojima korisnici u javnoj telefonskoj mreži BiH zadržavaju svoj/svoje

¹ Pogledati Odluku EK br.COMP/M 5730 Telefonica/Hansenet Telekommunikation, paragraph 28; br. COMP/M.5532 CarphoneWarehouse/TiscaliUK, paragraf 56;COMP7/M 6999-Vodafone/Kabel Deutschland, paragraf 137, M.8883-PPH GROUP/TELENOR TARGET COMPANIES, paragraf 22.

² Pogledati Odluku EK br. COMP/M.5532- Carphone Warehouse/Tiscali UK, paragraf 35; COMP/M7231-Vodafone/OnO, paragraf 26.

brojeve neovisno od promjene lokacije, servisa i operatora telekomunikacija.

Također, prema dosadašnjoj praksi Europske komisije koja je zauzela mišljenje da je tržište mobilne telefonije nacionalno po opsegu¹. Naime Europska komisija smatra da je tržište mobilne telefonije krajnjim korisnicima nacionalno, budući da korisnici imaju mogućnost pristupa mobilnim uslugama samo od licenciranih mrežnih operatera, a samo licenciranje se obavlja na nacionalnoj razini².

U Prijavi se dalje navodi da je EK u svojoj dosadašnjoj praksi zauzela stav da je tržište mobilne telefonije nacionalno po opsegu. U predmetu Vodafone/Singlepoint EK je smatrala da je tržište mobilne telefonije krajnjim korisnicima nacionalno, budući da korisnici imaju mogućnost pristupa mobilnim uslugama samo od licenciranih mrežnih operatora, a samo licenciranje se obavlja na nacionalnoj razini.

U BiH licenciranje se također obavlja na nacionalnoj razini i to tako što RAK kao regulator sektora telekomunikacija sa nadležnostima na teritoriju BiH izdaje dozvole operatorima mobilne telefonije koje važe za teritorij cijele BiH.

Također, Europska komisija u svojoj dosadašnjoj praksi smatra da je jedan od razloga za nacionalnu definiciju tržišta, i činjenica da operatori imaju u vidu nacionalno tržište prilikom određivanja cjenovne politike za usluge krajnjim korisnicima i da velika većina operatora primjenjuje cijene na nacionalnoj razini³. Nadalje, i u BiH operatori usvajaju cjenovne politike na nacionalnoj razini koje se primjenjuju na korisnike diljem BiH. Treba napomenuti da postoji velika fleksibilnost u smislu da korisnici jednog operatora na tržištu mobilne telefonije u svakom trenutku mogu promijeniti operatora. Pa tako sukladno Pravilu 62/2012 o prenosivosti telefonskih brojeva, koje se primjenjuje na usluge fiksne i mobilne telefonije, svakom korisniku u korištenju javne telefonske usluge omogućeno je da na njegov zahtjev zadrži postojeći telefonski broj, u slučaju da postane korisnik drugog operatera. To znači da npr. korisnik usluga mobilne telefonije MTEL-a može postati korisnik usluga mobilne telefonije BH Telecoma ili drugog operatora uz zadržavanje istog telefonskog broja. Također, u BiH operatori usvajaju cjenovne politike koje se primjenjuju na korisnike diljem BiH. Operatori sa značajnom tržišnom snagom dužni su primjenjivati pravila za određivanje cijena u mobilnoj telefoniji u BiH, a koja je propisao RAK Odlukom o usklađivanju cijena usluga mobilne telefonije i uvjeta za pružanje telekomunikacijskih usluga.

Nadalje, Europska komisija je u svojoj dosadašnjoj praksi zauzela stav da je tržište pružanja usluga pristupa internetu nacionalno po opsegu⁴. Naime Europska komisija smatra da je tržište pružanja usluga pristupa internetu krajnjim korisnicima nacionalno, budući da su marketing, komercijalne i tehničke usluge, cjenovna politika i vezivanje usluga usmjereni ka nacionalnom tržištu. Pa tako i u BiH operatori na ovaj način usmjeravaju poslovanje na korisnike diljem BiH, pri tome ne praveći razliku među korisnicima po osnovu dijela teritorija na kojem se isporučuje usluga.

¹ Pogledati Odluke Evropske komisije br. COMP/M.6990-Vodafone/Kabel Deutschland; COMP/M.5650-Tmobile/Orange; COMP/M.3916-T-Mobile Austria/Tele.ring; COMP/M.3530-TeliaSonera AB/Orange/A/S COMP/M.7231 Vodafone/OnO, PARAGRAF 42.

² Pogledati Odluku EK br. COMP/M.3245 Vodafone/Singlepoint, paragraf 16 i dalje.

³ Pogledati Odluku EK br. M.7612-Hutchison 3G UK/Telefonica, paragraf 291.

⁴ Pogledati Odluke EK br. M.7000-Liberty Global/Ziggo, paragraf 133; NO COMP/M.4947-Vodafone/Tele2, Italy/Tele2 Spain, paragraf 16; No COMP/M.5532-Carphone/Warehouse/Tiscali UK, PARAGRAF 47, No COMP/M5730-Telefonica/Hansenet, paragraf 28; No COMP/M.5734-Liberty Global Europe/Unitymedia, paragraf 42; COMP/M 6990-Vodafone/Kabel Deutschland, paragraf 197; COMP/M.7421-Orange/Jazztel, paragraf 60.

U predmetu Liberty Global Europe/Unitymedia, EK je zauzela stav da je tržište pružanja usluga širokopojasnog interneta krajnjim korisnicima nacionalno po opsegu, imajući u vidu regulatorne barijere.

Operatori usluga pristupa internetu u BiH pružaju ove usluge svojim korisnicima putem mrežne telekomunikacijske infrastrukture (mobilne i fiksne). Shodno tome, za ocjenu mjerodavnog zemljopisnog tržišta potrebno je uzeti u obzir i ovaj čimbenik. Sve što je naprijed navedeno za tržište fiksne telefonije u pogledu mrežne infrastrukture, primjenjivo je i za uslugu pružanja interneta. Naime, operator javne elektronske komunikacijske mreže kojem je izdana odgovarajuća dozvola RAK-a može biti vlasnik ili posjedovati javne elektronske komunikacijske mreže i samostalno pružati javne telekomunikacijske usluge na takvoj mreži ili može davati telekomunikacijsku mrežu u zakup drugim licenciranim operatorima telekomunikacija. Što znači da licencirani operatori koji nisu nositelji mrežne dozvole odnosno nisu vlasnici telekomunikacijske mreže, imaju slobodan pristup mreži u drugim dijelovima BiH. Oni mogu, zaključivanjem ugovora o zakupu mreže sa nositeljem mrežne dozvole osigurati svoju nazočnost na drugim dijelovima tržišta BiH.

Također, Konkurencijsko vijeće napominje da je Europska komisija prema svojoj dosadašnjoj praksi zaključila da je tržište pružanja usluga interneta nacionalno, iz razloga što se operatori između ostalog natječu na području države članice na kojoj su aktivni i uvjeti konkurencije u jednoj državi su različiti u odnosu na druge. Čimbenici koji utječu na ove različitosti su broj konkurenata, zarade stupanj konkurencije, troškovi, broj stanovnika i slično.

Europska komisija je u svojoj dosadašnjoj praksi zauzela stav da je tržište distribucije radio i televizijskog programa nacionalno po opsegu⁵.

Naime, Europska komisija je zaključila da je tržište distribucije TV signala nacionalno po opsegu po svojoj prirodi, a može obuhvaćati i lingvistički homogena područja⁶.

U predmetu News Corp/Premiere EK je zaključila da je tržište distribucije radio i TV programa nacionalno po opsegu po svojoj prirodi ili imajući u vidu različite parametre kao što je npr. lingvistička homogenost tržišta uslijed razlika u regulatornim režimima, kulturnoloških čimbenika i drugih razlika.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da je tržište pružanja usluga distribucije radio televizijskog programa područje čitave BiH iz razloga što, kao i u slučaju fiksne telefonije i usluga pružanja pristupa internetu, operatori usluga distribucije radio i TV programa u BiH pružaju ove usluge svojim korisnicima putem mrežne telekomunikacijske infrastrukture. Tako da sve što je gore već navedeno vezano za tržište fiksne telefonije u pogledu mrežne infrastrukture važi i za, tj. primjenjivo je i za tržište distribucije radio i TV programa u BiH. Naime, operator javne elektronske komunikacijske mreže kojem je izdana odgovarajuća dozvola RAK-a može biti vlasnik ili posjedovati javne elektronske komunikacijske mreže i samostalno pružati javne telekomunikacijske usluge na takvoj mreži ili može davati telekomunikacijsku mrežu u zakup drugim licenciranim operatorima telekomunikacija. Što znači da licencirani operatori koji nisu nositelji mrežne dozvole odnosno nisu vlasnici telekomunikacijske mreže, imaju slobodan pristup mreži u drugim dijelovima BiH zaključivanjem ugovora o zakupu mreže sa nositeljem mrežne dozvole čime će osigurati svoju nazočnost na drugim dijelovima tržišta BiH. Gospodarski subjekti MTEL i ELTA KABEL su nositelji nacionalne mrežne dozvole za

⁵ Pogledati Odluku EK br. COMP/M.5121 News Corp/Premiere, paragraf 27; No COMP/M.4504 SFR/Tele 2 France Paragraf 48.

⁶ Pogledati Odluku EK br. COMP/M.5932-News Corp/BskyB, paragraf 110

područje svih općina u Bosni i Hercegovini i samostalno pružaju usluge pristupa internetu putem takve mreže.

Dodatno, treba imati u vidu i da Europska komisija u svojim ranijim odlukama nije segmentirala ovo tržište na osnovu tradicionalnih načina pružanja usluga (kabelska, satelitska, DVBT¹ ili IPTV)². Unatoč tehničkim različitostima načina pružanja usluga distribucije TV i radio programa su sa stajališta krajnjih potrošača zamjenjivi. To znači da se operator koji pruža usluge putem npr. satelita (nije priključen na javnu elektronsku komunikaciju) natječe na istom tržištu sa operatorima koji pružaju usluge putem kabelskog sustava bez obzira na to u kojem dijelu BiH se on nalazi.

Slijedom navedenog, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da je mjerodavno tržište predmetne koncentracije maloprodajno tržište fiksne telefonije, mobilne telefonije, tržište pružanja usluga interneta i tržište distribucije radio i TV programa, na teritoriju Bosne i Hercegovine.

6. Analiza mjerodavnog tržišta

Podnositelj prijave je dostavio, Konkurencijskom vijeću pregled tržišnih udjela sudionika koncentracije i glavnih konkurenata na mjerodavnim tržištima za 2018. godinu i to:

Pregled tržišnih udjela sudionika koncentracije i glavnih konkurenata na maloprodajnom **tržištu fiksne telefonije** prema broju pretplatnika u BiH u 2018. godini, prema podacima RAK-a dani su u Tablici 2.

Tablica 2.

Fiksna telefonija	
Operator	Tržišni udjel %
BH Telecom	(**)
Telekom grupa (Mtel)	(**)
Telemach grupa	(**)
HT Mostar	(**)
ELTA KABEL	(**)
Ostali	(**)
Mtel + ELTA KABEL	(**)
Ukupno	100

Izvor: Podatci iz Prijave;

Prema podacima iz Tablice 2. tržišni udio gospodarskog subjekta Mtel na mjerodavnom tržištu maloprodaja fiksne telefonije u 2018. godini iznosio je (**)% na području Bosne i Hercegovine, dok je udio gospodarskog subjekta ELTA KABEL iznosio (**)%.

Njihov zajednički tržišni udio, slijedom navedenog, iznosio je (**)%.

Pregled tržišnih udjela sudionika koncentracije i glavnih konkurenata na maloprodajnom tržištu mobilne telefonije u BiH, u 2018. godini, dani su u Tablici 3.

Tablica 3.

Mobilna telefonija	
Operator	Tržišni udjel %
BH Telecom	(**)
Telekom Grupa (Mtel)	(**)
HT Mostar	(**)
ELTA KABEL	(**)
Mtel + ELTA KABEL	(**)
Ukupno	100

Izvor: Podatci iz Prijave;

¹ Digital Video Broadcasting-Terrestrial-Podrazumjeva prenos digitalnog audio i video sadržaja zemaljskim putem (engl.over-the-air)posredstvom emisione tehnologije u VHF i UHF opsegu uz pomoć konvencionalnih sustava predajnika i odgovarajućih prijemnika.

² Pogledati Odluku EK br. COMP/M.5121 News Corp/Premiere, paragraf 22 i Odluku EK br. COMP/M.4504 SFR/Tele 2 France, paragraf 46.

Tržišni udio gospodarskog subjekta Mtel na području Bosne i Hercegovine, prema podacima iz Tablice 3., na tržištu pružanja usluge mobilne telefonije u 2018. godini iznosio je (**)% , dok je tržišni udio gospodarskog subjekta ELTA KABEL koji je iznosio (**)%.

Zajednički tržišni udio sudionika koncentracije u 2018. godini na tržištu pružanja usluge mobilne telefonije iznosio (**)%.

Pregled tržišnih udjela sudionika koncentracije i glavnih konkurenata na tržištu Interneta prema broju priključaka širokopojasnog pristupa internetu u fiksnim mrežama za 2018. godinu dani su u Tablici 4.

Tablica 4.

Internet	
Operator	Tržišni udjel %
BH Telecom	(**)
Telekom Grupa (Mtel)	(**)
Telemach grupa	(**)
HT Mostar	(**)
ELTA KABEL	(**)
Ostali	(**)
Mtel + ELTA KABEL	(**)
Ukupno	100

Izvor: Podatci iz Prijave;

Tržišni udio gospodarskog subjekta Mtel na području Bosne i Hercegovine, prema podacima iz Tablice 4., na tržištu pružanja usluge interneta u 2018. godini iznosio je (**)% , dok je tržišni udio gospodarskog subjekta ELTA KABEL koji je iznosio (**)%.

Zajednički tržišni udio sudionika koncentracije u 2018. godini na tržištu pružanja usluge interneta iznosio (**)%.

Pregled tržišnih udjela sudionika koncentracije i glavnih konkurenata na tržištu distribucije radio i TV programa za 2018. godinu prema broju korisnika, dani su u Tablici 5.

Tablica 5.

Distribucija radio i TV programa	
Operator	Tržišni udjel %
Telemach grupa	(**)
BH Telecom	(**)
Telekom Grupa (Mtel)	(**)
ELTA KABEL	(**)
HT Mostar	(**)
Ostali operatori	(**)
Mtel + ELTA KABEL	(**)
Ukupno	100

Izvor: podatci iz Prijave;

Tržišni udjel gospodarskog subjekta Mtel na području Bosne i Hercegovine, prema podacima iz Tablice 5., na tržištu pružanja usluga distribucije radio i TV programa u 2018. godini iznosio je (**)% , dok je tržišni udjel gospodarskog subjekta ELTA KABEL koji je iznosio (**)%.

Zajednički tržišni udjel sudionika koncentracije u 2018. godini na tržištu pružanja usluga distribucije radio i TV programa iznosio (**)%.

7. Očitovanja trećih strana na Obavijest o prijavi koncentracije

U svezi sa Obavijesti o Prijavi koncentracije broj UP-05-26-1-005-9/19 od dana 1. lipnja 2019. godine, objavljene u dnevnim novinama "Nezavisne novine" i web stranici Konkurencijskog vijeća, zaprimljena su dva očitovanja, i to od strane gospodarskog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216, 71210 Ilidža (u daljem tekstu: Telemach) zaprimljeno dana 5. lipnja 2019. godine pod brojem UP-05-26-1-005-12/19, te od TXTV d.o.o., Fočanska 1N, Tuzla zaprimljeno dana 10. lipnja 2019. godine pod brojem UP-05-26-1-005-13/19.

U zaprimljenom očitovanju gospodarskog subjekta Telemach, isti je dostavio svoj komentar, i stav o podnesenoj prijavi koncentracije od strane gospodarskog subjekta Mtel, o namjeri stjecanja kontrole nad gospodarskim subjektom ELTA KABEL, sa prijedlogom Konkurencijskom vijeću za postupanje, i to:

- komentar po javnom pozivu Konkurencijskog vijeća BiH - argumenti za zabrinutost u pogledu narušavanja tržišne konkurencije - stvaranja monopolskog položaja i isključivanja konkurencije sa tržišta vezano za namjeravano stjecanje pojedinačne kontrole nad gospodarskim subjektom Elta Kabel d.o.o. Doboj od strane gospodarskog subjekta Mtel a.d. Banja Luka, sukladno članku 16. stavak (4) Zakona o konkurenciji,
- zahtjev za dodjelu statusa stranke u postupku, sukladno članku 41. Zakona o upravnom postupku BiH,
- zahtjev za uvid u spis i kopiranje spisa, sukladno članku 37. Zakonom o konkurenciji, te
- zahtjev za izuzećem postupajućeg odgovornog člana i predsjednika Konkurencijskog vijeća BiH, na temelju članka 35. do 37. Zakona o upravnom postupku BiH.

Dana 10. lipnja 2019. godine, aktom broj UP-05-26-1-005-14/19, komentari gospodarskog subjekta Telemach su dostavljeni i podnositelju Prijave koncentracije na uvid i očitovanje, o kojem je Podnositelj dostavio svoj stav, dana 20. lipnja 2019. godine, aktom broj UP-05-26-1-005-15/19.

U svom podnesku zaprimljenom dana 20. lipnja 2019. godine broj UP-05-26-1-005-15/19, gospodarski subjekt Mtel navodi kako smatra da se predmetna prijava koncentracije od strane Telemach-a pokušava politizirati, negira postojanje negativnih učinaka na tržištu Bosne i Hercegovine, daje osvrt i na predloženo mjerodavno tržište, te zahtjeva da se zahtjevi Telemach-a za sjecanje statusa stranke u postupku, uvida u spis, te izuzećem postupajućeg člana Konkurencijskog vijeća odbiju kao neutemeljeni, te zaključuje kako Telemach kao izravni konkurent na mjerodavnom tržištu, svoje stavove iznosi, ne radi brige o konkurenciji i zaštiti navodne ugroženosti korisnika, već radi sprječavanja transakcije, jer Telemach ne želi jačanje konkurenata na tržištu BiH.

Konkurencijsko vijeće je razmotrilo navode iz dostavljenog podneska privrednog subjekta Telemach, te na 55. (pedesetpetoj) sjednici Konkurencijskog vijeća, koja je održana dana 11. srpnja 2019. godine, a u svezi sa dostavljenim zahtjevom za dodjelu statusa stranke u postupku, donijelo Zaključak broj UP-05-26-1-005-18/19, kojim je isti odbilo, također, a sukladno prednjem gospodarskom subjektu Telemach d.o.o. je dana 15. srpnja 2019. godine upućena Obavijest broj UP-05-26-1-005-21/19, u kojem je obaviješten o zahtjevu za uvid u spis, te na taj način odlučilo o svim dostavljenim zahtjevima koji su upućeni Konkurencijskom vijeću.

U ovom postupku, vršeći analizu mjerodavnog tržišta, u proizvodnom smislu, te mjerodavnog tržišta u zemljopisnom smislu, a prilikom ocjene koncentracije, Konkurencijsko vijeće je analiziralo i sve argumente koji su navedeni, u podnesku Telemach-a, (zaprimljenog dana 5. lipnja 2019. godine, broj UP-05-26-1-005-12/19), te je utvrdilo kako provedbom koncentracije nema razumnog osnova da bi na tržištu BiH mogli nastupiti negativni efekti za konkurenciju.

Naime, Konkurencijsko vijeće navode iz predmetnog podneska gospodarskog subjekta Telemach nije uzelo u obzir prilikom ocjene predmetne koncentracije iz razloga što se zasnivaju na netočnim podatcima i navodima, kontradiktornostima i na nepravilnoj definiciji mjerodavnog tržišta. Gospodarski subjekt Telemach pokušava da ispolitizira postupak ocjene koncentracije, što je nedopustivo, jer u smislu članka 21. stavak (1) Zakona o konkurenciji, Konkurencijsko vijeće je samostalno

tijelo koje će osigurati dosljednu primjenu Zakona na cijelom teritoriju BiH i ima isključivu nadležnost u odlučivanju o postojanju zabranjenog konkurencijskog djelovanja na tržištu. Također, Telemach uslijed nedostatka konkretnih činjenica i dokaza za svoje tvrdnje o eventualnim negativnim učincima koncentracije pokušava izvršiti pritisak na rad Konkurencijskog vijeća na način da pokušava da uključi druge institucije u predmetni postupak, pokušavajući da naruši redoviti tijek postupka.

Naime, svoj stav prilikom određivanja mjerodavnog tržišta predmetne koncentracije na nacionalnoj razini, Konkurencijsko vijeće je zasnovalo na temelju više pokazatelja i to isključivo kao prvo, na činjenici da je Regulatorna agencija za komunikacije, kao sektorski regulator tržišta telekomunikacija u svojim analizama za 2018. godinu (koja je mjerodavna za predmetni postupak) utvrdila da gospodarski subjekt ELTA KABEL djeluje na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine. Nadalje, RAK svoje studije prikazuje na nacionalnoj razini, svi podatci koje prikuplja i obrađuje kao što su broj korisnika, sudionika na tržištu, tržišni udjeli određeni su i usporedno prikazani za cijeli teritorij BiH, što je i Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir prilikom određivanja mjerodavnog tržišta BiH predmetne koncentracije.

Konkurencijsko vijeće je prilikom određivanja mjerodavnog tržišta uzelo u obzir i činjenicu da gospodarski subjekt ELTA KABEL posjeduje važeće dozvole za obavljanje telekomunikacijskih usluga izdane od strane RAK-a na temelju kojih može obavljati djelatnost na cijelom teritoriju BiH.

Također, Konkurencijsko vijeće je prilikom određivanja mjerodavnog zemljopisnog tržišta predmetne koncentracije cijenilo i praksu Europske komisije, sukladno članku 43. stavak (7) Zakona, i to činjenicu da je regulacija telekomunikacijskih usluga nacionalna (fiksna telefonija), kada je riječ o mjerodavnom tržištu mobilne telefonije korisnici imaju mogućnost pristupa samo licenciranim mrežnim operatorima, a licenciranje se obavlja na nacionalnoj razini pa samim tim je i Konkurencijsko vijeće odredilo da je mjerodavno tržište Bosna i Hercegovina. Što se tiče mjerodavnog tržišta pružanja usluga širokopojasnog interneta krajnjim korisnicima isto je određeno kao cijela Bosna i Hercegovina imajući u vidu regulatorne barijere, dok je tržište distribucije radio i televizijskog programa također određeno kao tržište cijele Bosne i Hercegovine, imajući u vidu različite parametre, kao što su lingvistička homogenost tržišta uslijed razlika u regulatornim režimima, kulturoloških čimbenika i drugih razlika u uvjetima koji prevladavaju u pojedinim državama.

Nadalje prilikom određivanja mjerodavnog tržišta Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir i mogućnost zakupa vodova između operatora. Naime, operatori na tržištu Bosne i Hercegovine koji posjeduju važeće dozvole za pružanje određenih telekomunikacijskih usluga imaju mogućnost djelovati na područjima na kojima nemaju svoju mrežnu infrastrukturu, i to putem „ugovora o iznajmljivanju mreže,„ Iz čega se može zaključiti da svaki operator može pristupiti bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine, odnosno može pružati svoje usluge na bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine na kojem nema vlastitu infrastrukturu (a što je potvrdio i gospodarski subjekt Telemach na strani 15, navodeći da preko ugovora sa ELTA KABEL-om pruža svoje usluge na područjima na kojima nema vlastitu mrežu).

Također, Konkurencijsko vijeće ističe da je prilikom određivanja mjerodavnog tržišta predmetne koncentracije cijenilo i uzelo u obzir da sukladno Pravilu 62/2012 o prenosivosti telefonskih brojeva RAK-a, a koji se odnosi na usluge fiksne i mobilne telefonije, svaki korisnik na vlastiti zahtjev može promijeniti operatora, a zadržati svoj postojeći broj. Uz to, svaki korisnik interneta ujedno ima i pristup VoIP telefoniji koja čini jedinstveno mjerodavno tržište proizvoda sa fiksnom telefonijom.

Budući da svi operateri u BiH nude VoIP uslugu, korisnik može jednostavno odabrati drugog operatora.

Nadalje, koliko su kontradiktorni i zbunjujući podatci gospodarskog subjekta Telemach pokazuju njihovi navodi iz dopisa, a vezani za mjerodavno tržište, jer u jednom trenutku navodi da je mjerodavno tržište Republika Srpska, zatim spušta na pojedine gradove, dok na stranici 14. dopisa, navodi da je mjerodavno tržište predmetne koncentracije Bosna i Hercegovina. Podatci o tržišnim udjelima koje je dostavio gospodarski subjekt Telemach prema kojima je dana okvirna procjena tržišnih udjela konkurenata u kojima djeluje gospodarski subjekt ELTA KABEL, zasnivaju se na, kako se navodi u podnesku, saznanjima njihovih suradnika na terenu o broju korisnika sudionika koncentracije.

Konkurencijsko vijeće iste nije moglo cijeniti prilikom ocjene predmetne koncentracije, s obzirom da se isti, kao prvo zasnivaju na pogrešnoj definiciji mjerodavnog tržišta, nisu službeni podatci mjerodavnih institucija u Bosni i Hercegovini, podatci su zasnovani na procjeni suradnika na terenu, nije navedena "godina" na koju se odnose dostavljene procjene tržišnih udjela mjerodavna za ocjenu koncentracije, a koju Konkurencijsko vijeće prema Zakonu o konkurenciji mora analizirati u predmetnom postupku, a to je 2018. godina.

Također, gospodarski subjekt Telemach netočno navodi da će gospodarski subjekt MTEL steći kontrolu nad gospodarskim subjektom ELINS-PANIĆ KEP d.o.o. odnosno društvom EL SAT d.o.o. i da će MTEL na taj način preuzeti određenu imovinu Telemacha, (**).

Nadalje gospodarski subjekt Telemach u predmetnom dopisu nije dostavio niti jedan mjerodavan dokaz za svoje navode, sve svoje tvrdnje zasniva na pretpostavkama koje bi se eventualno mogle dogoditi, te na temelju navedenog Konkurencijsko vijeće nije iste cijenilo prilikom donošenja predmetnog rješenja.

Iako se u navedenom dopisu gospodarski subjekt Telemach, osvrće na prethodnu praksu Konkurencijskog vijeća isto nije primjenjivo ni usporedivo, jer Konkurencijsko vijeće za svaki predmetni postupak pojedinačno određuje mjerodavno tržište, svaki postupak za sebe ima različite gospodarske subjekte, drugačiji pravi temelj i različite okolnosti koje utječu na konkretno određivanje tržišta kako u proizvodnom /uslužnom, tako i u zemljopisnom tržištu.

Konkurencijsko vijeće napominje da je gospodarski subjekt Telemach u svom dopisu dostavio netočne podatke navodeći da je u ranijim rješenjima o dopuštenosti koncentracije gospodarskog subjekta Aneks d.o.o. Banjaluka, Majke Jugovića 25, a ranije Blicnet, što nije točno. Prema arhivi Konkurencijskog vijeća gospodarski subjekt Aneks d.o.o promijenio je ime u gospodarski subjekt Blicnet d.o.o. Banjaluka rješenjem Okružnog privrednog suda Banjaluka broj 057-O-Reg-13-001493 od dana 30.7.2013. godine.

S druge strane, Konkurencijsko vijeće je razmatralo i navode iz očitovanja na objavljenu Obavijest od strane gospodarskog subjekta TXtv d.o.o. Tuzla, Fočanska 1., Tuzla, zaprimljene dana 10. lipnja 2019. godine, u kojem se u bitnom navodi kako predmetna koncentracija koja je u tijeku pred Konkurencijskim vijećem predstavlja mogućnost modernizacije i unaprjeđenja poslovanja, uvođenjem inovacija i smanjenjem troškova, a u korist i korisnika gospodarskog subjekta Mtel i ELTA KABEL, te će dugoročno omogućiti gospodarskom subjektu ELTA KABEL-u da ostane kvalitetan operator na tržištu Bosne i Hercegovine. Ova koncentracija će biti korisna i za korisnike u smislu da će korisnici ELTA KABEL-a dobiti veći broj kanala, te da može doći i do snižavanja cijena usluga.

8. Ocjena koncentracije

Pri procjeni predmetne transakcije Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir slijedeće činjenice:

Poslovne aktivnosti Podnositelja prijave, te ciljnih društva na mjerodavnom tržištu Bosne i Hercegovine se preklapaju na maloprodajnim tržištima fiksne telefonije, mobilne telefonije, pružanja usluga pristupa internetu, te distribucije radio i TV programa.

Člankom 17. Zakona o konkurenciji propisano je kako je Konkurencijsko vijeće dužno analizirati učinke koncentracije, koji za posljedicu imaju značajno narušavanje tržišne konkurencije, a naročito:

- Strukturu mjerodavnog tržišta,
- Učinke koncentracije na ostale stvarne i potencijalne konkurente;
- Položaj sudionika koncentracije, njihove tržišne udjele, ekonomsku i financijsku snagu;
- Mogućnost izbora dobavljača i korisnika;
- Ekonomske, pravne i druge prepreke ulaska na tržište;
- Razinu unutarnje i međunarodne konkurentnosti sudionika u koncentraciji;
- Trendovi ponude i potražnje mjerodavnih roba/ili usluga;
- Trendove tehničkog i ekonomskog razvoja;
- Interese potrošača;

Analizom svih raspoloživih podataka, a u smislu članka 17. Zakona, proizilazi da povećanje tržišnog udjela gospodarskog subjekta MTEL predmetnom koncentracijom neće dovesti do sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišne konkurencije na tržištu pružanja maloprodajnih usluga fiksne telefonije, mobilne telefonije, tržištu pružanja usluga interneta te tržištu pružanja usluga radio i TV programa u Bosni i Hercegovini.

Naime, gospodarski subjekt ELTA KABEL kao alternativni operator na sva četiri mjerodavna tržišta, prema podacima iz Prijave, ima slijedeće tržišne udjele i to: na tržištu fiksne telefonije (**)% , na tržištu mobilne telefonije (**)% , pružanja usluga interneta (**)% te tržišta distribucije radio i TV programa (**)% .

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da će gospodarski subjekt MTEL nakon provedbe koncentracije nastaviti poslovati u konkurentnom okruženju i to na sva četiri mjerodavna tržišta predmetne koncentracije.

Konkurencijsko vijeće je cijenilo i činjenicu da je ELTA KABEL alternativni operator koji se na tržištu izdvaja pružanjem novih telekomunikacijskih servisa, visokom razinom kvalitete usluge, profesionalnim odnosom prema svojim korisnicima, te individualiziranom pristupu svim svojim korisnicima. Stjecanje kontrole nad gospodarskim subjektom ELTA KABEL od strane gospodarskog subjekta MTEL predstavlja mogućnost modernizacije i unaprjeđenja poslovanja, uvođenjem inovacija i smanjenjem troškova, drugačijim pristupom potrošačima na tržištu telekomunikacija, a u korist svih korisnika usluga gospodarskog subjekta Mtel i korisnika gospodarskog subjekta ELTA KABEL.

Sa druge strane, pogodnosti koje će osigurati predmetna koncentracija se ogledaju i u činjenici da će ELTA KABEL-u omogućiti da dugoročno ostane kvalitetan operator na tržištu Bosne i Hercegovine koji nudi kompletan asortiman telekomunikacijskih usluga, pri tome osiguravajući visoku kvalitetu usluge za svoje korisnike i isplativost komunikacijskih rješenja.

Također, provedba predmetne koncentracije će omogućiti korisnicima ELTA KABEL-a da, koristeći široko rasprostranjenu maloprodajnu mrežu i infrastrukturu Mtel-a, dobiju lakši pristup većem spektru usluga.

Konkurencijsko vijeće je slijedom navedenog ocijenilo predmetnu koncentraciju uvjetno dopuštenom, u smislu članka 18. stavak (2) Zakona, te odlučilo kao u izreci ovog Rješenja.

9. Administrativna pristojba

Podnositelj prijave je na ovo Rješenje, sukladno članku 2. stavak (1) tarifni broj 107. točka d) pod 1) Odluke o visini administrativnih pristojbi u svezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem ("Službeni glasnik BiH", br. 30/06, 18/11 i 75/18) dužan platiti administrativnu pristojbu u ukupnom iznosu od 5.000,00 KM u korist Proračuna institucija Bosne i Hercegovine.

10. Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovog Rješenja nije dozvoljen priziv.

Nezadovoljna strana može pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana primitka, odnosno objave ovoga Rješenja.

Broj UP-05-26-1-005-24/19

18. srpnja 2019. godine
Sarajevo

Predsjednica

Mr. **Arijana Regoda-Dražić**, v. r.

Konkurencijski savjet Bosne i Hercegovine, na osnovu člana 25. stav (1) tачка e), člana 42. stav (1) tачка d), a u vezi sa чл. 12., 14., 16., 17. и 18. Закона о конкуренцији ("Службени гласник БиХ", бр. 48/05, 76/07 и 80/09), рјешавајући по Пријави намјере концентрације привредног субјекта Мтел а.д. Бања Лука, Вука Караџића 2, 78000 Бања Лука, заступаног путем адвокатице Минеле Шеховић, Маршала Тита 50, 71000 Сарајево, запримљеној дана 4. марта 2019. године под бројем УП-05-26-1-005-1/19, на 56. (педесетшестој) сједници одржаној дана 18.7.2019. године, је донио

РЈЕШЕЊЕ

- Оцјењује се условно допуштеном концентрација на тржишту малопродаје фиксне телефоније, мобилне телефоније, тржишту пружања услуга интернета, те на тржишту дистрибуције радио и ТВ програма, на територији Босне и Херцеговине, која ће настати стицањем контроле привредног субјекта Мтел а.д. Бања Лука над привредним субјектом "Елта-Кабел" д.о.о. Добој, куповином 100% учешћа у привредном субјекту "Елта-Кабел" д.о.о. Добој. (**)¹.
- Концентрација из тачке 1. овог Рјешења неће се моћи провести док се (**).
- Ово Рјешење о концентрацији ће се уписати у Регистар концентрација након достављања доказа о испуњењу услова из тачке 2. диспозитива.
- Ово Рјешење је коначно и биће објављено у "Службеном гласнику БиХ", службеним гласницима ентитета и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

Образложење

Конкurencijski savjet је дана 4. марта 2019. године запримио под бројем УП-05-26-1-005-1/19 Пријаву концентрације (у даљем тексту: Пријава) поднесу од стране привредног субјекта Мтел а.д. Бања Лука, Вука Караџића 2., Бања Лука (у даљем тексту: МТЕЛ или Подносилац пријаве), о намјери стицања контроле куповином 100% учешћа у привредном субјекту "Елта-Кабел" д.о.о. Добој, Добојске бригаде б.б., 74101 Добој (у даљем тексту: ЕЛТА КАБЕЛ).

Пријава је поднесена на основу Писма о намјерама, потписаног дана (**). године, у којем су стране исказале намјеру купопродаје 100% учешћа у капиталу ЕЛТА КАБЕЛ,

те се обавезале да ће водити разговоре у најбољој намјери, те сарађивати на извршењу Писма намјере.

Прегледом поднесене Пријаве Конкurencijski savjet је утврдио да иста није комплетна, у смислу члана 30. Закона о конкуренцији ("Службени гласник БиХ", бр. 48/05, 76/07 и 80/09) (у даљем тексту: Закон) и чл. 9. и 11. Оdlуке о начину подношења пријаве и критеријумима за оцјену концентрације привредних субјеката ("Службени гласник БиХ", број 30/10), те је Подносиоцу пријаве дана 18. марта 2019. године упутио захтјев за допуну пријаве број УП-05-26-1-005-2/19.

Подносилац Пријаве је у остављеном року допуну исту, запримљено дана 4. априла 2019. године поднеском број УП-05-26-1-005-3/19, те дана 8. априла 2019. године, поднеском број УП-05-26-1-005-4/19.

Дана 16. априла 2019. године, Конкurencijski savjet је затражио допуну Пријаве актом број УП-05-26-1-005-5/19, те дана 22. маја 2019. године актом број УП-05-26-1-005-7/19, а иста је допуњена у остављеном року, дана 30. априла 2019. године, поднеском број УП-05-26-1-005-6/19, те дана 29. маја 2019. године поднеском број УП-05-26-1-005-11/19.

Конкurencijski savjet је, у складу са чланом 16. став (4) Закона дана 1. јуна 2019. године објавио Обавјештење о достављеној Пријави број УП-05-26-1-005-8/19 у којем су објављени подаци о намјераваној концентрацији и у коме су дневним новинама "Независне новине" и веб страници Конкurencijskog savjeta објављени подаци из достављене Пријаве концентрације, те позвао све заинтересоване привредне субјекте да могу доставити своје примједбе и мишљења.

На издато Обавјештење Конкurencijski savjet је запримио два очитовања, и то од стране привредног субјекта Telemach д.о.о. Сарајево, Џемала Биједића 216, 71210 Илица (у даљем тексту: Telemach) запримљено дана 5. јуна 2019. године под бројем УП-05-26-1-005-12/19, те од ТХТВ д.о.о., Фочанска 1Н, Тузла запримљено дана 10. јуна 2019. године под бројем УП-05-26-1-005-13/19.

Запримљени коментар Конкurencijski savjet је доставио и подносиоцу Пријаве, на преглед те очитовање дана 10. јуна 2019. године, актом број УП-05-26-1-005-14/19.

Дана 20. јуна 2019. године, Конкurencijski savjet је запримио поднесак Изјашњење Мтел-а број УП-05-26-1-005-15/19, те самоиницијативно дана 3. јула 2019. године поднесак број УП-05-26-1-005-16/19, и дана 11. јула 2019. године поднесак број УП-05-26-1-005-17/19, у којем тражи заштиту тајних података достављених у Пријави.

Након што је утврдио да је Пријава комплетна, Конкurencijski savjet је издао Потврду о комплетној и уредној Пријави, у смислу члана 30. став (3) Закона, дана 15. јула 2019. године актом број УП-05-26-1-005-22/19.

Конкurencijski savjet је анализом Пријаве утврдио следеће чињенице:

Пријава је поднесена, у смислу члана 16. став (2) Закона о конкуренцији с обзиром да је правни основ предметне концентрације Писмо о намјерама страна у вези купопродаје учешћа.

Подносилац Пријаве је навео како је пријаву предметне концентрације поднио и надлежним органима за заштиту конкуренције у Црној Гори и Републици Србији.

1. Учесници предметне концентрације

Учесници концентрације су привредни субјекат "Телекомуникације Републике Српске" а.д., скраћена фирма друштва МТЕЛ, а.д. Бања Лука, Вука Караџића 2., 78000 Бања Лука, Босна и Херцеговина и привредни субјекат "Елта-Кабел" д.о.о. Добој, Добојске бригаде б.б., 74101 Добој, Босна и Херцеговина (без зависних друштва).

¹ Подаци представљају пословну тајну, у смислу члана 38. Закона о конкуренцији.

1.1. Привредни субјекат МТЕЛ

МТЕЛ је дио групе друштва чије је матично друштво Телеком Србија а.д. Београд, Република Србија.

Према изводу из судског регистра Окружног привредног суда у Бањој Луци број 057-0-Рег-3-18-003844 од 1.10. 2018. године привредни субјекат "Телекомуникације Републике Српске" а.д., скраћена фирма друштва МТЕЛ, регистрован је у судском регистру овог суда под бројем МБС: 1-9317-00.

Основна регистрована дјелатност привредног субјекта МТЕЛ је између осталог 61.20 дјелатност бежичне телекомуникације.

Основни капитал МТЕЛ-а је подијелен на акције, а према подацима из Регистра хартија од вриједности РС, Бања Лука, власништво на акцијама имају следећи акционари:

- Телеком Србија а.д. Београд - 65,01%;
- ПРЕФ а.д. Бањалука - 8,9%;
- Фонд за реституцију РС а.д. Бањалука - 5,03%;
- Зептер фонд а.д. Бањалука - 3,2%;
- Остали - 17,86%;

МТЕЛ је један од три национална оператера на тржишту телекомуникација у Босни и Херцеговини, те под пословним брэндом "м:тел" нуди својим корисницима различите услуге из области мобилне телефоније, фиксне телефоније, дигиталне телевизије, интернета и преноса података. МТЕЛ у Босни и Херцеговини има близу два милиона корисника и распрострањену малопродајну мрежу.

1.1.1. Супсидијарна МТЕЛ-ова привредна друштва

1.1.1.1. Логософт

У Босни и Херцеговини МТЕЛ има 100% власничког учешћа у друштву Логософт д.о.о. Сарајево, Игманска 9., 71000 Сарајево, према Актуелном изводу из судског регистра Општинског суда у Сарајеву број 065-0-Рег3-18-001787 од 4.3.2019. године, Логософт д.о.о. је уписан под матичним бројем 65-01-0594-11.

Логософт д.о.о. је основан 1995. године, а годину касније је почео са радом као ИТ интегратор, те након двије године постаје Internet service provider, са претежном дјелатношћу пружања услуга пословним корисницима. Данас, Логософт д.о.о. пружа услуге фиксне телефоније, приступа интернету и дигиталне телевизије, али је и даље активан у својој иницијалној области системске интеграције, едукације и консалтинга из области информационих услуга.

1.1.1.2. Телрад Нет

Привредни субјекат Телрад Нет д.о.о. Бијељина, Хасе број 1., Хасе, Бијељина, Босна и Херцеговина, регистрован је на Окружном привредном суду у Бијељини (Извод број 059-0-Рег3-19-000531 од 5.3.2019. године) под матичним бројем 59-01-0101-10, у 100% власништву је Мтел-а.

Телрад Нет д.о.о. Бијељина је привредни субјекат који се првенствено бави пружањем услуга фиксне телефоније, IP (Internet protocol) телефоније, кабловске телевизије и кабловског интернета као и интернета већих брзина за веће системе и пословне кориснике, те властите ТВ продукције. Поред тога, Телрад Нет д.о.о. пружа и услуге мобилних телефонских услуга, као тзв. service provider.

1.1.1.3. Блицнет

Привредни субјекат Блицнет д.о.о. Бања Лука, ул. Мајке Југовића 25, 78000 Бања Лука, регистрован је на Окружном привредном суду у Бања Луци (Извод број 059-0-Рег3-19-000594 од 15.02.2019. године) под бројем 1-3645-00, у 100% власништву је Мтел-а.

Блицнет је лиценцовани оператер мобилне и фиксне телефоније, internet service provider, мрежни оператер,

пружалац кабловског ТВ сервиса и системски интегратор. Пружа широк спектар услуга како за приватне тако и за пословне кориснике. Својим приватним корисницима пружа и услуге бежичног интернета у више градова широм БиХ док услуге за пословне кориснике, између осталог, укључују VPN мобилну телефонију, web hosting, одржавање сервера, закуп дигиталног вода и дистрибуцију сигнала.

1.2. Привредни субјекат ЕЛТА КАБЕЛ - циљно друштво

Према изводу из судског регистра Окружног привредног суда у Добоју број 60-0-Рег3-19-000053 од 17.1.2019. године привредни субјекат "Елта-Кабел" д.о.о. Добој, Добојске бригаде б.б., 74101 Добој, Босна и Херцеговина, регистрован је у судском регистру овог суда под бројем МБС: 60-01-0117-11.

Оснивач привредног субјекта ЕЛТА КАБЕЛ је госп. Ацо Кабаница са учешћем од 100% у уговореном капиталу, а лице овлаштено за заступање је уписана гђа. Данка Јововић, број Л.К.: (**), директор.

Основна регистрована дјелатност је обављање дјелатности даваоца приступа интернету, фиксне телефоније, дистрибуције ТВ програма, а регистрован је и као пружалац услуга мобилне телефоније. Такође, у ограниченом обиму ЕЛТА КАБЕЛ дио капацитета своје мреже користи и за закуп привредним субјектима који имају потребу за закупом мреже другог оператера или услуге међународног саобраћаја.

Дозвола за обављање дјелатности оператера јавних електронских комуникационих мрежа подразумева право на изградњу, рад и кориштење телекомуникационе мреже на цијелокупној територији Босне и Херцеговине. ЕЛТА КАБЕЛ користи мрежу углавном за своје потребе, односно путем мреже нуди телекомуникационе услуге крајњим корисницима у БиХ.

Путем своје властите мреже пружа услуге фиксне телефоније у оквиру неколико пакета. Увођење фиксне телефоније код корисника реализује се уз прикључак кабловске телевизије. ЕЛТА КАБЕЛ пружа и услуге VoIP телефоније (voice over Internet protocol), те је ова услуга доступна свим корисницима интернета широм Босне и Херцеговине, те није ограничена само на кориснике који имају приступ мрежи ЕЛТА КАБЕЛА. ЕЛТА КАБЕЛ такође пружа и могућност преноса броја у оквиру услуга фиксне телефоније, односно омогућава корисницима да задрже постојећи телефонски број у случају када постају корисници другог оператера, и обрнуто. испо

Услуге мобилне телефоније ЕЛТА КАБЕЛ пружа у Босни и Херцеговини као тзв. Service Provider. Наиме, ЕЛТА КАБЕЛ пружа ове услуге својим корисницима путем мреже (**).

Услуге приступа широкопојасном интернету, са различитим брзинама и цијенама, ЕЛТА КАБЕЛ пружа путем технологије DOCSIS 2.0 једном дијелу корисника, а другом путем технологије DOCSIS 3.0 (Data Over Cable Service Interface Specification), те једном дијелу корисника пружа услуге приступа оптичком интернету, којих је за сада занемарив број.

Услуге дистрибуције телевизијског програма подразумевају услуге пакета телевизијског програма за крајње кориснике, за које је оператер потписао уговоре о дистрибуцији са емитерима телевизијског програма, или њиховим овлашћеним представницима и за које је оператер добио сагласност домаћих телевизијских емитера за емитовање. У 2018. години максималан број емитованих канала је био 180.

У тестној фази су и услуге кабловске дистрибуције путем јавног интернета (IPTV), која је замјењива са аспекта

потражње са осталим услугама дистрибуције телевизијског програма (кабловска, сателитска, DVB-T), па се сматра дијелом истог тржишта. ЕЛТА КАБЕЛ планира ову услугу пружати у цијелој Босни и Херцеговини. 1,5% свих корисника дистрибуције телевизијског програма се снабдијева бежичним путем, кроз MMDS (Multichannel Multipoint Distribution Service) систем у технологији MPEG2.

За обављање регистрованих дјелатности на територији Босне и Херцеговине, ЕЛТА КАБЕЛ поседује и ваљане Дозволе и сагласности издате од стране Регулаторне агенције за комуникације БиХ, и то:

- Дозвола за обављање дјелатности оператора јавних електронских комуникационих мрежа број 46/13,
- Дозвола за обављање дјелатности даваоца фиксних јавних телефонских услуга, број ДФТУ-09-13,
- Дозвола за обављање дјелатности даваоца приступа интернету, број ДПИУ-ТС/030/13,
- Дозвола за дистрибуцију аудиовизуелних медијских услуга и медијских услуга радија, број 366-ДП,
- Рјешење о упису у листу активних пружаоца јавних мобилних телефонских услуга,
- Дозвола за кориштење блокова телефонских бројева ОТ-0703-637/12 и ОТ-ФТ-1108/17,
- Дозвола за кориштење појединачних телефонских бројева ОТ-0803-515/11 и ОТ-КБ-656/13,
- Сагласност за кориштење националне сигнализацијске тачке (NSPC),
- Дозвола за кориштење кодова за потребе мреже и сигнализацију у јавној телефонској мрежи ОТ-КБ-367/10 – код међународне сигнализацијске мреже;

ЕЛТА КАБЕЛ, (**).

ЕЛТА КАБЕЛ врши продају својих услуга путем web-site, телефоном и кроз продајне објекте широм БиХ. У насељима гдје нема продајних објеката, продаја се врши телефоном или e-mail-ом, а корисницима се уговори достављају путем поште или путем запослених ЕЛТА КАБЕЛ-а лично.

Продајни објекти привредног субјекта ЕЛТА КАБЕЛ обухватају 20 продајних јединица који се налазе у сљедећим градовима и то: Бања Лука, Билећа, Братунац, Чајниче, Дервента, Добој, Гацко, Источно Сарајево, Костајница, Козарска Дубица, Мркоњић Град, Невесиње, Петрово, Приједор, Соколац, Шековићи, Теслић, Требиње, Зворник и Брчко Дистрикт.

2. Правни оквир оцјене концентрације

Конкуренијски савјет је у провођењу поступка оцјене предметних концентрација применио одредбе Закона, Одлуке о утврђивању релевантног тржишта ("Службени гласник БиХ", бр. 18/06 и 34/10), Одлуке о дефинисању категорија доминантног положаја ("Службени гласник БиХ", број 34/10), Одлуке о начину подношења пријаве и критеријумима за оцјену концентрација привредних субјеката ("Службени гласник БиХ", број 34/10), те Закон о управном поступку БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 и 53/16).

Конкуренијски савјет може, на основу члана 43. став (7) Закона, користити судску праксу Европског суда и одлуке Европске комисије, као и критеријуме и стандарде из Уредбе Савјета ЕК број 139/2004 о контроли концентрације између привредних субјеката, Обавјештење Европске Комисије о концепту концентрација привредних субјеката те Смјернице за оцјену хоризонталних /вертикалних концентрација.

3. Правни основ и облик концентрације

Концентрација се односи на стицање појединачне контроле привредног субјекта МТЕЛ над привредним субјектом ЕЛТА КАБЕЛ и то куповином 100% учешћа.

У том смислу стране су дана (**). године пописале Писмо о намјерама, у којем су стране исказале намјеру купопродаје 100% учешћа у капиталу ЕЛТА КАБЕЛ, те се обавезале да ће водити разговоре у најбољој намјери, те сарађивати на провођењу Писма намјере, те је план да се трансакција затвори након прикупљања свих потребних регулаторских одобрења, укључујући и одобрење Конкуренијског савјета.

Правни облик концентрације представља стицање контроле привредног субјекта МТЕЛ над привредним субјектом ЕЛТА КАБЕЛ, у смислу члана 12. став (1) тачка б) Закона. (**).

4. Обавеза пријаве концентрације

Обавеза пријаве концентрације постоји уколико су испуњени услови из члана 14. став 1) тачка б) Закона, односно да укупни годишњи приход сваког од најмање два привредна субјекта учесника концентрације остварен продајом роба и /или услуга на тржишту Босне и Херцеговине износи најмање 8.000.000,00 КМ по завршном рачуну у години која је претходила концентрацији, или ако је њихово заједничко тржишно учешће на релевантном тржишту веће од 40%.

Укупни годишњи приходи привредних субјеката Мтел и ЕЛТА КАБЕЛ, на дан 31. децембра 2018. године у Босни и Херцеговини, приказани су у Табели 1.:

Табела 1.

Босна и Херцеговина	Мтел	ЕЛТА КАБЕЛ
Укупан приход (КМ)	(**)	(**)

Извод: подаци из годишњих финансијских извјештаја;

Према подацима из Табеле 1. учесници концентрације су испунили услов из члана 14. став (1) тачка б) Закона, који се односи на укупни годишњи приход на тржишту Босне и Херцеговине, обзиром да су привредни субјекти са сједиштем и пребивалиштем у Босни и Херцеговини, те су исти били у обавези поднијети Пријаву концентрације Конкуренијском савјету.

5. Релевантно тржиште

Релевантно тржиште концентрације, у смислу члана 3. Закона о конкуренцији, те чл. 4. и 5. Одлуке о утврђивању релевантног тржишта, чини тржиште одређених производа/услуга које су предмет обављања дјелатности на одређеном географском тржишту.

Према одредби члана 4. Одлуке о утврђивању релевантног тржишта, релевантно тржиште у производном смислу обухвата све производе и/или услуге које потрошачи и/или корисници сматрају међусобно замјенивим, под прихватљивим условима, имајући у виду посебно њихове битне карактеристике, квалитет, уобичајену намјену, начин употребе, услове продаје и цијене.

Надаље, према члану 5. Одлуке о утврђивању релевантног тржишта, релевантно тржиште у географском смислу обухвата цјелокупну или дио територије Босне и Херцеговине на којој привредни субјекат дјелује у продаји и/или куповини релевантног производа под једнаким или довољно уједначеним условима и који то тржиште битно разликује од услова тржишне конкуренције на сусједним географским тржиштима.

Конкурenciјски савјет је утврдио, с обзиром на природу пословне дјелатности коју обављају учесници концентрације, те постојање важећих дозвола за обављање дјелатности изданих од стране РАК-а, четири релевантна малопродајна тржишта, и то тржиште фиксне телефоније, мобилне телефоније, тржиште пружања услуга интернета и тржиште дистрибуције радио и ТВ програма.

Конкурenciјски савјет је као релевантно географско тржиште предметне концентрације одредио тржиште Босне и Херцеговине.

Конкурenciјски савјет се, приликом одређивања релевантног тржишта базирао на више показатеља и то искључиво као прво, на чињеници да је Регулаторна агенција за комуникације (у даљем тексту: РАК), као секторски регулатор тржишта телекомуникација у својим анализама за 2018. годину (која је релевантна за предметни поступак) утврдила да привредни субјекат ЕЛТА КАБЕЛ дјелује на цијелој територији Босне и Херцеговине. Надаље, РАК своје студије приказује на националном нивоу, сви подаци које прикупља и обрађује као што су број корисника, учесника на тржишту, тржишна учешћа одређена су и упоредно приказана за цијелу територију БиХ, што је и Конкурenciјски савјет узео у обзир приликом одређивања релевантног тржишта БиХ предметне концентрације.

Такође, Конкурenciјски савјет је узео у обзир и чињеницу да привредни субјекат ЕЛТА КАБЕЛ посједује важеће дозволе за обављање телекомуникационих услуга издане од стране РАК-а на основу којих може обављати дјелатност на цијелој територији БиХ.

Приликом одређивања релевантног тржишта предметне концентрације Конкурenciјски савјет је цијенио и праксу Европске комисије, у складу са чланом 43. став (7) Закона, и то чињеницу да је регулација телекомуникационих услуга национална (фиксна телефонија), када је ријеч о релевантном тржишту мобилне телефоније корисници имају могућност приступа само лиценцованим мрежним оператерима, а давање дозвола се обавља на националном нивоу па самим тим је и Конкурenciјски савјет одредио да је релевантно тржиште Босна и Херцеговина. Што се тиче релевантног тржишта пружања услуга широкопојасног интернета крајњим корисницима исто је одређено као цијела Босна и Херцеговина имајући у виду регулаторске баријере, док је тржиште дистрибуције радио и телевизијског програма такође одређено као тржиште цијеле Босне и Херцеговине, имајући у виду различите параметре, као што су лингвистичка хомогеност тржишта усљед разлика у регулаторним режимима, културолошких фактора и других разлика.

Конкурenciјски савјет је такође узео у обзир и могућност закупа водова између оператера. Наиме, оператери на тржишту Босне и Херцеговине који посједују важеће дозволе за пружање телекомуникационих услуга имају могућност да дјелују на подручјима на којима немају своју мрежну инфраструктуру, и то путем „уговора о изнајмљивању мреже“, из чега се може закључити да сваки оператер може приступити било којем дијелу Босне и Херцеговине, односно може пружати своје услуге на било којем дијелу Босне и Херцеговине на којем нема властиту инфраструктуру.

Такође, Конкурenciјски савјет истиче да је приликом одређивања релевантног тржишта предметне концентрације цијенио и узео у обзир, да у складу са Правилком 62/2012 о преносивости телефонских бројева РАК-а, а који се односи на услуге фиксне и мобилне телефоније, сваки корисник на властити захтјев може промијенити оператера, а задржати свој постојећи број. Уз то, сваки корисник интернета уједно

има и приступ VoIP телефонији која чини јединствено релевантно тржиште производа са фиксном телефонијом. Будући да сви оператери у БиХ нуде VoIP услугу, корисник може једноставно одабрати другог оператера.

Правилком РАК-а 68/2013 о обављању дјелатности даваоца фиксних јавних телефонских услуга којим су прописани једнаки услови за све оператере у Босни и Херцеговини за стицање права и основна правила за обављање дјелатности комерцијалних даваоца фиксних јавних телефонских услуга и Правилком 62/2012 о преносивости телефонских бројева којим се утврђују технички и административни услови којима корисници у јавној телефонској мрежи Босне и Херцеговине задржавају свој/фиксне бројеве независно од промјене локације, сервиса и оператера телекомуникација. Сви оператери у БиХ подложни су јединственом регулаторном систему у БиХ и за све оператере важе иста правила без обзира на локацију њиховог сједишта имовине као и корисника.

Европска комисија је утврдила да је један од основних фактора по основу којег се тржиште посматра као национално по обиму¹, чињеница да су цјеновне политике оператера телекомуникација претежно националне. У БиХ оператери усвајају цјеновне политике које се примјењују широм БиХ. Поред тога, оператери са значајном тржишном снагом дужни су примјењивати граничне цијене за говорне телефонске услуге у фиксној телефонији за све кориснике у БиХ. Ове цијене је прописао РАК Правилком 67/2012 о моделу ребаланса цијена говорних телефонских услуга у БиХ.

Сви оператери фиксне телефоније у Босни и Херцеговини пружају услуге својим корисницима путем мрежне телекомуникационе инфраструктуре. Наиме, оператер јавне електронске телекомуникационе мреже којем је издата одговарајућа дозвола од РАК-а може бити власник или посједовати јавне електронске комуникационе мреже намијењене за пружање јавних телекомуникационих услуга. Затим, такав оператер може инсталисати јавне електронске телекомуникационе мреже са правом грађења и инсталисања преко јавних или приватних површина, користити радио фреквенцијски спектар за потребе рада мреже и самостално пружати јавне телекомуникационе услуге на таквој мрежи. Оператер такође може давати телекомуникациону мрежу у закуп другим лиценцованим оператерима телекомуникација.

Оператер јавне електронске телекомуникационе мреже може бити власник/посједовати мрежу на цјелокупној територији БиХ или једном њеном дијелу. Привредни субјекти МТЕЛ и ЕЛТА КАБЕЛ су носиоци националне мрежне дозволе за подручја свих општина у БиХ. Такође, лиценцовани оператери телекомуникација који нису власници телекомуникационе мреже или су власници мреже само на једном дијелу територије, могу имати слободан приступ мрежи других оператера. Наиме овакви оператери могу закључити уговоре о закупу мреже са носиоцем мрежне дозволе, путем које могу осигурати своје присуство и на другим дијеловима БиХ. Закуп мрежне инфраструктуре за алтернативног оператера је економичније рјешење у односу на опцију прибављања мрежне дозволе и изградњу властите мреже. Имајући у виду наведено, сви оператери регистровани за пружање услуга фиксне телефоније, без обзира на распрострањеност властите мреже, могу имати несметан приступ корисницима широм БиХ.

¹ Погледати Одлуке ЕК бр. COMP/M 5730 Telefonica/Hansnet Telekommunikation, параграф 28; бр. COMP/M.5532 CarphoneWarehouse/TiscaliUK, параграф 56; COMP7/M 6999-Vodafone/KabelDeutschland, параграф 137, M.8883-PPH GROUP/TELEOR TARGET COMPANIES, параграф 22.

Овдје треба имати у виду и замјенивост традиционалних услуга фиксне телефоније са VoIP (интернет телефонијом) што значи да се и ове услуге сматрају дијелом тржишта фиксне телефоније. Ово је утврђено праксом Европске комисије¹, па се примјера ради у одлуци Европске комисије Vodafone/OnO наводи да су ове услуге замјениве (стога се сматрају дијелом истог тржишта) јер су услуге у великом дијелу исте и долази до унапрјеђења квалитета VoIP телефоније. Сви оператери у БиХ нуде VoIP услугу, тако да без обзира на мрежну инфраструктуру, они могу да се такмиче са било којим оператером фиксне телефоније из било којег дијела БиХ.

Такође, у ранијим одлукама, како се наводи у Пријави, ЕК је тржиште фиксне телефоније дефинисала као национално по обиму. У предмету Carphone Warehouse/Tiscali UK, ЕК је закључила да је релевантно тржиште национално, имајући у виду континуисани значај националне регулације у сектору телекомуникација, снабдијевања узлазних велепродајних услуга које функционишу на националној основи као и чињенице да су цјеновне политике оператера телекомуникација претежно националне.

Привредни субјекат ЕЛТА КАБЕЛ је регистрован и као пружалац услуга мобилне телефоније у Босни и Херцеговини и уписан је у Регистар даваоца јавних мобилних телефонских услуга у БиХ. Правилем РАК-а 73/2014 о обављању дјелатности пружаоца јавних мобилних телефонских услуга прописују се једнаки услови за све оператере у БиХ за стицање права и основна правила за обављање дјелатности комерцијалног даваоца јавних мобилних телефонских услуга и Правилем 62/2012 о преносивости телефонских бројева којим се уређују технички и административни услови којима корисници у јавној телефонској мрежи БиХ задржавају свој/своје бројеве независно од промјене локације, сервиса и оператера телекомуникација.

Такође, према досадашњој пракси Европске комисије која је заузела мишљење да је тржиште мобилне телефоније национално по обиму². Наиме Европска комисија сматра да је тржиште мобилне телефоније крајњим корисницима национално, будући да корисници имају могућност приступа мобилним услугама само од лиценцованих мрежних оператера, а само издавање дозвола се обавља на националном нивоу³.

У Пријави се даље наводи да је ЕК у својој досадашњој пракси заузела став да је тржиште мобилне телефоније национално по обиму. У предмету Vodafone/Singlepoint ЕК је сматрала да је тржиште мобилне телефоније крајњим корисницима национално, будући да корисници имају могућност приступа мобилним услугама само од лиценцованих мрежних оператера, а само давање дозвола се обавља на националном нивоу.

У БиХ давање дозвола се такође обавља на националном нивоу и то тако што РАК као регулатор сектора телекомуникација са надлежностима на територији БиХ издаје дозволе оператерима мобилне телефоније које важе за територију цијеле БиХ.

Такође, Европска комисија у својој досадашњој пракси сматра да је један од разлога за националну дефиницију

тржишта, и чињеница да оператери имају у виду национално тржиште приликом одређивања цјеновне политике за услуге крајњим корисницима и да велика већина оператера примјењује цијене на националном нивоу⁴. Надаље, и у БиХ оператери усвајају цјеновне политике на националном нивоу које се примјењују на кориснике широм БиХ. Треба напоменути да постоји велика флексибилност у смислу да корисници једног оператера на тржишту мобилне телефоније у сваком тренутку могу промијенити оператера. Па тако у складу са Правилем 62/2012 о преносивости телефонских бројева, које се примјењује на услуге фиксне и мобилне телефоније, сваком кориснику у кориштењу јавне телефонске услуге омогућено је да на његов захтјев задржи постојећи телефонски број, у случају да постане корисник другог оператера. То значи да нпр. корисник услуга мобилне телефоније МТЕЛ-а може постати корисник услуга мобилне телефоније БХ Телекома или другог оператера уз задржавање истог телефонског броја. Такође, у БиХ оператери усвајају цјеновне политике које се примјењују на кориснике широм БиХ. Оператери са значајном тржишном снагом дужни су примјењивати правила за одређивање цијена у мобилној телефонији у БиХ, а која је прописао РАК Одлуком о усклађивању цијена услуга мобилне телефоније и услова за пружање телекомуникационих услуга.

Надаље, Европска комисија је у својој досадашњој пракси заузела став да је тржиште пружања услуга приступа интернету национално по обиму⁵. Наиме Европска комисија сматра да је тржиште пружања услуга приступа интернету крајњим корисницима национално, будући да су маркетинг, комерцијалне и техничке услуге, цјеновна политика и везивање услуга усмјерени према националном тржишту. Па тако и у БиХ оператери на овај начин усмјеравају пословање на кориснике широм БиХ, при томе не правећи разлику међу корисницима по основу дијела територије на којој се испоручује услуга.

У предмету Liberty Global Europe/Unitymedia, ЕК је заузела став да је тржиште пружања услуга широкопојасног интернета крајњим корисницима национално по обиму, имајући у виду регулаторске баријере.

Оператери услуга приступа интернету у БиХ пружају ове услуге својим корисницима путем мрежне телекомуникационе инфраструктуре (мобилне и фиксне). Сходно томе, за оцјену релевантног географског тржишта потребно је узети у обзир и овај фактор. Све што је напријед наведено за тржиште фиксне телефоније у погледу мрежне инфраструктуре, примјењиво је и за услугу пружања интернета. Наиме, оператер јавне електронске комуникационе мреже којом је издана одговарајућа дозвола РАК-а може бити власник или посједовати јавне електронске комуникационе мреже и самостално пружати јавне телекомуникационе услуге на таквој мрежи или може давати телекомуникациону мрежу у закуп другим лиценцованим оператерима телекомуникација. Ово значи да лиценцовани оператери који нису носиоци мрежне дозволе односно нису власници телекомуникационе мреже, имају слободан приступ мрежи у другим дијеловима БиХ. Они могу, закључивањем уговора о закупу мреже са носиоцем мрежне дозволе

¹ Погледати Одлуку ЕК бр. COMP/M.5532- Carphone Warehouse/Tiscali UK, параграф 35; COMP/M7231-Vodafone/OnO, параграф 26.

² Погледати Одлуке Европске комисије бр. COMP/M.6990-Vodafone/Kabel Deutschland; COMP/M.5650-Tmobile/Orange; COMP/M.3916-T-Mobile Austria/Tele.ring; COMP/M.3530-TeliaSonera AB/OrangeA/S COMP/M.7231 Vodafone/OnO, ПАРАГРАФ 42.

³ Погледати Одлуку ЕК бр. COMP/M.3245 Vodafone/Singlepoint, параграф 16 и даље.

⁴ Погледати Одлуку ЕК бр. M.7612-Hutchison 3G UK/Telefonica, параграф 291.

⁵ Погледати Одлуке ЕК бр. M.7000-Liberty Global/Ziggo, параграф 133; NO COMP/M.4947-Vodafone/Tele2, Italy/Tele2 Spain, параграф 16; No COMP/M.5532-Carphone/Warehouse/Tiscali UK, ПАРАГРАФ 47, No.COMP/M5730-Telefonica/Hansenet, параграф 28; No COMP/M.5734-Liberty Global Europe/Unitymedia, параграф 42; COMP/M 6990-Vodafone/Kabel Deutschland, параграф 197; COMP/M.7421-Orange/Jazztel, параграф 60.

осигурати своје присуство на другим дијеловима тржишта БиХ.

Такође, Конкурнцијски савјет напомиње да је Европска комисија према својој досадашњој пракси закључила да је тржиште пружања услуга интернета национално, из разлога што се оператери између осталог такмиче на подручју државе чланице на којој су активни и услови конкуренције у једној држави су различити у односу на друге. Фактори који утичу на ове различитости су број конкурената, зараде, степен конкуренције, трошкови, број становника и слично.

Европска комисија је у својој досадашњој пракси заузела став да је тржиште дистрибуције радио и телевизијског програма национално по обиму ¹.

Наиме, Европска комисија је закључила да тржиште дистрибуције ТВ сигнала национално по обиму по својој природи, а може обухватати и лингвистички хомогена подручја ².

У предмету News Corp/Premiere ЕК је закључила да је тржиште дистрибуције радио и ТВ програма национално по обиму по својој природи или имајући у виду различите параметре као што је нпр. лингвистичка хомогеност тржишта усљед разлика у регулаторним режимима, културолошких фактора и других разлика.

Конкурнцијски савјет је утврдио да је тржиште пружања услуга дистрибуције радио телевизијског програма подручје читаве БиХ из разлога што, као и у случају фиксне телефоније и услуга пружања приступа интернету, оператери услуга дистрибуције радио и ТВ програма у БиХ пружају ове услуге својим корисницима путем мрежне телекомуникационе инфраструктуре. Тако да све што је горе већ наведено везано за тржиште фиксне телефоније у погледу мрежне инфраструктуре важи и за, тј. примјењиво је и за тржиште дистрибуције радио и ТВ програма у БиХ. Наиме, оператер јавне електронске комуникационе мреже којом је издата одговарајућа дозвола РАК-а може бити власник или посједовати јавне електронске комуникационе мреже и самостално пружати јавне телекомуникационе услуге на таквој мрежи или може давати телекомуникациону мрежу у закуп другим лиценцованим оператерима телекомуникација. Што значи да лиценцовани оператери који нису носиоци мрежне дозволе односно нису власници телекомуникационе мреже, имају слободан приступ мрежи у другим дијеловима БиХ закључивањем уговора о закупу мреже са носиоцем мрежне дозволе чиме ће осигурати своје присуство на другим дијеловима тржишта БиХ. Привредни субјекти МТЕЛ и ЕЛТА КАБЕЛ су носиоци националне мрежне дозволе за подручје свих општина у Босни и Херцеговини и самостално пружају услуге приступа интернету путем такве мреже.

Додатно, треба имати у виду и да Европска комисија у својим ранијим одлукама није подијелила ово тржиште на основу традиционалних начина пружања услуга (кабловска, сателитска, DVBT ³ или IPTV) ⁴. Упркос техничким различитостима начини пружања услуга дистрибуције ТВ и радио програма су са становишта крајњих потрошача замјениви. То значи да се оператер који пружа услуге путем нпр. сателита (није прикључен на јавну електронску

комуникацију) такмичи на истом тржишту са оператерима који пружају услуге путем кабловског система без обзира на то у којем дијелу БиХ се он налази.

Слиједом наведеног, Конкурнцијски савјет је утврдио да је релевантно тржиште предметне концентрације малопродајно тржиште фиксне телефоније, мобилне телефоније, тржиште пружања услуга интернета и тржиште дистрибуције радио и ТВ програма, на територији Босне и Херцеговине.

6. Анализа релевантног тржишта

Подносилац пријаве је доставио Конкурнцијском савјету преглед тржишних учешћа учесника концентрације и главних конкурената на релевантним тржиштима за 2018. годину и то:

Преглед тржишних учешћа учесника концентрације и главних конкурената на малопродајном **тржишту фиксне телефоније** према броју претплатника у БиХ у 2018. години, према подацима РАК-а дати су у Табели 2.

Табела 2.

Фиксна телефонија	
Оператер	Тржишно учешће %
БХ Телеком	(**)
Телеком група (Мтел)	(**)
Telemach група	(**)
ХТ Мостар	(**)
ЕЛТА КАБЕЛ	(**)
Остали	(**)
Мтел + ЕЛТА КАБЕЛ	(**)
Укупно	100

Извор: Подаци из Пријаве;

Према подацима из Табеле 2. тржишно учешће привредног субјекта Мтел на релевантном тржишту малопродаје фиксне телефоније у 2018. години износило је (**)% на подручју Босне и Херцеговине, док је учешће привредног субјекта ЕЛТА КАБЕЛ износило (**)%.

Њихово заједничко тржишно учешће, слиједом наведеног, износило је (**)%.

Преглед тржишних учешћа учесника концентрације и главних конкурената на малопродајном тржишту мобилне телефоније у БиХ, у 2018. години, дати су у Табели 3.

Табела 3.

Мобилна телефонија	
Оператер	Тржишно учешће %
БХ Телеком	(**)
Телеком Група (Мтел)	(**)
ХТ Мостар	(**)
ЕЛТА КАБЕЛ	(**)
Мтел + ЕЛТА КАБЕЛ	(**)
Укупно	100

Извор: Подаци из Пријаве;

Тржишно учешће привредног субјекта Мтел на подручју Босне и Херцеговине, према подацима из Табеле 3., на тржишту пружања услуга мобилне телефоније у 2018. години износило је (**)% док је тржишно учешће привредног субјекта ЕЛТА КАБЕЛ које је износило (**)%.

Заједничко тржишно учешће учесника концентрације у 2018. години на тржишту пружања услуга мобилне телефоније износило (**)%.

Преглед тржишних учешћа учесника концентрације и главних конкурената на тржишту интернета према броју прикључака широкопојасног приступа интернету у фиксним мрежама за 2018. годину дати су у Табели 4.

¹ Погледати Одлуку ЕК бр. COMP/M.5121 News Corp/Premiere, параграф 27; No COMP/M.4504 SFR/Tele 2 France Параграф 48.

² Погледати Одлуку ЕК бр. COMP/M.5932-News Corp/BskyB, параграф 110

³ Digital Video Broadcasting-Terrestrial-Подразумјева пренос дигиталног аудио и видео садржаја земаљским путем (енгл.over-the-air) посредством емисионе технологије у ВХФ и УХФ обиму уз помоћ конвенционалних система предајника и одговарајућих пријемника.

⁴ Погледати Одлуку ЕК бр. COMP/M.5121 News Corp/Premiere, параграф 22 и Одлуку ЕК бр. COMP/M.4504 SFR/Tele 2 France, параграф 46.

Табела 4.

Интернет	
Оператер	Тржишно учешће %
БХ Телеком	(**)
Телеком Група (Мтел)	(**)
Telemach група	(**)
ХТ Мостар	(**)
ЕЛТА КАБЕЛ	(**)
Остали	(**)
Мтел + ЕЛТА КАБЕЛ	(**)
Укупно	100

Извор: Подаци из Пријаве;

Тржишно учешће привредног субјекта Мтел на подручју Босне и Херцеговине, према подацима из Табеле 4., на тржишту пружања услуге интернета у 2018. години износило је (**)% , док је тржишно учешће привредног субјекта ЕЛТА КАБЕЛ које је износило (**)% .

Заједничко тржишно учешће учесника концентрације у 2018. години на тржишту пружања услуге интернета износило (**)% .

Преглед тржишних учешћа учесника концентрације и главних конкурената на тржишту дистрибуције радио и ТВ програма за 2018. годину према броју корисника, дати су у Табели 5.

Табела 5.

Дистрибуција радио и ТВ програма	
Оператер	Тржишно учешће %
Telemach група	(**)
БХ Телеком	(**)
Телеком Група (Мтел)	(**)
ЕЛТА КАБЕЛ	(**)
ХТ Мостар	(**)
Остали оператери	(**)
Мтел + ЕЛТА КАБЕЛ	(**)
Укупно	100

Извор: подаци из Пријаве;

Тржишно учешће привредног субјекта Мтел на подручју Босне и Херцеговине, према подацима из Табеле 5., на тржишту пружања услуга дистрибуције радио и ТВ програма у 2018. години износило је (**)% , док је тржишно учешће привредног субјекта ЕЛТА КАБЕЛ које је износило (**)% .

Заједничко тржишно учешће учесника концентрације у 2018. години на тржишту пружања услуга дистрибуције радио и ТВ програма износило (**)% .

7. Очитовања трећих страна на Обавјештење о пријави концентрације

У вези са Обавјештењем о Пријави концентрације број УП-05-26-1-005-9/19 од дана 1. јуна 2019. године, објављеним у дневним новинама „Независне новине„ и веб страници Конкурентијског савјета, запримљена су два очитовања, и то од стране привредног субјекта Telemach д.о.о. Сарајево, Цемала Биједића 216, 71210 Илиџа (у даљем тексту: Telemach) запримљено дана 5. јуна 2019. године под бројем УП-05-26-1-005-12/19, те од ТХТВ д.о.о., Фочанска 1Н, Тузла запримљено дана 10. јуна 2019. године под бројем УП-05-26-1-005-13/19.

У запримљеном очитовању привредног субјекта Telemach, исти је доставио свој коментар, и став о поднесеној пријави концентрације од стране привредног субјекта Мтел, о намјери стицања контроле над привредним субјектом ЕЛТА КАБЕЛ, са приједлогом Конкурентијском савјету за поступање, и то:

- коментар по јавном позиву Конкурентијског савјета БиХ - аргументи за забринутост у погледу

нарушавања тржишне конкуренције - стварања монополског положаја и искључивања конкуренције са тржишта везано за намјеравано стицање појединачне контроле над привредним субјектом Елта Кабел д.о.о. Добој од стране привредног субјекта Мтел а.д. Бања Лука, у складу са чланом 16. став (4) Закона о конкуренцији,

- захтјев за додјелу статуса странке у поступку, у складу са чланом 41. Закона о управном поступку БиХ,
- захтјев за преглед списка и копирање списка, у складу са чланом 37. Закона о конкуренцији, те
- захтјев за изузећем поступајућег одговорног члана и председника Конкурентијског савјета БиХ, на основу члана 35. до 37. Закона о управном поступку БиХ.

Дана 10. јуна 2019. године, актом број УП-05-26-1-005-14/19, коментари привредног субјекта Telemach су достављени и подносиоцу Пријаве концентрације на преглед и очитовање, о којем је Подносилац доставио свој став, дана 20. јуна 2019. године, актом број УП-05-26-1-005-15/19.

У свом поднеску запримљеном дана 20. јуна 2019. године број УП-05-26-1-005-15/19, привредни субјекат Мтел наводи како сматра да се предметна пријава концентрације од стране Telemach-а покушава политизовати, негира постојање негативних ефеката на тржишту Босне и Херцеговине, даје поглед и на предложено релевантно тржиште, те захтјева да се захтјеви Telemach-а за стицање статуса странке у поступку, прегледа списка, те изузећем поступајућег члана Конкурентијског савјета одбије као неоснован, те закључује како Telemach као директни конкурент на релевантном тржишту, своје ставове износи, не ради бриге о конкуренцији и заштити наводне угрожености корисника, већ ради спрјечавања трансакције, јер Telemach не жели јачање конкурената на тржишту БиХ.

Конкурентијски савјет је размотрио наводе из достављеног поднеска привредног субјекта Telemach, те на 55. (педесетпетој) сједници Конкурентијског савјета, која је одржана дана 11. јула 2019. године, а у вези са достављеним захтјевом за додјелу статуса странке у поступку, донио Закључак број УП-05-26-1-005-18/19, којим је исти одбио, такође, а у складу са горе наведеним, привредног субјекту Telemach д.о.о. је дана 15. јула 2019. године упућено Обавјештење број УП-05-26-1-005-21/19, у којем је обавијештен о захтјеву за преглед списка, те на тај начин одлучио о свим достављеним захтјевима који су упућени Конкурентијском савјету.

У овом поступку, вршећи анализу релевантног тржишта, у производном смислу, те релевантног тржишта у географском смислу, а приликом оцјене концентрације, Конкурентијски савјет је анализирао и све аргументе који су наведени, у поднеску Telemach-а, (запримљеног дана 5. јуна 2019. године, број УП-05-26-1-005-12/19), те је утврдио како провођењем концентрације нема разумног основа да би на тржишту БиХ могли наступити негативни ефекти за конкуренцију.

Наиме, Конкурентијски савјет наводе из предметног поднеска привредног субјекта Telemach није узео у обзир приликом оцјене предметне концентрације из разлога што се заснивају на нетачним подацима и наводима, контрадикторностима и на неправилној дефиницији релевантног тржишта. Привредни субјекат Telemach покушава да исполитизује поступак оцјене концентрације, што је недопустиво, јер у смислу члана 21. став (1) Закона о конкуренцији, Конкурентијски савјет је самостални орган који ће осигурати досљедну примјену Закона на цијелој

територији БиХ и има искључиву надлежност у одлучивању о постојању забрањеног конкуренцијског дјеловања на тржишту. Такође, Telemach усљед недостатка конкретних чињеница и доказа за своје тврдње о евентуалним негативним ефектима концентрације покушава извршити притисак на рад Конкуренцијског савјета на начин да покушава да укључи друге институције у предметни поступак, покушавајући да наруши редовни ток поступка.

Наиме, свој став приликом одређивања релевантног тржишта предметне концентрације на националном нивоу, Конкуренцијски савјет је засновао на основу више показатеља и то искључиво као прво, на чињеници да је Регулаторна агенција за комуникације, као секторски регулатор тржишта телекомуникација у својим анализама за 2018. годину (која је релевантна за предметни поступак) утврдила да привредни субјекат ЕЛТА КАБЕЛ дјелује на цијелој територији Босне и Херцеговине. Надаље, РАК своје студије приказује на националном нивоу, сви подаци које прикупља и обрађује као што су број корисника, учесника на тржишту, тржишна учешћа, одређени су и упоредно приказани за цијелу територију БиХ, што је и Конкуренцијски савјет узео у обзир приликом одређивања релевантног тржишта БиХ предметне концентрације.

Конкуренцијски савјет је приликом одређивања релевантног тржишта узео у обзир и чињеницу да привредни субјекат ЕЛТА КАБЕЛ посједује важеће дозволе за обављање телекомуникационих услуга издате од стране РАК-а на основу којих може обављати дјелатност на цијелој територији БиХ.

Такође, Конкуренцијски савјет је приликом одређивања релевантног географског тржишта предметне концентрације цијенио и праксу Европске комисије, у складу са чланом 43. став (7) Закона, и то чињеницу да је регулација телекомуникационих услуга национална (фиксна телефонија), када је ријеч о релевантном тржишту мобилне телефоније корисници имају могућност приступа само лиценцованим мрежним оператерима, а давање дозвола се обавља на националној основи па самим тим је и Конкуренцијски савјет одредио да је релевантно тржиште Босна и Херцеговина. Што се тиче релевантног тржишта пружања услуга широкопојасног интернета крајњим корисницима исто је одређено као цијела Босна и Херцеговина имајући у виду регулаторске баријере, док је тржиште дистрибуције радио и телевизијског програма такође одређено као тржиште цијеле Босне и Херцеговине, имајући у виду различите параметре, као што су лингвистичка хомогеност тржишта усљед разлика у регулаторским режимима, културолошких фактора и других разлика у условима који доминирају у појединим државама.

Надаље приликом одређивања релевантног тржишта Конкуренцијски савјет је узео у обзир и могућност закупа водова између оператера. Наиме, оператери на тржишту Босне и Херцеговине који посједују важеће дозволе за пружање одређених телекомуникационих услуга имају могућност дјеловања на подручјима на којима немају своју мрежну инфраструктуру, и то путем „уговора о изнајмљивању мреже,, из чега се може закључити да сваки оператер може приступити било којем дијелу Босне и Херцеговине, односно може пружати своје услуге на било којем дијелу Босне и Херцеговине на којем нема властиту инфраструктуру (а што је потврдио и привредни субјекат Telemach на страни 15, наводећи да преко уговора са ЕЛТА КАБЕЛ-ом пружа своје услуге на подручјима на којима нема властиту мрежу).

Такође, Конкуренцијски савјет истиче да је приликом одређивања релевантног тржишта предметне концентрације

цијенио и узео у обзир да у складу са Правилком 62/2012 о преносивости телефонских бројева РАК-а, а који се односи на услуге фиксне и мобилне телефоније, сваки корисник на властити захтјев може промијенити оператера, а задржати свој постојећи број. Уз то, сваки корисник интернета уједно има и приступ VoIP телефонији која чини јединствено релевантно тржиште производа са фиксном телефонијом. Будући да сви оператери у БиХ нуде VoIP услугу, корисник може једноставно одабрати другог оператера.

Надаље, колико су контрадикторни и збуњујући подаци привредног субјекта Telemach показују њихови наводи из дописа, а везани за релевантно тржиште, јер у једном тренутку наводи да је релевантно тржиште Република Српска, затим спушта на поједине градове, док на страни 14. дописа, наводи да је релевантно тржиште предметне концентрације Босна и Херцеговина. Подаци о тржишним учешћима које је доставио привредни субјекат Telemach према којима је дата оквирна процјена тржишних учешћа конкурентата у којима дјелује привредни субјекат ЕЛТА КАБЕЛ, заснивају се, како се наводи у поднеску, на сазнањима њихових сарадника на терену о броју корисника учесника концентрације.

Конкуренцијски савјет исте није могао цијенити приликом оцјене предметне концентрације, с обзиром да се исти, као прво заснивају на погрешној дефиницији релевантног тржишта, није службени подаци релевантних институција у Босни и Херцеговини, подаци су засновани на процјени сарадника на терену, није наведена „година,, на коју се односе достављене процјене тржишних учешћа релевантна за оцјену концентрације, а коју Конкуренцијски савјет према Закону о конкуренцији мора анализирати у предметном поступку, а то је 2018. година.

Такође, привредни субјекат Telemach нетачно наводи да ће привредни субјекат МТЕЛ стећи контролу над привредним субјектом ЕЛИНС-ПАНИЋ КЕП д.о.о. односно друштвом Ел САТ д.о.о. и да ће МТЕЛ на тај начин преузети одређену имовину Telemach-а, (**).

Надаље привредни субјекат Telemach у предметном допису није доставио нити један релевантан доказ за своје наводе, све своје тврдње заснива на претпоставкама које би се евентуално могле догодити, те на основу наведеног Конкуренцијски савјет није исте цијенио приликом доношења предметног рјешења.

Иако се у наведеном допису привредни субјекат Telemach, остврће на претходну праксу Конкуренцијског савјета исто није примјењиво ни упоредиво, јер Конкуренцијски савјет за сваки предметни поступак појединачно одређује релевантно тржиште, сваки поступак за себе има различите привредне субјекте, другачији прави основ и различите околности које утичу на конкретно одређивање тржишта како у производном/услугном, тако и у географском тржишту.

Конкуренцијски савјет напомиње да је привредни субјекат Telemach у свом допису доставио нетачне податке наводећи да је у ранијим рјешењима о допуштености концентрације привредног субјекта Анекс д.о.о. Бања Лука, Мајке Југовића 25, да је ранији Блицнет, што није тачно. Према архиви Конкуренцијског савјета привредни субјекат Анекс д.о.о промијенио је име у привредни субјекат Блицнет д.о.о. Бања Лука рјешењем Округног привредног суда Бања Лука број 057-О-Рег-13-001493 од дана 30.7.2013. године.

Са друге стране, Конкуренцијски савјет је разматрао и наводе из очитовања на објављено Обавјештење од стране привредног субјекта TXtv д.о.о. Тузла, Фочанска 1., Тузла, запримљене дана 10. јуна 2019. године, у којем се у битном наводи како предметна концентрација која је у току пред

Конкурентијским савјетом представља могућност модернизације и унапрјеђења пословања, увођењем иновација и смањењем трошкова, а у корист и корисника привредног субјекта Мтел и ЕЛТА КАБЕЛ, те ће дугорочно омогућити привредном субјекту ЕЛТА КАБЕЛ-у да остане квалитетан оператер на тржишту Босне и Херцеговине. Ова концентрација ће бити корисна и за кориснике у смислу да ће корисници ЕЛТА КАБЕЛ-а добити већи број канала, те да може доћи и до снижавања цијена услуга.

8. Оцјена концентрације

При процјени предметне трансакције Конкурентијски савјет је узео у обзир следеће чињенице:

Пословне активности Подносиоца пријаве, те циљног друштва на релевантном тржишту Босне и Херцеговине преклапају се на малопродајним тржиштима фиксне телефоније, мобилне телефоније, пружања услуга приступа интернету, те дистрибуције радио и ТВ програма.

Чланом 17. Закона о конкуренцији прописано је како је Конкурентијски савјет дужан анализирати ефекте концентрације, који за последицу имају значајно нарушавање тржишне конкуренције, а нарочито:

- Структуру релевантног тржишта,
- Ефекте концентрације на остале стварне и потенцијалне конкуренте;
- Положај учесника концентрације, њихова тржишна учешћа, економску и финансијску снагу;
- Могућност избора добављача и корисника;
- Економске, правне и друге препреке уласка на тржиште;
- Ниво унутрашње и међународне конкурентности учесника у концентрацији;
- Трендове понуде и потражње релевантних роба/или услуга;
- Трендове техничког и економског развоја;
- Интересе потрошача;

Анализом свих расположивих података, а у смислу члана 17. Закона, произилази да повећање тржишног учешћа привредног субјекта МТЕЛ предметном концентрацијом неће довести до спречавања, ограничавања или нарушавања тржишне конкуренције на тржишту пружања малопродајних услуга фиксне телефоније, мобилне телефоније, тржишту пружања услуга интернета те тржишту пружања услуга радио и ТВ програма у Босни и Херцеговини.

Наиме, привредни субјекат ЕЛТА КАБЕЛ као алтернативни оператер на сва четири релевантна тржишта, према подацима из Пријаве, има следећа тржишна учешћа и то: на тржишту фиксне телефоније (**)%¹, на тржишту мобилне телефоније (**)%¹, пружања услуга интернета (**)%¹ те тржишту дистрибуције радио и ТВ програма (**)%¹.

Конкурентијски савјет је утврдио да ће привредни субјекат МТЕЛ након провођења концентрације наставити пословати у конкурентном окружењу и то на сва четири релевантна тржишта предметне концентрације.

Конкурентијски савјет је цијенио и чињеницу да је ЕЛТА КАБЕЛ алтернативни оператер који се на тржишту издаваја пружањем нових телекомуникационих сервиса, високим нивоом квалитета услуге, професионалним односом према својим корисницима, те појединачном приступу свим својим корисницима. Стицање контроле над привредним субјектом ЕЛТА КАБЕЛ од стране привредног субјекта МТЕЛ представља могућност модернизације и унапрјеђења пословања, увођењем иновација и смањењем трошкова, другачијим приступом потрошачима на тржишту телекомуникација, а у корист свих корисника услуга

привредног субјекта Мтел и корисника привредног субјекта ЕЛТА КАБЕЛ.

Са друге стране, погодности које ће осигурати предметна концентрација се огледају и у чињеници да ће ЕЛТА КАБЕЛ-у омогућити да дугорочно остане квалитетан оператер на тржишту Босне и Херцеговине који нуди комплетан асортиман телекомуникационих услуга, при томе осигуравајући високи квалитет услуге за своје кориснике и исплативост комуникационих рјешења.

Такође, провођење предметне концентрације ће омогућити корисницима ЕЛТА КАБЕЛ-а да, користећи широко распрострањену малопродајну мрежу и инфраструктуру Мтел-а, добију лакши приступ већем спектру услуга.

Конкурентијски савјет је слиједом наведеног оцијенио предметну концентрацију условно допуштеном, у смислу члана 18. став (2) Закона, те одлучио као у диспозитиву овог Рјешења.

9. Административна такса

Подносилац пријаве је на ово Рјешење, у складу са чланом 2. став (1) тарифни број 107. тачка д) под 1) Одлуке о висини административних такси у вези са процесним радњама пред Конкурентијским савјетом ("Службени гласник БиХ", бр. 30/06, 18/11 и 75/18) дужан платити административну таксу у укупном износу од 5.000,00 КМ у корист Буџета институција Босне и Херцеговине.

10. Поука о правном лијеку

Против овог Рјешења није дозвољена жалба.

Незадовољна страна може покренути управни спор пред Судом Босне и Херцеговине у року од 30 дана од дана пријема, односно објаве овога Рјешења.

Број УП-05-26-1-005-24/19
18. јула 2019. године
Сарајево

Предсједница
Мр **Аријана Регода-Дражић**, с. р.

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine, na osnovu člana 25. stav (1) tačka e), člana 42. stav (1) tačka d), a u vezi sa čl. 12., 14., 16., 17. i 18. Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09), rješavajući po Prijavi namjere koncentracije privrednog subjekta Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2, 78000 Banja Luka, zastupanog putem advokatice Minele Šehović, Maršala Tita 50, 71000 Sarajevo, zaprimljenoj dana 4. marta 2019. godine pod brojem UP-05-26-1-005-1/19, na 56. (pedesetšestoj) sjednici održanoj dana 18. 7. 2019. godine, je donijelo

RJEŠENJE

1. Ocjenjuje se uslovno dopuštenom koncentracija na tržištu maloprodaje fiksne telefonije, mobilne telefonije, tržištu pružanja usluga interneta, te na tržištu distribucije radio i TV programa, na teritoriji Bosne i Hercegovine, koja će nastati sticanjem kontrole privrednog subjekta Mtel a.d. Banja Luka nad privrednim subjektom "Elta-Kabel" d.o.o. Doboј, kupovinom 100% udjela u privrednom subjektu "Elta-Kabel" d.o.o. Doboј. (**)¹
2. Koncentracija iz tačke 1. ovog Rješenja neće se moći provesti dok se (**).
3. Ovo Rješenje o koncentraciji će se upisati u Registar koncentracija nakon dostavljanja dokaza o ispunjenju uslova iz tačke 2. dispozitiva.

¹ Podaci predstavljaju poslovnu tajnu, u smislu člana 38. Zakona o konkurenciji.

4. Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u "Službenom glasniku BiH", službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

Konkurencijsko vijeće je dana 4. marta 2019. godine zaprimilo pod brojem UP-05-26-1-005-1/19 Prijavu koncentracije (u daljem tekstu: Prijava) podnesenu od strane privrednog subjekta Mtel a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., Banja Luka (u daljem tekstu: MTEL ili Podnosilac prijave), o namjeri sticanja kontrole kupovinom 100% udjela u privrednom subjektu "Elta-Kabel" d.o.o. Doboj, Dobojske brigade b.b., 74101 Doboj (u daljem tekstu: ELTA KABEL).

Prijava je podnesena na osnovu Pisma o namjerama, potpisanog dana (**). godine, u kojem su strane iskazale namjeru kupoprodaje 100% udjela u kapitalu ELTA KABEL, te se obavezale da će voditi razgovore u najboljoj namjeri, te saradivati na realizaciji Pisma namjere.

Uvidom u podnesenu Prijavu Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da ista nije kompletna, u smislu člana 30. Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05, 76/07 i 80/09) (u daljem tekstu: Zakon) i čl. 9. i 11. Odluke o načinu podnošenja prijave i kriterijima za ocjenu koncentracije privrednih subjekata ("Službeni glasnik BiH", broj 30/10), te je Podnosiocu prijave dana 18. marta 2019. godine uputilo zahtjev za dopunu prijave broj UP-05-26-1-005-2/19.

Podnosilac Prijave je u ostavljenom roku dopunio istu, zaprimljeno dana 4. aprila 2019. godine podneskom broj UP-05-26-1-005-3/19, te dana 8. aprila 2019. godine, podneskom broj UP-05-26-1-005-4/19.

Dana 16. aprila 2019. godine, Konkurencijsko vijeće je zatražilo dopunu Prijave aktom broj UP-05-26-1-005-5/19, te dana 22. maja 2019. godine aktom broj UP-05-26-1-005-7/19, a ista je dopunjena u ostavljenom roku, dana 30. aprila 2019. godine, podneskom broj UP-05-26-1-005-6/19, te dana 29. maja 2019. godine podneskom broj UP-05-26-1-005-11/19.

Konkurencijsko vijeće je, u skladu sa članom 16. stav (4) Zakona dana 1. juna 2019. godine objavilo Obavijest o dostavljenoj Prijavi broj UP-05-26-1-005-8/19 u kojoj su objavljeni podaci o namjeravanoj koncentraciji i u kojoj su dnevnim novinama "Nezavisne novine" i web stranici Konkurencijskog vijeća objavljeni podaci iz dostavljene Prijave koncentracije, te pozvalo sve zainteresovane privredne subjekte da mogu dostaviti svoje primjedbe i mišljenja.

Na izdanu Obavijest Konkurencijsko vijeće je zaprimilo dva očitovanja, i to od strane privrednog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216, 71210 Ilidža (u daljem tekstu: Telemach) zaprimljeno dana 5. juna 2019. godine pod brojem UP-05-26-1-005-12/19, te od TXTV d.o.o., Fočanska 1N, Tuzla zaprimljeno dana 10. juna 2019. godine pod brojem UP-05-26-1-005-13/19.

Zaprimljeni komentar Konkurencijsko vijeće je dostavilo i podnosiocu Prijave, na uvid te očitovanje dana 10. juna 2019. godine, aktom broj UP-05-26-1-005-14/19.

Dana 20. juna 2019. godine, Konkurencijsko vijeće je zaprimilo podnesak Izjašnjenje Mtel-a broj UP-05-26-1-005-15/19, te samoinicijativno dana 3. jula 2019. godine podnesak broj UP-05-26-1-005-16/19, i dana 11. jula 2019. godine podnesak broj UP-05-26-1-005-17/19, u kojem traži zaštitu tajnih podataka dostavljenih u Prijavi.

Nakon što je utvrdilo da je Prijava kompletna, Konkurencijsko vijeće je izdalo Potvrdu o kompletnoj i urednoj Prijavi, u smislu člana 30. stav (3) Zakona, dana 15. jula 2019. godine aktom broj UP-05-26-1-005-22/19.

Konkurencijsko vijeće je analizom Prijave utvrdilo slijedeće činjenice:

Prijava je podnesena, u smislu člana 16. stav (2) Zakona o konkurenciji obzirom da je pravni osnov predmetne koncentracije Pismo o namjerama strana u vezi kupoprodaje udjela.

Podnosilac Prijave je naveo kako je prijavu predmetne koncentracije podnio i nadležnim tijelima za zaštitu konkurencije u Crnoj Gori i Republici Srbiji.

1. Učesnici predmetne koncentracije

Učesnici koncentracije su privredni subjekt "Telekomunikacije Republike Srpske" a.d., skraćena tvrtka društva MTEL, a.d. Banja Luka, Vuka Karadžića 2., 78000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina i privredni subjekt "Elta-Kabel" d.o.o. Doboj, Dobojske brigade b.b., 74101 Doboj, Bosna i Hercegovina (bez zavisnih društava).

1.1. Privredni subjekt MTEL

MTEL je dio grupe društava čije je matično društvo Telekom Srbija a.d. Beograd, Republika Srbija.

Prema izvodu iz sudskog registra Okružnog privrednog suda u Banjoj Luci broj 057-0-Reg-Z-18-003844 od 1.10.2018. godine privredni subjekt "Telekomunikacije Republike Srpske" a.d., skraćena firma društva MTEL, registrovan je u sudskom registru ovog suda pod brojem MBS: 1-9317-00.

Osnovna registrovana djelatnost privrednog subjekta MTEL je između ostalog 61.20 djelatnost bežične telekomunikacije.

Osnovni kapital MTEL-a je podijeljen na dionice, a prema podacima iz Registra hartija od vrijednosti RS, Banja Luka, vlasništvo na dionicama imaju slijedeći dioničari:

- Telekom Srbija a.d. Beograd - 65,01%;
- PREF a.d. Banjaluka - 8,9 %;
- Fond za restituciju RS a.d. Banjaluka - 5,03%;
- Zepster fond a.d. Banjaluka - 3,2%;
- Ostali - 17,86 %;

MTEL je jedan od tri nacionalna operatera na tržištu telekomunikacija u Bosni i Hercegovini, te pod poslovnim brandom "m:tel" nudi svojim korisnicima različite usluge iz oblasti mobilne telefonije, fiksne telefonije, digitalne televizije, interneta i prenosa podataka. MTEL u Bosni i Hercegovini ima blizu dva miliona korisnika i rasprostranjenu maloprodajnu mrežu.

1.1.1. Supsidijarna MTEL-ova privredna društva

1.1.1.1. Logosoft

U Bosni i Hercegovini MTEL ima 100% vlasničkog udjela u društvu Logosoft d.o.o. Sarajevo, Igmanska 9., 71000 Sarajevo, prema Aktuelnom izvodu iz sudskog registra Općinskog suda u Sarajevu broj 065-0-RegZ-18-001787 od 4. 3. 2019. godine, Logosoft d.o.o. je upisan pod matičnim brojem 65-01-0594-11.

Logosoft d.o.o. je osnovan 1995. godine, a godinu kasnije je počeo sa radom kao IT integrator, te nakon dvije godine postaje Internet service provider, sa pretežnom djelatnošću pružanja usluga poslovnim korisnicima. Danas, Logosoft d.o.o pruža usluge fiksne telefonije, pristupa internetu i digitalne televizije, ali je i dalje aktivan u svojoj inicijalnoj oblasti systemske integracije, edukacije i konsaltinga iz oblasti informacijskih usluga.

1.1.1.2. Telrad Net

Privredni subjekt Telrad Net d.o.o. Bijeljina, Hase broj 1., Hase, Bijeljina, Bosna i Hercegovina, registrovan je na Okružnom privrednom sudu u Bijeljini (Izvod broj 059-0-RegZ-19-000531 od 5.3.2019. godine) pod matičnim brojem 59-01-0101-10, u 100% vlasništvu je Mtel-a.

Telrad Net d.o.o. Bijeljina je privredni subjekt koji se prvenstveno bavi pružanjem usluga fiksne telefonije, IP (Internet protocol) telefonije, kablovske televizije i kablovskog interneta kao i interneta većih brzina za veće sisteme i poslovne korisnike, te vlastite TV produkcije. Pored toga, Telrad Net d.o.o. pruža i usluge mobilnih telefonskih usluga, kao tzv. service provider.

1.1.1.3. Blicnet

Privredni subjekt Blicnet d.o.o. Banja Luka, ul. Majke Jugovića 25, 78000 Banja Luka, registrovan je na Okružnom privrednom sudu u Banja Luci (Izvod broj 059-0-RegZ-19-000594 od 15.02.2019. godine) pod brojem 1-3645-00, u 100% vlasništvu je Mtel-a.

Blicnet je licencirani operator mobilne i fiksne telefonije, internet service provider, mrežni operator, pružalac kablovskog TV servisa i sistemski integrator. Pruža širok spektar usluga kako za privatne tako i za poslovne korisnike. Svojim privatnim korisnicima pruža i usluge bežičnog interneta u više gradova širom BiH dok usluge za poslovne korisnike, između ostalog, uključuju VPN mobilnu telefoniju, web hosting, održavanje servera, zakup digitalnog voda i distribuciju signala.

1.2. Privredni subjekt ELTA KABEL - ciljno društvo

Prema izvodu iz sudskog registra Okružnog privrednog suda u Doboju broj 60-0-RegZ-19-000053 od 17.1.2019. godine privredni subjekt "Elta-Kabel" d.o.o. Doboj, Dobojske brigade b.b., 74101 Doboj, Bosna i Hercegovina, registrovan je u sudskom registru ovog suda pod brojem MBS: 60-01-0117-11.

Osnivač privrednog subjekta ELTA KABEL je gosp. Aco Kabanica sa udjelom od 100% u ugovorenom kapitalu, a osoba ovlaštena za zastupanje je upisana gđa. Danka Jovović, broj L.K.: (**), direktor.

Osnovna registrovana djelatnost je obavljanje djelatnosti davaoca pristupa internetu, fiksne telefonije, distribucije TV programa, a registrovan je i kao pružalac usluga mobilne telefonije. Također, u ograničenom obimu ELTA KABEL dio kapaciteta svoje mreže koristi i za zakup privrednim subjektima koji imaju potrebu za zakupom mreže drugog operatora ili usluge međunarodnog prometa.

Dozvola za obavljanje djelatnosti operatora javnih elektronskih komunikacijskih mreža podrazumijeva pravo na izgradnju, rad i korištenje telekomunikacijske mreže na cjelokupnoj teritoriji Bosne i Hercegovine. ELTA KABEL koristi mrežu uglavnom za svoje potrebe, odnosno putem mreže nudi telekomunikacijske usluge krajnjim korisnicima u BiH.

Putem svoje vlastite mreže pruža usluge fiksne telefonije u okviru nekoliko paketa. Uvođenje fiksne telefonije kod korisnika realizira se uz priključak kablovske televizije. ELTA KABEL pruža i usluge VoIP telefonije (voice over Internet protocol), te je ova usluga dostupna svim korisnicima interneta širom Bosne i Hercegovine, te nije ograničena samo na korisnike koji imaju pristup mreži ELTA KABELA. ELTA KABEL također pruža i mogućnost prenosa broja u okviru usluga fiksne telefonije, odnosno omogućava korisnicima da zadrže postojeći telefonski broj u slučaju kada postaju korisnici drugog operatora, i obrnuto.

Usluge mobilne telefonije ELTA KABEL pruža u Bosni i Hercegovini kao tzv. Service Provider. Naime, ELTA KABEL pruža ove usluge svojim korisnicima putem mreže (**).

Usluge pristupa širokopojasnom internetu, sa različitim brzinama i cijenama, ELTA KABEL pruža putem tehnologije DOCSIS 2.0 jednom dijelu korisnika, a drugom putem tehnologije DOCSIS 3.0 (Data Over Cable Service Interface Specification), te jednom dijelu korisnika pruža usluge pristupa optičkom internetu, kojih je za sada zanemariv broj.

Usluge distribucije televizijskog programa podrazumijevaju usluge paketa televizijskog programa za krajnje korisnike, za koje je operator potpisao ugovore o distribuciji sa emiterima televizijskog programa, ili njihovim ovlaštenim predstavnicima i za koje je operator dobio saglasnost domaćih televizijskih emitera za emitiranje. U 2018. godini maksimalan broj emitiranih kanala je bio 180.

U testnoj fazi su i usluge kablovske distribucije putem javnog interneta (IPTV), koja je zamjenjiva sa aspekta potražnje

sa ostalim uslugama distribucije televizijskog programa (kablovska, satelitska, DVB-T), pa se smatra dijelom istog tržišta. ELTA KABEL planira ovu uslugu pružati u cijeloj Bosni i Hercegovini. 1,5% svih korisnika distribucije televizijskog programa se snabdijeva bežičnim putem, kroz MMDS (Multichannel Multipoint Distribution Service) sistem u tehnologiji MPEG2.

Za obavljanje registrovanih djelatnosti na teritoriji Bosne i Hercegovine, ELTA KABEL posjeduje i valjane Dozvole i saglasnosti izdate od strane Regulatorne agencije za komunikacije BiH, i to:

- Dozvola za obavljanje djelatnosti operatora javnih elektronskih komunikacijskih mreža broj 46/13,
- Dozvola za obavljanje djelatnosti davaoca fiksnih javnih telefonskih usluga, broj DFTU-09-13,
- Dozvola za obavljanje djelatnosti davaoca pristupa internetu, broj DPIU-TS/030/13,
- Dozvola za distribuciju audiovizuelnih medijskih usluga i medijskih usluga radija, broj 366-DP,
- Rješenje o upisu u listu aktivnih pružaoca javnih mobilnih telefonskih usluga,
- Dozvola za korištenje blokova telefonskih brojeva OT-0703-637/12 i OT-FT-1108/17,
- Dozvola za korištenje pojedinačnih telefonskih brojeva OT-0803-515/11 i OT-KB-656/13,
- Saglasnost za korištenje nacionalne signalizacijske tačke (NSPC),
- Dozvola za korištenje kodova za potrebe mreže i signalizaciju u javnoj telefonskoj mreži OT-KB-367/10 – kod međunarodne signalizacijske mreže;

ELTA KABEL, (**).

ELTA KABEL vrši prodaju svojih usluga putem web-site, telefonom i kroz prodajne objekte širom BiH. U naseljima gdje nema prodajnih objekata, prodaja se vrši telefonom ili e-mailom, a korisnicima se ugovori dostavljaju putem pošte ili putem uposlenih ELTA KABEL-a osobno.

Prodajni objekti privrednog subjekta ELTA KABEL obuhvataju 20 prodajnih jedinica koji se nalaze u slijedećim gradovima i to: Banja Luka, Bileća, Bratunac, Čajniče, Derventa, Doboj, Gacko, Istočno Sarajevo, Kostajnica, Kozarska Dubica, Mrkonjić Grad, Nevesinje, Petrovo, Prijedor, Sokolac, Šekovići, Teslić, Trebinje, Zvornik i Brčko Distrikt.

2. Pravni okvir ocjene koncentracije

Konkurencijsko vijeće je u provođenju postupka ocjene predmetnih koncentracija primijenilo odredbe Zakona, Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta ("Službeni glasnik BiH", br. 18/06 i 34/10), Odluke o definisanju kategorija dominantnog položaja ("Službeni glasnik BiH", broj 34/10), Odluke o načinu podnošenja prijave i kriterijima za ocjenu koncentracija privrednih subjekata ("Službeni glasnik BiH", broj 34/10), te Zakona o upravnom postupku BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16).

Konkurencijsko vijeće može, na osnovu člana 43. stav (7) Zakona, koristiti sudsku praksu Evropskog suda i odluke Evropske komisije, kao i kriterije i standarde iz Uredbe Vijeća EK broj 139/2004 o kontroli koncentracije između privrednih subjekata, Obavijest Evropske Komisije o konceptu koncentracija privrednih subjekata te Smjernice za ocjenu horizontalnih /vertikalnih koncentracija.

3. Pravni osnov i oblik koncentracije

Koncentracija se odnosi na sticanje pojedinačne kontrole privrednog subjekta MTEL nad privrednim subjektom ELTA KABEL i to kupovinom 100% udjela.

U tom smislu strane su dana (**). godine popisale Pismo o namjerama, u kojem su strane iskazale namjeru kupoprodaje

100% udjela u kapitalu ELTA KABEL, te se obavezale da će voditi razgovore u najboljoj namjeri, te saradivati na realizaciji Pisma namjere, te je plan da se transakcija zatvori nakon prikupljanja svih potrebnih regulatornih odobrenja, uključujući i odobrenje Konkurencijskog vijeća.

Pravni oblik koncentracije predstavlja sticanje kontrole privrednog subjekta MTEL nad privrednim subjektom ELTA KABEL, u smislu člana 12. stav (1) tačka b) Zakona. (**).

4. Obaveza prijave koncentracije

Obaveza prijave koncentracije postoji ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 14. stav 1) tačka b) Zakona, odnosno da ukupni godišnji prihod svakog od najmanje dva privredna subjekta učesnika koncentracije ostvaren prodajom roba i /ili usluga na tržištu Bosne i Hercegovine iznosi najmanje 8.000.000,00 KM po završnom računu u godini koja je prethodila koncentraciji, ili ako je njihovo zajednički tržišni udjel na relevantnom tržištu veći od 40%.

Ukupni godišnji prihodi privrednih subjekata Mtel i ELTA KABEL, na dan 31. decembra 2018. godine u Bosni i Hercegovini, prikazani su u Tabeli 1.:

Tabela 1.

Bosna i Hercegovina	Mtel	ELTA KABEL
Ukupan prihod (KM)	(**)	(**)

Izvod: podaci iz godišnjih finansijskih izvještaja;

Prema podacima iz Tabele 1. učesnici koncentracije su ispunili uslov iz člana 14. stav (1) tačka b) Zakona, koji se odnosi na ukupni godišnji prihod na tržištu Bosne i Hercegovine, obzirom da su privredni subjekti sa sjedištem i prebivalištem u Bosni i Hercegovini, te su isti bili u obavezi podnijeti Prijavu koncentracije Konkurencijskom vijeću.

5. Relevantno tržište

Relevantno tržište koncentracije, u smislu člana 3. Zakona o konkurenciji, te čl. 4. i 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, čini tržište određenih proizvoda /usluga koje su predmet obavljanja djelatnosti na određenom geografskom tržištu.

Prema odredbi člana 4. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, relevantno tržište u proizvodnom smislu obuhvata sve proizvode i/ili usluge koje potrošači i/ili korisnici smatraju međusobno zamjenjivim, pod prihvatljivim uvjetima, imajući u vidu posebno njihove bitne karakteristike, kvalitet, uobičajenu namjenu, način upotrebe, uslove prodaje i cijene.

Nadalje, prema članu 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, relevantno tržište u geografskom smislu obuhvata cjelokupnu ili dio teritorije Bosne i Hercegovine na kojoj privredni subjekt djeluje u prodaji i/ili kupovini relevantnog proizvoda pod jednakim ili dovoljno ujednačenim uslovima i koji to tržište bitno razlikuje od uslova tržišne konkurencije na susjednim geografskim tržištima.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da, obzirom na prirodu poslovne djelatnosti koju obavljaju učesnici koncentracije, te postojanje važećih dozvola za obavljanje djelatnosti izdanih od strane RAK-a, četiri relevantna maloprodajna tržišta, i to tržište fiksne telefonije, mobilne telefonije, tržište pružanja usluga interneta i tržište distribucije radio i TV programa.

Konkurencijsko vijeće je kao relevantno geografsko tržište predmetne koncentracije odredilo tržište Bosne i Hercegovine.

Konkurencijsko vijeće se, prilikom određivanja relevantnog tržišta baziralo na više pokazatelja i to isključivo kao prvo, na činjenici da je Regulatorna agencija za komunikacije (u daljem tekstu: RAK), kao sektorski regulator tržišta telekomunikacija u svojim analizama za 2018. godinu (koja je relevantna za predmetni postupak) utvrdila da privredni subjekt ELTA KABEL djeluje na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Nadalje, RAK

svoje studije prikazuje na nacionalnom nivou, svi podaci koje prikuplja i obrađuje kao što su broj korisnika, učesnika na tržištu, tržišni udjeli određeni su i uporedno prikazani za cijelu teritoriju BiH, što je i Konkurencijsko vijeće uzelo prilikom određivanja relevantnog tržišta BiH predmetne koncentracije.

Također, Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir i činjenicu da privredni subjekt ELTA KABEL posjeduje važeće dozvole za obavljanje telekomunikacijskih usluga izdane od strane RAK-a na osnovu kojih može obavljati djelatnost na cijeloj teritoriji BiH.

Prilikom određivanja relevantnog tržišta predmetne koncentracije Konkurencijsko vijeće je cijeno i praksu Evropske komisije, u skladu sa članom 43. stav (7) Zakona, i to činjenicu da je regulacija telekomunikacijskih usluga nacionalna (fiksna telefonija), kada je riječ o relevantnom tržištu mobilne telefonije korisnici imaju mogućnost pristupa samo licenciranim mrežnim operatorima, a licenciranje se obavlja na nacionalnom nivou pa samim tim je i Konkurencijsko vijeće odredilo da je relevantno tržište Bosna i Hercegovina. Što se tiče relevantnog tržišta pružanja usluga širokopojsnog interneta krajnjim korisnicima isto je određeno kao cijela Bosna i Hercegovina imajući u vidu regulatorne barijere, dok je tržište distribucije radio i televizijskog programa također određeno kao tržište cijele Bosne i Hercegovine, imajući u vidu različite parametre, kao što su lingvistička homogenost tržišta usljed razlika u regulatornim režimima, kulturoloških faktora i drugih razlika.

Konkurencijsko vijeće je također uzelo u obzir i mogućnost zakupa vodova između operatora. Naime, operateri na tržištu Bosne i Hercegovine koji posjeduju važeće dozvole za pružanje telekomunikacijskih usluga imaju mogućnost da djeluju na područjima na kojima nemaju svoju mrežnu infrastrukturu, i to putem „ugovora o iznajmljivanju mreže,.. Iz čega se može zaključiti da svaki operator može pristupiti bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine, odnosno može pružati svoje usluge na bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine na kojem nema vlastitu infrastrukturu.

Također, Konkurencijsko vijeće ističe da je prilikom određivanja relevantnog tržišta predmetne koncentracije cijeno i uzelo u obzir, da u skladu sa Pravilom 62/2012 o prenosivosti telefonskih brojeva RAK-a, a koji se odnosi na usluge fiksne i mobilne telefonije, svaki korisnik na vlastiti zahtjev može promijeniti operatora, a zadržati svoj postojeći broj. Uz to, svaki korisnik interneta ujedno ima i pristup VoIP telefoniji koja čini jedinstveno relevantno tržište proizvoda sa fiksnom telefonijom. Budući da svi operateri u BiH nude VoIP uslugu, korisnik može jednostavno odabrati drugog operatora.

Pravilom RAK-a 68/2013 o obavljanju djelatnosti davaoca fiksnih javnih telefonskih usluga kojim su propisani jednaki uslovi za sve operatore u Bosni i Hercegovini za sticanje prava i osnovna pravila za obavljanje djelatnosti komercijalnih davaoca fiksnih javnih telefonskih usluga i Pravilom 62/2012 o prenosivosti telefonskih brojeva kojim se utvrđuju tehnički i administrativni uslovi kojima korisnici u javnoj telefonskoj mreži Bosne i Hercegovine zadržavaju svoj/fiksne brojeve nezavisno od promjene lokacije, servisa i operatora telekomunikacija. Svi operateri u BiH podložni su jedinstvenom regulatornom sistemu u BiH i za sve operatore važe ista pravila bez obzira na lokaciju njihovog sjedišta imovine pa i korisnika.

Evropska komisija je utvrdila da je jedan od osnovnih faktora po osnovu kojeg se tržište promatra kao nacionalno po obimu¹, činjenica da su cjenovne politike operatora telekomunikacija pretežno nacionalne. U BiH operateri usvajaju

¹ Pogledati Odluke EK br.COMP/M 5730 Telefonica/Hansenet Telekommunikation, paragraph 28; br. COMP/M.5532 CarphoneWarehouse/TiscaliUK, paragraf 56;COMP7/M 6999-Vodafone/KabelDeutschland, paragraf 137, M.8883-PPH GROUP/TELENOR TARGET COMPANIES, paragraf 22.

cjenovne politike koje se primjenjuju širom BiH. Pored toga, operatori sa značajnom tržišnom snagom dužni su primjenjivati granične cijene za govorne telefonske usluge u fiksnoj telefoniji za sve korisnike u BiH. Ove cijene je propisao RAK Pravilom 67/2012 o modelu rebalansa cijena govornih telefonskih usluga u BiH.

Svi operatori fiksne telefonije u Bosni i Hercegovini pružaju usluge svojim korisnicima putem mrežne telekomunikacijske infrastrukture. Naime, operator javne elektronske telekomunikacijske mreže kojem je izdana odgovarajuća dozvola od RAK-a može biti vlasnik ili posjedovati javne elektronske komunikacijske mreže namijenjene za pružanje javnih telekomunikacijskih usluga. Zatim, takav operator može instalirati javne elektronske telekomunikacijske mreže sa pravom građenja i instaliranja preko javnih ili privatnih površina, koristiti radio frekvencijski spektar za potrebe rada mreže i samostalno pružati javne telekomunikacijske usluge na takvoj mreži. Operator također može davati telekomunikacijsku mrežu u zakup drugim licenciranim operatorima telekomunikacija.

Operator javne elektronske telekomunikacijske mreže može biti vlasnik/posjedovati mrežu na cjelokupnoj teritoriji BiH ili jednom njenom dijelu. Privredni subjekti MTEL i ELTA KABEL su nosioci nacionalne mrežne dozvole za područja svih općina u BiH. Također, licencirani operatori telekomunikacija koji nisu vlasnici telekomunikacijske mreže ili su vlasnici mreže samo na jednom dijelu teritorije, mogu imati slobodan pristup mreži drugih operatora. Naime ovakvi operatori mogu zaključiti ugovore o zakupu mreže sa nosiocem mrežne dozvole, putem koje mogu osigurati svoje prisustvo i na drugim dijelovima BiH. Zakup mrežne infrastrukture za alternativnog operatora je ekonomičnije rješenje u odnosu na opciju pribavljanja mrežne dozvole i izgradnju vlastite mreže. Imajući u vidu navedeno, svi operatori registrovani za pružanje usluga fiksne telefonije, bez obzira na rasprostranjenost vlastite mreže, mogu imati nesmetan pristup korisnicima diljem BiH.

Ovdje treba imati u vidu i zamjenjivost tradicionalnih usluga fiksne telefonije sa VoIP (internet telefonijom) što znači da se i ove usluge smatraju dijelom tržišta fiksne telefonije. Ovo je utvrđeno praksom Evropske komisije¹, pa se primjera radi u odluci Evropske komisije Vodafon/OnO navodi da su ove usluge zamjenjive (stoga se smatraju dijelom istog tržišta) jer su usluge u velikom dijelu iste i dolazi do unaprjeđenja kvaliteta VoIP telefonije. Svi operatori u BiH nude VoIP uslugu, tako da bez obzira na mrežnu infrastrukturu, oni mogu da se takmiče sa bilo kojim operatorom fiksne telefonije iz bilo kojeg dijela BiH.

Također, u ranijim odlukama, kako se navodi u Prijavi, EK je tržište fiksne telefonije definisala kao nacionalno po obimu. U predmetu Carphone Warehouse/Tiscali UK, EK je zaključila da je relevantno tržište nacionalno, imajući u vidu kontinuirani značaj nacionalne regulacije u sektoru telekomunikacija, snabdijevanja uzlaznih veleprodajnih usluga koje funkcionišu na nacionalnoj osnovi kao i činjenice da su cjenovne politike operatora telekomunikacija pretežno nacionalne.

Privredni subjekt ELTA KABEL je registrovan i kao pružalac usluga mobilne telefonije u Bosni i Hercegovini i upisan je u Registar davaoca javnih mobilnih telefonskih usluga u BiH. Pravilom RAK-a 73/2014 o obavljanju djelatnosti pružaoca javnih mobilnih telefonskih usluga propisuju se jednaki uslovi za sve operatore u BiH za sticanje prava i osnovna pravila za obavljanje djelatnosti komercijalnog davaoca javnih mobilnih telefonskih usluga i Pravilo 62/2012 o prenosivosti telefonskih brojeva kojim se uređuju tehnički i administrativni uslovi kojima korisnici u javnoj telefonskoj mreži BiH zadržavaju svoj/svoje brojeve

neovisno od promjene lokacije, servisa i operatora telekomunikacija.

Također, prema dosadašnjoj praksi Evropske komisije koja je zauzela mišljenje da je tržište mobilne telefonije nacionalno po obimu². Naime Evropska komisija smatra da je tržište mobilne telefonije krajnjim korisnicima nacionalno, budući da korisnici imaju mogućnost pristupa mobilnim uslugama samo od licenciranih mrežnih operatera, a samo licenciranje se obavlja na nacionalnom nivou³.

U Prijavi se dalje navodi da je EK u svojoj dosadašnjoj praksi zauzela stav da je tržište mobilne telefonije nacionalno po obimu. U predmetu Vodafone/Singlepoint EK je smatrala da je tržište mobilne telefonije krajnjim korisnicima nacionalno, budući da korisnici imaju mogućnost pristupa mobilnim uslugama samo od licenciranih mrežnih operatora, a samo licenciranje se obavlja na nacionalnom nivou.

U BiH licenciranje se također obavlja na nacionalnom nivou i to tako što RAK kao regulator sektora telekomunikacija sa nadležnostima na teritoriji BiH izdaje dozvole operatorima mobilne telefonije koje važe za teritoriju cijele BiH.

Također, Evropska komisija u svojoj dosadašnjoj praksi smatra da je jedan od razloga za nacionalnu definiciju tržišta, i činjenica da operatori imaju u vidu nacionalno tržište prilikom određivanja cjenovne politike za usluge krajnjim korisnicima i da velika većina operatora primjenjuje cijene na nacionalnom nivou⁴. Nadalje, i u BiH operatori usvajaju cjenovne politike na nacionalnom nivou koje se primjenjuju na korisnike diljem BiH. Treba napomenuti da postoji velika fleksibilnost u smislu da korisnici jednog operatora na tržištu mobilne telefonije u svakom trenutku mogu promijeniti operatora. Pa tako u skladu sa Pravilom 62/2012 o prenosivosti telefonskih brojeva, koje se primjenjuje na usluge fiksne i mobilne telefonije, svakom korisniku u korištenju javne telefonske usluge omogućeno je da na njegov zahtjev zadrži postojeći telefonski broj, u slučaju da postane korisnik drugog operatera. To znači da npr. korisnik usluga mobilne telefonije MTEL-a može postati korisnik usluga mobilne telefonije BH Telecoma ili drugog operatora uz zadržavanje istog telefonskog broja. Također, u BiH operatori usvajaju cjenovne politike koje se primjenjuju na korisnike diljem BiH. Operatori sa značajnom tržišnom snagom dužni su primjenjivati pravila za određivanje cijena u mobilnoj telefoniji u BiH, a koja je propisao RAK Odlukom o usklađivanju cijena usluga mobilne telefonije i uslova za pružanje telekomunikacijskih usluga.

Nadalje, Evropska komisija je u svojoj dosadašnjoj praksi zauzela stav da je tržište pružanja usluga pristupa internetu nacionalno po obimu⁵. Naime Evropska komisija smatra da je tržište pružanja usluga pristupa internetu krajnjim korisnicima nacionalno, budući da su marketing, komercijalne i tehničke usluge, cjenovna politika i vezivanje usluga usmjereni ka nacionalnom tržištu. Pa tako i u BiH operatori na ovaj način usmjeravaju poslovanje na korisnike diljem BiH, pri tome ne praveći razliku među korisnicima po osnovu dijela teritorije na kojoj se isporučuje usluga.

¹ Pogledati Odluku EK br. COMP/M.5532 - Carphone Warehouse/Tiscali UK, paragraf 35; COMP/M7231-Vodafone/OnO, paragraf 26.

² Pogledati Odluke Evropske komisije br. COMP/M.6990-Vodafone/Kabel Deutschland; COMP/M.5650-Tmobile/Orange; COMP/M.3916-T-Mobile Austria/Tele.ring; COMP/M.3530-TeliaSonera AB/OrangeA/S COMP/M.7231 Vodafone/OnO, PARAGRAF 42.

³ Pogledati Odluku EK br. COMP/M.3245 Vodafone/Singlepoint, paragraf 16 i dalje.

⁴ Pogledati Odluku EK br. M.7612-Hutchison 3G UK/Telefonica, paragraf 291.

⁵ Pogledati Odluke EK br. M.7000-Liberty Global/Ziggo, paragraf 133; NO COMP/M.4947-Vodafone/Tele2, Italy/Tele2 Spain, paragraf 16; No COMP/M.5532-Carphone; Warehouse/Tiscali UK, PARAGRAF 47, No COMP/M5730-Telefonica/Hansnet, paragraf 28; No COMP/M.5734-Liberty Global Europe/Unitymedia, paragraf 42; COMP/M 6990-Vodafone/Kabel Deutschland, paragraf 197; COMP/M.7421-Orange/Jazztel, paragraf 60.

U predmetu Liberty Global Europe/Unitymedia, EK je zauzela stav da je tržište pružanja usluga širokopojasnog interneta krajnjim korisnicima nacionalno po opsegu, imajući u vidu regulatorne barijere.

Operatori usluga pristupa internetu u BiH pružaju ove usluge svojim korisnicima putem mrežne telekomunikacijske infrastrukture (mobilne i fiksne). Shodno tome, za ocjenu relevantnog geografskog tržišta potrebno je uzeti u obzir i ovaj faktor. Sve što je naprijed navedeno za tržište fiksne telefonije u pogledu mrežne infrastrukture, primjenjivo je i za uslugu pružanja interneta. Naime, operator javne elektronske komunikacijske mreže kojem je izdana odgovarajuća dozvola RAK-a može biti vlasnik ili posjedovati javne elektronske komunikacijske mreže i samostalno pružati javne telekomunikacijske usluge na takvoj mreži ili može davati telekomunikacijsku mrežu u zakup drugim licenciranim operatorima telekomunikacija. Što znači da licencirani operatori koji nisu nosioci mrežne dozvole odnosno nisu vlasnici telekomunikacijske mreže, imaju slobodan pristup mreži u drugim dijelovima BiH. Oni mogu, zaključivanjem ugovora o zakupu mreže sa nosiocem mrežne dozvole osigurati svoje prisustvo na drugim dijelovima tržišta BiH.

Također, Konkurencijsko vijeće napominje da je Evropska komisija prema svojoj dosadašnjoj praksi zaključila da je tržište pružanja usluga interneta nacionalno, iz razloga što se operatori između ostalog natječu na području države članice na kojoj su aktivni i uslovi konkurencije u jednoj državi su različiti u odnosu na druge. Faktori koji utiču na ove različitosti su broj konkurenata, zarade stepen konkurencije, troškovi, broj stanovnika i slično.

Evropska komisija je u svojoj dosadašnjoj praksi zauzela stav da je tržište distribucije radio i televizijskog programa nacionalno po obimu¹.

Naime, Evropska komisija je zaključila da tržište distribucije TV signala nacionalno po obimu po svojoj prirodi, a može obuhvaćati i lingvistički homogena područja².

U predmetu News Corp/Premiere EK je zaključila da je tržište distribucije radio i TV programa nacionalno po obimu po svojoj prirodi ili imajući u vidu različite parametre kao što je npr. lingvistička homogenost tržišta uslijed razlika u regulatornim režimima, kulturoloških faktora i drugih razlika uslovima koji prevladavaju u pojedinim državama.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da je tržište pružanja usluga distribucije radio televizijskog programa područje čitave BiH iz razloga što, kao i u slučaju fiksne telefonije i usluga pružanja pristupa internetu, operatori usluga distribucije radio i TV programa u BiH pružaju ove usluge svojim korisnicima putem mrežne telekomunikacijske infrastrukture. Tako da sve što je gore već navedeno vezano za tržište fiksne telefonije u pogledu mrežne infrastrukture važi i za, tj. primjenjivo je i za tržište distribucije radio i TV programa u BiH. Naime, operator javne elektronske komunikacijske mreže kojem je izdana odgovarajuća dozvola RAK-a može biti vlasnik ili posjedovati javne elektronske komunikacijske mreže i samostalno pružati javne telekomunikacijske usluge na takvoj mreži ili može davati telekomunikacijsku mrežu u zakup drugim licenciranim operatorima telekomunikacija. Što znači da licencirani operatori koji nisu nositelji mrežne dozvole odnosno nisu vlasnici telekomunikacijske mreže, imaju slobodan pristup mreži u drugim dijelovima BiH zaključivanjem ugovora o zakupu mreže sa nosiocem mrežne dozvole čime će osigurati svoje prisustvo na drugim dijelovima tržišta BiH. Privredni subjekti MTEL i ELTA KABEL su nosioci nacionalne mrežne dozvole za područje svih

općina u Bosni i Hercegovini i samostalno pružaju usluge pristupa internetu putem takve mreže.

Dodatno, treba imati u vidu i da Evropska komisija u svojim ranijim odlukama nije segmentirala ovo tržište na osnovu tradicionalnih načina pružanja usluga (kablovska, satelitska, DVBT³ ili IPTV)⁴. Uprkos tehničkim različitostima načina pružanja usluga distribucije TV i radio programa su sa stajališta krajnjih potrošača zamjenjivi. To znači da se operator koji pruža usluge putem npr. satelita (nije priključen na javnu elektronsku komunikaciju) takmiče na istom tržištu sa operatorima koji pružaju usluge putem kablovskog sistema bez obzira na to u kojem dijelu BiH se on nalazi.

Slijedom navedenog, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da je relevantno tržište predmetne koncentracije maloprodajno tržište fiksne telefonije, mobilne telefonije, tržište pružanja usluga interneta i tržište distribucije radio i TV programa, na teritoriji Bosne i Hercegovine.

6. Analiza relevantnog tržišta

Podnosilac prijave je dostavio, Konkurencijskom vijeću pregled tržišnih udjela učesnika koncentracije i glavnih konkurenata na relevantnim tržištima za 2018. godinu i to:

Pregled tržišnih udjela učesnika koncentracije i glavnih konkurenata na maloprodajnom **tržištu fiksne telefonije** prema broju pretplatnika u BiH u 2018. godini, prema podacima RAK-a dati su u Tabeli 2.

Tabela 2.

Fiksna telefonija	
Operator	Tržišni udio %
BH Telecom	(**)
Telekom grupa (Mtel)	(**)
Telemach grupa	(**)
HT Mostar	(**)
ELTA KABEL	(**)
Ostali	(**)
Mtel + ELTA KABEL	(**)
Ukupno	100

Izvor: Podaci iz Prijave;

Prema podacima iz Tabele 2. tržišni udio privrednog subjekta Mtel na relevantnom tržištu maloprodaja fiksne telefonije u 2018. godini iznosio je (**)% na području Bosne i Hercegovine, dok je udio privrednog subjekta ELTA KABEL iznosio (**)%.

Njihov zajednički tržišni udio, slijedom navedenog, iznosio je (**)%.

Pregled tržišnih udjela učesnika koncentracije i glavnih konkurenata na maloprodajnom tržištu mobilne telefonije u BiH, u 2018. godini, dati su u Tabeli 3.

Tabela 3.

Mobilna telefonija	
Operator	Tržišni udio %
BH Telecom	(**)
Telekom Grupa (Mtel)	(**)
HT Mostar	(**)
ELTA KABEL	(**)
Mtel + ELTA KABEL	(**)
Ukupno	100

Izvor: Podaci iz Prijave;

¹ Pogledati Odluku EK br. COMP/M.5121 News Corp/Premiere, paragraf 27; No COMP/M.4504 SFR/Tele 2 France Paragraf 48.

² Pogledati Odluku EK br. COMP/M.5932-News Corp/BskyB, paragraf 110

³ Digital Video Broadcasting-Terrestrial-Podrazumjeva prenos digitalnog audio i video sadržaja zemaljskim putem (engl.over-the-air)posredstvom emisione tehnologije u VHF i UHF obimu uz pomoć konvencionalnih sistema predajnika i odgovarajućih prijemnika.

⁴ Pogledati Odluku EK br. COMP/M.5121 News Corp/Premiere, paragraf 22 i Odluku EK br. COMP/M.4504 SFR/Tele 2 France, paragraf 46.

Tržišni udjel privrednog subjekta Mtel na području Bosne i Hercegovine, prema podacima iz Tabele 3., na tržištu pružanja usluge mobilne telefonije u 2018. godini iznosio je (**)% , dok je tržišni udio privrednog subjekta ELTA KABEL koji je iznosio (**)% .

Zajednički tržišni udio učesnika koncentracije u 2018. godini na tržištu pružanja usluge mobilne telefonije iznosio (**)% .

Pregled tržišnih udjela učesnika koncentracije i glavnih konkurenata na tržištu interneta prema broju priključaka širokopojasnog pristupa internetu u fiksnim mrežama za 2018. godinu dati su u Tabeli 4.

Tabela 4.

Internet	
Operator	Tržišni udio %
BH Telecom	(**)
Telekom Grupa (Mtel)	(**)
Telemach grupa	(**)
HT Mostar	(**)
ELTA KABEL	(**)
Ostali	(**)
Mtel + ELTA KABEL	(**)
Ukupno	100

Izvor: Podaci iz Prijave;

Tržišni udio privrednog subjekta Mtel na području Bosne i Hercegovine, prema podacima iz Tabele 4., na tržištu pružanja usluge interneta u 2018. godini iznosio je (**)% , dok je tržišni udio privrednog subjekta ELTA KABEL koji je iznosio (**)% .

Zajednički tržišni udio učesnika koncentracije u 2018. godini na tržištu pružanja usluge interneta iznosio (**)% .

Pregled tržišnih udjela učesnika koncentracije i glavnih konkurenata na tržištu distribucije radio i TV programa za 2018. godinu prema broju korisnika, dati su u Tabeli 5.

Tabela 5.

Distribucija radio i TV programa	
Operator	Tržišni udio %
Telemach grupa	(**)
BH Telecom	(**)
Telekom Grupa (Mtel)	(**)
ELTA KABEL	(**)
HT Mostar	(**)
Ostali operatori	(**)
Mtel + ELTA KABEL	(**)
Ukupno	100

Izvor: podaci iz Prijave;

Tržišni udio privrednog subjekta Mtel na području Bosne i Hercegovine, prema podacima iz Tabele 5., na tržištu pružanja usluga distribucije radio i TV programa u 2018. godini iznosio je (**)% , dok je tržišni udio privrednog subjekta ELTA KABEL koji je iznosio (**)% .

Zajednički tržišni udio učesnika koncentracije u 2018. godini na tržištu pružanja usluga distribucije radio i TV programa iznosio (**)% .

7. Očitovanja trećih strana na Obavijest o prijavi koncentracije

U vezi sa Obavijesti o Prijavi koncentracije broj UP-05-26-1-005-9/19 od dana 1. juna 2019. godine, objavljene u dnevnim novinama „Nezavisne novine“, i web stranici Konkurencijskog vijeća, zaprimljena su dva očitovanja, i to od strane privrednog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216, 71210 Ilidža (u daljem tekstu: Telemach) zaprimljeno dana 5. juna 2019. godine pod brojem UP-05-26-1-005-12/19, te od TXTV d.o.o., Fočanska 1N, Tuzla zaprimljeno dana 10. juna 2019. godine pod brojem UP-05-26-1-005-13/19.

U zaprimljenom očitovanju privrednog subjekta Telemach, isti je dostavio svoj komentar, i stav o podnesenoj prijavi koncentracije od strane privrednog subjekta Mtel, o namjeri sticanja kontrole nad privrednim subjektom ELTA KABEL, sa prijedlogom Konkurencijskom vijeću za postupanje, i to:

- komentar po javnom pozivu Konkurencijskog vijeća BiH - argumenti za zabrinutost u pogledu narušavanja tržišne konkurencije – stvaranja monopolskog položaja i isključivanja konkurencije sa tržišta vezano za namjeravano sticanje pojedinačne kontrole nad privrednim subjektom Elta Kabel d.o.o. Doboj od strane privrednog subjekta Mtel a.d. Banja Luka, u skladu sa članom 16. stav (4) Zakona o konkurenciji,
- zahtjev za dodjelu statusa stranke u postupku, u skladu sa članom 41. Zakona o upravnom postupku BiH,
- zahtjev za uvid u spis i kopiranje spisa, u skladu sa članom 37. Zakona o konkurenciji, te
- zahtjev za izuzećem postupajućeg odgovornog člana i predsjednika Konkurencijskog vijeća BiH, na osnovu člana 35. do 37. Zakona o upravnom postupku BiH.

Dana 10. juna 2019. godine, aktom broj UP-05-26-1-005-14/19, komentari privrednog subjekta Telemach su dostavljeni i podnosiocu Prijave koncentracije na uvid i očitovanje, o kojem je Podnosilac dostavio svoj stav, dana 20. juna 2019. godine, aktom broj UP-05-26-1-005-15/19.

U svom podnesku zaprimljenom dana 20. juna 2019. godine broj UP-05-26-1-005-15/19, privredni subjekt Mtel navodi kako smatra da se predmetna prijava koncentracije od strane Telemach-a pokušava politizirati, negira postojanje negativnih efekata na tržištu Bosne i Hercegovine, daje osvrt i na predloženo relevantno tržište, te zahtjeva da se zahtjevi Telemach-a za sticanje statusa stranke u postupku, uvida u spis, te izuzećem postupajućeg člana Konkurencijskog vijeća odbije kao neosnovan, te zaključuje kako Telemach kao direktni konkurent na relevantnom tržištu, svoje stavove iznosi, ne radi brige o konkurenciji i zaštiti navodne ugroženosti korisnika, već radi sprječavanja transakcije, jer Telemach ne želi jačanje konkurenata na tržištu BiH.

Konkurencijsko vijeće je razmotrilo navode iz dostavljenog podneska privrednog subjekta Telemach, te na 55. (pedesetpetoj) sjednici Konkurencijskog vijeća, koja je održanoj dana 11. jula 2019. godine, a u vezi sa dostavljenim zahtjevom za dodjelu statusa stranke u postupku, donijelo Zaključak broj UP-05-26-1-005-18/19, kojim je isti odbilo, također, a u skladu sa prednjim privrednom subjektu Telemach d.o.o. je dana 15. jula 2019. godine upućena Obavijest broj UP-05-26-1-005-21/19, u kojem je obaviješten o zahtjevu za uvid u spis, te na taj način odlučilo o svim dostavljenim zahtjevima koji su upućeni Konkurencijskom vijeću.

U ovom postupku, vršeći analizu relevantnog tržišta, u proizvodnom smislu, te relevantnog tržišta u geografskom smislu, a prilikom ocjene koncentracije, Konkurencijsko vijeće je analiziralo i sve argumente koji su navedeni, u podnesku Telemach-a, (zaprimljenog dana 5. juna 2019. godine, broj UP-05-26-1-005-12/19), te je utvrdilo kako provedbom koncentracije nema razumnog osnova da bi na tržištu BiH mogli nastupiti negativni efekti za konkurenciju.

Naime, Konkurencijsko vijeće navode iz predmetnog podneska privrednog subjekta Telemach nije uzelo u obzir prilikom ocjene predmetne koncentracije iz razloga što se zasnivaju na netačnim podacima i navodima, kontradiktornostima i na nepravilnoj definiciji relevantnog tržišta. Privredni subjekt Telemach pokušava da ispolitizira postupak ocjene koncentracije, što je nedopustivo, jer u smislu člana 21. stav (1) Zakona o konkurenciji, Konkurencijsko vijeće je samostalno tijelo koje će osigurati dosljednu primjenu Zakona na cijeloj teritoriji BiH i ima isključivu nadležnost u odlučivanju o postojanju zabranjenog

konkurencijskog djelovanja na tržištu. Također, Telemach uslijed nedostatka konkretnih činjenica i dokaza za svoje tvrdnje o eventualnim negativnim efektima koncentracije pokušava izvršiti pritisak na rad Konkurencijskog vijeća na način da pokušava da uključi druge institucije u predmetni postupak, pokušavajući da naruši redovni tok postupka.

Naime, svoj stav prilikom određivanja relevantnog tržišta predmetne koncentracije na nacionalnom nivou, Konkurencijsko vijeće je zasnovalo na osnovu više pokazatelja i to isključivo kao prvo, na činjenici da je Regulatorna agencija za komunikacije, kao sektorski regulator tržišta telekomunikacija u svojim analizama za 2018. godinu (koja je relevantna za predmetni postupak) utvrdila da privredni subjekt ELTA KABEL djeluje na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Nadalje, RAK svoje studije prikazuje na nacionalnom nivou, svi podaci koje prikuplja i obrađuje kao što su broj korisnika, učesnika na tržištu, tržišni udjeli određeni su i usporedno prikazani za cijeli teritorij BiH, što je i Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir prilikom određivanja relevantnog tržišta BiH predmetne koncentracije.

Konkurencijsko vijeće je prilikom određivanja relevantnog tržišta uzelo u obzir i činjenicu da privredni subjekt ELTA KABEL posjeduje važeće dozvole za obavljanje telekomunikacijskih usluga izdane od strane RAK-a na osnovu kojih može obavljati djelatnost na cijeloj teritoriji BiH.

Također, Konkurencijsko vijeće je prilikom određivanja relevantnog geografskog tržišta predmetne koncentracije cijenilo i praksu Evropske komisije, u skladu sa članom 43. stav (7) Zakona, i to činjenicu da je regulacija telekomunikacijskih usluga nacionalna (fiksna telefonija), kada je riječ o relevantnom tržištu mobilne telefonije korisnici imaju mogućnost pristupa samo licenciranim mrežnim operatorima, a licenciranje se obavlja na nacionalnoj osnovi pa samim tim je i Konkurencijsko vijeće odredilo da je relevantno tržište Bosna i Hercegovina. Što se tiče relevantnog tržišta pružanja usluga širokopojsnog interneta krajnjim korisnicima isto je određeno kao cijela Bosna i Hercegovina imajući u vidu regulatorne barijere, dok je tržište distribucije radio i televizijskog programa također određeno kao tržište cijele Bosne i Hercegovine, imajući u vidu različite parametre, kao što su lingvistička homogenost tržišta uslijed razlika u regulatornim režimima, kulturoloških faktora i drugih razlika u uslovima koji prevladavaju u pojedinim državama.

Nadalje prilikom određivanja relevantnog tržišta Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir i mogućnost zakupa vodova između operatora. Naime, operatori na tržištu Bosne i Hercegovine koji posjeduju važeće dozvole za pružanje određenih telekomunikacijskih usluga imaju mogućnost djelovati na područjima na kojima nemaju svoju mrežnu infrastrukturu, i to putem „ugovora o iznajmljivanju mreže,“. Iz čega se može zaključiti da svaki operator može pristupiti bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine, odnosno može pružati svoje usluge na bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine na kojem nema vlastitu infrastrukturu (a što je potvrdio i privredni subjekt Telemach na strani 15, navodeći da preko ugovora sa ELTA KABEL-om pruža svoje usluge na područjima na kojima nema vlastitu mrežu).

Također, Konkurencijsko vijeće ističe da je prilikom određivanja relevantnog tržišta predmetne koncentracije cijenilo i uzelo u obzir da u skladu sa Pravilom 62/2012 o prenosivosti telefonskih brojeva RAK-a, a koji se odnosi na usluge fiksne i mobilne telefonije, svaki korisnik na vlastiti zahtjev može promijeniti operatora, a zadržati svoj postojeći broj. Uz to, svaki korisnik interneta ujedno ima i pristup VoIP telefoniji koja čini jedinstveno relevantno tržište proizvoda sa fiksnom telefonijom. Budući da svi operatori u BiH nude VoIP uslugu, korisnik može jednostavno odabrati drugog operatora.

Nadalje, koliko su kontradiktorni i zbunjujući podaci privrednog subjekta Telemach pokazuju njihovi navodi iz dopisa,

a vezani za relevantno tržište, jer u jednom trenutku navodi da je relevantno tržište Republika Srpska, zatim spušta na pojedine gradove, dok na stranici 14. dopisa, navodi da je relevantno tržište predmetne koncentracije Bosna i Hercegovina. Podaci o tržišnim udjelima koje je dostavio privredni subjekt Telemach prema kojima je dana okvirna procjena tržišnih udjela konkurenata u kojima djeluje privredni subjekt ELTA KABEL, zasnivaju se na, kako se navodi u podnesku, saznanjima njihovih saradnika na terenu o broju korisnika učesnika koncentracije.

Konkurencijsko vijeće iste nije moglo cijeniti prilikom ocjene predmetne koncentracije, s obzirom da se isti, kao prvo zasnivaju na pogrešnoj definiciji relevantnog tržišta, nisu službeni podaci relevantnih institucija u Bosni i Hercegovini, podaci su zasnovani na procjeni saradnika na terenu, nije navedena „godina,“, na koju se odnose dostavljene procjene tržišnih udjela relevantna za ocjenu koncentracije, a koju Konkurencijsko vijeće prema Zakonu o konkurenciji mora analizirati u predmetnom postupku, a to je 2018. godina.

Također, privredni subjekt Telemach netačno navodi da će privredni subjekt MTEL steći kontrolu nad privrednim subjektom ELINS-PANIĆ KEP d.o.o. odnosno društvom El SAT d.o.o. i da će MTEL na taj način preuzeti određenu imovinu Telemacha, (**).

Nadalje privredni subjekt Telemach za svoje navode u predmetnom dopisu nije dostavio niti jedan relevantan dokaz za svoje navode, sve svoje tvrdnje zasniva na pretpostavkama koje bi se eventualno mogle dogoditi, te na osnovu navedenog Konkurencijsko vijeće nije iste cijenilo prilikom donošenja predmetnog rješenja.

Iako se u navedenom dopisu privredni subjekt Telemach, osvrće na prethodnu praksu Konkurencijskog vijeća isto nije primjenjivo ni usporedivo, jer Konkurencijsko vijeće za svaki predmetni postupak pojedinačno određuje relevantno tržište, svaki postupak za sebe ima različite privredne subjekte, drugačiji pravi osnov i različite okolnosti koje utiču na konkretno određivanje tržišta kako u proizvodnom /uslužnom, tako i u geografskom tržištu.

Konkurencijsko vijeće napominje da je privredni subjekt Telemach u svom dopisu dostavio netačne podatke navodeći da je u ranijim rješenjima o dopuštenosti koncentracije privrednog subjekta Aneks d.o.o. Banjaluka, Majke Jugovića 25, da je raniji Blicnet, što nije tačno. Prema arhivi Konkurencijskog vijeća privredni subjekt Aneks d.o.o. promijenio je ime u privredni subjekt Blicnet d.o.o. Banjaluka rješenjem Okružnog privrednog suda Banjaluka broj 057-O-Reg-13-001493 od dana 30.7.2013. godine.

S druge strane, Konkurencijsko vijeće je razmatralo i navode iz očitovanja na objavljenu Obavijest od strane privrednog subjekta TXtv d.o.o. Tuzla, Fočanska 1., Tuzla, zaprimljene dana 10. juna 2019. godine, u kojem se u bitnom navodi kako predmetna koncentracija koja je u toku pred Konkurencijskim vijećem predstavlja mogućnost modernizacije i unaprjeđenja poslovanja, uvođenjem inovacija i smanjenjem troškova, a u korist i korisnika privrednog subjekta Mtel i ELTA KABEL, te će dugoročno omogućiti privrednom subjektu ELTA KABEL-u da ostane kvalitetan operator na tržištu Bosne i Hercegovine. Ova koncentracija će biti korisna i za korisnike u smislu da će korisnici ELTA KABEL-a dobiti veći broj kanala, te da može doći i do snižavanja cijena usluga.

8. Ocjena koncentracije

Pri procjeni predmetne transakcije Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir slijedeće činjenice:

Poslovne aktivnosti Podnosioca prijave, te ciljnog društva na relevantnom tržištu Bosne i Hercegovine preklapaju se na maloprodajnim tržištima fiksne telefonije, mobilne telefonije,

pružanju usluga pristupa internetu, te distribucije radio i TV programa.

Članom 17. Zakona o konkurenciji propisano je kako je Konkurencijsko vijeće dužno analizirati efekte koncentracije, koji za posljedicu imaju značajno narušavanje tržišne konkurencije, a naročito:

- Strukturu relevantnog tržišta,
- Efekte koncentracije na ostale stvarne i potencijalne konkurente;
- Položaj učesnika koncentracije, njihove tržišne udjele, ekonomsku i finansijsku snagu;
- Mogućnost izbora dobavljača i korisnika;
- Ekonomske, pravne i druge prepreke ulaska na tržište;
- Nivo unutarne i međunarodne konkurentnosti učesnika u koncentraciji;
- Trendovi ponude i potražnje relevantnih roba/ili usluga;
- Trendove tehničkog i ekonomskog razvoja;
- Interese potrošača;

Analizom svih raspoloživih podataka, a u smislu člana 17. Zakona, proizilazi da povećanje tržišnog udjela privrednog subjekta MTEL predmetnom koncentracijom neće dovesti do sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišne konkurencije na tržištu pružanja maloprodajnih usluga fiksne telefonije, mobilne telefonije, tržištu pružanja usluga interneta te tržištu pružanja usluga radio i TV programa u Bosni i Hercegovini.

Naime, privredni subjekt ELTA KABEL kao alternativni operator na sva četiri relevantna tržišta, prema podacima iz Prijave, ima sljedeće tržišne udjele i to: na tržištu fiksne telefonije (**)% , na tržištu mobilne telefonije (**)% , pružanja usluga interneta (**)% te tržišta distribucije radio i TV programa (**)% .

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da će privredni subjekt MTEL nakon provedbe koncentracije nastaviti poslovati u konkurentnom okruženju i to na sva četiri relevantna tržišta predmetne koncentracije.

Konkurencijsko vijeće je cijenilo i činjenicu da je ELTA KABEL alternativni operator koji se na tržištu izdvaja pružanjem novih telekomunikacijskih servisa, visokim nivoom kvalitete usluge, profesionalnim odnosom prema svojim korisnicima, te individualiziranom pristupu svim svojim korisnicima. Sticanje kontrole nad privrednim subjektom ELTA KABEL od strane privrednog subjekta MTEL predstavlja mogućnost modernizacije i unaprjeđenja poslovanja, uvođenjem inovacija i smanjenjem troškova, drugačijim pristupom potrošačima na tržištu telekomunikacija, a u korist svih korisnika usluga privrednog subjekta Mtel i korisnika privrednog subjekta ELTA KABEL.

Sa druge strane, pogodnosti koje će osigurati predmetna koncentracija se ogledaju i u činjenici da će ELTA KABEL-u omogućiti da dugoročno ostane kvalitetan operator na tržištu Bosne i Hercegovine koji nudi kompletan asortiman telekomunikacijskih usluga, pri tome osiguravajući visoki kvalitet usluge za svoje korisnike i isplativost komunikacijskih rješenja.

Također, provedba predmetne koncentracije će omogućiti korisnicima ELTA KABEL-a da, koristeći široko rasprostranjenu maloprodajnu mrežu i infrastrukturu Mtel-a, dobiju lakši pristup većem spektru usluga.

Konkurencijsko vijeće je slijedom navedenog ocijenilo predmetnu koncentraciju uslovno dopuštenom, u smislu člana 18. stav (2) Zakona, te odlučilo kao u dispozitivu ovog Rješenja.

9. Administrativna taksa

Podnosilac prijave je na ovo Rješenje, u skladu sa članom 2. stav (1) tarifni broj 107. tačka d) pod 1) Odluke o visini administrativnih taksi u vezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem ("Službeni glasnik BiH", br. 30/06, 18/11 i 75/18) dužan platiti administrativnu taksu u ukupnom

iznosu od 5.000,00 KM u korist Budžeta institucija Bosne i Hercegovine.

10. Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovog Rješenja nije dozvoljena žalba.

Nezadovoljna strana može pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana prijema, odnosno objave ovoga Rješenja.

Broj UP-05-26-1-005-24/19

18. jula 2019. godine

Sarajevo

Predsjednica

Mr. **Arijana Regoda-Dražić**, s. r.

CENTRALNA BANKA BOSNE I HERCEGOVINE

9

Na temelju članka 18. stavak 3. Zakona o Centralnoj banci Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 1/97, 29/02, 8/03, 13/03, 14/03, 9/05, 76/06 i 32/07), članka 22. st. (2) i (5) Pravilnika Centralne banke Bosne i Hercegovine, broj UV-104-01-1-116/15 od 28.12.2015. godine, te članka 6. st. (2), (3) i (4) i članka 9. Pravilnika o radu u Centralnoj banci Bosne i Hercegovine - Prečišćeni tekst, broj 122-17-2-1427-6/19 od 25.06.2019. godine, a u skladu sa Zaključkom sa 16. sjednice Upravnog vijeća Centralne banke Bosne i Hercegovine održane 27.12.2019. godine, guverner Centralne banke Bosne i Hercegovine donosi

ODLUKU

O IMENOVANJU DIREKTORA CENTRALNE BANKE BOSNE I HERCEGOVINE - GLAVNE JEDINICE MOSTAR

Članak 1.

Silvija (Marko) Ramljak, VSS - diplomirani ekonomista, iz Mostara, imenuje se na radno mjesto direktora Centralne banke Bosne i Hercegovine - Glavne jedinice Mostar na mandatno razdoblje u trajanju od četiri godine, počevši od 1.1.2020. godine do 31.12.2023. godine.

Članak 2.

Prava, obveze i odgovornosti osobe iz članka 1. ove odluke koja proistječu iz radnog odnosa zasnovanog na mandatno razdoblje u skladu s ovom odlukom, utvrdit će se na temelju propisa i akata koji nemaju karakter propisa u Centralnoj banci Bosne i Hercegovine.

Članak 3.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se od 1.1.2020. godine.

Članak 4.

Ova odluka će se objaviti u "Službenom glasniku BiH", službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta.

Broj 121-12-2-3060-2/19 ZN

30. prosinca 2019. godine

Sarajevo

Guverner

Dr. **Senad Softić**, v. r.

На основу члана 18. став 3. Закона о Централној банци Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 1/97, 29/02, 8/03, 13/03, 14/03, 9/05, 76/06 и 32/07), члана 22. ст. (2) и (5) Правилника Централне банке Босне и Херцеговине, број УВ-104-01-1-116/15 од 28.12.2015. године, те члана 6. ст. (2), (3) и (4) и члана 9. Правилника о раду у Централној банци Босне и Херцеговине - Пречишћени текст, број 122-17-2-1427-6/19 од 25.06.2019. године, а у складу са Закључком са 16. сједнице Управног одбора Централне банке Босне и

Херцеговине одржане 27.12.2019. године, гувернер
Централне банке Босне и Херцеговине доноси

ОДЛУКУ
О ИМЕНОВАЊУ ДИРЕКТОРА ЦЕНТРАЛНЕ БАНКЕ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ - ГЛАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ
МОСТАР

Члан 1.

Силвија (Марко) Рамљак, ВСС - дипломирани економиста, из Мостара, именује се на радно мјесто директора Централне банке Босне и Херцеговине - Главне јединице Мостар на мандатни период у трајању од четири године, почевши од 01.01.2020. године до 31.12.2023. године.

Члан 2.

Права, обавезе и одговорности лица из члана 1. ове одлуке која проистичу из радног односа заснованог на мандатни период у складу с овом одлуком, утврдиће се на основу прописа и аката који немају карактер прописа у Централној банци Босне и Херцеговине.

Члан 3.

Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а примјењује се од 01.01.2020. године.

Члан 4.

Ова одлука ће се објавити у "Службеном гласнику БиХ", службеним гласилима ентитета и Брчко дистрикта.

Број 121-12-2-3060-2/19 ЗН

30. децембра 2019. године

Сарајево

Гувернер

Др **Сенад Софтић**, с. р.

На основу члана 18. став 3. Закона о Централној банци Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 1/97, 29/02, 8/03, 13/03, 14/03, 9/05, 76/06 и 32/07), члана 22. ст. (2) и (5) Правилника Централне банке Босне и Херцеговине, број UV-104-01-1-116/15 од 28.12.2015. године, те члана 6. ст. (2), (3) и (4) и члана 9. Правилника о раду у Централној банци Босне и Херцеговине - Пречишћени текст, број 122-17-2-1427-6/19 од 25.06.2019. године, а у складу са Закључком са 16. сједнице Управног вјећа Централне банке Босне и Херцеговине одржане 27.12.2019. године, гувернер Централне банке Босне и Херцеговине доноси

ОДЛУКУ
О ИМЕНОВАЊУ ДИРЕКТОРА ЦЕНТРАЛНЕ БАНКЕ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ - ГЛАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ
МОСТАР

Члан 1.

Силвија (Марко) Рамљак, ВСС - дипломирани економиста, из Мостара, именује се на радно мјесто директора Централне банке Босне и Херцеговине - Главне јединице Мостар на мандатни период у трајању од четири године, почевши од 01.01.2020. године до 31.12.2023. године.

Члан 2.

Права, обавезе и одговорности лица из члана 1. ове одлуке која проистичу из радног односа заснованог на мандатни период у складу с овом одлуком, утврдиће се на основу прописа и аката који немају карактер прописа у Централној банци Босне и Херцеговине.

Члан 3.

Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а примјењује се од 01.01.2020. године.

Члан 4.

Ова одлука ће се објавити у "Службеном гласнику БиХ", службеним гласилима ентитета и Брчко дистрикта.

Број 121-12-2-3060-2/19 ЗН

30. децембра 2019. године

Сарајево

Гувернер

Др **Сенад Софтић**, с. р.

USTAVNI SUD
BOSNE I HERCEGOVINE

10

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вјећу, у предмету број **AP 1/18**, рјешавајући апелацију **S. Š.**, на temelju чланка VI/3.(b) Устава Босне и Херцеговине, чланка 57. ставак (2) тачка b), чланка 59. ст. (1), (2) и (3) и чланка 62. ставак (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Mirsad Čeman, dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

на сједници одржаној 17. просинца 2019. године donio је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дjelomično се усваја апелација **S. Š.**

Утврђује се повреда чланка II/2. Устава Босне и Херцеговине и чланка 7. ставак 1. Европске конвенције за заштиту људских права и темелјних слобода.

Укида се Пресуда Окружног суда у Банjoj Luci број 71 0 K 162498 17 Kž 2 од 26. listopada 2017. године.

Предмет се враћа Окружном суду у Банjoj Luci који је дужан да у односу на примјену Kaznenog законика и изречену казну донесе нову одлуку у складу са чланком II/2. Устава Босне и Херцеговине и чланком 7. ставак 1. Европске конвенције за заштиту људских права и темелјних слобода.

Налаже се Окружном суду у Банjoj Luci да, у складу са чланком 72. ставак (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана доставе ове одлуке обавјести Уставни суд Босне и Херцеговине о подузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одбија се као neutemeljena апелација **S. Š.** поднесена против Пресуде Окружног суда у Банjoj Luci број 71 0 K 162498 17 Kž 2 од 26. listopada 2017. године и Пресуде Основног суда у Банjoj Luci број 71 0 K 162498 17 K 2 од 3. listopada 2017. године у односу на чланак II/3.(e) и (k) Устава Босне и Херцеговине, чланак 6. ставак 1. Европске конвенције за заштиту људских права и темелјних слобода и чланак 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и темелјних слобода.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. S. Š. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke podnio je 29. prosinca 2017. godine (primljena u Ustavni sud 3. siječnja 2018. godine) apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. listopada 2017. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj 71 0 K 162498 17 K 2 od 3. listopada 2017. godine. Apelant je predložio da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom bi obustavio svaku daljnju radnju glede upućivanja na izdržavanje kazne zatvora po osporenim presudama do donošenja konačne odluke Ustavnog suda o podnesenoj apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Odlukom broj AP 1/18 Ustavni sud je odbio apelantov zahtjev za donošenje privremene mjere (vidi Ustavni sud, Odluka o privremenoj mjeri broj AP 1/18 od 17. siječnja 2018. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

3. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Osnovnog suda i Okružnog javnog tužiteljstva Banja Luka (u daljnjem tekstu: Tužiteljstvo) zatraženo je 23. listopada 2019. godine da dostave odgovor na apelaciju.

4. Sudionici u postupku su odgovore na apelaciju dostavili u razdoblju od 6. do 26. studenog 2019. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Osnovnog suda broj 71 0 K 162498 17 K 2 od 3. listopada 2017. godine apelant je proglašen krivim da je u vrijeme, mjestu i na način, pobliže opisan u izreci presude, počinio u stjecaju dva kaznena djela zadovoljenja spolnih strasti pred djetetom iz članka 179. Kaznenog zakonika Republike Srpske (u daljnjem tekstu: KZ), pa mu je, na temelju istog zakonskog propisa i članka 56. stavak 2. točka 3. KZ-a, za kazneno djelo iz članka 179. KZ-a počinjeno na štetu maloljetne B. K. utvrđena kazna zatvora u trajanju od četiri mjeseca i za isto kazneno djelo počinjeno na štetu maloljetne S. M. kazna zatvora u trajanju od tri mjeseca. Apelant je primjenom odredbi čl. 46. i 56. stavak 2. točka 3. KZ-a za izvršenje navedenog kaznenog djela osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. U preostalom dijelu apelant je oslobođen optužbe uslijed odustanka Tužiteljstva u odnosu na J. K. i Lj. R.

7. U obrazloženju presude je prvenstveno navedeno da je Tužiteljstvo optužnicom od 29. studenog 2012. godine optužilo apelanta zbog tri kaznena djela "zadovoljenja spolnih strasti pred drugima iz članka 197. stavak 2. u svezi sa stavkom 1. KZRS [...]", te da je tijekom postupka Tužiteljstvo izmijenilo "činjenični i pravni opis optužnice tako da ona glasi kao u izreci ove presude". Nadalje je navedeno da je Osnovni sud, postupajući po optužnici Tužiteljstva od 29. studenog 2012. godine, donio presudu 8. prosinca 2014. godine, koja je ukinuta rješenjem Okružnog suda, te je u ponovnom postupku, uz suglasnost stranaka, na pretresu, sa kojeg je bila isključena javnost, proveden dokazni postupak, između ostalog, saslušanjem velikog broja svjedoka i uvidom u pismenu dokumentaciju u spisu. Sadržaj iskaza saslušanih svjedoka naveden je na str. od 5. do 18., među kojima je i apelantov iskaz dan u svojstvu svjedoka. Potom je navedena nesporna činjenica da je apelant u inkriminiranom razdoblju bio uposlen u školi na radnom mjestu profesora, da je u školskoj 2011./2012. godini predavao predmet razredu koji su pohađale oštećene B. K. i S. M. Kao sporno se postavilo pitanje je li apelant

na javnom mjestu počinio radnje opisane u optužnici na štetu B. K. i S. M., te je u tom pravcu Osnovni sud imao u vidu iskaze saslušanih svjedoka koji su bili suglasni u ocjeni da je apelantovo ponašanje bilo neprihvatljivo i neprikladno. U svezi s tim, Osnovni sud je cijenio činjenicu da su učenici apelantovo neprikladno i nedozvoljeno ponašanje prijavili rukovodstvu škole za događaje koji su se kontinuirano dešavali 2011. godine u razdoblju rujna–studenja, tražeći apelantovu suspenziju. Također je imao u vidu iskaze svjedoka, uposlenika škole (razrednog starješine, ravnatelja, psihologa, tajnika), na temelju kojih je utvrđeno da je neutemeljena teza apelantove obrane koja polazi od toga da je na oštećene B. K. i S. M. utjecaj izvršilo bivše i sadašnje rukovodstvo škole s ciljem da diskreditiraju apelanta koji je, kako smatra, ukazivao na kriminal u školi i koji se zbog toga trebao eliminirati iz postojeće radne sredine. Također su na spornu okolnost koja se tiče izjave koju su potpisali učenici zbog neprimjerenog i nedozvoljenog apelantovog ponašanja saslušani svjedoci koji su suglasno potvrdili da su izjavu potpisali dobrovoljno i bez prisile, te su paušalnim ocijenjene tvrdnje apelantove obrane da je prijava protiv apelanta podnesena pod pritiskom rukovodstva škole.

8. Osnovni sud je, kako je dalje obrazloženo, cijeneći sve dokaze pojedinačno i u međusobnoj vezi, na nesumnjiv način utvrdio da je apelant u stjecaju počinio dva kaznena djela zadovoljenja spolnih strasti pred djetetom iz članka 179. KZ-a, pa ga je i proglašio krivim za predmetna kaznena djela, te mu izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. Pri tome je apelant, kako je dalje obrazloženo, postupao s izravnim umišljajem jer je bio svjestan uzrasta oštećenih (maloljetne osobe) i ponavljanjem svojih neprimjerenih radnji pokazao jasnu namjeru da hoće izvršenje djela za koje je u konačnici osuđen.

9. Okružni sud je Presudom broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. listopada 2017. godine odbio kao neutemeljene žalbe apelantovih branitelja i potvrdio presudu Osnovnog suda. Žalbama je ukazano, kako je navedeno u obrazloženju, na bitne povrede odredbi kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, povrede kaznenog zakona i odluku o kaznenoj sankciji i troškovima postupka. Povodom žalbi je održana sjednica vijeća, nakon čega je prvostupanijska presuda ispitana u dijelu u kojem se pobija žalbama i po službenoj dužnosti.

10. Okružni sud je ocijenio da su prigovori glede bitne povrede postupka neutemeljeni jer je prvostupanijski sud, prije svega, imao u vidu uputu iz ranijeg rješenja Okružnog suda kojim je prethodna prvostupanijska presuda ukinuta, čime je u ponovnom postupku otklonio bitne povrede Zakona o kaznenom postupku RS (u daljnjem tekstu: ZKP) na koje mu je rješenjem ukazano. Na taj način je prvostupanijski sud izreku presude učinio razumljivom, a otklonjene su povrede postupka koje su učinjene ranije, saslušani su svjedoci na čijem saslušanju je inzistirala obrana prilikom donošenja presude prvostupanijskog suda, koja je ukinuta rješenjem Okružnog suda. Na taj način je, kako je obrazloženo, otklonjena povreda odredbi članka 311. stavak 1. točka g) ZKPRS, pa su bez osnove tvrdnje žalbi apelantovih branitelja da je i u ponovljenom postupku počinjena ista povreda ZKPRS. Okružni sud je ocijenio neutemeljenim prigovor glede nerazumljivosti izreke presude zbog nedostatka dana i školskog sata na kojem je apelant poduzeo radnje za koje je proglašen krivim, navođenjem u izreci presude da je djelo u odnosu na oštećenu B. K. izvršeno u listopadu 2011. godine, a u odnosu na oštećenu S. M. u studenom 2011. godine. U tom pravcu je navedeno da je vrijeme izvršenja jedno od bitnih obilježja kaznenog djela i ključni element svake optužnice, a time i izreke presude, te da stoga navođenje preciznijeg vremena i mjesta izvršenja kaznenog djela i svih drugih obilježja nije neophodno. Izreka prvostupanijske presude, kako je obrazloženo, ne sadrži točan dan i školski sat na kojem se inkriminirani događaj desio, ali

u odnosu na obje oštećene sadrži podatke da je u odnosu na maloljetnu B. K. djelo izvršeno u listopadu 2011. godine, a u odnosu na maloljetnu S. M. u studenom 2011. godine, zbog čega je i ovaj prigovor ocijenjen kao neutemeljen.

11. Okružni sud je podsjetio da se u obrazloženju obje žalbe apelantove obrane iznosi teza o "montiranom" postupku protiv apelanta zato što je kao dugogodišnji radnik u školi prednjačio u ukazivanju na nezakonitosti koje su se dešavale u toj školi. Suprotno takvoj tezi, Okružni sud je podsjetio da je prvostupanjski sud proveo sve dokaze koje su predložile stranke, uključujući i dokaze koje su predložili apelantovi branitelji, koji su po metodologiji koja propisuje izradu presude, prije svega, ocijenjeni pojedinačno, a potom dovedeni u međusobnu vezu upravo na način kako je propisano odredbom članka 295. stavak 2. ZKP-a, i na toj osnovi izvedeni zaključci o dokazanosti činjeničnih navoda iz optužnice i radnji izvršenja koje su apelantu stavljene na teret. U tom kontekstu Okružni sud je ukazao na relevantne dijelove prvostupanjske presude u kojima je naveden sadržaj iskaza oštećenih maloljetnih svjedokinja koji su analizirani od strane prvostupanjskog suda i dovedeni u međusobnu vezu s iskazima ostalih saslušanih svjedoka, te u konačnici prihvaćeni jer u potpunosti opisuju radnje koje je apelant poduzeo u listopadu i studenom 2011. godine. Osim toga, u prvostupanjskoj presudi je jasno obrazloženo zbog čega su prihvaćeni iskazi maloljetnih svjedokinja, te zbog čega prigovori apelantove obrane o "montiranju postupka" nisu mogli biti prihvaćeni. Imajući u vidu da je činjenično stanje potpuno i pravilno utvrđeno to je, prema ocjeni Okružnog suda, pravilno primijenjen KZ kada su apelantove radnje, bliže opisane u izreci osuđujućeg dijela presude, pravno ocijenjene kao dva kaznena djela iz članka 179. KZ-a na štetu maloljetne B. K. i maloljetne S. M. Također su, prema mišljenju Okružnog suda, pravilno ocijenjene okolnosti pod kojima je apelant počinio kazneno djelo zbog kojeg mu je, kako je zaključeno, pravilno izrečena kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci kojom će se u cijelosti ostvariti ciljevi kako specijalne tako i opće prevencije.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelant smatra da mu je osporenim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), pravo na kažnjavanje samo na temelju zakona iz članka 7. Europske konvencije i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

13. Obrazlažući povrede navedenih prava apelant je ukazao na procesne nedostatke, pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primjenu materijalnog prava. U tom pravcu, apelant je uglavnom ponovio navode istaknute u žalbi protiv prvostupanjske presude, te ukazao na sadržaj optužnice i izreku presude, napominjući da u optužnici, a samim tim i u izreci presude, nedostaje ključni element koji se tiče točnog vremena (datuma i školskog sata) izvršenja inkriminiranih radnji koje su mu stavljene na teret i za koje je u konačnici osuđen. Osim toga, smatra da je prvostupanjski sud arbitrarno ocijenio izvedene dokaze, prije svega iskaze maloljetnih oštećenih B. K. i S. M., te je u tom pravcu ukazao na vlastitu analizu njihovih iskaza smatrajući da su kontradiktorni, pa da stoga nisu mogli biti prihvaćeni kao osnova za osuđujuću presudu. Nadalje, apelant smatra da je u konkretnom slučaju povrijeđeno načelo presumpcije nevinosti i *in dubio pro reo* jer su dokazi cijenjeni na njegovu štetu. Glede prava na imovinu, apelant je ukazao da je zbog pokretanja kaznenog postupka kod poslodavca prvo suspendiran, a po donošenju osuđujuće presude raskinut mu je radni odnos, zbog čega smatra

da je nezakonito uskraćen za plaću, zdravstveno i mirovinsko osiguranje.

14. Zabranu retroaktivne primjene zakona apelant obrazlaže okolnošću da je suđenje u konkretnom predmetu započelo 2012. godine potvrđivanjem optužnice (29. studenog 2012. godine) po KZ-u koji je bio na snazi. Navedeni zakon je prestao važiti donošenjem Kaznenog zakonika iz 2017. godine koji je primijenjen u konkretnom slučaju, a koji je, kako je dalje obrazloženo, ukinuo mogućnost zamjene kazne zatvora novčanom kaznom. Stoga, apelant smatra da je KZ primijenjen na njegovu štetu, odnosno da je primijenjen stroži umjesto blaži zakon.

b) Odgovor na apelaciju

15. Okružni sud je istaknuo da se navodi apelacije svode na apelantovo vlastito viđenje konkretne pravne stvari koje nema uporište u osporenoj presudi. Apelant, prema mišljenju Okružnog suda, iznosi neutemeljene tvrdnje da je zbog ukazivanja na nepravilnosti u radu škole u kojoj je bio uposlen stekao neprijateljstvo i da je zbog toga protiv njega vođen kazneni postupak. Glede osporene presude, Okružni sud smatra da je ona pravilna i na zakonu utemeljena i da u kaznenom postupku, kao i konačnom osporenom presudom, nisu povrijeđena apelantova prava na koja je apelacijom ukazao.

16. Osnovni sud smatra da je apelacija neutemeljena jer su u postupku koji se protiv apelanta vodio primijenjeni važeći propisi. Smatra da u tom postupku nisu povrijeđena apelantova prava koja je u apelaciji istaknuo, te da je pravilnost prvostupanjske presude potvrdio Okružni sud.

17. Tužiteljstvo smatra da je apelacija neutemeljena jer je u postupku koji se protiv apelanta vodio potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje i odlučne činjenice koje u konkretnom slučaju nisu bile u sumnji, pa je stoga i materijalno pravo pravilno primijenjeno. Predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

18. **Krivični zakon Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13; za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst, sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji u relevantnom dijelu glasi:

Vremensko važenje krivičnog zakona

Član 4.

(1) *Na učinioca krivičnog djela primjenjuje se zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela.*

(2) *Ako je poslije izvršenja krivičnog djela izmijenjen zakon, jednom ili više puta, primijenit će se zakon koji je najblaži za učinioca.*

Izricanje kazne zatvora

Član 33.

(1) *Kazna zatvora se izriče na pune godine i mjesece, a do šest mjeseci na pune dane.*

(2) *Izrečena kazna zatvora koja ne prelazi šest mjeseci, može se na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom, shodno odredbi člana 36. st. 2. i 3. ovog zakona.*

Zamjena novčane kazne

Član 36.

[...]

(2) *Ako osuđeni ne plati novčanu kaznu u roku koji je utvrđen presudom, sud će bez odlaganja donijeti odluku da se novčana kazna zamijeni kaznom zatvora.*

(3) *Novčana kazna će se zamijeniti kaznom zatvora tako što će se za svaki započeti dnevni iznos novčane kazne, odnosno ako je novčana kazna bila izrečena u određenom iznosu, za svakih*

započetih 100 KM novčane kazne odrediti jedan dan zatvora, ali zatvor u tom slučaju ne može biti duži od dvije godine.

(4) Ako osuđeni isplati samo dio novčane kazne, ostatak će se srazmjerno pretvoriti u zatvor, a ako osuđeni isplati ostatak novčane kazne - izvršenje zatvora će se obustaviti.

[...]

Zadovoljenje polnih strasti pred drugim

Član 197.

(1) Ko pred drugim na javnom mjestu vrši polne radnje, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

(2) Ko pred djetetom ili maloljetnim licem vrši radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe polne strasti, ili ko navede dijete da pred njim ili drugim licem vrši takve radnje, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

19. **Krivični zakonik Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 64/17 i 104/18 – odluka US) u relevantnom dijelu glasi:

Sticak krivičnih djela

Članak 56.

[...]

(2) Jedinствену kaznu sud će izreći po sljedećim pravilima:

[...]

3) ako je za krivična djela u sticaju utvrdio kazne zatvora, jedinstvena kazna mora biti veća od svake pojedinačno utvrđene kazne, ali ne smije dostići zbir utvrđenih kazni, niti preći dvadeset godina zatvora,

[...]

Zadovoljenje polnih strasti pred djetetom

Članak 179.

Ko pred djetetom vrši radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe polne strasti, ili ko navede dijete da pred njim ili pred drugim licem vrši takve radnje, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

Članak 415.

Stupanjem na snagu ovog zakonika prestaje da važi Krivični zakon Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13).

Članak 416.

Ovaj zakonik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srpske".

20. **Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 53/12, 91/17 i 66/18).

U konkretnom slučaju primjenjuje se **Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 53/12) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Dokazi na kojima se zasniva presuda

Članak 295. stavak 2.

(2) Sud je dužan da savjesno ocijeni svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na temelju takve ocjene izvede zaključak da li je neka činjenica dokazana.

Odbijanje priziva

Članak 327.

Drugostupanjski sud će presudom odbiti priziv kao neutemeljen i potvrditi prvostupanjsku presudu kada ustvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija prizivom.

VI. Dopustivost

21. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

22. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

23. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. listopada 2017. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, osporenu presudu apelantov branitelj je primio 3. studenog 2017. godine, a apelacija je podnesena 29. prosinca 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neutemeljena.

24. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelant smatra da je osporenim presudama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 2. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

26. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

27. Članak 6. st. 1. i 2. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom.

2. Svatko tko je optužen za kazneno djelo smatra se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivnja sukladno zakonu.

[...]

28. Ustavni sud ukazuje da se konkretni postupak odnosi na utvrđivanje utemeljenosti kaznene optužbe protiv apelanta, te stoga, apelant u predmetnom postupku uživa garancije prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije.

29. Imajući u vidu apelacijske navode, Ustavni sud zapaža da apelant, prije svega, osporava dokaze koji su provedeni u toku postupka, naročito iskaze maloljetnih svjedokinja i ostalih saslušanih svjedoka, način na koji ih je sud prihvatio i ocijenio, te zaključke koje je u svezi s tim izveo i shodno tome utvrdio činjenično stanje, zbog čega su, kako tvrdi, povrijeđena načela presumpcije nevinosti i *in dubio pro reo*.

30. U svezi s tim, Ustavni sud najprije podsjeća da je izvan njegove nadležnosti procjenjivanje kvalitete zaključaka redovnih sudova glede ocjene dokaza ako se ova ocjena ne doima očigledno proizvoljnom. Isto tako, Ustavni sud se neće miješati u način na koji su redovni sudovi usvojili dokaze kao dokaznu građu. Ustavni sud se neće miješati u situaciju kada redovni sudovi povjeruju dokazima jedne strane u postupku na temelju slobodne sudačke ocjene. To je isključivo uloga redovnih sudova, čak i kada su izjave svjedoka na javnoj raspravi i pod zakletvom suprotne jedna drugoj (vidi Europski sud za ljudska prava, u daljnjem tekstu: Europski sud, *Doorson protiv Holandije*, presuda od 6. ožujka 1996. godine, objavljena u Izvješćima broj 1996-II, stavak 78.).

31. Ustavni sud podsjeća i da je u svojoj praksi usvojio stajalište da "slobodna ocjena svakog dokaza pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima čini neodvojiv element prava na pravično suđenje" u Bosni i Hercegovini. Međutim, Ustavni sud je također naveo i da ova slobodna ocjena dokaza zahtijeva obrazloženje kako svakog dokaza pojedinačno tako i svih dokaza zajedno, te dovodenje svih provedenih dokaza u uzajamnu logičnu vezu (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 661/04* od 22. travnja 2005. godine, točka 35., dostupna na www.ustavnisud.ba). Dakle, načelo slobodne ocjene dokaza ne predstavlja apsolutnu slobodu ocjene dokaza, već je ona ograničena općim pravilima i zakonitostima ljudskog mišljenja i iskustva. Zbog toga je Ustavni sud zaključio da je obveza redovnog suda da se u obrazloženju presude "opiše proces pojedinačne ocjene dokaza, dovodenja svakog ocijenjenog dokaza u vezu s drugim dokazima i izvođenja zaključka o dokazanosti određene činjenice" kako bi se zadovoljili standardi prava na pravično suđenje, a najprije prava na obrazloženu odluku kao jednog elementa prava na pravično suđenje (vidi *AP 661/04, op. cit.*, točka 30.).

32. Apelant smatra da je presuda utemeljena na iskazima svjedokinja – maloljetnih oštećenih, koji su kontradiktorni i koji stoga nisu mogli biti podobna osnova za osuđujuću presudu, te na iskazima ostalih svjedoka koji su cijenjeni pogrešno jer su dovedeni u vezu s prethodnim kontradiktornim iskazima maloljetnih oštećenih. U svezi s ovim dijelom apelacijskih navoda, Ustavni sud, prije svega, zapaža da je u postupku saslušan veliki broj svjedoka optužbe i obrane (više od 20 svjedoka), pročitani veći broj izvjava svjedoka koje su uzete na zapisnik pred CJB Banja Luka, te su na prijedlog apelantove obrane saslušani svjedoci na čijem saslušanju je obrana inzistirala (zbog čega je prethodna prvostupanijska presuda bila ukinuta rješenjem Okružnog suda) i koje je Osnovni sud u ponovnom postupku imao u vidu jer su se odnosili na pravo na obranu i fer suđenje. Osim toga, Ustavni sud uočava da su u obrazloženju osporene prvostupanijske presude, koju je potvrdio Okružni sud, detaljno interpretirani iskazi svih saslušanih svjedoka, između ostalih i iskazi maloljetnih oštećenih i apelantov iskaz, te je nakon pojedinačne analize i ocjene svih izvedenih dokaza, te njihovog dovodenja u međusobnu vezu, izveden zaključak glede apelantove kaznenopravne odgovornosti. Osnovni sud je u tom pravcu naveo jasne razloge koji se tiču podudarnosti iskaza svjedoka glede odlučnih činjenica koje se odnose na bitne elemente bića kaznenog djela za koje je apelant osuđen. Ustavni sud, osim toga, zapaža da je vijeće Okružnog suda u okviru žalbenih navoda kojim je ukazano na bitne povrede postupka ispitalo prigovor identiteta optužnice i izreke presude, te u tom smislu zaključilo da je prigovor neutemeljen jer je u izreci jasno navedeno u kom razdoblju su se desile inkriminirane radnje, pa nedostatak glede nenavodenja točnog datuma i školskog sata izreku presude ne čini nerazumljivom, niti proturječnom razlozima presude. Slijedom navedenog, suprotno apelantovim tvrdnjama, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije izostala brižljiva i savjesna ocjena svih izvedenih dokaza na temelju kojih su utvrđene odlučne činjenice glede apelantove kaznenopravne odgovornosti.

33. Glede apelantovog prigovora da mu je zbog načina ocjene dokaza povrijeđeno pravo iz članka 6. stavak 2. Europske konvencije, Ustavni sud zapaža da je drugostupanijsko vijeće vrlo pažljivo i detaljno ispitalo sve žalbene razloge kako u okviru primjene procesnog tako i materijalnog zakona, te zaključilo da je apelantova kaznenopravna odgovornost uslijedila kao rezultat utvrđenog činjeničnog stanja do kojeg je prvostupanijski sud došao nakon savjesne i brižljive ocjene svih dokaza izvedenih u postupku. Ustavni sud smatra da u okolnostima konkretnog slučaja nisu dovedena u pitanje načela zagwarantirana člankom 6. stavak 2. Europske konvencije budući da je jedna od neposrednih

posljedica pretpostavke nevinosti zakonska odredba prema kojoj se sumnja glede postojanja činjenica relevantnih za slučaj ili sumnja u odnosu na primjenu neke odredbe kaznenog zakona tumači u korist okrivljenog i njegovih prava. Riječ je, dakle, o načelu *in dubio pro reo*. Shodno ovom načelu, sud će donijeti oslobađajuću presudu ne samo kada je dokazana nevinost optuženog već i onda kada nije dokazana krivnja optuženog. Međutim, u konkretnom slučaju redovni sudovi su, kako je navedeno, sve izvedene dokaze ocijenili pojedinačno i u međusobnoj vezi, te na temelju brižljive i savjesne ocjene tih dokaza izveli zaključak da je apelant počinio predmetno kazneno djelo u stjecaju, ne ostavljajući bilo kakve sumnje u tom pogledu, tako da nema mjesta apelantovim tvrdnjama o kršenju načela *in dubio pro reo*, pa Ustavni sud smatra neutemeljenim navode o povredi iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 2. Europske konvencije.

34. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, Ustavni sud smatra da u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da je izostala brižljiva i savjesna ocjena dokaza na temelju kojih su utvrđene odlučne činjenice, te stoga zaključuje da su apelantove tvrdnje o povredi prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 2. Europske konvencije neutemeljene.

Pravo na imovinu

35. Glede navoda apelacije kojima je ukazano na pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud zapaža da je apelant ovo pravo doveo u vezu s pravima koja je ostvarivao kao uposlenik kod poslodavca (pravom na plaću, zdravstveno i mirovinsko osiguranje). Međutim, predmet ocjene i odlučivanja konkretnog kaznenog postupka koji se vodio protiv apelanta i rezultirao osuđujućom presudom bila je utemeljenost kaznene optužbe protiv njega, a ne apelantova imovinska prava, koja je, kako tvrdi, ostvarivao kod poslodavca. Imajući to u vidu, Ustavni sud smatra da su ovi apelacijski navodi neutemeljeni.

Kažnjavanje samo na temelju zakona

36. Apelant u ovom dijelu apelacijskih navoda ukazuje da je osporenom presudom povrijeđeno njegovo pravo iz članka II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 7. Europske konvencije jer je u ranijem KZ-u, koji je važio u vrijeme potvrđivanja optužnice 2012. godine i izvršenja djela, bilo moguće da se izrečena kazna zatvora do šest mjeseci zamijeni novčanom kaznom.

37. Članak II/2. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

U Bosni i Hercegovini izravno se primjenjuju prava i slobode garantirani Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kao i njezinim protokolima. Ovi akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima.

38. Članak 7. Europske konvencije glasi:

1. Nitko se ne smije smatrati krivim za kazneno djelo izvršeno činjenjem ili nečinjenjem koje, u vrijeme kada je počinjeno, nije predstavljalo kazneno djelo po unutarnjem ili međunarodnom pravu. Isto tako, ne smije se izreći stroža kazna od one koja je bila primjenjiva u vrijeme kada je kazneno djelo počinjeno.

[...]

39. U biti, apelantovi navodi u ovom dijelu se svode na tvrdnju da je trebalo primijeniti KZRS koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja djela jer je za njega povoljniji i blaži s obzirom na mogućnost da se kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci zamijeni novčanom kaznom, što prema Kaznenom zakoniku iz 2017. godine, koji je primijenjen u konkretnom slučaju, nije moguće.

40. U svezi s tim, Ustavni sud podsjeća da je Europski sud u predmetu *Scoppola protiv Italije* (vidi Europski sud, *Scoppola protiv Italije* broj 10249/03 od 17. rujna 2009. godine) zauzeo

stajalište da je neophodno napustiti praksu koju je ustanovila Komisija u predmetu *X protiv Njemačke* i utvrdio da članak 7. stavak 1. Europske konvencije ne garantira samo načelo zabrane retroaktivne primjene strožeg kaznenog zakona, već također, implicitno, garantira načelo retroaktivne primjene blažeg kaznenog zakona. To načelo je sadržano u pravilu da kada postoji razlika između kaznenog zakona koji je važio u vrijeme izvršenja kaznenog djela i kaznenih zakona koji su doneseni i stupili na snagu nakon toga, a prije donošenja pravomoćne presude, sudovi moraju primijeniti zakon čije su odredbe najpovoljnije za optuženog.

41. Ustavni sud također podsjeća da je pitanje primjene blažeg zakona, u kontekstu odluke Europskog suda u predmetu *Abduladhima Maktouf i Gorana Damjanovića* (vidi Europski sud, *Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacije br. 2312/08 i 34179/08, presuda od 18. srpnja 2013. godine), razmatrao u čitavom nizu svojih odluka koje je donio nakon navedene odluke Europskog suda (vidi, npr. odluke o dopustivosti i meritumu br. *AP 325/08* od 27. rujna 2013. godine, toč. 35.–45. i *AP 556/12* od 4. srpnja 2014. godine, toč. 44.–50., dostupne na www.ustavnisud.ba).

42. Rukovodeći se načelom ustanovljenim u brojnim odlukama Europskog suda i Ustavnog suda prema kojem nije zadatak razmotriti *in abstracto* je li retroaktivna primjena Kaznenog zakonika sama po sebi inkompatibilna sa člankom 7. Europske konvencije, Ustavni sud nalazi da odgovor na ovo pitanje ovisi o okolnostima svakog pojedinačnog predmeta. Te okolnosti, između ostalog, ovise o visini izrečene i zapriječene kazne, odnosno ovisi o rasponu propisanih kazni prema zakonu koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja kaznenog djela i zakonu na temelju kojeg je izrečena kazna (u konkretnom slučaju KZ ili Kazneni zakonik).

43. Imajući u vidu konkretne okolnosti, Ustavni sud konstatira da je kazneno djelo zadovoljenja spolnih strasti pred drugim/djetetom bilo definirano u oba kaznena zakona, ranijim koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja kaznenog djela u odredbi članka 197. stavak 2. KZ-a i kasnijim (stupio na snagu 2017. godine) u odredbi članka 197. Kaznenog zakonika. Pored toga, člankom 4. Kaznenog zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja kaznenog djela propisano je stavkom (1) da se na učinitelja kaznenog djela primjenjuje zakon koji je važio u vrijeme izvršenja kaznenog djela, te stavkom (2) ako je poslije izvršenja kaznenog djela, a prije donošenja pravomoćne presude, jednom ili više puta izmijenjen zakon, primijenit će se zakon koji je najblaži za učinitelja. Suštinski, a i doslovno, iste odredbe sadržane su u članku 9. Kaznenog zakona koji je bio na snazi u vrijeme presuđenja i koji su redovni sudovi primijenili. Ustavni sud stoga podsjeća da je čak i domaćim kaznenim zakonodavstvom propisana obveza redovnih sudova da na učinitelja kaznenog djela primijene zakon koji je važio u vrijeme izvršenja kaznenog djela, a kasnije usvojeni zakon može biti primijenjen samo ako redovni sudovi procijene da je on najblaži za učinitelja.

44. Dalje, u svrhu ispitivanja navoda o povredi članka 7. Europske konvencije, Ustavni sud zapaža da je nesporno da je predmetno kazneno djelo u smislu prve rečenice članka 7. stavak 1. Europske konvencije "predstavljalo kazneno djelo u vrijeme izvršenja". Međutim, razlika između jedne i druge zakonske odredbe tiče se propisane sankcije, pa se u okolnostima konkretnog slučaja postavlja pitanje eventualnog kršenja te odredbe (članak 7. stavak 1. Europske konvencije – druga rečenica) u dijelu u kojem je propisano: "Isto tako, ne smije se izreći stroža kazna od one koja je bila primjenjiva u vrijeme kada je kazneno djelo počinjeno." U odgovoru na to pitanje Ustavni sud prvenstveno zapaža da je odredbom ranije važećeg KZ-a za navedeno kazneno djelo (koje je tada bilo pozicionirano u odredbi članka 197. stavak 2. KZ-a kojim je regulirano kazneno djelo

zadovoljenja spolnih strasti pred drugim) bila propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je odredbom važećeg KZ-a za navedeno kazneno djelo (koje je propisano u odredbi članka 179. KZ-a kao samostalno kazneno djelo zadovoljenja spolnih strasti pred djetetom) propisana kazna zatvora do tri godine, dakle ne postoji mogućnost izricanja novčane kazne kao prema zakonu koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja kaznenog djela. Osim toga, KZ koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja kaznenog djela je osuđenoj osobi u smislu članka 33. stavak 2. pružao mogućnost da zahtijeva da kazna zatvora do šest mjeseci bude zamijenjena novčanom kaznom. Kazneni zakonik koji je primijenjen u konkretnom slučaju ovu mogućnost ne propisuje. U svezi s tim, Ustavni sud nalazi da je u okolnostima konkretnog slučaja, imajući u vidu visinu izrečene kazne zatvora apelantu, od posebnog značaja bilo ustanoviti koji je zakon "blaži" za apelanta, dakle onaj koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja djela i podizanja optužnice prema kojem je postojala mogućnost da se apelant kazni "novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine" ili onaj koji je bio na snazi u vrijeme izricanja presude prema kojem se za predmetno kazneno djelo on može kazniti "kaznom zatvora do tri godine". Međutim, Ustavni sud u osporenim presudama nije pronašao odgovor na ovo suštinsko pitanje iako je općepoznata činjenica da je tijekom trajanja postupka koji se vodio protiv apelanta (od 2012. do 2017. godine) prestao važiti KZ prema kojem je postupak započeo, pa je stoga trebalo ispitati koji je od ta dva zakona "blaži". Štoviše, primijenjen je Kazneni zakon koji je stupio na snagu nakon počinjenja kaznenog djela, a ne Kazneni zakon koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja kaznenog djela, što bi mogao biti slučaj samo u situaciji da su redovni sudovi serioznom analizom došli do zaključka da je primijenjeni zakon najblaži za učinitelja. Međutim, čini se da se redovni sudovi uopće nisu bavili ovim pitanjem iako su ih na to obvezivale i odredbe članka 9. Kaznenog zakona koji je primijenjen i odredbe članka 4. Kaznenog zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja kaznenog djela, već su naprosto primijenili zakon koji je bio na snazi u vrijeme presuđenja. U protivnom, ovakav postupak redovnih sudova bi trebao značiti da je primijenjeni zakon najblaži za učinitelja, što bi dopustilo odstupanje od obveze primjene zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja kaznenog djela, ali Ustavni sud ne nalazi argumentaciju redovnih sudova u osporenim presudama iz koje bi proisteklo da su redovni sudovi došli do zaključka da je primijenjeni zakon najblaži za učinitelja, tj. apelanta, pa da su zbog toga odstupili od temeljnog pravila primjene Kaznenog zakona.

45. Pri tome, Ustavni sud podsjeća da nije u njegovoj nadležnosti baviti se pitanjem kakvu bi sankciju izrekao redovni sud da je odlučivao po KZ-u koji je važio u vrijeme izvršenja kaznenog djela i prema čijim odredbama je započeo postupak protiv apelanta (optužnica potvrđena 29. studenog 2012. godine). Ono što je, prema mišljenju Ustavnog suda, ključno u konkretnom predmetu jeste okolnost što je ranije važeći KZ apelantu propisivao mogućnost da za predmetno kazneno djelo bude izrečena novčana kazna ili kazna zatvora, te što je raniji zakon također davao mogućnost da se izrečena kazna, koja ne prelazi šest mjeseci, zamijeni novčanom kaznom i da je apelant, prema odredbama članka 33. ranije važećeg KZ-a, ispunjavao zakonom propisane uvjete za zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom. U vrijeme kada je predmetno kazneno djelo počinjeno pa sve do stupanja na snagu Kaznenog zakonika apelant je, kao i svaka druga osoba koja je osuđena na kaznu zatvora do šest mjeseci, mogao tražiti zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom. Iz navedenog proizlazi da je članak 33. stavak 2. ranije važećeg KZ-a, za razliku od Kaznenog zakonika koji je primijenjen u konkretnom slučaju, pored mogućnosti da se za djelo koje je apelantu stavljeno na teret pored alternativne mogućnosti izricanja

новчане казне или казне затвора, прописивао и посебан институт замјене казне затвора новчаном казном.

46. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да је примјеном одредби Казненог законика повриједено апелантово право из чланка 7. ставак 1. Европске конвенције.

VIII. Закључак

47. Уставни суд закључује да је прекршено апелантово уставно право из чланка II/2. Устава Босне и Херцеговине и чланка 7. ставак 1. Европске конвенције јер је у конкретном случају примјена Казненог законика била на апелантову штету гледе изрицања санкције с обзиром на то да је раније важећи КЗ прописивао могућност да за предметно казнено дјело буде изречена новчана казна или казна затвора, те што је садржавао одредбе према којим се правомочно изречена казна затвора у трајању до шест мјесеци може замјенити новчаном казном.

48. Уставни суд закључује да не постоји повреда права на прaviчно суђење из чланка II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и чланка 6. ст. 1. и 2. Европске конвенције када у околностима конкретог случаја нема ништа што би упутило на закључак да је изостала брижљива и савјесна оцјена доказа на основу којих су утврђене одлучне чињенице у погледу апелантове казненеправне одговорности.

49. Уставни суд закључује да нема повреде чланка II/3.(k) Устава Босне и Херцеговине и чланка 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију када је у казненом поступку, који је резултирао осуђујућом пресудом, предмет одлучивања била утемељеност казнене оптужбе, а не апелантова имовинска права.

50. На основу чланка 59. ст. (1), (2) и (3) и чланка 62. ставак (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

51. Према чланку VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обвезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић, v. г.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 1/18**, рјешавајући апелацију **С. Ш.**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1), (2) и (3) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, предсједник

Мато Тадић, потпредсједник

Мирсад Ђеман, потпредсједник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 17. децембра 2019. године донио

је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација **С. Ш.**

Утврђује се повреда члана II/2 Устава Босне и Херцеговине и члана 7 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 К 162498 17 Кж 2 од 26. октобра 2017. године.

Предмет се враћа Окружном суду у Бањој Луци који је дужан да у односу на примјену Кривичног законика и изречену казну донесе нову одлуку у складу са чланом II/2 Устава Босне и Херцеговине и чланом 7 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Окружном суду у Бањој Луци да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одбија се као неоснована апелација **С. Ш.** поднесена против Пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 К 162498 17 Кж 2 од 26. октобра 2017. године и Пресуде Основног суда у Бањој Луци број 71 0 К 162498 17 К 2 од 3. октобра 2017. године у односу на члан II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, члан 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. **С. Ш.** (у даљњем тексту: апелант) из Бање Луке поднио је 29. децембра 2017. године (примљена у Уставни суд 3. јануара 2018. године) апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Окружног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Окружни суд) број 71 0 К 162498 17 Кж 2 од 26. октобра 2017. године и Пресуде Основног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Основни суд) број 71 0 К 162498 17 К 2 од 3. октобра 2017. године. Апелант је предложио да Уставни суд донесе привремену мјеру којом би обуставио сваку даљу радњу у погледу упућивања на издржавање казне затвора по оспореним пресудама до доношења коначне одлуке Уставног суда о поднесеној апелацији.

II. Поступак пред Уставним судом

2. Одлуком број АП 1/18 Уставни суд је одбио апелантов захтјев за доношење привремене мјере (види Уставни суд, Одлука о привременој мјери број АП 1/18 од 17. јануара 2018. године, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

3. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Окружног суда, Основног суда и Окружног јавног тужилаштва Бања Лука (у даљњем тексту: Тужилаштво) затражено је 23. октобра 2019. године да доставе одговор на апелацију.

4. Учесници у поступку су одговоре на апелацију доставили у периоду од 6. до 26. новембра 2019. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

6. Пресудом Основног суда број 71 0 К 162498 17 К 2 од 3. октобра 2017. године апелант је проглашен кривим да је у вријеме, мјесту и на начин, поближе описан у изреци пресуде, починио у стицају два кривична дјела задовољења полних страсти пред дјететом из члана 179 Кривичног законика Републике Српске (у даљњем тексту: КЗ), па му је, на основу истог законског прописа и члана 56 став 2 тачка 3 КЗ-а, за кривично дјело из члана 179 КЗ-а почињено на штету малољетне Б. К. утврђена казна затвора у трајању од четири мјесеца и за исто кривично дјело почињено на штету малољетне С. М. казна затвора у трајању од три мјесеца. Апелант је примјеном одредби чл. 46 и 56 став 2 тачка 3 КЗ-а за извршење наведеног кривичног дјела осуђен на

јединствену казну затвора у трајању од шест мјесеци. У преосталом дијелу апелант је ослобођен оптужбе услед одустанка Тужилаштва у односу на Ј. К. и Ј. Р.

7. У образложењу пресуде је првенствено наведено да је Тужилаштво оптужницом од 29. новембра 2012. године оптужило апеланта због три кривична дјела "задовољења полних страсти пред другима из члана 197 став 2 у вези са ставом 1 КЗРС [...]", те да је у току поступка Тужилаштво измијенило "чињенични и правни опис оптужнице тако да она гласи као у изреци ове пресуде". Надаље је наведено да је Основни суд, поступајући по оптужници Тужилаштва од 29. новембра 2012. године, донио пресуду 8. децембра 2014. године, која је укинута рјешењем Окружног суда, те је у поновном поступку, уз сагласност странака, на претресу, са којег је била искључена јавност, спроведен доказни поступак, између осталог, саслушањем великог броја свједока и увидом у писмену документацију у спису. Садржај исказа саслушаних свједока наведен је на стр. од 5 до 18, међу којима је и апелантов исказ дат у својству свједока. Затим је наведена неспорна чињеница да је апелант у инкриминисаном периоду био запослен у школи на радном мјесту професора, да је у школској 2011/2012. години предавао предмет разреду који су похађале оштећене Б. К. и С. М. Као спорно се поставило питање да ли је апелант на јавном мјесту починио радње описане у оптужници на штету Б. К. и С. М., те је у том правцу Основни суд имао у виду исказе саслушаних свједока који су били сагласни у оцјени да је апелантово понашање било неприхватљиво и неприкладно. У вези с тим, Основни суд је цијенио чињеницу да су ученици апелантово неприкладно и недозвољено понашање пријавили руководству школе за догађаје који су се континуирано дешавали 2011. године у периоду септембар–новембар, тражећи апелантову суспензију. Такође је имао у виду исказе свједока, запосленика школе (разредног старјешине, директора, психолога, секретара), на основу којих је утврђено да је неоснована теза апелантове одбране која полази од тога да је на оштећене Б. К. и С. М. утицај извршило бивше и садашње руководство школе с циљем да дискредитују апеланта који је, како сматра, указивао на криминал у школи и који се због тога требао елиминисати из постојеће радне средине. Такође су на спорну околност која се тиче изјаве коју су потписали ученици због непримјереног и недозвољеног апелантовог понашања саслушани свједоци који су сагласно потврдили да су изјаву потписали добровољно и без присиле, те су паушалним оцијењене тврдње апелантове одбране да је пријава против апеланта поднесена под притиском руководства школе.

8. Основни суд је, како је даље образложено, цијенећи све доказе појединачно и у међусобној вези, на несумњив начин утврдио да је апелант у стицају починио два кривична дјела задовољења полних страсти пред дјететом из члана 179 КЗ-а, па га је и прогласио кривим за предметна кривична дјела, те му изрекао јединствену казну затвора у трајању од шест мјесеци. При томе је апелант, како је даље образложено, поступао с директним умишљањем јер је био свјестан узраста оштећених (малољетна лица) и понављањем својих непримјерених радњи показао јасну намјеру да хоће извршење дјела за које је у коначници осуђен.

9. Окружни суд је Пресудом број 71 0 К 162498 17 Кж 2 од 26. октобра 2017. године одбио као неосноване жалбе апелантових бранилаца и потврдио пресуду Основног суда. Жалбама је указано, како је наведено у образложењу, на битне повреде одредби кривичног поступка, погрешно и непотпуно утврђено чињенично стање, повреде кривичног закона и одлуку о кривичној санкцији и трошковима поступка. Поводом жалби је одржана сједница вијећа, након

чега је првостепена пресуда испитана у дијелу у којем се побија жалбама и по службеној дужности.

10. Окружни суд је оцијенио да су приговори у погледу битне повреде поступка неосновани јер је првостепени суд, прије свега, имао у виду упуту из ранијег рјешења Окружног суда којим је претходна првостепена пресуда укинута, чиме је у поновном поступку отклонио битне повреде Закона о кривичном поступку РС (у даљем тексту: ЗКП) на које му је рјешењем указано. На тај начин је првостепени суд изреку пресуде учинио разумљивом, а отклоњене су повреде поступка које су учињене раније, саслушани су свједоци на чијем саслушању је инсистирала одбрана приликом доношења пресуде првостепеног суда, која је укинута рјешењем Окружног суда. На тај начин је, како је образложено, отклоњена повреда одредби члана 311 став 1 тачка г) ЗКПРС, па су без основа тврдње жалби апелантових бранилаца да је и у поновљеном поступку почињена иста повреда ЗКПРС. Окружни суд је оцијенио неоснованим приговором у погледу неразумљивости изреке пресуде због недостатка дана и школског часа на којем је апелант предузео радње за које је проглашен кривим, навођењем у изреци пресуде да је дјело у односу на оштећену Б. К. извршено у октобру 2011. године, а у односу на оштећену С. М. у новембру 2011. године. У том правцу је наведено да је вријеме извршења једно од битних обиљежја кривичног дјела и кључни елемент сваке оптужнице, а тиме и изреке пресуде, те да стога навођење прецизнијег времена и мјеста извршења кривичног дјела и свих других обиљежја није неопходно. Изрека првостепене пресуде, како је образложено, не садржи тачан дан и школски час на којем се инкриминисани догађај десио, али у односу на обје оштећене садржи податке да је у односу на малољетну Б. К. дјело извршено у октобру 2011. године, а у односу на малољетну С. М. у новембру 2011. године, због чега је и овај приговор оцијењен као неоснован.

11. Окружни суд је подсетио да се у образложењу обје жалбе апелантове одбране износи теза о "монтираном" поступку против апеланта зато што је као дугогодишњи радник у школи предњачио у указивању на незаконитости које су се дешавале у тој школи. Супротно таквој тези, Окружни суд је подсетио да је првостепени суд провео све доказе које су предложиле странке, укључујући и доказе које су предложили апелантови браниоци, који су по методологији која прописује изразу пресуде, прије свега, оцијењени појединачно, а затим доведени у међусобну везу управо на начин како је прописано одредбом члана 295 став 2 ЗКП-а, и на том основу изведени закључци о доказаности чињеничних навода из оптужнице и радњи извршења које су апеланту стављене на терет. У том контексту Окружни суд је указао на релевантне дијелове првостепене пресуде у којима је наведен садржај исказа оштећених малољетних свједокиња који су анализирани од стране првостепеног суда и доведени у међусобну везу с исказима осталих саслушаних свједока, те у коначници прихваћени јер у потпуности описују радње које је апелант предузео у октобру и новембру 2011. године. Осим тога, у првостепеној пресуди је јасно образложено због чега су прихваћени искази малољетних свједокиња, те због чега приговори апелантове одбране о "монтирању поступка" нису могли бити прихваћени. Имајући у виду да је чињенично стање потпуно и правилно утврђено то је, према оцјени Окружног суда, правилно примijeњен КЗ када су апелантове радње, ближе описане у изреци осуђујућег дијела пресуде, правно оцијењене као два кривична дјела из члана 179 КЗ-а на штету малољетне Б. К. и малољетне С. М. Такође су, према мишљењу Окружног суда, правилно оцијењене околности под којима је апелант починио кривично дјело због којег му је, како је закључено, правилно изречена казна

затвора у трајању од шест мјесеци којом ће се у цијелости остварити циљеви како специјалне тако и генералне превенције.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

12. Апелант сматра да му је оспореним пресудама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), право на кажњавање само на основу закона из члана 7 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана I Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

13. Образлажући повреду наведених права апелант је указао на процесне недостатке, погрешно и непотпуно утврђено чињенично стање и погрешну примјену материјалног права. У том правцу, апелант је углавном поновио наводе истакнуте у жалби против првостепене пресуде, те указао на садржај оптужнице и изреку пресуде, напомињући да у оптужници, а самим тим и у изреци пресуде, недостаје кључни елемент који се тиче тачног времена (датума и школског часа) извршења инкриминисаних радњи које су му стављене на терет и за које је у коначници осуђен. Осим тога, сматра да је првостепени суд арбитрарно оцијенио изведене доказе, прије свега исказе малољетних оштећених Б. К. и С. М., те је у том правцу указао на сопствену анализу њихових исказа сматрајући да су контрадикторни, па да стога нису могли бити прихваћени као основ за осуђујућу пресуду. Надаље, апелант сматра да је у конкретном случају повријеђен принцип пресумпције невиности и *in dubio pro reo* јер су докази цијењени на његову штету. У погледу права на имовину, апелант је указао да је због покретања кривичног поступка код послодавца прво суспендован, а по доношењу осуђујуће пресуде раскинут му је радни однос, због чега сматра да је незаконито ускраћен за плату, здравствено и пензијско осигурање.

14. Забрану ретроактивне примјене закона апелант образлаже околношћу да је суђење у конкретном предмету започело 2012. године потврђивањем оптужнице (29. новембра 2012. године) по КЗ-у који је био на снази. Наведени закон је престао да важи доношењем Кривичног законика из 2017. године који је примијењен у конкретном случају, а који је, како је даље образложено, укинуо могућност замјене казне затвора новчаном казном. Стога, апелант сматра да је КЗ примијењен на његову штету, односно да је примијењен строжи умјесто блажи закон.

б) Одговор на апелацију

15. Окружни суд је истакао да се наводи апелације свODE на апелантово сопствено виђење конкретне правне ствари које нема упориште у оспореној пресуди. Апелант, према мишљењу Окружног суда, износи неосноване тврдње да је због указивања на неправилности у раду школе у којој је био запослен стекао непријатеље и да је због тога против њега вођен кривични поступак. У погледу оспорене пресуде, Окружни суд сматра да је она правилна и на закону заснована и да у кривичном поступку, као и коначном оспореном пресудом, нису повријеђена апелантова права на која је апелацијом указао.

16. Основни суд сматра да је апелација неоснована јер су у поступку који се против апеланта водио примијењени важећи прописи. Сматра да у том поступку нису повријеђена апелантова права која је у апелацији истакао, те да је правилност првостепене пресуде потврдио Окружни суд.

17. Тужилаштво сматра да је апелација неоснована јер је у поступку који се против апеланта водио потпуно и

правилно утврђено чињенично стање и одлучне чињенице које у конкретном случају нису биле у сумњи, па је стога и материјално право правилно примијењено. Предложено је да се апелација одбије као неоснована.

V. Релевантни прописи

18. **Кривични закон Републике Српске** ("Службени гласник Републике Српске" бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 и 67/13. За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст, сачињен у Уставном суду БиХ, који у релевантном дијелу гласи:

Временско важење кривичног закона
Члан 4.

(1) На учиниоца кривичног дјела примјењује се закон који је важио у вријеме извршења кривичног дјела.

(2) Ако је послџе извршења кривичног дјела измијењен закон, једном или више пута, примијењује се закон који је најблажи за учиниоца.

Изрицање казне затвора
Члан 33.

(1) Казна затвора се изриче на пуне године и мјесеце, а до шест мјесеци на пуне дане.

(2) Изречена казна затвора која не прелази шест мјесеци, може се на захтјев осуђеног замијенити новчаном казном, сходно одредби члана 36. ст. 2. и 3. овог закона.

Замјена новчане казне
Члан 36.

[...]

(2) Ако осуђени не плати новчану казну у року који је утврђен пресудом, суд ће без одлагања донијети одлуку да се новчана казна замијени казном затвора.

(3) Новчана казна ће се замијенити казном затвора тако што ће се за сваки започети дневни износ новчане казне, односно ако је новчана казна била изречена у одређеном износу, за сваких започетих 100 КМ новчане казне одредити један дан затвора, али затвор у том случају не може бити дужи од двије године.

(4) Ако осуђени исплати само дио новчане казне, остатак ће се сразмјерно претворити у затвор, а ако осуђени исплати остатак новчане казне - извршење затвора ће се обуставити.

[...]

Задовољење полних страсти пред другим
Члан 197.

(1) Ко пред другим на јавном мјесту врши полне радње, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ко пред дјететом или малољетним лицем врши радње намијењене задовољавању властите или туђе полне страсти, или ко наведе дијете да пред њим или другим лицем врши такве радње, казниће се новчаном казном или затвором до три године.

19. **Кривични законик Републике Српске** ("Службени гласник Републике Српске" бр. 64/17 и 104/18 – одлука УС) у релевантном дијелу гласи:

СТИЦАЈ КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА
Члан 56.

[...]

(2) Јединствену казну суд ће изрећи по сљедећим правилима:

[...]

3) ако је за кривична дјела у стицају утврдио казне затвора, јединствена казна мора бити већа од сваке

појединачно утврђене казне, али не смије достићи збир утврђених казни, нити прећи двадесет година затвора,
[...]

Задовољење полних страсти пред дјететом
Члан 179.

Ко пред дјететом врши радње намијењене задовољавању властите или туђе полне страсти, или ко наведе дијете да пред њим или пред другим лицем врши такве радње, казниће се казном затвора до три године.

Члан 415.

Ступањем на снагу овог законика престаје да важи Кривични закон Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 и 67/13).

Члан 416.

Овај законик ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

20. Закон о кривичном поступку Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" бр. 53/12, 91/17 и 66/18).

У конкретном случају примјењује се **Закон о кривичном поступку Републике Српске** ("Службени гласник Републике Српске" број 53/12) који је важио у вријеме доношења оспорених одлука, а који у релевантном дијелу гласи:

Докази на којима се заснива пресуда

Члан 295. став 2.

(2) Суд је дужан да савјесно оцијени сваки доказ појединачно и у вези са осталим доказима и на основу такве оцијене изведе закључак да ли је нека чињеница доказана.

Одбијање жалбе

Члан 327.

Другостепени суд ће пресудом одбити жалбу као неосновану и потврдити првостепену пресуду када утврди да не постоје разлози због којих се пресуда побија жалбом.

VI. Допустивост

21. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

22. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њом побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

23. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Окружног суда број 71 0 К 162498 17 Кж 2 од 26. октобра 2017. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апелантов бранилац је примио 3. новембра 2017. године, а апелација је поднесена 29. децембра 2017. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

24. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

25. Апелант сматра да је оспореним пресудама повријеђено његово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 2 Европске конвенције.

Право на правично суђење

26. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

27. Члан 6 ст. 1 и 2 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом.

2. Свако ко је оптужен за кривично дјело сматра се невиним све док се не докаже кривим у складу са законом.

[...]

28. Уставни суд указује да се конкретни поступак односи на утврђивање основаности кривичне оптужбе против апеланта, те стога, апелант у предметном поступку ужива гаранције права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

29. Имајући у виду апелационе наводе, Уставни суд запажа да апелант, прије свега, оспорава доказе који су проведени у току поступка, нарочито исказе малољетних свједокиња и осталих саслушаних свједока, начин на који их је суд прихватио и оцијенио, те закључке које је у вези с тим извео и сходно томе утврдио чињенично стање, због чега су, како тврди, повријеђени принципи пресумпције невиности и *in dubio pro reo*.

30. У вези с тим, Уставни суд најприје подсјећа да је ван његове надлежности да процјењује квалитет закључака редовних судова у погледу оцијене доказа уколико се ова оцијена не чини очигледно произвољном. Исто тако, Уставни суд се неће мијешати у начин на који су редовни судови усвојили доказе као доказну грађу. Уставни суд се неће мијешати у ситуацију када редовни судови повјерују доказима једне стране у поступку на основу слободне судијске оцијене. То је искључиво улога редовних судова, чак и када су изјаве свједока на јавној расправи и под заклетвом супротне једна другој (види Европски суд за људска права, у даљњем тексту: Европски суд, *Doorson против Холандије*, пресуда од 6. марта 1996. године, објављена у Извјештајима број 1996-II, став 78).

31. Уставни суд подсјећа и да је у својој пракси усвојио став да "слободна оцијена сваког доказа појединачно и у вези с осталим доказима чини неодвојив елемент права на правично суђење" у Босни и Херцеговини. Међутим, Уставни суд је такође навео и да ова слободна оцијена доказа захтијева образложење како сваког доказа појединачно тако и свих доказа заједно, те довођење свих проведених доказа у узајамну логичну везу (види Уставни суд, Одлука о допуштивости и меритуму број *АП 661/04* од 22. априла 2005. године, тачка 35, доступна на www.ustavnisud.ba). Дакле, принцип слободне оцијене доказа не представља апсолутну слободу оцијене доказа, већ је она ограничена општим правилима и законитостима људског мишљења и искуства. Због тога је Уставни суд закључио да је обавеза редовног суда да се у образложењу пресуде "описује процес

појединачне оцјене доказа, довођења сваког оцијењеног доказа у везу с другим доказима и извођења закључка о доказаности одређене чињенице" како би се задовољили стандарди права на правично суђење, а најприје права на образложену одлуку као једног елемента права на правично суђење (види *АП 661/04, op. cit.*, тачка 30).

32. Апелант сматра да је пресуда заснована на исказима свједокиња – малолетних оштећених, који су контрадикторни и који стога нису могли бити подобан основ за осуђујућу пресуду, те на исказима осталих свједока који су цијењени погрешно јер су доведени у везу с претходним контрадикторним исказима малолетних оштећених. У вези с овим дијелом апелационих навода, Уставни суд, прије свега, запажа да је у поступку саслушан велики број свједока оптужбе и одбране (више од 20 свједока), прочитан већи број изјава свједока које су узете на записник пред ЦЈБ Бања Лука, те су на приједлог апелантове одбране саслушани свједоци на чијем саслушању је одбрана инсистирала (због чега је претходна првостепена пресуда била укинута рјешењем Окружног суда) и које је Основни суд у поновном поступку имао у виду јер су се односили на право на одбрану и фер суђење. Осим тога, Уставни суд уочава да су у образложењу оспорене првостепене пресуде, коју је потврдио Окружни суд, детаљно интерпретирани искази свих саслушаних свједока, између осталих и искази малолетних оштећених и апелантов исказ, те је након појединачне анализе и оцјене свих изведених доказа, те њиховог довођења у међусобну везу, изведен закључак у погледу апелантове кривичноправне одговорности. Основни суд је у том правцу навео јасне разлике који се тичу подударности исказа свједока у погледу одлучних чињеница које се односе на битне елементе бића кривичног дјела за које је апелант осуђен. Уставни суд, осим тога, запажа да је вијеће Окружног суда у оквиру жалбених навода којим је указано на битне повреде поступка испитало приговор идентитета оптужнице и изреке пресуде, те у том смислу закључило да је приговор неоснован јер је у изреци јасно наведено у ком периоду су се десиле инкриминисане радње, па недостатак у погледу ненавођења тачног датума и школског часа изреку пресуде не чини неразумљивом, нити противрјечном разлозима пресуде. Слиједом наведеног, супротно апелантовим тврдњама, Уставни суд сматра да у конкретном случају није изостала брижљива и савјесна оцјена свих изведених доказа на основу којих су утврђене одлучне чињенице у погледу апелантове кривичноправне одговорности.

33. У погледу апелантовог приговора да му је због начина оцјене доказа повријеђено право из члана 6 став 2 Европске конвенције, Уставни суд запажа да је другостепено вијеће врло пажљиво и детаљно испитало све жалбене разлоге како у оквиру примјене процесног тако и материјалног закона, те закључило да је апелантова кривичноправна одговорност услиједила као резултат утврђеног чињеничног стања до којег је првостепени суд дошао након савјесне и брижљиве оцјене свих доказа изведених у поступку. Уставни суд сматра да у околностима конкретног случаја нису доведени у питање принципи загарантовани чланом 6 став 2 Европске конвенције будући да је једна од непосредних последица претпоставке невиности законска одредба према којој се сумња у погледу постојања чињеница релевантних за случај или сумња у односу на примјену неке одредбе кривичног закона тумачи у корист окривљеног и његових права. Ријеч је, дакле, о принципу *in dubio pro reo*. Сходно овом принципу, суд ће донијети ослобађајућу пресуду не само када је доказана невиност оптуженог већ и онда када није доказана кривица оптуженог. Међутим, у конкретном случају редовни судови

су, како је наведено, све изведене доказе оцијенили појединачно и у међусобној вези, те на основу брижљиве и савјесне оцјене тих доказа извели закључак да је апелант починио предметно кривично дјело у стицају, не остављајући било какве сумње у том погледу, тако да нема мјеста апелантовим тврдњама о кршењу принципа *in dubio pro reo*, па Уставни суд сматра неоснованим наводе о повреди из члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 2 Европске конвенције.

34. Имајући у виду све напријед наведено, Уставни суд сматра да у околностима конкретног случаја нема ништа што би упутило на закључак да је изостала брижљива и савјесна оцјена доказа на основу којих су утврђене одлучне чињенице, те стога закључује да су апелантове тврдње о повреди права из члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 2 Европске конвенције неосноване.

Право на имовину

35. У погледу навода апелације којима је указано на право на имовину из члана II(3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, Уставни суд запажа да је апелант ово право довео у везу с правима која је остваривао као запосленик код послодавца (правом на плату, здравствено и пензијско осигурање). Међутим, предмет оцјене и одлучивања конкретног кривичног поступка који се водио против апеланта и резултирао осуђујућом пресудом била је основаност кривичне оптужбе против њега, а не апелантова имовинска права, која је, како тврди, остваривао код послодавца. Имајући то у виду, Уставни суд сматра да су ови апелациони наводи неосновани.

Кажњавање само на основу закона

36. Апелант у овом дијелу апелационих навода указује да је оспореном пресудом повријеђено његово право из члана II(2) Устава Босне и Херцеговине и члана 7 Европске конвенције јер је у ранијем КЗ-у, који је важио у вријеме потврђивања оптужнице 2012. године и извршења дјела, било могуће да се изречена казна затвора до шест мјесеци замијени новчаном казном.

37. Члан II(2) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Права и слободе предвиђене Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и њеним протоколима директно се примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим другим законима.

38. Члан 7 Европске конвенције гласи:

1. Нико се не смије сматрати кривим за кривично дјело извршено чињењем или нечињењем које, у вријеме када је почињено, није представљало кривично дјело по унутрашњем или међународном праву. Исто тако, не смије се изрећи строжа казна од оне која је била примјењива у вријеме када је кривично дјело почињено.

[...]

39. У суштини, апелантови наводи у овом дијелу се свде на тврдњу да је требало примјенити КЗРС који је био на снази у вријеме почињења дјела јер је за њега повољнији и блажи с обзиром на могућност да се казна затвора у трајању од шест мјесеци замијени новчаном казном, што према Кривичном законикау из 2017. године, који је примјењен у конкретном случају, није могуће.

40. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је Европски суд у предмету *Scoppola против Италије* (види Европски суд, *Scoppola против Италије* број 10249/03 од 17. септембра 2009. године) заузео став да је неопходно напустити праксу коју је установила Комисија у предмету *X против Њемачке* и утврдио да члан 7 став 1 Европске конвенције не гарантује само принцип забране ретроактивне примјене строжег кривичног закона, већ такође, имплицитно, гарантује

принцип ретроактивне примјене блажег кривичног закона. Тај принцип је садржан у правилу да када постоји разлика између кривичног закона који је важио у вријеме извршења кривичног дјела и кривичних закона који су донесени и ступили на снагу након тога, а прије доношења правоснажне пресуде, судови морају да примјене закон чије су одредбе најповољније за оптуженог.

41. Уставни суд такође подсећа да је питање примјене блажег закона, у контексту одлуке Европског суда у предмету *Абдуладхима Мактоуфа и Горана Дамјановића* (види Европски суд, *Мактоуф и Дамјановић против Босне и Херцеговине*, апликације бр. 2312/08 и 34179/08, пресуда од 18. јула 2013. године), разматрао у читавом низу својих одлука које је донио након наведене одлуке Европског суда (види, нпр. одлуке о допуствости и меритуму бр. *АП 325/08* од 27. септембра 2013. године, тач. 35–45. и *АП 556/12* од 4. јула 2014. године, тач. 44–50, доступне на www.ustavnisud.ba).

42. Руководећи се принципом установљеним у бројним одлукама Европског суда и Уставног суда према којем није задатак размотрити *in abstracto* да ли је ретроактивна примјена Кривичног законика сама по себи инкомпатибилна са чланом 7 Европске конвенције, Уставни суд налази да одговор на ово питање зависи од околности сваког појединачног предмета. Те околности, између осталог, зависе од висине изречене и запрјеђене казне, односно зависе од распона прописаних казни према закону који је био на снази у вријеме извршења кривичног дјела и закону на основу којег је изречена казна (у конкретном случају КЗ или Кривични законик).

43. Имајући у виду конкретне околности, Уставни суд констатује да је кривично дјело задовољења полних страсти пред другим/дјететом било дефинисано у оба кривична закона, ранијим који је био на снази у вријеме извршења кривичног дјела у одредби члана 197 став 2 КЗ-а и каснијим (ступио на снагу 2017. године) у одредби члана 197 Кривичног законика. Поред тога, чланом 4 Кривичног закона који је био на снази у вријеме почињења кривичног дјела прописано је ставом (1) да се на учиниоца кривичног дјела примјењује закон који је важио у вријеме извршења кривичног дјела, те ставом (2) ако је послје извршења кривичног дјела, а прије доношења правоснажне пресуде, једном или више пута измијењен закон, примјениће се закон који је најблажи за учиниоца. Суштински, а и дословно, исте одредбе садржане су у члану 9 Кривичног закона који је био на снази у вријеме пресуђења и који су редовни судови примјенили. Уставни суд стога подсећа да је чак и домаћим кривичним законодавством прописана обавеза редовних судова да на учиниоца кривичног дјела примјене закон који је важио у вријеме извршења кривичног дјела, а касније усвојени закон може бити примјенен само уколико редовни судови процијене да је он најблажи за учиниоца.

44. Даље, у сврху испитивања навода о повреди члана 7 Европске конвенције, Уставни суд запажа да је неспорно да је предметно кривично дјело у смислу прве реченице члана 7 став 1 Европске конвенције "представљало кривично дјело у вријеме извршења". Међутим, разлика између једне и друге законске одредбе тиче се прописане санкције, па се у околностима конкретногог случаја поставља питање евентуалног кршења те одредбе (члана 7 став 1 Европске конвенције – друга реченица) у дијелу у којем је прописано: "Исто тако, не смије се изрећи строжа казна од оне која је била примјењива у вријеме када је кривично дјело почињено." У одговору на то питање Уставни суд првенствено запажа да је одредбом раније важећег КЗ-а за наведено кривично дјело (које је тада било позиционирано у одредби члана 197 став 2 КЗ-а којим је регулисано кривично

дјело задовољења полних страсти пред другим) била прописана новчана казна или казна затвора до три године, док је одредбом важећег КЗ-а за наведено кривично дјело (које је прописано у одредби члана 179 КЗ-а као самостално кривично дјело задовољења полних страсти пред дјететом) прописана казна затвора до три године, дакле не постоји могућност изрицања новчане казне као према закону који је био на снази у вријеме извршења кривичног дјела. Осим тога, КЗ који је био на снази у вријеме извршења кривичног дјела је осуђеном лицу у смислу члана 33 став 2 пружао могућност да захтијева да казна затвора до шест мјесеци буде замијењена новчаном казном. Кривични законик који је примјенен у конкретном случају ову могућност не прописује. У вези с тим, Уставни суд налази да је у околностима конкретногог случаја, имајући у виду висину изречене казне затвора апеланту, од посебног значаја било установити који је закон "блажи" за апеланта, дакле онај који је био на снази у вријеме почињења дјела и подизања оптужнице према којем је постојала могућност да се апелант казни "новчаном казном или затвором до три године" или онај који је био на снази у вријеме изрицања пресуде према којем се за предметно кривично дјело он може казнити "казном затвора до три године". Међутим, Уставни суд у оспореним пресудама није пронашао одговор на ово суштинско питање иако је општепозната чињеница да је током трајања поступка који се водио против апеланта (од 2012. до 2017. године) престао да важи КЗ према којем је поступак започео, па је стога требало испитати који је од та два закона "блажи". Штавише, примјенен је Кривични закон који је ступио на снагу након почињења кривичног дјела, а не Кривични закон који је био на снази у вријеме почињења кривичног дјела, што би могао да буде случај само у ситуацији да су редовни судови сериозном анализом дошли до закључка да је примјењени закон најблажи за учиниоца. Међутим, чини се да се редовни судови уопште нису бавили овим питањем иако су их на то обавезивале и одредбе члана 9 Кривичног закона који је примјенен и одредбе члана 4 Кривичног закона који је био на снази у вријеме почињења кривичног дјела, већ су напросто примјенили закон који је био на снази у вријеме пресуђења. У противном, овакав поступак редовних судова би требао значити да је примјењени закон најблажи за учиниоца, што би допустило одступање од обавезе примјене закона који је био на снази у вријеме почињења кривичног дјела, али Уставни суд не налази аргументацију редовних судова у оспореним пресудама из које би проистекло да су редовни судови дошли до закључка да је примјењени закон најблажи за учиниоца, тј. апеланта, па да су због тога одступили од основног правила примјене Кривичног закона.

45. При томе, Уставни суд подсећа да није у његовој надлежности да се бави питањем какву би санкцију изрекао редовни суд да је одлучивао по КЗ-у који је важио у вријеме извршења кривичног дјела и према чијим одредбама је започео поступак против апеланта (оптужница потврђена 29. новембра 2012. године). Оно што је, према мишљењу Уставног суда, кључно у конкретном предмету јесте околност што је раније важећи КЗ апеланту прописивао могућност да за предметно кривично дјело буде изречена новчана казна или казна затвора, те што је ранији закон такође давао могућност да се изречена казна, која не прелази шест мјесеци, замијени новчаном казном и да је апелант, према одредбама члана 33 раније важећег КЗ-а, испуњавао законом прописане услове за замјену казне затвора новчаном казном. У вријеме када је предметно кривично дјело почињено па све до ступања на снагу Кривичног законика апелант је, као и свако друго лице које је осуђено на казну затвора до шест мјесеци,

могао тражити zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom. Iz navedenog proizlazi da je član 33 stav 2 ranije važećeg KЗ-a, za razliku od Krivičnog zakonika koji je primijenjen u konkretnom slučaju, поред могућности да се за djelo koje је апеланту стављено на терет поред алтернативне могућности изрицања новчане казне или казне затвора, прописивао и посебан институт замјене казне затвора новчаном казном.

46. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да је примјеном одредби Кривичног законика повријеђено апелантово право из члана 7 став 1 Европске конвенције.

VIII. Закључак

47. Уставни суд закључује да је прекршено апелантово уставно право из члана II/2 Устава Босне и Херцеговине и члана 7 став 1 Европске конвенције јер је у конкретном случају примјена Кривичног законика била на апелантову штету у погледу изрицања санкције с обзиром на то да је раније важећи КЗ прописивао могућност да за предметно кривично djelo буде изречена новчана казна или казна затвора, те што је садржавао одредбе према којим се правоснажно изречена казна затвора у трајању до шест мјесеци може замијенити новчаном казном.

48. Уставни суд закључује да не постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 2 Европске конвенције када у околностима конкретног случаја нема ништа што би упутило на закључак да је изостала брижљива и савјесна оцјена доказа на основу којих су утврђене одлучне чињенице у погледу апелантове кривичноправне одговорности.

49. Уставни суд закључује да нема повреде члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када је у кривичном поступку, који је резултирао осуђујућом пресудом, предмет одлучивања била основаност кривичне оптужбе, а не апелантова имовинска права.

50. На основу члана 59 ст. (1), (2) и (3) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

51. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић, с. р.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вјећу, у предмету број **AP 1/18**, рјешавајући апелацију **S. Š.**, на основу члана VI/3.b) Устава Босне и Херцеговине, члана 57. став (2) тачка б), члана 59. ст. (1), (2) и (3) и члана 62. став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – преčišћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, предсједник
Мато Тодић, потпредсједник
Мирсад Џеман, потпредсједник
Валерија Галић, судкиња
Миодраг Симоновић, судија
Сеада Палаврић, судкиња

на сједници одржаној 17. децембра 2019. године донио је

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelimično se usvaja apelacija **S. Š.**

Utvrđuje se повреда члана II/2. Устава Босне и Херцеговине и члана 7. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Ukida se Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. oktobra 2017. godine.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Banjoj Luci koji je dužan da u odnosu na primjenu Krivičnog zakonika i izrečenu kaznu donese novu odluku u skladu sa članom II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 7. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu љudskih права i osnovnih слoboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Banjoj Luci da, u skladu sa članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odbija se kao neosnovana apelacija **S. Š.** podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. oktobra 2017. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 K 162498 17 K 2 od 3. oktobra 2017. godine u odnosu na član II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, član 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu љudskih права i osnovnih слoboda i član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu љudskih права i osnovnih слoboda.

Odluku objaviti u "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. **S. Š.** (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke podnio je 29. decembra 2017. godine (primljena u Ustavni sud 3. januara 2018. godine) apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. oktobra 2017. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj 71 0 K 162498 17 K 2 od 3. oktobra 2017. godine. Apelant je predložio da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom bi obustavio svaku daljnju radnju u pogledu upućivanja na izdržavanje kazne zatvora po osporenim presudama do donošenja konačne odluke Ustavnog suda o podnesenoj apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Odlukom broj AP 1/18 Ustavni sud je odbio apelantov zahtjev za donošenje privremene mjere (vidi Ustavni sud, Odluka o privremenoj mjeri broj AP 1/18 od 17. januara 2018. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

3. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Osnovnog suda i Okružnog javnog tužilaštva Banja Luka (u daljnjem tekstu: Tužilaštvo) zatraženo je 23. oktobra 2019. godine da dostave odgovor na apelaciju.

4. Učesnici u postupku su odgovore na apelaciju dostavili u periodu od 6. do 26. novembra 2019. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Osnovnog suda broj 71 0 K 162498 17 K 2 od 3. oktobra 2017. godine apelant je proglašen krivim da je u vrijeme, mjestu i na način, поближе описан у изреци пресуде, починио у stjecaју два кривична djela zadovoljenja spolnih strasti pred djetetom из члана 179. Кривичног законика Републике Српске (у daljnjem tekstu: KZ), па му је, на основу истог законског прописа и члана 56. став 2. тачка 3. KZ-a, за кривично djelo из члана 179. KZ-a поčinjeno на штету малолетне **B. K.** утврђена казна затвора у трајању од четри мјесеца и за исто кривично djelo поčinjeno на штету малолетне **S. M.** казна затвора у трајању од три мјесеца. Апелант је примјеном одредби чл. 46. и 56. став 2. тачка 3. KZ-a за извршење наведеног кривичног djela осуђен на

jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. U preostalom dijelu apelant je oslobođen optužbe uslijed odustanka Tužilaštva u odnosu na J. K. i Lj. R.

7. U obrazloženju presude je prvenstveno navedeno da je Tužilaštvo optužnicom od 29. novembra 2012. godine optužilo apelanta zbog tri krivična djela "zadovoljenja spolnih strasti pred drugima iz člana 197. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZRS [...]", te da je u toku postupka Tužilaštvo izmijenilo "činjenični i pravni opis optužnice tako da ona glasi kao u izreci ove presude". Nadalje je navedeno da je Osnovni sud, postupajući po optužnici Tužilaštva od 29. novembra 2012. godine, donio presudu 8. decembra 2014. godine, koja je ukinuta rješenjem Okružnog suda, te je u ponovnom postupku, uz saglasnost stranaka, na pretresu, sa kojeg je bila isključena javnost, proveden dokazni postupak, između ostalog, saslušanjem velikog broja svjedoka i uvidom u pismenu dokumentaciju u spisu. Sadržaj iskaza saslušanih svjedoka naveden je na str. od 5. do 18, među kojima je i apelantov iskaz dat u svojstvu svjedoka. Zatim je navedena nesporna činjenica da je apelant u inkriminiranom periodu bio zaposlen u školi na radnom mjestu profesora, da je u školskoj 2011/2012. godini predavao predmet razredu koji su pohađale oštećene B. K. i S. M. Kao sporno se postavilo pitanje da li je apelant na javnom mjestu počinio radnje opisane u optužnici na štetu B. K. i S. M., te je u tom pravcu Osnovni sud imao u vidu iskaze saslušanih svjedoka koji su bili saglasni u ocjeni da je apelantovo ponašanje bilo neprihvatljivo i neprikladno. U vezi s tim, Osnovni sud je cijenio činjenicu da su učenici apelantovo neprikladno i nedozvoljeno ponašanje prijavili rukovodstvu škole za događaje koji su se kontinuirano dešavali 2011. godine u periodu septembar–novembar, tražeći apelantovu suspenziju. Također je imao u vidu iskaze svjedoka, zaposlenika škole (razrednog starješine, direktora, psihologa, sekretara), na osnovu kojih je utvrđeno da je neosnovana teza apelantove odbrane koja polazi od toga da je na oštećene B. K. i S. M. utjecaj izvršilo bivše i sadašnje rukovodstvo škole s ciljem da diskreditiraju apelanta koji je, kako smatra, ukazivao na kriminal u školi i koji se zbog toga trebao eliminirati iz postojeće radne sredine. Također su na spornu okolnost koja se tiče izjave koju su potpisali učenici zbog neprimjerenog i nedozvoljenog apelantovog ponašanja saslušani svjedoci koji su saglasno potvrdili da su izjavu potpisali dobrovoljno i bez prisile, te su paušalnim ocijenjene tvrdnje apelantove odbrane da je prijava protiv apelanta podnesena pod pritiskom rukovodstva škole.

8. Osnovni sud je, kako je dalje obrazloženo, cijeneći sve dokaze pojedinačno i u međusobnoj vezi, na nesumnjiv način utvrdio da je apelant u stjecaju počinio dva krivična djela zadovoljenja spolnih strasti pred djetetom iz člana 179. KZ-a, pa ga je i proglasio krivim za predmetna krivična djela, te mu izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. Pri tome je apelant, kako je dalje obrazloženo, postupao s direktnim umišljajem jer je bio svjestan uzrasta oštećenih (maloljetna lica) i ponavljanjem svojih neprimjerenih radnji pokazao jasnu namjeru da hoće izvršenje djela za koje je u konačnici osuđen.

9. Okružni sud je Presudom broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. oktobra 2017. godine odbio kao neosnovane žalbe apelantovih branilaca i potvrdio presudu Osnovnog suda. Žalbama je ukazano, kako je navedeno u obrazloženju, na bitne povrede odredbi krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, povrede krivičnog zakona i odluku o krivičnoj sankciji i troškovima postupka. Povodom žalbi je održana sjednica vijeća, nakon čega je prvostepena presuda ispitana u dijelu u kojem se pobija žalbama i po službenoj dužnosti.

10. Okružni sud je ocijenio da su prigovori u pogledu bitne povrede postupka neosnovani jer je prvostepeni sud, prije svega, imao u vidu uputu iz ranijeg rješenja Okružnog suda kojim je prethodna prvostepena presuda ukinuta, čime je u ponovnom

postupku otklonio bitne povrede Zakona o krivičnom postupku RS (u daljnjem tekstu: ZKP) na koje mu je rješenjem ukazano. Na taj način je prvostepeni sud izreku presude učinio razumljivom, a otklonjene su povrede postupka koje su učinjene ranije, saslušani su svjedoci na čijem saslušanju je insistirala odbrana prilikom donošenja presude prvostepenog suda, koja je ukinuta rješenjem Okružnog suda. Na taj način je, kako je obrazloženo, otklonjena povreda odredbi člana 311. stav 1. tačka g) ZKPRS, pa su bez osnova tvrdnje žalbi apelantovih branilaca da je i u ponovljenom postupku počinjena ista povreda ZKPRS. Okružni sud je ocijenio neosnovanim prigovor u pogledu nerazumljivosti izreke presude zbog nedostatka dana i školskog časa na kojem je apelant preduzeo radnje za koje je proglašen krivim, navođenjem u izreci presude da je djelo u odnosu na oštećenu B. K. izvršeno u oktobru 2011. godine, a u odnosu na oštećenu S. M. u novembru 2011. godine. U tom pravcu je navedeno da je vrijeme izvršenja jedno od bitnih obilježja krivičnog djela i ključni element svake optužnice, a time i izreke presude, te da stoga navođenje preciznijeg vremena i mjesta izvršenja krivičnog djela i svih drugih obilježja nije neophodno. Izreka prvostepene presude, kako je obrazloženo, ne sadrži tačan dan i školski čas na kojem se inkriminirani događaj desio, ali u odnosu na obje oštećene sadrži podatke da je u odnosu na maloljetnu B. K. djelo izvršeno u oktobru 2011. godine, a u odnosu na maloljetnu S. M. u novembru 2011. godine, zbog čega je i ovaj prigovor ocijenjen kao neosnovan.

11. Okružni sud je podsjetio da se u obrazloženju obje žalbe apelantove odbrane iznosi teza o "montiranom" postupku protiv apelanta zato što je kao dugogodišnji radnik u školi prednjačio u ukazivanju na nezakonitosti koje su se dešavale u toj školi. Suprotno takvoj tezi, Okružni sud je podsjetio da je prvostepeni sud proveo sve dokaze koje su predložile stranke, uključujući i dokaze koje su predložili apelantovi branioci, koji su po metodologiji koja propisuje izradu presude, prije svega, ocijenjeni pojedinačno, a zatim dovedeni u međusobnu vezu upravo na način kako je propisano odredbom člana 295. stav 2. ZKP-a, i na tom osnovu izvedeni zaključci o dokazanosti činjeničnih navoda iz optužnice i radnji izvršenja koje su apelantu stavljene na teret. U tom kontekstu Okružni sud je ukazao na relevantne dijelove prvostepene presude u kojima je naveden sadržaj iskaza oštećenih maloljetnih svjedokinja koji su analizirani od strane prvostepenog suda i dovedeni u međusobnu vezu s iskazima ostalih saslušanih svjedoka, te u konačnici prihvaćeni jer u potpunosti opisuju radnje koje je apelant preduzeo u oktobru i novembru 2011. godine. Osim toga, u prvostepenoj presudi je jasno obrazloženo zbog čega su prihvaćeni iskazi maloljetnih svjedokinja, te zbog čega prigovori apelantove odbrane o "montiranju postupka" nisu mogli biti prihvaćeni. Imajući u vidu da je činjenično stanje potpuno i pravilno utvrđeno to je, prema ocjeni Okružnog suda, pravilno primijenjen KZ kada su apelantove radnje, bliže opisane u izreci osuđujućeg dijela presude, pravno ocijenjene kao dva krivična djela iz člana 179. KZ-a na štetu maloljetne B. K. i maloljetne S. M. Također su, prema mišljenju Okružnog suda, pravilno ocijenjene okolnosti pod kojima je apelant počinio krivično djelo zbog kojeg mu je, kako je zaključeno, pravilno izrečena kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci kojom će se u cijelosti ostvariti ciljevi kako specijalne tako i generalne prevencije.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelant smatra da mu je osporenim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), pravo na kažnjavanje samo na osnovu zakona iz člana 7. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana II/3.k)

Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

13. Obrazlažući povrede navedenih prava apelant je ukazao na procesne nedostatke, pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primjenu materijalnog prava. U tom pravcu, apelant je uglavnom ponovio navode istaknute u žalbi protiv prvostepene presude, te ukazao na sadržaj optužnice i izreku presude, napominjući da u optužnici, a samim tim i u izreci presude, nedostaje ključni element koji se tiče tačnog vremena (datuma i školskog časa) izvršenja inkriminiranih radnji koje su mu stavljene na teret i za koje je u konačnici osuđen. Osim toga, smatra da je prvostepeni sud arbitrarno ocijenio izvedene dokaze, prije svega iskaze maloljetnih oštećenih B. K. i S. M., te je u tom pravcu ukazao na vlastitu analizu njihovih iskaza smatrajući da su kontradiktorni, pa da stoga nisu mogli biti prihvaćeni kao osnov za osuđujuću presudu. Nadalje, apelant smatra da je u konkretnom slučaju povrijeđeno načelo presumpcije nevinosti i *in dubio pro reo* jer su dokazi cijenjeni na njegovu štetu. U pogledu prava na imovinu, apelant je ukazao da je zbog pokretanja krivičnog postupka kod poslodavca prvo suspendiran, a po donošenju osuđujuće presude raskinut mu je radni odnos, zbog čega smatra da je nezakonito uskraćen za plaću, zdravstveno i penzijsko osiguranje.

14. Zabranu retroaktivne primjene zakona apelant obrazlaže okolnošću da je suđenje u konkretnom predmetu započelo 2012. godine potvrđivanjem optužnice (29. novembra 2012. godine) po KZ-u koji je bio na snazi. Navedeni zakon je prestao važiti donošenjem Krivičnog zakonika iz 2017. godine koji je primijenjen u konkretnom slučaju, a koji je, kako je dalje obrazloženo, ukinuo mogućnost zamjene kazne zatvora novčanom kaznom. Stoga, apelant smatra da je KZ primijenjen na njegovu štetu, odnosno da je primijenjen stroži umjesto blaži zakon.

b) Odgovor na apelaciju

15. Okružni sud je istakao da se navodi apelacije svode na apelantovo vlastito viđenje konkretne pravne stvari koje nema uporište u osporenoj presudi. Apelant, prema mišljenju Okružnog suda, iznosi neosnovane tvrdnje da je zbog ukazivanja na nepravilnosti u radu škole u kojoj je bio zaposlen stekao neprijatelj i da je zbog toga protiv njega vođen krivični postupak. U pogledu osporene presude, Okružni sud smatra da je ona pravilna i na zakonu zasnovana i da u krivičnom postupku, kao i konačnom osporenom presudom, nisu povrijeđena apelantova prava na koja je apelacijom ukazao.

16. Osnovni sud smatra da je apelacija neosnovana jer su u postupku koji se protiv apelanta vodio primijenjeni važeći propisi. Smatra da u tom postupku nisu povrijeđena apelantova prava koja je u apelaciji istakao, te da je pravilnost prvostepene presude potvrdio Okružni sud.

17. Tužilaštvo smatra da je apelacija neosnovana jer je u postupku koji se protiv apelanta vodio potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje i odlučne činjenice koje u konkretnom slučaju nisu bile u sumnji, pa je stoga i materijalno pravo pravilno primijenjeno. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

18. **Krivični zakon Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13; za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst, sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji u relevantnom dijelu glasi:

Vremensko važenje krivičnog zakona

Član 4.

(1) Na učinioca krivičnog djela primjenjuje se zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

(2) Ako je poslije izvršenja krivičnog djela izmijenjen zakon, jednom ili više puta, primijenice se zakon koji je najblaži za učinioca.

Izricanje kazne zatvora

Član 33.

(1) Kazna zatvora se izriče na pune godine i mjesece, a do šest mjeseci na pune dane.

(2) Izrečena kazna zatvora koja ne prelazi šest mjeseci, može se na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom, shodno odredbi člana 36. st. 2. i 3. ovog zakona.

Zamjena novčane kazne

Član 36.

[...]

(2) Ako osuđeni ne plati novčanu kaznu u roku koji je utvrđen presudom, sud će bez odlaganja donijeti odluku da se novčana kazna zamijeni kaznom zatvora.

(3) Novčana kazna će se zamijeniti kaznom zatvora tako što će se za svaki započeti dnevni iznos novčane kazne, odnosno ako je novčana kazna bila izrečena u određenom iznosu, za svakih započetih 100 KM novčane kazne odrediti jedan dan zatvora, ali zatvor u tom slučaju ne može biti duži od dvije godine.

(4) Ako osuđeni isplati samo dio novčane kazne, ostatak će se srazmjerno pretvoriti u zatvor, a ako osuđeni isplati ostatak novčane kazne - izvršenje zatvora će se obustaviti.

[...]

Zadovoljenje polnih strasti pred drugim

Član 197.

(1) Ko pred drugim na javnom mjestu vrši polne radnje, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

(2) Ko pred djetetom ili maloljetnim licem vrši radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe polne strasti, ili ko navede dijete da pred njim ili drugim licem vrši takve radnje, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

19. **Krivični zakonik Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 64/17 i 104/18 – odluka US) u relevantnom dijelu glasi:

Sticaj krivičnih djela

Član 56.

[...]

(2) Jedinstvenu kaznu sud će izreći po sljedećim pravilima:

[...]

3) ako je za krivična djela u sticaju utvrdio kazne zatvora, jedinstvena kazna mora biti veća od svake pojedinačno utvrđene kazne, ali ne smije dostići zbir utvrđenih kazni, niti preći dvadeset godina zatvora,

[...]

Zadovoljenje polnih strasti pred djetetom

Član 179.

Ko pred djetetom vrši radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe polne strasti, ili ko navede dijete da pred njim ili pred drugim licem vrši takve radnje, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

Član 415.

Stupanjem na snagu ovog zakonika prestaje da važi Krivični zakon Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13).

Član 416.

Ovaj zakonik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srpske".

20. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 53/12, 91/17 i 66/18).

U konkretnom slučaju primjenjuje se **Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 53/12) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Dokazi na kojima se zasniva presuda

Član 295. stav 2.

(2) Sud je dužan da savjesno ocijeni svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvede zaključak da li je neka činjenica dokazana.

Odbijanje žalbe

Član 327.

Drugostepeni sud će presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu kada utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija žalbom.

VI. Dopustivost

21. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

22. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njom pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

23. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. oktobra 2017. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantov branilac je primio 3. novembra 2017. godine, a apelacija je podnesena 29. decembra 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

24. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelant smatra da je osporenim presudama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 2. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

26. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

27. Član 6. st. 1. i 2. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom.

2. Svako ko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica u skladu sa zakonom.

[...]

28. Ustavni sud ukazuje da se konkretni postupak odnosi na utvrđivanje osnovanosti krivične optužbe protiv apelanta te, stoga, apelant u predmetnom postupku uživa garancije prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

29. Imajući u vidu apelacione navode, Ustavni sud zapaža da apelant, prije svega, osporava dokaze koji su provedeni u toku postupka, naročito iskaze maloljetnih svjedokinja i ostalih saslušanih svjedoka, način na koji ih je sud prihvatio i ocijenio, te zaključke koje je u vezi s tim izveo i shodno tome utvrdio činjenično stanje, zbog čega su, kako tvrdi, povrijeđena načela presumpcije nevinosti i *in dubio pro reo*.

30. U vezi s tim, Ustavni sud najprije podsjeća da je van njegove nadležnosti procjenjivanje kvaliteta zaključaka redovnih sudova u pogledu ocjene dokaza ukoliko se ova ocjena ne čini očigledno proizvoljnom. Isto tako, Ustavni sud se neće miješati u način na koji su redovni sudovi usvojili dokaze kao dokaznu građu. Ustavni sud se neće miješati u situaciju kada redovni sudovi povjeruju dokazima jedne strane u postupku na osnovu slobodne sudijske ocjene. To je isključivo uloga redovnih sudova, čak i kada su izjave svjedoka na javnoj raspravi i pod zakletvom suprotne jedna drugoj (vidi Evropski sud za ljudska prava, u daljnjem tekstu: Evropski sud, *Doorson protiv Holandije*, presuda od 6. marta 1996. godine, objavljena u Izvještajima broj 1996-II, stav 78).

31. Ustavni sud podsjeća i da je u svojoj praksi usvojio stav da "slobodna ocjena svakog dokaza pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima čini neodvojiv element prava na pravično suđenje" u Bosni i Hercegovini. Međutim, Ustavni sud je također naveo i da ova slobodna ocjena dokaza zahtijeva obrazloženje kako svakog dokaza pojedinačno tako i svih dokaza zajedno, te dovođenje svih provedenih dokaza u uzajamnu logičnu vezu (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 661/04 od 22. aprila 2005. godine, tačka 35, dostupna na www.ustavnisud.ba). Dakle, načelo slobodne ocjene dokaza ne predstavlja apsolutnu slobodu ocjene dokaza, već je ona ograničena općim pravilima i zakonitostima ljudskog mišljenja i iskustva. Zbog toga je Ustavni sud zaključio da je obaveza redovnog suda da se u obrazloženju presude "opiše proces pojedinačne ocjene dokaza, dovođenja svakog ocijenjenog dokaza u vezu s drugim dokazima i izvođenja zaključka o dokazanosti određene činjenice" kako bi se zadovoljili standardi prava na pravično suđenje, a najprije prava na obrazloženu odluku kao jednog elementa prava na pravično suđenje (vidi AP 661/04, *op. cit.*, tačka 30).

32. Apelant smatra da je presuda zasnovana na iskazima svjedokinja – maloljetnih oštećenih, koji su kontradiktorni i koji stoga nisu mogli biti podoban osnov za osuđujuću presudu, te na iskazima ostalih svjedoka koji su cijenjeni pogrešno jer su dovedeni u vezu s prethodnim kontradiktornim iskazima maloljetnih oštećenih. U vezi s ovim dijelom apelacionih navoda, Ustavni sud, prije svega, zapaža da je u postupku saslušan veliki broj svjedoka optužbe i odbrane (više od 20 svjedoka), pročitane veći broj izjava svjedoka koje su uzete na zapisnik pred CJB Banja Luka, te su na prijedlog apelantove odbrane saslušani svjedoci na čijem je saslušanju odbrana insistirala (zbog čega je prethodna prvostepena presuda bila ukinuta rješenjem Okružnog suda) i koje je Osnovni sud u ponovnom postupku imao u vidu jer su se odnosili na pravo na odbranu i fer suđenje. Osim toga, Ustavni sud uočava da su u obrazloženju osporene prvostepene presude, koju je potvrdio Okružni sud, detaljno interpretirani iskazi svih saslušanih svjedoka, između ostalih i iskazi maloljetnih oštećenih i apelantov iskaz, te je nakon pojedinačne analize i ocjene svih izvedenih dokaza, te njihovog dovođenja u

međusobnu vezu, izveden zaključak u pogledu apelantove krivičnopravne odgovornosti. Osnovni sud je u tom pravcu naveo jasne razloge koji se tiču podudarnosti iskaza svjedoka u pogledu odlučnih činjenica koje se odnose na bitne elemente bića krivičnog djela za koje je apelant osuđen. Ustavni sud, osim toga, zapaža da je vijeće Okružnog suda u okviru žalbenih navoda kojim je ukazano na bitne povrede postupka ispitalo prigovor identiteta optužnice i izreke presude, te u tom smislu zaključilo da je prigovor neosnovan jer je u izreci jasno navedeno u kom periodu su se desile inkriminirane radnje, pa nedostatak u pogledu nenavedenja tačnog datuma i školskog časa izreku presude ne čini nerazumljivom, niti protivrječnom razlozima presude. Slijedom navedenog, suprotno apelantovim tvrdnjama, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije izostala brižljiva i savjesna ocjena svih izvedenih dokaza na osnovu kojih su utvrđene odlučne činjenice u pogledu apelantove krivičnopravne odgovornosti.

33. U pogledu apelantovog prigovora da mu je zbog načina ocjene dokaza povrijeđeno pravo iz člana 6. stav 2. Evropske konvencije, Ustavni sud zapaža da je drugostepeno vijeće vrlo pažljivo i detaljno ispitalo sve žalbene razloge kako u okviru primjene procesnog tako i materijalnog zakona, te zaključilo da je apelantova krivičnopravna odgovornost uslijedila kao rezultat utvrđenog činjeničnog stanja do kojeg je prvostepeni sud došao nakon savjesne i brižljive ocjene svih dokaza izvedenih u postupku. Ustavni sud smatra da u okolnostima konkretnog slučaja nisu dovedena u pitanje načela zagaranirana članom 6. stav 2. Evropske konvencije budući da je jedna od neposrednih posljedica pretpostavke nevinosti zakonska odredba prema kojoj se sumnja u pogledu postojanja činjenica relevantnih za slučaj ili sumnja u odnosu na primjenu neke odredbe krivičnog zakona tumači u korist okrivljenog i njegovih prava. Riječ je, dakle, o načelu *in dubio pro reo*. Shodno ovom načelu, sud će donijeti oslobađajuću presudu ne samo kada je dokazana nevinost optuženog već i onda kada nije dokazana krivica optuženog. Međutim, u konkretnom slučaju redovni sudovi su, kako je navedeno, sve izvedene dokaze ocijenili pojedinačno i u međusobnoj vezi, te na osnovu brižljive i savjesne ocjene tih dokaza izveli zaključak da je apelant počinio predmetno krivično djelo u stjecaju, ne ostavljajući bilo kakve sumnje u tom pogledu, tako da nema mjesta apelantovim tvrdnjama o kršenju načela *in dubio pro reo*, pa Ustavni sud smatra neosnovanim navode o povredi iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 2. Evropske konvencije.

34. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, Ustavni sud smatra da u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da je izostala brižljiva i savjesna ocjena dokaza na osnovu kojih su utvrđene odlučne činjenice, te stoga zaključuje da su apelantove tvrdnje o povredi prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 2. Evropske konvencije neosnovane.

Pravo na imovinu

35. U pogledu navoda apelacije kojima je ukazano na pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud zapaža da je apelant ovo pravo doveo u vezu s pravima koja je ostvarivao kao zaposlenik kod poslodavca (pravom na plaću, zdravstveno i penzijsko osiguranje). Međutim, predmet ocjene i odlučivanja konkretnog krivičnog postupka koji se vodio protiv apelanta i rezultirao osuđujućom presudom bila je osnovanost krivične optužbe protiv njega, a ne apelantova imovinska prava, koja je, kako tvrdi, ostvarivao kod poslodavca. Imajući to u vidu, Ustavni sud smatra da su ovi apelacioni navodi neosnovani.

Kažnjavanje samo na osnovu zakona

36. Apelant u ovom dijelu apelacionih navoda ukazuje da je osporenom presudom povrijeđeno njegovo pravo iz člana II/2.

Ustava Bosne i Hercegovine i člana 7. Evropske konvencije jer je u ranijem KZ-u, koji je važio u vrijeme potvrđivanja optužnice 2012. godine i izvršenja djela, bilo moguće da se izrečena kazna zatvora do šest mjeseci zamijeni novčanom kaznom.

37. Član II/2. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

38. Član 7. Evropske konvencije glasi:

1. Niko se ne smije smatrati krivim za krivično djelo izvršeno činjenjem ili nečinjenjem koje, u vrijeme kada je počinjeno, nije predstavljalo krivično djelo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu. Isto tako, ne smije se izreći stroža kazna od one koja je bila primjenjiva u vrijeme kada je krivično djelo počinjeno.

[...]

39. U suštini, apelantovi navodi u ovom dijelu se svode na tvrdnju da je trebalo primijeniti KZRS koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja djela jer je za njega povoljniji i blaži s obzirom na mogućnost da se kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci zamijeni novčanom kaznom, što prema Krivičnom zakoniku iz 2017. godine, koji je primijenjen u konkretnom slučaju, nije moguće.

40. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da je Evropski sud u predmetu *Scoppola protiv Italije* (vidi Evropski sud, *Scoppola protiv Italije* broj 10249/03 od 17. septembra 2009. godine) zauzeo stav da je neophodno napustiti praksu koju je ustanovila Komisija u predmetu *X protiv Njemačke* i utvrdio da član 7. stav 1. Evropske konvencije ne garantira samo načelo zabrane retroaktivne primjene strožeg krivičnog zakona, već također, implicitno, garantira načelo retroaktivne primjene blažeg krivičnog zakona. To načelo je sadržano u pravilu da kada postoji razlika između krivičnog zakona koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i krivičnih zakona koji su doneseni i stupili na snagu nakon toga, a prije donošenja pravomoćne presude, sudovi moraju primijeniti zakon čije su odredbe najpovoljnije za optuženog.

41. Ustavni sud također podsjeća da je pitanje primjene blažeg zakona, u kontekstu odluke Evropskog suda u predmetu *Abduladhima Maktoufa i Gorana Damjanovića* (vidi Evropski sud, *Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacije br. 2312/08 i 34179/08, presuda od 18. jula 2013. godine), razmatrao u čitavom nizu svojih odluka koje je donio nakon navedene odluke Evropskog suda (vidi, npr. odluke o dopustivosti i meritumu br. *AP 325/08* od 27. septembra 2013. godine, tač. 35–45. i *AP 556/12* od 4. jula 2014. godine, tač. 44–50, dostupne na www.ustavnisud.ba).

42. Rukovodeći se načelom ustanovljenim u brojnim odlukama Evropskog suda i Ustavnog suda prema kojem nije zadatak razmotriti *in abstracto* da li je retroaktivna primjena Krivičnog zakonika sama po sebi inkompatibilna sa članom 7. Evropske konvencije, Ustavni sud nalazi da odgovor na ovo pitanje zavisi od okolnosti svakog pojedinačnog predmeta. Te okolnosti, između ostalog, zavise od visine izrečene i zapriječene kazne, odnosno zavise od raspona propisanih kazni prema zakonu koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela i zakonu na osnovu kojeg je izrečena kazna (u konkretnom slučaju KZ ili Krivični zakonik).

43. Imajući u vidu konkretne okolnosti, Ustavni sud konstatira da je krivično djelo zadovoljenja spolnih strasti pred drugim/djetetom bilo definirano u oba krivična zakona, ranijim koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela u odredbi člana 197. stav 2. KZ-a i kasnijim (stupio na snagu 2017. godine) u odredbi člana 197. Krivičnog zakonika. Pored toga, članom 4. Krivičnog zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela propisano je stavom (1) da se na učinioca

krivičnog djela primjenjuje zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, te stavom (2) ako je poslije izvršenja krivičnog djela, a prije donošenja pravomoćne presude, jednom ili više puta izmijenjen zakon, primijenit će se zakon koji je najblaži za učinioca. Suštinski, a i doslovno, iste odredbe sadržane su u članu 9. Krivičnog zakona koji je bio na snazi u vrijeme presuđenja i koji su redovni sudovi primijenili. Ustavni sud stoga podsjeća da je čak i domaćim krivičnim zakonodavstvom propisana obaveza redovnih sudova da na učinioca krivičnog djela primijene zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, a kasnije usvojeni zakon može biti primijenjen samo ukoliko redovni sudovi procijene da je on najblaži za učinioca.

44. Dalje, u svrhu ispitivanja navoda o povredi člana 7. Evropske konvencije, Ustavni sud zapaža da je nesporno da je predmetno krivično djelo u smislu prve rečenice člana 7. stav 1. Evropske konvencije "predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja". Međutim, razlika između jedne i druge zakonske odredbe tiče se propisane sankcije, pa se u okolnostima konkretnog slučaja postavlja pitanje eventualnog kršenja te odredbe (člana 7. stav 1. Evropske konvencije – druga rečenica) u dijelu u kojem je propisano: "Isto tako, ne smije se izreći stroža kazna od one koja je bila primjenjiva u vrijeme kada je krivično djelo počinjeno." U odgovoru na to pitanje Ustavni sud prvenstveno zapaža da je odredbom ranije važećeg KZ-a za navedeno krivično djelo (koje je tada bilo pozicionirano u odredbi člana 197. stav 2. KZ-a kojim je regulirano krivično djelo zadovoljenja spolnih strasti pred drugim) bila propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je odredbom važećeg KZ-a za navedeno krivično djelo (koje je propisano u odredbi člana 179. KZ-a kao samostalno krivično djelo zadovoljenja spolnih strasti pred djetetom) propisana kazna zatvora do tri godine, dakle ne postoji mogućnost izricanja novčane kazne kao prema zakonu koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Osim toga, KZ koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela je osuđenom licu u smislu člana 33. stav 2. pružao mogućnost da zahtijeva da kazna zatvora do šest mjeseci bude zamijenjena novčanom kaznom. Krivični zakonik koji je primijenjen u konkretnom slučaju ovu mogućnost ne propisuje. U vezi s tim, Ustavni sud nalazi da je u okolnostima konkretnog slučaja, imajući u vidu visinu izrečene kazne zatvora apelantu, od posebnog značaja bilo ustanoviti koji je zakon "blaži" za apelanta, dakle onaj koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja djela i podizanja optužnice prema kojem je postojala mogućnost da se apelant kazni "novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine" ili onaj koji je bio na snazi u vrijeme izricanja presude prema kojem se za predmetno krivično djelo on može kazniti "kaznom zatvora do tri godine". Međutim, Ustavni sud u osporenim presudama nije pronašao odgovor na ovo suštinsko pitanje iako je općepoznata činjenica da je tokom trajanja postupka koji se vodio protiv apelanta (od 2012. do 2017. godine) prestao važiti KZ prema kojem je postupak započeo, pa je stoga trebalo ispitati koji je od ta dva zakona "blaži". Štaviše, primijenjen je Krivični zakon koji je stupio na snagu nakon počinjenja krivičnog djela, a ne Krivični zakon koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela, što bi mogao biti slučaj samo u situaciji da su redovni sudovi serioznom analizom došli do zaključka da je primijenjeni zakon najblaži za učinioca. Međutim, čini se da se redovni sudovi uopće nisu bavili ovim pitanjem iako su ih na to obavezivali i odredbe člana 9. Krivičnog zakona koji je primijenjen i odredbe člana 4. Krivičnog zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela, već su naprosto primijenili zakon koji je bio na snazi u vrijeme presuđenja. U protivnom, ovakav postupak redovnih sudova bi trebao značiti da je primijenjeni zakon najblaži za učinioca, što bi dopustilo odstupanje od obaveze primjene zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela, ali Ustavni sud ne nalazi argumentaciju redovnih sudova u

osporenim presudama iz koje bi proisteklo da su redovni sudovi došli do zaključka da je primijenjeni zakon najblaži za učinioca, tj. apelanta, pa da su zbog toga odstupili od osnovnog pravila primjene Krivičnog zakona.

45. Pri tome, Ustavni sud podsjeća da nije u njegovoj nadležnosti da se bavi pitanjem kakvu bi sankciju izrekao redovni sud da je odlučivao po KZ-u koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i prema čijim odredbama je započeo postupak protiv apelanta (optužnica potvrđena 29. novembra 2012. godine). Ono što je, prema mišljenju Ustavnog suda, ključno u konkretnom predmetu jeste okolnost što je ranije važeći KZ apelantu propisivao mogućnost da za predmetno krivično djelo bude izrečena novčana kazna ili kazna zatvora, te što je raniji zakon također davao mogućnost da se izrečena kazna, koja ne prelazi šest mjeseci, zamijeni novčanom kaznom i da je apelant, prema odredbama člana 33. ranije važećeg KZ-a, ispunjavao zakonom propisane uvjete za zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom. U vrijeme kada je predmetno krivično djelo počinjeno pa sve do stupanja na snagu Krivičnog zakonika apelant je, kao i svako drugo lice koje je osuđeno na kaznu zatvora do šest mjeseci, mogao tražiti zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom. Iz navedenog proizlazi da je član 33. stav 2. ranije važećeg KZ-a, za razliku od Krivičnog zakonika koji je primijenjen u konkretnom slučaju, pored mogućnosti da se za djelo koje je apelantu stavljeno na teret pored alternativne mogućnosti izricanja novčane kazne ili kazne zatvora, propisivao i poseban institut zamjene kazne zatvora novčanom kaznom.

46. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je primjenom odredbi Krivičnog zakonika povrijeđeno apelantovo pravo iz člana 7. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

47. Ustavni sud zaključuje da je prekršeno apelantovo ustavno pravo iz člana II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 7. stav 1. Evropske konvencije jer je u konkretnom slučaju primjena Krivičnog zakonika bila na apelantovu štetu u pogledu izricanja sankcije s obzirom na to da je ranije važeći KZ propisivao mogućnost da za predmetno krivično djelo bude izrečena novčana kazna ili kazna zatvora, te što je sadržavao odredbe prema kojim se pravomoćno izrečena kazna zatvora u trajanju do šest mjeseci može zamijeniti novčanom kaznom.

48. Ustavni sud zaključuje da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 2. Evropske konvencije kada u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da je izostala brižljiva i savjesna ocjena dokaza na osnovu kojih su utvrđene odlučne činjenice u pogledu apelantove krivičnopravne odgovornosti.

49. Ustavni sud zaključuje da nema povrede člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada je u krivičnom postupku, koji je rezultirao osuđujućom presudom, predmet odlučivanja bila osnovanost krivične optužbe, a ne apelantova imovinska prava.

50. Na osnovu člana 59. st. (1), (2) i (3) i člana 62. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

51. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević, s. r.

11

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 66/18**, rješavajući apelaciju **Muhameda Gavrankapetanovića i Selima Somuna**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Mirsad Čeman, dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 17. prosinca 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija **Muhameda Gavrankapetanovića i Selima Somuna** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. listopada 2017. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE**I. Uvod**

1. Muhamed Gavrankapetanović i Selim Somun (u daljnjem tekstu: apelanti) podnijeli su 30. prosinca 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. listopada 2017. godine. Apelacija je registrirana u upisniku za 2018. godinu.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda u Goraždu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), Općinskog suda u Goraždu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) i tužene Bazne hemije d.d. Vitkovići – Goražde (u daljnjem tekstu: tužena) zatraženo je 29. srpnja 2019. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Vrhovni sud, Kantonalni sud i Općinski sud su odgovor na apelaciju dostavili u razdoblju od 2. do 21. kolovoza 2019. godine. Tužena u ostavljenom roku nije dostavila odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelacijskih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Apelanti i ostali tužitelji (zajedno u daljnjem tekstu: tužitelji) u svojstvu malih dioničara tužene su 24. listopada 2012. godine podnijeli tužbu protiv tužene radi utvrđivanja ništavosti odluka tužene, isplate i dr.

6. Prvostupanjski sud je, odlučujući o konačno opredijeljenom tužbenom zahtjevu, donio Presudu broj 45 0 P 024461 11 P od 14. prosinca 2015. godine kojom je u točki I. izreke utvrđena ništavost odluka Skupštine tužene (dvije odluke tužene koje su precizirane u izreci presude), dok je točkom II. izreke odbijen zahtjev kojim je traženo utvrđivanje ništavosti preciziranih odluka tužene koje su donesene na istoj "V." skupštini tužene. Točkom III. izreke presude odbijen je tužbeni zahtjev kojim su tužitelji tražili isplatu preciziranih iznosa na ime kumulativne štete na imovini dioničara uz obvezivanje tužitelja na naknadu troškova postupka. Istom presudom, i to toč. od IV. do VI. odbačena je tužba tužitelja u dijelu kojim su tražili utvrđenje

da je tužena propustila zakonsku obvezu za pokretanje postupka prestanka rada i likvidacije društva (točka IV.), utvrđenje prava tužiteljima na prestanak rada društva ili likvidaciju (točka V. izreke) i utvrđivanje ništavosti kupoprodajnih ugovora preciziranih u izreci presude (točka VI. izreke) (sve preciznije navedeno u toč. od I. do VI. izreke prvostupanjske presude).

7. Apelanti u navodima tužbe, između ostalog, ističu da su zajedno s ostalim tužiteljima dioničari tužene, i to apelant Gavrankapetanović s udjelom od 0,6217 % i apelant Somun s udjelom od 8,5619 %, te da je tužena, odnosno njezin menadžment, nakon privatizacije do dana podnošenja tužbe radila suprotno zakonskoj regulativi i dobrim poslovnim običajima i na taj način oštetila društvo i dioničare za milijunske iznose. U navodima tužbe je još navedeno da se tužena nije pridržavala zakona prilikom sazivanja "V." skupštine dioničara koja je održana 22. rujna 2012. godine, tako da su sve odluke koje su donesene na toj Skupštini nezakonite u smislu članka 257. Zakona o gospodarskim društvima.

8. Na temelju velikog broja provedenih dokaza, koji su taksativno pobrojani na str. od 5. do 8. obrazloženja presude, te njihovom ocjenom, u smislu članka 8. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) Općinski sud je odlučio kao u izreci presude.

9. Nakon detaljnog ispitivanja odluka tužene, u svjetlu zakonskog okvira, Općinski sud je utvrdio da su odluke precizirane u točki I. izreke donesene suprotno relevantnim odredbama Zakona o gospodarskim društvima (o čemu se prvostupanjski sud iscrpno izjasnio na str. od 8. do 14. obrazloženja presude).

10. U svezi s odlučjenjem kojim je odbijen zahtjev za utvrđivanje ništavosti ostalih odluka tužene koje su taksativno pobrojane u izreci presude, a koje su također donesene na "V." skupštini tužene, Općinski sud je naveo da je razlog za takvo odlučjenje utemeljio na odredbi članka 258. Zakona o gospodarskim društvima, shodno kojoj postupak za pobijanje i poništenje odluka skupštine kod suda može pokrenuti dioničar koji je prisustvovao skupštini i čiji je prigovor na odluku unesen u zapisnik. Budući da tužitelji, koji su sudjelovali u radu "V." skupštine tužene, shodno provedenim dokazima nisu stavili prigovor na sporne odluke čija se ništavost tražila, koji bi bio unesen u zapisnik, Općinski sud je zaključio da ne postoji osnova na strani tužitelja za pobijanje spornih odluka (točka II. izreke presude).

11. U svezi s konačno opredijeljenim tužbenim zahtjevom tužitelja kojim potražuju štetu koju su prema navodima tužbe pretrpjeli u ukupnom iznosu od gotovo četiri milijuna KM, Općinski sud ga je ocijenio neutemeljenim (o čemu se prvostupanjski sud detaljno izjasnio na str. od 15. do 21. obrazloženja). Općinski sud je u odnosu na taj dio tužbenog zahtjeva (točka III. izreke presude) prvo pojasnio da potraživana šteta predstavlja razliku između obračunate vrijednosti dionica tužitelja na dan zaključenja ugovora o osnivanju dioničkog društva (28. ožujka 2003. godine) kada je nominalna vrijednost dionica iznosila 100,00 KM i obračunate vrijednosti dionica na dan vještačenja (30. lipnja 2014. godine) kada je vrijednost dionice shodno nalazu vještaka iznosila 4,0983 KM. Na temelju provedenih dokaza, uključujući i nalaz i mišljenje vještaka, Općinski sud je utvrdio da tužena od razdoblja registracije u obliku dioničarskog društva nije vršila poslovne aktivnosti iz registrirane djelatnosti. Prema ocjeni Općinskog suda, na temelju predloženih i provedenih dokaza nije na nesporan način utvrđena vrijednost dionica na dan procjene štete, na kojoj činjenici tužitelji temelje tužbeni zahtjev, kao ni svojstvo dioničara. Navedeno stoga, kako je naveo Općinski sud, što dionice predstavljaju vrijednosne papire, a njihov imalac to svojstvo dokazuje izvodom sa liste dioničara, pa imajući u vidu odredbu članka 127. stavak 2.

Zakona o gospodarskim društvima, te činjenicu da sudu nisu predočeni dokazi iz Registra vrijednosnih papira na okolnost vrijednosti dionica na dan procjene štete, a da iz nalaza vještaka proizlazi da je obračun izvršen na temelju podataka iz bilance stanja tužene, taj sud nije mogao prihvatiti kao utvrđenu i točnu činjenicu o vrijednosti dionica od 4,098 KM, koji iznos je upotrijebljen u obračunu štete.

12. Općinski sud ocjenom provedenih dokaza nije mogao prihvatiti kao dokazanu činjenicu visine štete, a na temelju obračuna razlike između vrijednosti dionica tužitelja na dan 28. ožujka 2003. godine i na dan 30. lipnja 2014. godine. Prvostupanjski sud se osvrnuo na prigovore tužitelja da su štetu pretrpjeli nezakonitim radom tužene, što je dovelo do prodaje imovine tužene, koja je svojom vrijednošću činila temeljni kapital društva koji je bio predmet privatizacije u postupku javnog upisa dionica u kojem su tužitelji sudjelovali i stekli svojstvo dioničara 28. ožujka 2003. godine, a prvostupanjski sud se u svezi s tim prigovorom pozvao na odredbu članka 5. Zakona o gospodarskim društvima. Općinski sud je naglasio da tužitelji navedeni iznos ne potražuju na temelju poslovnog odnosa sa statusom dužnika na strani tužene, čime bi postojala obveza tužene na isplatu na temelju članka 262. ZOO, a u svezi sa člankom 5. Zakona o gospodarskim društvima. Kako je naglasio Općinski sud, tužitelji navedeni iznos potražuju na temelju smanjenja kapitala društva, smanjivanjem nominalne vrijednosti dionica, pri čemu se sud pozvao na odredbe čl. od 170. do 185. Zakona o gospodarskim društvima kojima su regulirani postupak i metode smanjivanja temeljnog kapitala dioničkog društva, a navedene odredbe ne predviđaju nikakvu obvezu društva u tom slučaju. Općinski sud je prilikom odlučivanja imao u vidu i odredbe čl. od 178. do 184. Zakona o gospodarskim društvima koje propisuju obveze društva u slučaju smanjivanja kapitala metodom povlačenja dionica, što u konkretnom predmetu nije slučaj. Shodno svemu navedenom, Općinski sud je zaključio da tužitelji tijekom postupka nisu dokazali visinu štete, niti odgovornost tužene za štetu koju potražuju, pa je sud taj dio tužbenog zahtjeva (točka III. izreke) odbio primjenom pravila o teretu dokazivanja iz članka 126. ZPP, a u svezi sa čl. 7. i 123. ZPP.

13. U svezi s odbacivanjem tužbe (toč. IV., V. i VI.) Općinski sud se detaljno izjasnio na str. od 21. do 24. obrazloženja presude. U svezi sa zahtjevom kojim su tužitelji tražili "utvrđenje da je tužena propustila zakonsku obvezu za pokretanje postupka prestanka rada i likvidacije društva koji su se bili stekli po osnovi Zakona o gospodarskim društvima, čime je u razdoblju poslije stjecanja uvjeta za pokretanje postupka prestrukturiranja, stečaja ili likvidacije društva do 30. lipnja 2014. godine prouzročena šteta društvu od cca 43 milijuna KM, a za šest dioničara pričinjena je šteta od preko tri i pol milijuna KM" (točka IV. izreke presude)", Općinski sud je naveo da je taj zahtjev doveden u vezu s činjenicom nastanka štete. Prema ocjeni Općinskog suda, navedeno utvrđenje se odnosi na utvrđivanje činjenica koje su među parničnim strankama u postupku nesporne, uključujući i donošenje tih odluka. Shodno tome, kako je naveo Općinski sud, kako je nesporna činjenica nedonošenja tih odluka od strane tužene stavljena u vezu sa štetom, bez obveze na njezinu naknadu na način utvrđivanja postojanja ili nepostojanja pravnog odnosa, što je uvjet za isticanje tužbenog zahtjeva s takvim sadržajem, taj sud nije našao pravni interes za vođenje parnice s tako postavljenim tužbenim zahtjevom, što je bio razlog da se tužba u tom dijelu odbaci primjenom članka 55. ZPP. Na takvo stajalište, prema ocjeni Općinskog suda, nije mogla utjecati ni odluka iz stavka III. izreke presude zbog razloga koji su navedeni prilikom odbijanja tog dijela tužbenog zahtjeva primjenom pravila o teretu dokazivanja.

14. U svezi s dijelom tužbenog zahtjeva (točka V. izreke presude) kojim su tužitelji tražili: "Utvrđuje se pravo tužiteljima

na prestanak rada društva ili likvidaciju i da utvrdi da su se bili stekli uvjeti za donošenje odluke suda za prestanak društva po datumima...." iz relevantnih odredbi Zakona o gospodarskim društvima, Općinski sud je naveo da tužitelji postavljenim zahtjevom traže da sud utvrdi činjenicu postojanja uvjeta za donošenje odluka o prestanku društva shodno preciziranim datumima. Prema ocjeni Općinskog suda, tužitelji kao dioničari tužene imaju pravni interes shodno članku 72. Zakona o gospodarskim društvima pokrenuti sudski postupak shodno odredbama članka 299. tog Zakona za donošenje odluke o prestanku društva, a takva odluka za posljedicu ima pokretanje postupka likvidacije društva. U postavljenom tužbenom zahtjevu tužitelji traže utvrđivanje postojanja uvjeta za likvidaciju, što, prema ocjeni Općinskog suda, tužbeni zahtjev čini dijelom utvrđujuće tužbe, za što nisu ispunjeni uvjeti iz članka 55. ZPP, pa je i taj dio tužbe odbačen zbog nepostojanja pravnog interesa za vođenje parnice po ovako postavljenom tužbenom zahtjevu.

15. U odnosu na dio tužbe (točka VI. izreke presude) kojom su tužitelji tražili utvrđivanje ništavosti u presudi preciziranih kupoprodajnih ugovora, Općinski sud je pojasnio da se postavljenim zahtjevom traži utvrđivanje ništavosti ugovora koje je tužena zaključila s trećim osobama, a tužbom u tom dijelu nisu obuhvaćene te treće osobe. Općinski sud je u svezi s tim dalje pojasnio da je taj sud od tužitelja zatražio da tužbu u tom dijelu urede tako da u tom dijelu obuhvate sve treće osobe koje su bile u ugovornom odnosu s tuženom, što tužitelji nisu učinili, pa je tužba u tom dijelu odbačena kao neuredna shodno odredbama članka 336. u svezi sa čl. 334. i 362. ZPP.

16. Odlučujući o žalbama apelanata i ostalih tužitelja, Kantonalni sud je Presudom broj 45 0 P 024461 16 Gž 5 od 24. ožujka 2016. godine žalbe odbio kao neutemeljene. Kantonalni sud je na str. od 3. do 5. iscrpno iznio prigovore tužitelja koje je razmotrio, nakon čega je zaključio da su prigovori neutemeljeni (o čemu se drugostupanjski sud detaljno izjasnio na str. od 6. do 10. obrazloženja presude). U svezi s prigovorom da je prvostupanjski sud, proizvoljno primjenjujući procesno pravo, odbio podnesak kojim su tužitelji u smislu članka 56. ZPP preinačili tužbu, čime im je onemogućeno pravo na raspravljanje pred sudom o ključnom zahtjevu koji se tiče prestanka rada tužene, Kantonalni sud je naveo da je prigovor neutemeljen. Kantonalni sud je u svezi s tim, između ostalog, naveo da postavljeni zahtjev iz tužbe i zahtjev iz preinačene tužbe jesu različiti zahtjevi (u tužbi je traženo donošenje odluke o prestanku rada tužene, a u preinačenoj tužbi donošenje presude da tužena prestaje s radom, da se odredi likvidacijski upravitelj koji će provesti postupak likvidacije). Prema ocjeni Kantonalnog suda, preinačenim tužbenim zahtjevom traži se i pokretanje likvidacijskog postupka, koji se u smislu članka 300. Zakona o likvidaciji pokreće nakon prestanka društva na temelju odluke skupštine dioničkog društva, komisije ili suda (članak 297. toč. 1. i 3. Zakona o gospodarskim društvima), kada u smislu istog članka 300. stavak 2. likvidacijskog upravitelja imenuje sud u slučaju pokretanja postupka shodno članku 297. točka 3. Zakona o gospodarskim društvima (odlukom komisije ili suda). Shodno tome, Kantonalni sud je, imajući u vidu odredbu članka 55. ZPP, zaključio da se zahtjevi koji nisu povezani istom činjeničnom osnovom mogu kumulativno istaknuti u jednoj tužbi samo ako je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva. Budući da se drugi zahtjev iz preinačene tužbe provodi u vanparničnom, a ne u parničnom postupku, prema ocjeni Kantonalnog suda, prvostupanjski sud je pravilno utvrdio da se takav zahtjev ne može isticati u podnesenoj tužbi.

17. U svezi s ostalim prigovorima, Kantonalni sud je, između ostalog, naveo da tužitelji neutemeljeno ističu razloge u svezi s propustima sazivanja Skupštine tužene koja je, prema njihovim tvrdnjama, sazvana suprotno odredbama članka 242. Zakona o gospodarskim društvima jer je, i prema ocjeni

Kantonalnog suda, Skupština tužene sazvana i prema sadržaju obavještenja koje je sadržavalo sve obvezne elemente, pa iz tog razloga nema osnove za ništavost odluka tužene. Kantonalni sud je prihvatio tvrdnje tužitelja da su zajedno s Nadzornim odborom tužene tražili dopunu dnevnog reda, ali i pored toga, prema ocjeni tog suda, prvostupanjski sud je pravilno utvrdio da i pored propusta prilikom objave dopune dnevnog reda nije ispoštovana zakonska odredba u svezi s postupkom za pobijanje i poništavanje odluke Skupštine jer su tužitelji propustili izjaviti protivljenje odlukama na zapisnik, čime su izgubili pravo na pobijanje odluka u sudskom postupku.

18. Odlučujući o reviziji apelanata i ostalih tužitelja, Vrhovni sud je donio Presudu broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. listopada 2017. godine kojom je revizija odbijena. Vrhovni sud je naveo da se pravodobno izjavljenom revizijom apelanata i ostalih tužitelja (strana 3. obrazloženja presude) pobija drugostupanjska presuda u odnosu na odbijajući dio zbog povreda odredbi parničnog postupka iz članka 209. ZPP i zbog pogrešne primjene materijalnog prava. Ispitujući osporenu presudu suglasno odredbama članka 241. ZPP, prema kojima se, suglasno odredbi članka 106. stavak (2) Zakona o izmjenama i dopunama ZPP, ima provesti postupak u konkretnom slučaju, Vrhovni sud je utvrdio da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, a ni razlozi na koje sud pazi po službenoj dužnosti. Naime, Vrhovni sud je detaljno po toč. od a) do p) prezentirao činjenične navode tužitelja na kojima zasnivaju utemeljenost tužbe (str. od 4. do 6. obrazloženja presude), te se osvrnuo na prigovore u odnosu na odbijajući dio tužbenog zahtjeva (str. od 6. do 21. obrazloženja presude). U svezi s prigovorom tužitelja u odnosu na točku II. izreke presude, Vrhovni sud je, prihvaćajući u svemu stajalište nižestupanijskih sudova, između ostalog, naglasio da, imajući u vidu odredbe članka 258. stavak 1. točka 2. Zakona o gospodarskim društvima, pravo na pobijanje i poništenje odluka skupštine na temelju povrede članka 242. istog Zakona ima dioničar koji zbog sazivanja skupštine protivno odredbama članka 242. Zakona nije prisustvovao skupštini. Kako je tijekom postupka utvrđeno da su tužitelji bili zastupljeni u radu "V." skupštine tužene to se na njih, prema ocjeni Vrhovnog suda, nisu mogle primijeniti odredbe članka 257., a u svezi sa člankom 258. stavak 1. točka 2. Zakona o gospodarskim društvima.

19. Vrhovni sud je odbijajući dio zahtjeva koji se odnosio na naknadu štete (točka III. izreke) detaljno ispitao na str. od 7. do 14. obrazloženja presude, te se u svemu složio s iznesenim stajalištima nižestupanijskih sudova, dok je neutemeljenost prigovora vezanih za ostale zahtjeve tužitelja revizijski sud obrazložio na str. od 14. do 21. obrazloženja, izražavajući stajalište o slaganju sa stajalištima nižestupanijskih sudova.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

20. Apelanti tvrde da je osporenim presudom Vrhovnog suda povrijeđeno njihovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europski sud), pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na imovinu. U iscrpnim navodima apelacije apelanti, između ostalog, kršenje pobrojanih prava vide u pogrešnoj ocjeni činjeničnog stanja, koja je bila proizvoljna i neistinita, i u pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Ukazuju i na kršenje prava na pristup sudu koje uočavaju u činjenici da su poslali posebnu žalbu i reviziju, ali da nisu dobili posebnu presudu, niti odgovore na njihove prigovore, već veoma paušalne i proizvoljne ocjene bez ikakvog utemeljenja u materijalnom pravu.

U svezi s odbijanjem zahtjeva iz točke II. prvostupanjske presude apelanti smatraju da je sud po službenoj dužnosti bio u obvezi da kao prethodno pitanje razmotri je li Skupština tužene zakazana zakonito u smislu članka 257. Zakona o gospodarskim društvima, a onda da odlučuje o ostalom (ništavosti odluka sa V. skupštine), te u tom pravcu ukazuju da je primjena članka 258. Zakona o gospodarskim društvima bila proizvoljna i diskriminirajuća za tužitelje. Potom, u svezi s odlučnjem koje se odnosi na naknadu štete (točka III. izreke), apelanti ukazuju da su obrazloženja sudova krajnje arbitrarna, bez ikakvog oslonca u materijalnom pravu. Pri tome, apelanti ukazuju da se redovni sudovi nisu bavili njihovim prigovorima, posebice Vrhovni sud koji je samo prepričao prvostupanjsku presudu, pri čemu apelanti ukazuju da se revizijski sud pozvao na odredbu članka 106. stavak 2. ZPP, što apelantima uopće nije jasno zbog čega jer se ona ne može dovesti u vezu s konkretnim slučajem, što je samo unijelo dodatne nejasnoće. Apelanti smatraju da je materijalno pravo koje je primijenjeno neadekvatno i proizvoljno jer se odredbe Zakona o gospodarskim društvima i ZOO, koje su redovni sudovi imali u vidu, ne mogu dovesti u kontekst tužbenog zahtjeva apelanata. Apelanti se pozivaju na odredbe čl. 154. i 155. ZOO koje su primjenjive u konkretnom slučaju, tvrdeći da su ponuđenim dokumentima dokazali da je tužena odgovorna za štetu, a visinu štete je utvrdio kompetentni vještak. Prema navodima apelanata, odbacivanje tužbi (toč. IV. i V. izreke) proizvoljno je jer su apelanti imali pravni interes da podnesu tužbu na način kako su to učinili i da su u tom pravcu redovni sudovi proizvoljno primijenili odredbe članka 55. ZPP. Apelanti posebice ukazuju da je prvostupanjski sud, odnosno sutkinja Baltić proizvoljno i bez ikakvog utemeljenja odbila preinačenje tužbe od 15. svibnja 2013. godine, što je bio razlog da zbog sumnji u pristranost sutkinje zatraže njezino izuzeće (zahtjev za izuzeće sutkinje Baltić je odbijen). U tom pravcu još navode da je njihov zahtjev kojim su tražili prestanak rada tužene potpuno ignoriran, a što je zapravo i bio ključni razlog za pokretanje postupka.

b) Odgovor na apelaciju

21. Vrhovni sud, Kantonalni sud i Općinski sud su u odgovoru na apelaciju naveli da u svemu ostaju pri razlozima danim u obrazloženjima osporenih presuda, uz prijedlog da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

22. **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15).

U konkretnom slučaju primjenjuje se **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 53/03, 73/05, 19/06) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

3. Isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi

Članak 55.

(1) U jednoj tužbi tužitelj može istaći više zahtjeva protiv istoga tuženika kad su svi zahtjevi povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom.

(2) Ako zahtjevi nisu povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom, oni se mogu istaći u jednoj tužbi protiv istoga tuženika samo kad je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva i kad je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka.

(3) Ako sud, u slučaju iz stavka 2. ovoga članka, ocijeni da isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi ne doprinosi ekonomičnosti postupka, najkasnije na pripremnom ročištu donijet će rješenje o razdvajanju postupaka.

(4) Tužitelj može u jednoj tužbi istaći dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj svezi i tražiti da sud prihvati

slijedeći od tih zahtjeva ako nađe da onaj koji je u tužbi istaknut ispred njega nije utemeljen.

(5) Zahtjevi se mogu, prema stavku 4. ovoga članka, istaći u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

4. Preinaka tužbe

Članak 56.

(1) Preinaka tužbe jest promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanje drugoga zahtjeva uz postojeći.

(2) Tužba nije preinačena ako je tužitelj promijenio pravnu osnovu tužbenog zahtjeva, ako je smanjio tužbeni zahtjev ili ako je promijenio, dopunio ili ispravio pojedine navode.

23. **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 98/15) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 106. stavak (2)

(2) Postupci u predmetima u kojima do dana stupanja na snagu ovoga zakona bude donesena prvostupanjska odluka suda provest će se prema ranije važećim odredbama ovoga zakona.

24. **Zakon o gospodarskim društvima** ("Službene novine Federacije BiH" br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02 – ispravak, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08 – ispravak, 7/09 – ispravak, 63/10 i 75/13).

U konkretnom slučaju primjenjuje **Zakon o gospodarskim društvima** ("Službene novine Federacije BiH" br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02 – ispravak, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08 – ispravak, 7/09 – ispravak i 63/10) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka. Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst, sačinjen u Ustavnom sudu BiH, a koji u relevantnom dijelu glasi:

2. Pravna osobnost i odgovornost za obveze

Članak 5.

Svojstvo pravne osobe Društvo stječe danom upisa u registar društava.

Društvo odgovara za svoje obveze cjelokupnom svojom imovinom.

Prije upisa u registar društava nitko ne može nastupati u ime društva.

Osoba koja postupi suprotno odredbi stavka 3. ovog članka odgovara za stvorene obveze cjelokupnom svojom imovinom, a kada tako nastupa više osoba, za obveze odgovaraju neograničeno solidarno.

5. Poslovne knjige i financijska izvješća

Članak 44.

Društvo je dužno voditi poslovne knjige i sačinjavati financijska izvješća skladno zakonu i drugim propisima.

Članak 71.

Društvo prestaje u slučaju:

- 1) isteka perioda za koji je osnovano;
- 2) spajanja, pripajanja i podjele;
- 3) okončanjem stečajnoga postupka ili odbijanjem zahtjeva za otvaranje stečajnoga postupka uslijed nedostatka imovine;
- 4) prestankom na temelju odluke suda;
- 5) odlukom skupštine društva.

Članak 72.

Društvo može prestati odlukom suda donesenom na temelju zahtjeva ovlaštenih organa ili osoba koje dokaže pravni interes, kada:

- 1) najviši organ utvrđen osnivačkim aktom ili statutom ne sastaje se i ne vrši svoje ovlasti ili nije vršen izbor organa čiji prethodni mandat je istekao, duže od dvije godine;
- 2) duže od dvije godine Društvo ne ostvaruje prihode;
- 3) je Društvo oduzeto odobrenje za obavljanje djelatnosti;

4) više ne postoje zakonom utvrđeni uvjeti za daljnje postojanje društva u obliku u kojem je upisano u registar društava.

Prije donošenja odluke o prestanku društva, sud može odrediti rok za otklanjanje uzroka zbog kojih je donošenje odluke predloženo.

3. Smanjenje temeljnog kapitala

Članak 169.

Smanjenje temeljnog kapitala vrši se na temelju odluke skupštine donesene dvotrećinskom većinom zastupljenih dionica s pravom glasa.

Odluka o smanjenju temeljnog kapitala donosi se odvojenim glasovanjem za svaki rod dionica i objavljuje se najmanje u jednom domaćem dnevnom listu, dva puta u roku od 30 dana od dana donošenja.

Temeljni kapital se ne može smanjiti ispod iznosa utvrđenog u članku 127. stavak 1. ovog zakona.

Smanjenje temeljnog kapitala ne smije utjecati na izvršavanje obveza prema vjerovnicima dioničkog društva.

Članak 170.

Odluka iz članka 169. ovog zakona obvezatno sadrži:

- 1) iznos i razlog smanjenja temeljnog kapitala;
- 2) način smanjenja temeljnog kapitala; i
- 3) način povlačenja dionica, cijenu povučene dionice ili način njenog određivanja.

Smanjivanje temeljnog kapitala povlačenjem dionica može se vršiti samo ako je mogućnost povlačenja predviđena statutom dioničkog društva ili odlukom o izdavanju dionica.

Povlačenje dionica vrši se kupovinom na burzi i drugim uređenim javnim tržištima ili ponudom dioničarima, sukladno statutu i odluci skupštine o smanjenju temeljnog kapitala.

1.1. Sazivanje skupštine

Članak 242.

Obavještenje o dnevnom redu, mjestu, datumu i vremenu održavanja skupštine, te načinu davanja punomoći i načinu glasovanja na skupštini mora biti objavljeno najmanje u jednom dnevnom listu koji se izdaje u Federaciji, najkasnije 20 dana prije datuma određenog za zasjedanje skupštine.

Ako je održavanje skupštine zakazano izvan mjesta sjedišta dioničkog društva, obavijest iz stavka 1. ovog članka mora biti u istom roku upućeno svakom dioničaru preporučenim pismom, telefaksom ili elektronskom poštom, na adresu iz liste dioničara iz članka 241. stavak 3. ovog zakona.

Osim objavljivanja i dostavljanja obavještenja u skladu sa odredbama st. 1. i 2. ovog članka, otvoreno dioničko društvo dužno je osigurati i dodatno objavljivanje, u slučajevima, pod uvjetima i na način utvrđenim propisima Komisije.

Članak 247.

Dioničar ima pravo, od dana objavljivanja obavijesti o sazivanju skupštine, u prostorijama dioničkog društva izvršiti uvid u listu dioničara, financijsko izvješće, sa izvješćima revizora, nadzornog odbora i odbora za reviziju i uvid u sve druge isprave koje se odnose na prijedlog odluka uvrštenih u dnevni red skupštine.

Članak 248.

Skupština odlučuje dvotrećinskom većinom zastupljenih dionica s pravom glasa o pitanjima za koja je pojedinim odredbama ovog zakona izričito tako propisano, uključujući odvojeno glasovanje po klasama dionica, a natpolovičnom većinom zastupljenih dionica s pravom glasa, zajedničkim glasovanjem svih klasa dionica, odlučuje o svim ostalim pitanjima iz svoje nadležnosti, osim izbora članova nadzornog odbora i odbora za reviziju koji se vrši u skladu sa odredbama članka 262. ovog zakona.

U društvima sa sudjelovanjem državnog kapitala većim od 50% i koja se nalaze u postupku privatizacije, aktom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine može biti utvrđeno da skupština društva o svim ili o pojedinim pitanjima iz svoje mjerodavnosti odlučuje većinom glasova većom od dvotrećinske i natpolovične većine iz stavka 1. ovog članka.

Skupština je dužna najkasnije šest mjeseci od završetka poslovne godine odlučiti o godišnjem izvješću društva, koji uključuje financijsko izvješće i izvješća revizora, nadzornog odbora i odbora za reviziju, te o rasporedu dobiti ili načinu pokrića gubitka za tu poslovnu godinu.

Članak 257.

Odluka skupštine dioničkog društva ništavna je ako:

- 1) skupština nije sazvana na način utvrđen člankom 242. ovog zakona;
- 2) nije unesena u zapisnik;
- 3) je ništavnost utvrđena odlukom suda.

Članak 258.

Postupak za pobijanje i poništenje odluke skupštine, kod suda kod kojeg je dioničko društvo upisano u registar društava može pokrenuti:

- 1) dioničar zastupljen na skupštini, čiji je prigovor na odluku unesen u zapisnik;
- 2) dioničar koji nije prisustvovao skupštini zbog sazivanja skupštine protivno odredbama članka 242. ovog zakona;
- 3) dioničar čiji prijedlog ili prigovor nije pravilno unesen u zapisnik;
- 4) nadzorni odbor i uprava i svaki član nadzornog odbora i uprave, ukoliko bi izvršenjem odluke počinio privredni prijestup ili krivično djelo ili dioničkom društvu nanio štetu.

Postupak iz stavka 1. ovog člana može se pokrenuti u roku od 60 dana od dana održavanja skupštine.

U postupku iz stavka 1. ovog članka, dioničko društvo zastupa ravnatelj ili drugi član uprave, po ovlasti ravnatelja.

Ako je tužitelj član uprave, dioničko društvo zastupa osoba imenovano od nadzornog odbora, a kada su tužitelji nadzorni odbor i uprava ili njihovi članovi, zastupnika dioničkog društva postavlja sud, ako ga nije imenovala skupština.

3. Prestanak dioničkog društva

Članak 297.

Dioničko društvo prestaje, u skladu sa zakonom i statutom:

- 1) odlukom skupštine;
- 2) spajanjem, pripajanjem i podjelom;
- 3) odlukom suda; i
- 4) stečajem

4. Likvidacija

Članak 300.

Ako dioničko društvo prestane na temelju odredaba člana 297. toč. 1. i 3. ovog zakona pokreće se postupak likvidacije.

U slučaju iz člana 297. točka 1. ovog zakona likvidaciju dioničkog društva vrši uprava, a u slučaju iz člana 297. tačka 3. sud imenuje likvidatora.

VI. Dopustivost

25. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

26. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

27. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. listopada 2017. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelanti su primili 7. studenog 2017. godine, a apelacija je podnesena 30. prosinca 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neutemeljena.

28. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

29. Apelanti pobijaju presudu Vrhovnog suda tvrdeći da su tom presudom povrijeđena njihova prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

30. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

e) Pravo na pravičan postupak u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

31. Članak 6. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom.

32. U konkretnom slučaju postupak koji su apelanti vodili pred redovnim sudovima odnosio se i na naknadu štete. Prema praksi Ustavnog suda: "Pravo na naknadu štete u traženom iznosu predstavlja pravo privatnog karaktera i, kao takvo, građansko pravo na koje se primjenjuju standardi pravičnog suđenja" (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 428/04 od 23. ožujka 2005. godine, stavak 22., objavljena u "Službenom glasniku BiH" broj 32/05).

33. Ustavni sud zapaža da apelanti iznose brojne prigovore tvrdeći da u predmetnom postupku nisu imali fer i pravično suđenje jer im je suštinski bio onemogućen pristup sudu zato što su redovni sudovi potpuno "ignorirali" njihov zahtjev kojim su tražili prestanak rada tužene.

34. U svezi s prigovorom kojim apelanti ukazuju na kršenje prava na pristup sudu zbog odbacivanja pojedinih tužbenih zahtjeva Ustavni sud, imajući u vidu obrazloženja redovnih sudova, ne može izvesti zaključak da je izneseni prigovor opravdan. Ustavni sud zapaža da su tužitelji tužbom istaknuli veći broj zahtjeva (toč. od I. do VI. izreke presude) kojim su se redovni sudovi posebno i detaljno bavili. Ustavni sud zapaža da je prvostupanjski sud (vidi toč. 14. i 15. ove odluke), odlučujući o zahtjevima koji su obuhvaćeni toč. IV. i V. izreke prvostupanjske presude, citirao postavljene zahtjeve, analizirao njihov sadržaj utvrdivši da zahtjevi, kako su postavljene, ne ispunjavaju uvjete iz članka 55. ZPP, što je bio razlog da se zahtjevi odbace. Ustavni sud zapaža da je ovaj prigovor ispitao Kantonalni sud koji je u svemu podržao stajalište prvostupanjskog suda koji je dodatno pojasnio uvjete za isticanje više tužbenih zahtjeva (vidi točku 16. ove odluke), koji u okolnostima konkretnog slučaja nisu bili ispunjeni. Stoga, imajući u vidu da su redovni sudovi dali razloge za odbacivanje pojedinih tužbenih zahtjeva i da su razloge

utemeljili na odredbama materijalnog i procesnog prava, čija primjena i tumačenje korespondira s obrazloženjima redovnih sudova, Ustavni sud u takvim okolnostima prigovor o kršenju prava na pristup sudu ne može prihvatiti opravdanim.

35. U svezi s ostalim prigovorima koji se tiču pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i proizvoljne primjene prava, Ustavni sud ukazuje na to da prema praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i Ustavnog suda, zadaća ovih sudova nije preispitivanje zaključaka redovnih sudova glede činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadaća redovnih sudova ocijeniti činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadaća Ustavnog suda je ispitati jesu li, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

36. Ustavni sud će se, dakle, iznimno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivno-pravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivno-pravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. travnja 2005. godine, stavak 26.). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1293/05* od 12. rujna 2006. godine, točka 25. i dalje i, *mutatis mutandis*, Europski sud, *Andelković protiv Srbije*, presuda od 9. travnja 2013. godine, točka 24.). Shodno navedenom, Ustavni sud će ispitati je li činjenično stanje pogrešno utvrđeno, odnosno je li prilikom odlučivanja došlo do proizvoljne primjene prava.

37. Ustavni sud, također, podsjeća na to da je izvan njegove nadležnosti procjenjivati kvalitetu zaključaka sudova glede procjene dokaza ako se ova procjena ne doima očigledno proizvoljnom. Ustavni sud se neće miješati u način na koji su redovni sudovi usvojili dokaze kao dokaznu građu. Isto tako, Ustavni sud se neće miješati ni u to kojim dokazima strana u postupku redovni sudovi poklanjaju povjerenje na temelju slobodne sudačke procjene (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 612/04* od 30. studenog 2004. godine, objavljena u "Službenom glasniku BiH" broj 19/05, Europski sud, *Doorson protiv Holandije*, presuda od 6. ožujka 1996. godine, objavljena u Izvješćima broj 1996-II, stavak 78.).

38. U odnosu na ostale brojne prigovore kojima apelanti ukazuju na nezakonitost presuda redovnih sudova, Ustavni sud iz obrazloženja presuda ne uočava ništa što bi opravdalo brojne prigovore apelanata. Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi u svjetlu relevantnih odredbi Zakona o gospodarskim društvima ispitali odluke čiju su ništavost tužitelji tražili (točka II. izreke presude), utvrđujući da je tužena "V." skupštinu sazvala u skladu sa člankom 242. Zakona o gospodarskim društvima, iz kojeg razloga nije bilo moguće utvrditi ništavost svih donesenih odluka (osim dvije odluke za koje je sud utvrdio da su ništave), te da se za ništavost ostalih odluka koje su donesene na istoj Skupštini tužene nisu stekli procesno-pravni uvjeti za isticanje ništavosti odluka tužene shodno članku 258. Zakona o gospodarskim društvima (vidi toč. 10., 17. i 18. ove odluke). Ustavni sud, također, zapaža da je prvostupanjski sud detaljno ispitao i zahtjev apelanata kojim su tražili naknadu štete (točka III. izreke presude) utvrđujući nakon iscrpne analize da apelanti taj dio tužbenog zahtjeva nisu

dokazali (vidi toč. 11. i 12. ove odluke), pri čemu je prvostupanjski sud naveo i razloge za odbacivanje tužbe vezano za točku VI. izreke presude (vidi točku 15. ove odluke). Ustavni sud zapaža da je prvostupanjski sud proveo veliki broj dokaza, cijeneći ih u smislu članka 8. ZPP, utvrđujući činjenično stanje na koje je primijenio materijalno pravo, za što je dao obrazloženje za koje se ne može reći da je nespojivo sa zahtjevima članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Ustavni sud isto tako zapaža da su identični prigovori bili predmet razmatranja od strane redovnih sudova, koje su, suprotno tvrdnjama apelanata, ispitali Kantonalni sud i Vrhovni sud. Ustavni sud iz danih obrazloženja ne može izvući zaključak da su apelacijski prigovori u svezi s utvrđenim činjeničnim stanjem i proizvoljnom primjenom prava opravdani. Iz osporenih presuda se ne može izvući ni zaključak da su apelantima u predmetnom postupku bila uskraćena procesna prava da u postupku sudjeluju ravnopravno sa suprotnom stranom. Konačno, Ustavni sud naglašava da nezadovoljstvo osporenim odlukama *per se* ne pokreće pitanje kršenja prava na pravično suđenje, a u okolnostima konkretnog slučaja se čini da su brojni apelacijski prigovori upravo motivirani nezadovoljstvom ishodom predmetnog postupka.

39. Ustavni sud, stoga, imajući u vidu obrazloženja osporenih odluka iz kojih ne uočava proizvoljnost u segmentima na koje su apelanti neutemeljeno ukazali, zaključuje da osporenom presudom Vrhovnog suda nije prekršeno pravo apelanata na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

40. Kako se navodi o kršenju prava na imovinu odnose na pogrešnu primjenu procesnog i materijalnog prava, te pogrešno utvrđeno činjenično stanje, a o tome je Ustavni sud raspravljao u prethodnim točkama ove odluke u okviru prigovora u svezi s navodnim kršenjem prava na pravično suđenje, Ustavni sud, shodno zaključku da nije bilo kršenja prava na pravično suđenje, iz istog razloga smatra da nema ni kršenja prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Zabrana diskriminacije

41. Apelanti navode da im je povrijeđeno i pravo na zabranu diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu. S obzirom na to da apelanti, osim paušalnog navoda o povredi ovog prava, nisu ponudili bilo kakve argumente i razloge koji bi ukazivali na vjerojatnoću da su diskriminirani, Ustavni sud smatra i navode o povredi prava na zabranu diskriminacije iz članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i pravom na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju neutemeljenim.

VIII. Zaključak

42. Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju kada iz obrazloženja osporenih presuda ne proizlazi ništa što bi opravdalo brojne prigovore apelanata, koje ponavljaju u apelaciji, a koji su bili predmet ocjene od strane redovnih sudova, koji su sve prigovore ocijenili neutemeljenim, uz obrazloženja koja se ne doimaju proizvoljnim u segmentima na koje su apelanti ukazali, uključujući i segment navodnog kršenja prava na pristup sudu zbog odbacivanja pojedinih tužbenih zahtjeva.

43. Nije povrijeđeno ni pravo apelanata na zabranu diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na pravično suđenje i imovinu jer apelanti nisu ponudili bilo kakve argumente i razloge koji bi ukazivali na vjerojatnoću da su diskriminirani.

44. Na temelju članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

45. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević, v. r.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 66/18**, рјешавајући апелацију **Мухамеда Гавранкапетановића** и **Селима Сомуна**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Устavnог суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник
Мато Тадић, потпредседник
Мирсад Теман, потпредседник
Валерија Галић, судија
Миодраг Симовић, судија
Сеада Палаварић, судија

на сједници одржаној 17. децембра 2019. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација **Мухамеда Гавранкапетановића** и **Селима Сомуна** поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 45 0 П 024461 16 Рев 3 од 24. октобра 2017. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Мухамед Гавранкапетановић и Селим Сомун (у даљњем тексту: апеланти) поднијели су 30. децембра 2017. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број 45 0 П 024461 16 Рев 3 од 24. октобра 2017. године. Апелација је регистрована у уписнику за 2018. годину.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Устavnог суда, од Врховног суда, Кантоналног суда у Горажду (у даљњем тексту: Кантонални суд), Општинског суда у Горажду (у даљњем тексту: Општински суд) и тужене Базне хемије д.д. Витковићи – Горажде (у даљњем тексту: тужена) затражено је 29. јула 2019. године да доставе одговор на апелацију.

3. Врховни суд, Кантонални суд и Општински суд су одговор на апелацију доставили у периоду од 2. до 21. августа 2019. године. Тужена у остављеном року није доставила одговор на апелацију.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произлазе из апелационих навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

5. Апеланти и остали тужиоци (заједно у даљњем тексту: тужиоци) у својству малих дионичара тужене су 24. октобра 2012. године поднијели тужбу против тужене ради утврђивања ништавости одлука тужене, исплате и др.

6. Првостепени суд је, одлучујући о коначно одређеном тужбеном захтјеву, донио Пресуду број 45 0 П 024461 11 П од 14. децембра 2015. године којом је у тачки I изреке утврђена ништавост одлука Скупштине тужене (двје одлуке тужене које су прецизиране у изреци пресуде), док је тачком II изреке одбијен захтјев којим је тражено утврђивање ништавости прецизираних одлука тужене које су донесене на истој "V" скупштини тужене. Тачком III изреке пресуде одбијен је тужбени захтјев којим су тужиоци тражили исплату прецизираних износа на име кумулативне штете на имовини дионичара уз обавезивање тужилаца на накнаду трошкова поступка. Истом пресудом, и то тач. од IV до VI одбачена је тужба тужилаца у дијелу којим су тражили утврђење да је тужена пропустила законску обавезу за покретање поступка престанка рада и ликвидације друштва (тачка IV), утврђење права тужиоцима на престанак рада друштва или ликвидацију (тачка V изреке) и утврђивање ништавости купопродајних уговора прецизираних у изреци пресуде (тачка VI изреке) (све прецизније наведено у тач. од I до VI изреке првостепене пресуде).

7. Апеланти у наводима тужбе, између осталог, истичу да су заједно с осталим тужиоцима дионичари тужене, и то апелант Гавранкапетановић с удјелом од 0,6217% и апелант Сомун с удјелом од 8,5619%, те да је тужена, односно њен менаџмент, након приватизације до дана подношења тужбе радила супротно законској регулативи и добрим пословним обичајима и на тај начин оштетила друштво и дионичаре за милионске износе. У наводима тужбе је још наведено да се тужена није придржавала закона приликом сазивања "V" скупштине дионичара која је одржана 22. септембра 2012. године, тако да су све одлуке које су донесене на тој скупштини незаконите у смислу члана 257 Закона о привредним друштвима.

8. На основу великог броја проведених доказа, који су таксативно побројани на стр. од 5 до 8 образложења пресуде, те њиховом оцјеном, у смислу члана 8 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП) Општински суд је одлучио као у изреци пресуде.

9. Након детаљног испитивања одлука тужене, у свјетлу законског оквира, Општински суд је утврдио да су одлуке прецизиране у тачки I изреке донесене супротно релевантним одредбама Закона о привредним друштвима (о чему се првостепени суд исцрпно изјаснио на стр. од 8 до 14 образложења пресуде).

10. У вези с одлучењем којим је одбијен захтјев за утврђивање ништавости осталих одлука тужене које су таксативно побројане у изреци пресуде, а које су такође донесене на "V" скупштини тужене, Општински суд је навео да је разлог за такво одлучење засновао на одредби члана 258 Закона о привредним друштвима, сходно којој поступак за побијање и поништење одлука скупштине код суда може да покрене дионичар који је присуствовао скупштини и чији је приговор на одлуку унесен у записник. Будући да тужиоци, који су учествовали у раду "V" скупштине тужене, сходно проведеним доказима нису ставили приговор на спорне одлуке чија се ништавост тражила, који би био унесен у записник, Општински суд је закључио да не постоји основ на

страни тужилаца за побијање спорних одлука (тачка II изреке пресуде).

11. У вези с коначно одређеним тужбеним захтјевом тужилаца којим потражују штету коју су према наводима тужбе претрпјели у укупном износу од готово четири милиона КМ, Општински суд га је оцијенио неоснованим (о чему се првостепени суд детаљно изјаснио на стр. од 15 до 21 образложења). Општински суд је у односу на тај дио тужбеног захтјева (тачка III изреке пресуде) прво појаснио да потраживана штета представља разлику између обрачунате вриједности дионица тужилаца на дан закључења уговора о оснивању дионичког друштва (28. март 2003. године) када је номинална вриједност дионица износила 100,00 КМ и обрачунате вриједности дионица на дан вјештачења (30. јуни 2014. године) када је вриједност дионице сходно налазу вјештака износила 4,0983 КМ. На основу проведених доказа, укључујући и налаз и мишљење вјештака, Општински суд је утврдио да тужена од периода регистрације у облику дионичарског друштва није вршила пословне активности из регистроване дјелатности. Према оцјени Општинског суда, на основу предложених и проведених доказа није на неспоран начин утврђена вриједност дионица на дан процјене штете, на којој чињеници тужиоци заснивају тужбени захтјев, као ни својство дионичара. Наведено стога, како је навео Општински суд, што дионице представљају вриједносне папире, а њихов имаџац то својство доказује изводом са листе дионичара, па имајући у виду одредбу члана 127 став 2 Закона о привредним друштвима, те чињеницу да суду нису предочени докази из Регистра вриједносних папира на околност вриједности дионица на дан процјене штете, а да из налаза вјештака произлази да је обрачун извршен на основу података из биланса стања тужене, тај суд није могао да прихвати као утврђену и тачну чињеницу о вриједности дионица од 4,098 КМ, који износ је употребљен у обрачуну штете.

12. Општински суд оцјеном проведених доказа није могао да прихвати као доказану чињеницу висине штете, а на основу обрачуна разлике између вриједности дионица тужилаца на дан 28. март 2003. године и на дан 30. јуни 2014. године. Првостепени суд се осврнуо на приговоре тужилаца да су штету претрпјели незаконитим радом тужене, што је довело до продаје имовине тужене, која је својом вриједношћу чинила основни капитал друштва који је био предмет приватизације у поступку јавног уписа дионица у којем су тужиоци учествовали и стекли својство дионичара 28. марта 2003. године, а првостепени суд се у вези с тим приговором позвао на одредбу члана 5 Закона о привредним друштвима. Општински суд је нагласио да тужиоци наведени износ не потражују на основу пословног односа са статусом дужника на страни тужене, чиме би постојала обавеза тужене на исплату на основу члана 262 ЗОО, а у вези са чланом 5 Закона о привредним друштвима. Како је нагласио Општински суд, тужиоци наведени износ потражују на основу смањења капитала друштва, смањивањем номиналне вриједности дионица, при чему се суд позвао на одредбе чл. од 170 до 185 Закона о привредним друштвима којима су регулисани поступак и методе смањивања основног капитала дионичког друштва, а наведене одредбе не предвиђају никакву обавезу друштва у том случају. Општински суд је приликом одлучења имао у виду и одредбе чл. од 178 до 184 Закона о привредним друштвима које прописују обавезе друштва у случају смањивања капитала методом повлачења дионица, што у конкретном предмету није случај. Сходно свему наведеном, Општински суд је закључио да тужиоци у току поступка нису доказали висину штете, нити одговорност

тужене за штету коју потражују, па је суд тај дио тужбеног захтјева (тачка III изреке) одбио примјеном правила о терету доказивања из члана 126 ЗПП, а у вези са чл. 7 и 123 ЗПП.

13. У вези с одбацивањем тужбе (тач. IV, V и VI) Општински суд се детаљно изјаснио на стр. од 21 до 24 образложења пресуде. У вези са захтјевом којим су тужиоци тражили "утврђење да је тужена пропустила законску обавезу за покретање поступка престанка рада и ликвидације друштва који су се били стекли по основу Закона о привредним друштвима, чиме је у периоду послје стицања услова за покретање поступка реструктурирања, стечаја или ликвидације друштва до 30. јуна 2014. године проузрокована штета друштву од *cca* 43 милиона КМ, а за шест дионичара причињена је штета од преко три и по милиона КМ" (тачка IV изреке пресуде)", Општински суд је навео да је тај захтјев доведен у везу с чињеницом настанка штете. Према оцјени Општинског суда, наведено утврђење се односи на утврђивање чињеница које су међу парничним странкама у поступку неспорне, укључујући и доношење тих одлука. Сходно томе, како је навео Општински суд, како је неспорна чињеница недоношења тих одлука од стране тужене стављена у везу са штетом, без обавезе на њену накнаду на начин утврђивања постојања или непостојања правног односа, што је услов за истицање тужбеног захтјева с таквим садржајем, тај суд није нашао правни интерес за вођење парнице с тако постављеним тужбеним захтјевом, што је био разлог да се тужба у том дијелу одбаци примјеном члана 55 ЗПП. На такав став, према оцјени Општинског суда, није могла утицати ни одлука из става III изреке пресуде због разлога који су наведени приликом одбијања тог дијела тужбеног захтјева примјеном правила о терету доказивања.

14. У вези с дијелом тужбеног захтјева (тачка V изреке пресуде) којим су тужиоци тражили: "Утврђује се право тужиоцима на престанак рада друштва или ликвидацију и да утврди да су се били стекли услови за доношење одлуке суда за престанак друштва по датумима..." из релевантних одредби Закона о привредним друштвима, Општински суд је навео да тужиоци постављеним захтјевом траже да суд утврди чињеницу постојања услова за доношење одлука о престанку друштва сходно прецизираним датумима. Према оцјени Општинског суда, тужиоци као дионичари тужене имају правни интерес сходно члану 72 Закона о привредним друштвима да покрену судски поступак сходно одредбама члана 299 тог закона за доношење одлуке о престанку друштва, а таква одлука за послједицу има покретање поступка ликвидације друштва. У постављеном тужбеном захтјеву тужиоци траже утврђивање постојања услова за ликвидацију, што, према оцјени Општинског суда, тужбени захтјев чини дијелом утврђујуће тужбе, за што нису испуњени услови из члана 55 ЗПП, па је и тај дио тужбе одбачен због непостојања правног интереса за вођење парнице по овако постављеном тужбеном захтјеву.

15. У односу на дио тужбе (тачка VI изреке пресуде) којом су тужиоци тражили утврђивање ништавости у пресуди прецизираних купопродајних уговора, Општински суд је појаснио да се постављеним захтјевом тражи утврђивање ништавости уговора које је тужена закључила с трећим лицима, а тужбом у том дијелу нису обухваћена та трећа лица. Општински суд је у вези с тим даље појаснио да је тај суд од тужилаца затражио да тужбу у том дијелу уреде тако да у том дијелу обухвате сва трећа лица која су била у уговорном односу с туженом, што тужиоци нису учинили, па је тужба у том дијелу одбачена као неуредна сходно одредбама члана 336 у вези са чл. 334 и 362 ЗПП.

16. Одлучујући о жалбама апеланата и осталих тужилаца, Кантонални суд је Пресудом број 45 0 П 024461 16

Гж 5 од 24. марта 2016. године жалбе одбио као неосноване. Кантонални суд је на стр. од 3 до 5 исцрпно изнио приговоре тужилаца које је размотрио, након чега је закључио да су приговори неосновани (о чему се другостепени суд детаљно изјаснио на стр. од 6 до 10 образложења пресуде). У вези с приговором да је првостепени суд, произвољно примјењујући процесно право, одбио поднесак којим су тужиоци у смислу члана 56 ЗПП преиначили тужбу, чиме им је онемогућено право на расправљање пред судом о кључном захтјеву који се тиче престанка рада тужене, Кантонални суд је навео да је приговор неоснован. Кантонални суд је у вези с тим, између осталог, навео да постављени захтјев из тужбе и захтјев из преиначене тужбе јесу различити захтјеви (у тужби је тражено доношење одлуке о престанку рада тужене, а у преиначеној тужби доношење пресуде да тужена престаје с радом, да се одреди ликвидациони управник који ће спровести поступак ликвидације). Према оцјени Кантоналног суда, преиначеним тужбеним захтјевом тражи се и покретање ликвидационог поступка, који се у смислу члана 300 Закона о ликвидацији покреће након престанка друштва на основу одлуке скупштине дионичког друштва, комисије или суда (члан 297 тач. 1 и 3 Закона о привредним друштвима), када у смислу истог члана 300 став 2 ликвидационог управника именује суд у случају покретања поступка сходно члану 297 тачка 3 Закона о привредним друштвима (одлуком комисије или суда). Сходно томе, Кантонални суд је, имајући у виду одредбу члана 55 ЗПП, закључио да се захтјеви који нису повезани истим чињеничним основом могу кумулативно истаћи у једној тужби само ако је исти суд стварно надлежан за сваки од тих захтјева. Будући да се други захтјев из преиначене тужбе спроводи у ванпарничном, а не у парничном поступку, према оцјени Кантоналног суда, првостепени суд је правилно утврдио да се такав захтјев не може истицати у поднесеној тужби.

17. У вези с осталим приговорима, Кантонални суд је, између осталог, навео да тужиоци неосновано истичу разлоге у вези с пропустима сазивања Скупштине тужене која је, према њиховим тврдњама, сазвана супротно одредбама члана 242 Закона о привредним друштвима јер је, и према оцјени Кантоналног суда, Скупштина тужене сазвана и према садржају обавјештења које је садржавало све обавезне елементе, па из тог разлога нема основа за ништавост одлука тужене. Кантонални суд је прихватио тврдње тужилаца да су заједно с Надзорним одбором тужене тражили допуну дневног реда, али и поред тога, према оцјени тог суда, првостепени суд је правилно утврдио да и поред пропуста приликом објављивања допуне дневног реда није испоштована законска одредба у вези с поступком за побијање и поништавање одлуке Скупштине јер су тужиоци пропустили да изјаве противљење одлукама на записник, чиме су изгубили право на побијање одлука у судском поступку.

18. Одлучујући о ревизији апеланата и осталих тужилаца, Врховни суд је донио Пресуду број 45 0 П 024461 16 Рев 3 од 24. октобра 2017. године којом је ревизија одбијена. Врховни суд је навео да се благовремено изјављеном ревизијом апеланата и осталих тужилаца (страна 3 образложења пресуде) побија другостепена пресуда у односу на одбијајући дио због повреда одредби парничног поступка из члана 209 ЗПП и због погрешне примјене материјалног права. Испитујући оспорену пресуду сагласно одредбама члана 241 ЗПП, према којима се, сагласно одредби члана 106 став (2) Закона о измјенама и допунама ЗПП, има спровести поступак у конкретном случају, Врховни суд је утврдио да не постоје разлози због којих је ревизија изјављена, а ни разлози на које суд пази по службеној

дужности. Наиме, Врховни суд је детаљно по тач. од а) до п) презентирао чињеничне наводе тужилаца на којима заснивају основаност тужбе (стр. од 4 до 6 образложења пресуде), те се осврнуо на приговоре у односу на одбијајући дио тужбеног захтјева (стр. од 6 до 21 образложења пресуде). У вези с приговором тужилаца у односу на тачку II изреке пресуде, Врховни суд је, прихватајући у свему став нижестепених судова, између осталог, нагласио да, имајући у виду одредбе члана 258 став 1 тачка 2 Закона о привредним друштвима, право на побијање и поништење одлука скупштине на основу повреде члана 242 истог закона има дионичар који због сазивања скупштине противно одредбама члана 242 Закона није присуствовао скупштини. Како је током поступка утврђено да су тужиоци били заступљени у раду "V" скупштине тужене то се на њих, према оцјени Врховног суда, нису могле примјенити одредбе члана 257, а у вези са чланом 258 став 1 тачка 2 Закона о привредним друштвима.

19. Врховни суд је одбијајући дио захтјева који се односи на накнаду штете (тачка III изреке) детаљно испитао на стр. од 7 до 14 образложења пресуде, те се у свему сложио с изнесеним ставовима нижестепених судова, док је неоснованост приговора везаних за остале захтјеве тужилаца ревизиони суд образложио на стр. од 14 до 21 образложења, изражавајући став о слагању са ставовима нижестепених судова.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

20. Апеланти тврде да је оспореном пресудом Врховног суда повријеђено њихово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европски суд), право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и право на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на имовину. У исцрпним наводима апелације апеланти, између осталог, кршење побројаних права виде у погрешној оцјени чињеничног стања, која је била произвољна и неистинита, и у погрешној примјени материјалног права. Указују и на кршење права на приступ суду које уочавају у чињеници да су послали посебну жалбу и ревизију, али да нису добили посебну пресуду, нити одговоре на њихове приговоре, већ веома паушалне и произвољне оцјене без икаквог утемељења у материјалном праву. У вези с одбијањем захтјева из тачке II првостепене пресуде апеланти сматрају да је суд по службеној дужности био у обавези да као претходно питање размотри да ли је Скупштина тужене заказана законито у смислу члана 257 Закона о привредним друштвима, а онда да одлучује о осталом (ништавости одлука са V скупштине), те у том правцу указују да је примјена члана 258 Закона о привредним друштвима била произвољна и дискриминишућа за тужиоце. Затим, у вези с одлучењем које се односи на накнаду штете (тачка III изреке), апеланти указују да су образложења судова крајње арбитрарна, без икаквог ослонца у материјалном праву. При томе, апеланти указују да се редовни судови нису бавили њиховим приговорима, посебно Врховни суд који је само препричао првостепену пресуду, при чему апеланти указују да се ревизиони суд позвао на одредбу члана 106 став 2 ЗПП, што апелантима уопште није јасно због чега јер се она не може довести у везу с конкретним случајем, што је само унијело додатне нејасноће. Апеланти сматрају да је материјално право које је примјењено неадекватно и произвољно јер се одредбе Закона о привредним друштвима и ЗОО, које су редовни

судови имали у виду, не могу довести у контекст тужбеног захтјева апеланата. Апеланти се позивају на одредбе чл. 154 и 155 ЗОО које су примјењиве у конкретном случају, тврдећи да су понуђеним документима доказали да је тужена одговорна за штету, а висину штете је утврдио компетентни вјештак. Према наводима апеланата, одбацивање тужби (тач. IV и V изреке) произвољно је јер су апеланти имали правни интерес да поднесу тужбу на начин како су то учинили и да су у том правцу редовни судови произвољно примијенили одредбе члана 55 ЗПП. Апеланти посебно указују да је првостепени суд, односно судија Балтић произвољно и без икаквог основа одбила преиначење тужбе од 15. маја 2013. године, што је био разлог да због сумњи у пристрасност судије затраже њено изузеће (захтјев за изузеће судије Балтић је одбијен). У том правцу још наводе да је њихов захтјев којим су тражили престанак рада тужене потпуно игнорисан, а што је заправо и био кључни разлог за покретање поступка.

б) Одговор на апелацију

21. Врховни суд, Кантонални суд и Општински суд су у одговору на апелацију навели да у свему остају при разлозима датим у образложењима оспорених пресуда, уз приједлог да се апелација одбије као неоснована.

V. Релевантни прописи

22. **Закон о парничном поступку** ("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине" бр. 53/03, 73/05, 19/06 и 98/15).

У конкретном случају примјењује се **Закон о парничном поступку** ("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине" бр. 53/03, 73/05, 19/06) који је важио у вријеме доношења оспорених одлука, а који у релевантном дијелу гласи:

3. Истицање више тужбених захтјева у једној тужби

Члан 55.

(1) У једној тужби тужилац може истаћи више захтјева против истог туженог кад су сви захтјеви повезани истим чињеничним и правним основом.

(2) Ако захтјеви нису повезани истим чињеничним и правним основом, они се могу истаћи у једној тужби против истог туженог само кад је исти суд стварно надлежан за сваки од тих захтјева и кад је за све захтјеве одређена иста врста поступка, а суд оцијени да истицање таквих тужбених захтјева у једној тужби доприноси економичности поступка.

(3) Ако суд, у случају из става 2. овог члана, оцијени да истицање више тужбених захтјева у једној тужби не доприноси економичности поступка, најдоцније на припремном рочишту донијеће рјешење о раздвајању поступака.

(4) Тужилац може у једној тужби истаћи два или више тужбених захтјева који су у међусобној вези и тражити да суд усвоји сљедећи од тих захтјева ако нађе да онај који је у тужби истакнут испред њега није основан.

(5) Захтјеви се могу, по ставу 4. овог члана, истаћи у једној тужби само ако је суд стварно надлежан за сваки од истакнутих захтјева и ако је за све захтјеве одређена иста врста поступка.

4. Преиначење тужбе

Члан 56.

(1) Преиначење тужбе је промјена истовјетности захтјева, повећање постојећег или истицање другог захтјева уз постојећи.

(2) Тужба није преиначена ако је тужилац промијенио правни основ тужбеног захтјева, ако је смањено тужбени

захтјев или ако је промијенио, допунио или исправио поједине наводе.

23. **Закон о измјенама и допунама Закона о парничном поступку** ("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине" број 98/15) у релевантном дијелу гласи:

Члан 106. став (2)

(2) *Поступци у предметима у којима до дана ступања на снагу овог закона буде донесена првостепена одлука суда, провешће се према раније важећим одредбама овог закона.*

24. **Закон о привредним друштвима** ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02 – исправка, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08 – исправка, 7/09 – исправка, 63/10 и 75/13).

У конкретном случају примјењује **Закон о привредним друштвима** ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02 – исправка, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08 – исправка, 7/09 – исправка и 63/10; за потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима) који је важио у вријеме доношења оспорених одлука. За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст, сачињен у Уставном суду БиХ, а који у релевантном дијелу гласи:

2. Правна способност и одговорност за обавезе

Члан 5.

Својство правног лица Друштво стиче даном уписа у регистар друштава.

Друштво одговара за своје обавезе цијелокупном својом имовином.

Прије уписа у регистар друштава нико не може наступати у име друштва.

Лице које поступи супротно одредби става 3. овог члана одговара за створене обавезе цијелокупном својом имовином, а када тако наступа више лица за обавезе одговарају неограничено солидарно.

5. Пословне књиге и финансијски извјештаји

Члан 44.

Друштво је дужно водити пословне књиге и сачињавати финансијске извјештаје у складу са законом и другим прописима.

Члан 71.

Друштво престаје у случају:

- 1) истека периода за који је основано;
- 2) спајања, припајања и подјеле;
- 3) окончањем стечајног поступка или одбијањем захтјева за отварање стечајног поступка услјед недостатка имовине;
- 4) престанком на основу одлуке суда;
- 5) одлуком скупштине друштва.

Члан 72.

Друштво може престати одлуком суда донесеном на основу захтјева надлежних органа или лица које докаже правни интерес, када:

- 1) највиши орган утврђен оснивачким актом или статутом не састаје се и не врши своја овлаштења или није вршен избор органа чији претходни мандат је истекао, дуже од двије године;
- 2) дуже од двије године Друштво не остварује приходе;
- 3) је друштву одузето одобрење за обављање дјелатности;
- 4) више не постоје законом утврђени услови за даље постојање друштва у облику у којем је уписано у регистар друштава.

Прије доношења одлуке о престанку друштва, суд може одредити рок за отклањање узрока због којих је доношење одлуке предложено.

3. Смањење основног капитала

Члан 169.

Смањење основног капитала врши се на основу одлуке скупштине донесене двотрећинском већином заступљених дионица с правом гласа.

Одлука о смањењу основног капитала доноси се одвојеним гласањем за сваку класу дионица и објављује се најмање у једном домаћем дневном листу, два пута у року од 30 дана од дана доношења.

Основни капитал се не може смањити испод износа утврђеног у члану 127. став 1. овог закона.

Смањење основног капитала не смије утицати на извршавање обавеза према повјериоцима дионичког друштва.

Члан 170.

Одлука из члана 169. овог закона обавезно садржи:

- 1) износ и разлог смањења основног капитала;
- 2) начин смањења основног капитала; и
- 3) начин повлачења дионица, цијену повучене дионице или начин њеног одређивања.

Смањивање основног капитала повлачењем дионица може се вршити само ако је могућност повлачења предвиђена статутом дионичког друштва или одлуком о емисији дионица.

Повлачење дионица врши се куповином на берзи и другим уређеним јавним тржиштима или понудом дионичарима, у складу са статутом и одлуком скупштине о смањењу основног капитала.

1.1. Сазивање скупштине

Члан 242.

Обавјештење о дневном реду, мјесту, датуму и времену одржавања скупштине, те начину давања пуномоћи и начину гласања на скупштини мора бити објављено најмање у једном дневном листу који се издаје у Федерацији, најкасније 20 дана прије датума одређеног за засједање скупштине.

Ако је одржавање скупштине заказано ван мјеста сједишта дионичког друштва, обавјештење из става 1. овог члана мора бити у истом року упућено сваком дионичару препорученим писмом, телефаксом или електронском поштом, на адресу из листе дионичара из члана 241. став 3. овог закона.

Осим објављивања и достављања обавјештења у складу са одредбама ст. 1. и 2. овог члана, отворено дионичко друштво дужно је осигурати и додатно објављивање, у случајевима, под условима и на начин утврђеним прописима Комисије.

Члан 247.

Дионичар има право, од дана објављивања обавјештења о сазивању скупштине, у просторијама дионичког друштва извршити увид у листу дионичара, финансијски извјештај, са извјештајима ревизора, надзорног одбора и одбора за ревизију и увид у све друге исправе које се односе на приједлог одлука уврштених у дневни ред скупштине.

Члан 248.

Скупштина одлучује двотрећинском већином заступљених дионица с правом гласа о питањима за која је појединим одредбама овог закона изричито тако прописано, укључујући одвојено гласање по класама дионица, а натполовичном већином заступљених дионица с правом гласа, заједничким гласањем свих класа дионица, одлучује о свим осталим питањима из своје надлежности, осим избора

чланова надзорног одбора и одбора за ревизију који се врши у складу са одредбама члана 262. овог закона.

У друштвима са учешћем државног капитала већим од 50% и која се налазе у поступку приватизације, актом Владе Федерације Босне и Херцеговине може бити утврђено да скупштина друштва о свим или о појединим питањима из своје надлежности одлучује већином гласова већом од двотрећинске и натполовичне већине из става 1. овог члана.

Скупштина је дужна најкасније шест мјесеци од завршетка пословне године одлучити о годишњем извјештају друштва, који укључује финансијски извјештај и извјештаје ревизора, надзорног одбора и одбора за ревизију, те о распореду добити или начину покрића губитка за ту пословну годину.

Члан 257.

Одлука скупштине дионичког друштва ништавна је ако:

- 1) скупштина није сазвана на начин утврђен чланом 242. овог закона;
- 2) није унесена у записник;
- 3) је ништавност утврђена одлуком суда.

Члан 258.

Поступак за побијање и поништење одлуке скупштине, код суда код којег је дионичко друштво уписано у регистар друштава може покренути:

- 1) дионичар заступљен на скупштини, чији је приговор на одлуку унесен у записник;
- 2) дионичар који није присуствовао скупштини због сазивања скупштине противно одредбама члана 242. овог закона;
- 3) дионичар чији приједлог или приговор није правилно унесен у записник;
- 4) надзорни одбор и управа и сваки члан надзорног одбора и управе, уколико би извршењем одлуке починио привредни пријеступ или кривично дјело или дионичком друштву нанео штету.

Поступак из става 1. овог члана може се покренути у року од 60 дана од дана одржавања скупштине.

У поступку из става 1. овог члана, дионичко друштво заступа директор или други члан управе, по овлаштењу директора.

Ако је тужитељ члан управе, дионичко друштво заступа лице именовано од надзорног одбора, а када су тужитељи надзорни одбор и управа или њихови чланови, заступника дионичког друштва поставља суд, ако га није именovala скупштина.

3. Престанак дионичког друштва

Члан 297.

Дионичко друштво престаје, у складу са законом и статутом:

- 1) одлуком скупштине;
- 2) спајањем, припајањем и подјелом;
- 3) одлуком суда; и
- 4) стечајем.

4. Ликвидација

Члан 300.

Ако дионичко друштво престаје на основу одредаба члана 297. тач. 1. и 3. овог закона покрене се поступак ликвидације.

У случају из члана 297. тачка 1. овог закона ликвидацију дионичког друштва врши управа, а у случају из члана 297. тачка 3. суд именује ликвидатора.

VI. Допустивост

25. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

26. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њом побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

27. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број 45 0 П 024461 16 Рев 3 од 24. октобра 2017. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апеланти су примили 7. новембра 2017. године, а апелација је поднесена 30. децембра 2017. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки други формални разлог због којег апелација није допустива, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

28. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

29. Апеланти побијају пресуду Врховног суда тврдећи да су том пресудом повријеђена њихова права из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције.

Право на правично суђење

30. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

31. Члан 6 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом.

32. У конкретном случају поступак који су апеланти водили пред редовним судовима односио се и на накнаду штете. Према пракси Уставног суда: "Право на накнаду штете у траженом износу представља право приватног карактера и, као такво, грађанско право на које се примјењују стандарди правичног суђења" (види Уставни суд, Одлука број АП 428/04 од 23. марта 2005. године, став 22, објављена у "Службеном гласнику БиХ" број 32/05).

33. Уставни суд запажа да апеланти износе бројне приговоре тврдећи да у предметном поступку нису имали фер и правично суђење јер им је суштински био онемогућен приступ суду зато што су редовни судови потпуно "игнорисали" њихов захтјев којим су тражили престанак рада тужене.

34. У вези с приговором којим апеланти указују на кршење права на приступ суду због одбацивања појединих тужбених захтјева Уставни суд, имајући у виду образложења редовних судова, не може извести закључак да је изнесен приговор оправдан. Уставни суд запажа да су тужиоци тужбом истакли већи број захтјева (тач. од I до VI изреке пресуде) којим су се редовни судови посебно и детаљно бавили. Уставни суд запажа да је првостепени суд (види тач. 14 и 15 ове одлуке), одлучујући о захтјевима који су обухваћени тач. IV и V изреке првостепене пресуде, цитирао постављене захтјеве, анализирао њихов садржај утврдивши да захтјеви, како су постављени, не испуњавају услове из члана 55 ЗПП, што је био разлог да се захтјеви одбаце. Уставни суд запажа да је овај приговор испитао Кантонални суд који је у свему подржао став првостепеног суда који је додатно појаснио услове за истицање више тужбених захтјева (види тачку 16 ове одлуке), који у околностима конкретног случаја нису били испуњени. Стога, имајући у виду да су редовни судови дали разлоге за одбацивање појединих тужбених захтјева и да су разлоге засновали на одредбама материјалног и процесног права, чија примјена и тумачење кореспондира с образложењима редовних судова, Уставни суд у таквим околностима приговор о кршењу права на приступ суду не може прихватити оправданим.

35. У вези с осталим приговорима који се тичу погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и произвољне примјене права, Уставни суд указује на то да према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене права (види Европски суд, *Pronina protiv Русије*, одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, генерално, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона.

36. Уставни суд ће се, дакле, изузетно упустити у испитивање начина на који су надлежни судови утврђивали чињенице и на тако утврђене чињенице примјенили позитивно-правне прописе када је очигледно да је у одређеном поступку дошло до произвољног поступања редовног суда како у поступку утврђивања чињеница тако и примјене релевантних позитивно-правних прописа (види Уставни суд, Одлука број АП 311/04 од 22. априла 2005. године, став 26). У контексту наведеног, Уставни суд подсјећа и да је у више својих одлука указао да очигледна произвољност у примјени релевантних прописа никада не може водити ка правичном поступку (види Уставни суд, Одлука број АП 1293/05 од 12. септембра 2006. године, тачка 25 и даље и, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Анђелковић против Србије*, пресуда од 9. априла 2013. године, тачка 24). Сходно наведеном, Уставни суд ће испитати да ли је чињенично стање погрешно утврђено, односно да ли је приликом одлучења дошло до произвољне примјене права.

37. Уставни суд, такође, подсјећа на то да је ван његове надлежности да процјењује квалитет закључака судова у погледу процјене доказа уколико се ова процјена не чини очигледно произвољном. Уставни суд се неће мијешати у начин на који су редовни судови усвојили доказе као доказну

грађу. Исто тако, Уставни суд се неће мијешати ни у то којим доказима страна у поступку редовни судови поклањају повјерење на основу слободне судијске процјене (види Уставни суд, Одлука број *АП 612/04* од 30. новембра 2004. године, објављена у "Службеном гласнику БиХ" број 19/05, Европски суд, *Doorson protiv Холандије*, пресуда од 6. марта 1996. године, објављена у Извјештајима број 1996-II, став 78).

38. У односу на остале бројне приговоре којима апеланти указују на незаконитост пресуда редовних судова, Уставни суд из образложења пресуда не уочава ништа што би оправдало бројне приговоре апеланата. Уставни суд запажа да су редовни судови у свјетлу релевантних одређби Закона о привредним друштвима испитали одлуке чију су ништавост тужиоци тражили (тачка II изреке пресуде), утврђујући да је тужена "V" скупштину сазвала у складу са чланом 242 Закона о привредним друштвима, из којег разлога није било могуће утврдити ништавост свих донесених одлука (осим двије одлуке за које је суд утврдио да су ништаве), те да се за ништавост осталих одлука које су донесене на истој скупштини тужене нису стекли процесно-правни услови за истицање ништавости одлука тужене сходно члану 258 Закона о привредним друштвима (види тач. 10, 17 и 18 ове одлуке). Уставни суд, такође, запажа да је првостепени суд детаљно испитао и захтјев апеланата којим су тражили накнаду штете (тачка III изреке пресуде) утврђујући након исцрпне анализе да апеланти тај дио тужбеног захтјева нису доказали (види тач. 11 и 12 ове одлуке), при чему је првостепени суд навео и разлоге за одбацивање тужбе везано за тачку VI изреке пресуде (види тачку 15 ове одлуке). Уставни суд запажа да је првостепени суд провео велики број доказа, цијенећи их у смислу члана 8 ЗПП, утврђујући чињенично стање на које је примијенио материјално право, за шта је дао образложење за које се не може рећи да је неспојиво са захтјевима члана 6 став 1 Европске конвенције. Уставни суд исто тако запажа да су идентични приговори били предмет разматрања од стране редовних судова, које су, супротно тврдњама апеланата, испитали Кантонални суд и Врховни суд. Уставни суд из датих образложења не може извући закључак да су апелациони приговори у вези с утврђеним чињеничним стањем и произвољном примјеном права оправдани. Из оспорених пресуда се не може извући ни закључак да су апелантима у предметном поступку била ускраћена процесна права да у поступку учествују равноправно са супротном страном. Коначно, Уставни суд наглашава да незадовољство оспореним одлукама *per se* не покреће питање кршења права на правично суђење, а у околностима конкретного случаја се чини да су бројни апелациони приговори управо мотивирани незадовољством исходом предметног поступка.

39. Уставни суд, стога, имајући у виду образложења оспорених одлука из којих не уочава произвољност у сегментима на које су апеланти неосновано указали, закључује да оспореном пресудом Врховног суда није прекршено право апеланата на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на имовину

40. Како се наводи о кршењу права на имовину односе на погрешну примјену процесног и материјалног права, те погрешно утврђено чињенично стање, а о томе је Уставни суд расправљао у претходним тачкама ове одлуке у оквиру приговора у вези с наводним кршењем права на правично суђење, Уставни суд, сходно закључку да није било кршења права на правично суђење, из истог разлога сматра да нема ни кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и

Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Забрана дискриминације

41. Апеланти наводе да им је повријеђено и право на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење и правом на имовину. С обзиром на то да апеланти, осим паушалног навода о повреди овог права, нису понудили било какве аргументе и разлоге који би указивали на вјероватноћу да су дискриминисани, Уставни суд сматра и наводе о повреди права на забрану дискриминације из члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и правом на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију неоснованим.

VIII. Закључак

42. Уставни суд закључује да нема кршења права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када из образложења оспорених пресуда не произлази ништа што би оправдало бројне приговоре апеланата, које понављају у апелацији, а који су били предмет оцјене од стране редовних судова, који су све приговоре оцијенили неоснованим, уз образложења која се не чине произвољним у сегментима на које су апеланти указали, укључујући и сегмент наведеног кршења права на приступ суду због одбацивања појединих тужбених захтјева.

43. Није повријеђено ни право апеланата на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење и имовину јер апеланти нису понудили било какве аргументе и разлоге који би указивали на вјероватноћу да су дискриминисани.

44. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

45. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 66/18**, rješavajući apelaciju **Muhameda Gavrankapetanovića i Selima Somuna**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Mirsad Čeman, potpredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 17. decembra 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija **Muhameda Gavrankapetanovića i Selima Somuna** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. oktobra 2017. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Muhamed Gavrankapetanović i Selim Somun (u daljnjem tekstu: apelanti) podnijeli su 30. decembra 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. oktobra 2017. godine. Apelacija je registrirana u upisniku za 2018. godinu.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda u Goraždu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), Općinskog suda u Goraždu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) i tužene Bazne hemije d.d. Vitkovići – Goražde (u daljnjem tekstu: tužena) zatraženo je 29. jula 2019. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Vrhovni sud, Kantonalni sud i Općinski sud su odgovor na apelaciju dostavili u periodu od 2. do 21. augusta 2019. godine. Tužena u ostavljenom roku nije dostavila odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelacionih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Apelanti i ostali tužioci (zajedno u daljnjem tekstu: tužioci) u svojstvu malih dioničara tužene su 24. oktobra 2012. godine podnijeli tužbu protiv tužene radi utvrđivanja ništavosti odluka tužene, isplate i dr.

6. Prvostepeni sud je, odlučujući o konačno opredijeljenom tužbenom zahtjevu, donio Presudu broj 45 0 P 024461 11 P od 14. decembra 2015. godine kojom je u tački I izreke utvrđena ništavost odluka Skupštine tužene (dvije odluke tužene koje su precizirane u izreci presude), dok je tačkom II izreke odbijen zahtjev kojim je traženo utvrđivanje ništavosti preciziranih odluka tužene koje su donesene na istoj "V" skupštini tužene. Tačkom III izreke presude odbijen je tužbeni zahtjev kojim su tužioci tražili isplatu preciziranih iznosa na ime kumulativne štete na imovini dioničara uz obavezuivanje tužilaca na naknadu troškova postupka. Istom presudom, i to tač. od IV do VI odbačena je tužba tužilaca u dijelu kojim su tražili utvrđenje da je tužena propustila zakonsku obavezu za pokretanje postupka prestanka rada i likvidacije društva (tačka IV), utvrđenje prava tužiocima na prestanak rada društva ili likvidaciju (tačka V izreke) i utvrđivanje ništavosti kupoprodajnih ugovora preciziranih u izreci presude (tačka VI izreke) (sve preciznije navedeno u tač. od I do VI izreke prvostepene presude).

7. Apelanti u navodima tužbe, između ostalog, ističu da su zajedno s ostalim tužiocima dioničari tužene, i to apelant Gavrankapetanović s udjelom od 0,6217% i apelant Somun s udjelom od 8,5619%, te da je tužena, odnosno njen menadžment, nakon privatizacije do dana podnošenja tužbe radila suprotno zakonskoj regulativi i dobrim poslovnim običajima i na taj način oštetila društvo i dioničare za milionske iznose. U navodima tužbe je još navedeno da se tužena nije pridržavala zakona prilikom sazivanja "V" skupštine dioničara koja je održana 22. septembra 2012. godine, tako da su sve odluke koje su donesene na toj skupštini nezakonite u smislu člana 257. Zakona o privrednim društvima.

8. Na osnovu velikog broja provedenih dokaza, koji su taksativno pobrojani na str. od 5. do 8. obrazloženja presude, te njihovom ocjenom, u smislu člana 8. Zakona o parničnom

postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) Općinski sud je odlučio kao u izreci presude.

9. Nakon detaljnog ispitivanja odluka tužene, u svjetlu zakonskog okvira, Općinski sud je utvrdio da su odluke precizirane u tački I izreke donesene suprotno relevantnim odredbama Zakona o privrednim društvima (o čemu se prvostepeni sud iscrpno izjasnio na str. od 8. do 14. obrazloženja presude).

10. U vezi s odlučjenjem kojim je odbijen zahtjev za utvrđivanje ništavosti ostalih odluka tužene koje su taksativno pobrojane u izreci presude, a koje su također donesene na "V" skupštini tužene, Općinski sud je naveo da je razlog za takvo odlučjenje zasnovao na odredbi člana 258. Zakona o privrednim društvima, shodno kojoj postupak za pobijanje i poništenje odluka skupštine kod suda može pokrenuti dioničar koji je prisustvovao skupštini i čiji je prigovor na odluku unesen u zapisnik. Budući da tužioci, koji su učestvovali u radu "V" skupštine tužene, shodno provedenim dokazima nisu stavili prigovor na sporne odluke čija se ništavost tražila, koji bi bio unesen u zapisnik, Općinski sud je zaključio da ne postoji osnov na strani tužilaca za pobijanje spornih odluka (tačka II izreke presude).

11. U vezi s konačno opredijeljenim tužbenim zahtjevom tužilaca kojim potražuju štetu koju su prema navodima tužbe pretrpjeli u ukupnom iznosu od gotovo četiri miliona KM, Općinski sud ga je ocijenio neosnovanim (o čemu se prvostepeni sud detaljno izjasnio na str. od 15. do 21. obrazloženja). Općinski sud je u odnosu na taj dio tužbenog zahtjeva (tačka III izreke presude) prvo pojasnio da potraživanja šteta predstavlja razliku između obračunate vrijednosti dionica tužilaca na dan zaključenja ugovora o osnivanju dioničkog društva (28. mart 2003. godine) kada je nominalna vrijednost dionica iznosila 100,00 KM i obračunate vrijednosti dionica na dan vještačenja (30. juni 2014. godine) kada je vrijednost dionice shodno nalazu vještaka iznosila 4,0983 KM. Na osnovu provedenih dokaza, uključujući i nalaz i mišljenje vještaka, Općinski sud je utvrdio da tužena od perioda registracije u obliku dioničarskog društva nije vršila poslovne aktivnosti iz registrirane djelatnosti. Prema ocjeni Općinskog suda, na osnovu predloženih i provedenih dokaza nije na nesporan način utvrđena vrijednost dionica na dan procjene štete, na kojoj činjenici tužioci zasnivaju tužbeni zahtjev, kao ni svojstvo dioničara. Navedeno stoga, kako je naveo Općinski sud, što dionice predstavljaju vrijednosne papire, a njihov imalac to svojstvo dokazuje izvodom sa liste dioničara, pa imajući u vidu odredbu člana 127. stav 2. Zakona o privrednim društvima, te činjenicu da sudu nisu predloženi dokazi iz Registra vrijednosnih papira na okolnost vrijednosti dionica na dan procjene štete, a da iz nalaza vještaka proizlazi da je obračun izvršen na osnovu podataka iz bilansa stanja tužene, taj sud nije mogao prihvatiti kao utvrđenu i tačnu činjenicu o vrijednosti dionica od 4,098 KM, koji iznos je upotrijebljen u obračunu štete.

12. Općinski sud ocjenom provedenih dokaza nije mogao prihvatiti kao dokazanu činjenicu visine štete, a na osnovu obračuna razlike između vrijednosti dionica tužilaca na dan 28. mart 2003. godine i na dan 30. juni 2014. godine. Prvostepeni sud se osvrnuo na prigovore tužilaca da su štetu pretrpjeli nezakonitim radom tužene, što je dovelo do prodaje imovine tužene, koja je svojom vrijednošću činila osnovni kapital društva koji je bio predmet privatizacije u postupku javnog upisa dionica u kojem su tužioci učestvovali i stekli svojstvo dioničara 28. marta 2003. godine, a prvostepeni sud se u vezi s tim prigovorom pozvao na odredbu člana 5. Zakona o privrednim društvima. Općinski sud je naglasio da tužioci navedeni iznos ne potražuju na osnovu poslovnog odnosa sa statusom dužnika na strani tužene, čime bi postojala obaveza tužene na isplatu na osnovu člana 262. ZOO, a u vezi sa članom 5. Zakona o privrednim društvima. Kako je naglasio Općinski sud, tužioci navedeni iznos potražuju na osnovu

smanjenja kapitala društva, smanjivanjem nominalne vrijednosti dionica, pri čemu se sud pozvao na odredbe čl. od 170. do 185. Zakona o privrednim društvima kojima su regulirani postupak i metode smanjivanja osnovnog kapitala dioničkog društva, a navedene odredbe ne predviđaju nikakvu obavezu društva u tom slučaju. Općinski sud je prilikom odlučivanja imao u vidu i odredbe čl. od 178. do 184. Zakona o privrednim društvima koje propisuju obaveze društva u slučaju smanjivanja kapitala metodom povlačenja dionica, što u konkretnom predmetu nije slučaj. Shodno svemu navedenom, Općinski sud je zaključio da tužioci u toku postupka nisu dokazali visinu štete, niti odgovornost tužene za štetu koju potražuju, pa je sud taj dio tužbenog zahtjeva (tačka III izreke) odbio primjenom pravila o teretu dokazivanja iz člana 126. ZPP, a u vezi sa čl. 7. i 123. ZPP.

13. U vezi s odbacivanjem tužbe (tač. IV, V i VI) Općinski sud se detaljno izjasnio na str. od 21. do 24. obrazloženja presude. U vezi sa zahtjevom kojim su tužioci tražili "utvrđenje da je tužena propustila zakonsku obavezu za pokretanje postupka prestanka rada i likvidacije društva koji su se bili stekli po osnovu Zakona o privrednim društvima, čime je u periodu poslije stjecanja uvjeta za pokretanje postupka prestrukturiranja, stečaja ili likvidacije društva do 30. juna 2014. godine prouzrokovana šteta društvu od cca 43 miliona KM, a za šest dioničara pričinjena je šteta od preko tri i po miliona KM" (tačka IV izreke presude)", Općinski sud je naveo da je taj zahtjev doveden u vezi s činjenicom nastanka štete. Prema ocjeni Općinskog suda, navedeno utvrđenje se odnosi na utvrđivanje činjenica koje su među partijskim strankama u postupku nesporne, uključujući i donošenje tih odluka. Shodno tome, kako je naveo Općinski sud, kako je nesporna činjenica nedonošenja tih odluka od strane tužene stavljena u vezi sa štetom, bez obaveze na njenu naknadu na način utvrđivanja postojanja ili nepostojanja pravnog odnosa, što je uvjet za isticanje tužbenog zahtjeva s takvim sadržajem, taj sud nije našao pravni interes za vođenje parnice s tako postavljenim tužbenim zahtjevom, što je bio razlog da se tužba u tom dijelu odbaci primjenom člana 55. ZPP. Na takav stav, prema ocjeni Općinskog suda, nije mogla utjecati ni odluka iz stava III izreke presude zbog razloga koji su navedeni prilikom odbijanja tog dijela tužbenog zahtjeva primjenom pravila o teretu dokazivanja.

14. U vezi s dijelom tužbenog zahtjeva (tačka V izreke presude) kojim su tužioci tražili: "Utvrđuje se pravo tužiocima na prestanak rada društva ili likvidaciju i da utvrdi da su se bili stekli uvjeti za donošenje odluke suda za prestanak društva po datumima..." iz relevantnih odredbi Zakona o privrednim društvima, Općinski sud je naveo da tužioci postavljenim zahtjevom traže da sud utvrdi činjenicu postojanja uvjeta za donošenje odluka o prestanku društva shodno preciziranim datumima. Prema ocjeni Općinskog suda, tužioci kao dioničari tužene imaju pravni interes shodno članu 72. Zakona o privrednim društvima pokrenuti sudski postupak shodno odredbama člana 299. tog zakona za donošenje odluke o prestanku društva, a takva odluka za posljedicu ima pokretanje postupka likvidacije društva. U postavljenom tužbenom zahtjevu tužioci traže utvrđivanje postojanja uvjeta za likvidaciju, što, prema ocjeni Općinskog suda, tužbeni zahtjev čini dijelom utvrđujuće tužbe, za što nisu ispunjeni uvjeti iz člana 55. ZPP, pa je i taj dio tužbe odbačen zbog nepostojanja pravnog interesa za vođenje parnice po ovako postavljenom tužbenom zahtjevu.

15. U odnosu na dio tužbe (tačka VI izreke presude) kojom su tužioci tražili utvrđivanje ništavosti u presudi preciziranih kupoprodajnih ugovora, Općinski sud je pojasnio da se postavljenim zahtjevom traži utvrđivanje ništavosti ugovora koje je tužena zaključila s trećim licima, a tužbom u tom dijelu nisu obuhvaćena ta treća lica. Općinski sud je u vezi s tim dalje pojasnio da je taj sud od tužilaca zatražio da tužbu u tom dijelu

urede tako da u tom dijelu obuhvate sva treća lica koja su bila u ugovornom odnosu s tuženom, što tužioci nisu učinili, pa je tužba u tom dijelu odbačena kao neuredna shodno odredbama člana 336. u vezi sa čl. 334. i 362. ZPP.

16. Odlučujući o žalbama apelanata i ostalih tužilaca, Kantonalni sud je Presudom broj 45 0 P 024461 16 Gž 5 od 24. marta 2016. godine žalbe odbio kao neosnovane. Kantonalni sud je na str. od 3. do 5. iscrpno iznio prigovore tužilaca koje je razmotrio, nakon čega je zaključio da su prigovori neosnovani (o čemu se drugostepeni sud detaljno izjasnio na str. od 6. do 10. obrazloženja presude). U vezi s prigovorom da je prvostepeni sud, proizvoljno primjenjujući procesno pravo, odbio podnesak kojim su tužioci u smislu člana 56. ZPP preinačili tužbu, čime im je onemogućeno pravo na raspravljanje pred sudom o ključnom zahtjevu koji se tiče prestanka rada tužene, Kantonalni sud je naveo da je prigovor neosnovan. Kantonalni sud je u vezi s tim, između ostalog, naveo da postavljeni zahtjev iz tužbe i zahtjev iz preinačene tužbe jesu različiti zahtjevi (u tužbi je traženo donošenje odluke o prestanku rada tužene, a u preinačenoj tužbi donošenje presude da tužena prestaje s radom, da se odredi likvidacioni upravnik koji će provesti postupak likvidacije). Prema ocjeni Kantonalnog suda, preinačenim tužbenim zahtjevom traži se i pokretanje likvidacionog postupka, koji se u smislu člana 300. Zakona o likvidaciji pokreće nakon prestanka društva na osnovu odluke skupštine dioničkog društva, komisije ili suda (član 297. tač. 1. i 3. Zakona o privrednim društvima), kada u smislu istog člana 300. stav 2. likvidacionog upravnika imenuje sud u slučaju pokretanja postupka shodno članu 297. tačka 3. Zakona o privrednim društvima (odlukom komisije ili suda). Shodno tome, Kantonalni sud je, imajući u vidu odredbu člana 55. ZPP, zaključio da se zahtjevi koji nisu povezani istim činjeničnim osnovom mogu kumulativno istaknuti u jednoj tužbi samo ako je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva. Budući da se drugi zahtjev iz preinačene tužbe provodi u vanparničnom, a ne u parničnom postupku, prema ocjeni Kantonalnog suda, prvostepeni sud je pravilno utvrdio da se takav zahtjev ne može isticati u podnesenoj tužbi.

17. U vezi s ostalim prigovorima, Kantonalni sud je, između ostalog, naveo da tužioci neosnovano ističu razloge u vezi s propustima sazivanja Skupštine tužene koja je, prema njihovim tvrdnjama, sazvana suprotno odredbama člana 242. Zakona o privrednim društvima jer je, i prema ocjeni Kantonalnog suda, Skupština tužene sazvana i prema sadržaju obavještenja koje je sadržavalo sve obavezne elemente, pa iz tog razloga nema osnova za ništavost odluka tužene. Kantonalni sud je prihvatio tvrdnje tužilaca da su zajedno s Nadzornim odborom tužene tražili dopunu dnevnog reda, ali i pored toga, prema ocjeni tog suda, prvostepeni sud je pravilno utvrdio da i pored propusta prilikom objavljivanja dopune dnevnog reda nije ispoštovana zakonska odredba u vezi s postupkom za pobijanje i poništavanje odluke Skupštine jer su tužioci propustili izjaviti protivljenje odlukama na zapisnik, čime su izgubili pravo na pobijanje odluka u sudskom postupku.

18. Odlučujući o reviziji apelanata i ostalih tužilaca, Vrhovni sud je donio Presudu broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. oktobra 2017. godine kojom je revizija odbijena. Vrhovni sud je naveo da se blagovremeno izjavljenom revizijom apelanata i ostalih tužilaca (strana 3. obrazloženja presude) pobija drugostepena presuda u odnosu na odbijajući dio zbog povreda odredbi parničnog postupka iz člana 209. ZPP i zbog pogrešne primjene materijalnog prava. Ispitujući osporenu presudu saglasno odredbama člana 241. ZPP, prema kojima se, saglasno odredbi člana 106. stav (2) Zakona o izmjenama i dopunama ZPP, ima provesti postupak u konkretnom slučaju, Vrhovni sud je utvrdio da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, a ni razlozi na koje sud pazi po službenoj dužnosti. Naime, Vrhovni sud je detaljno po tač. od a) do p) prezentirao činjenične navode tužilaca na kojima zasnivaju

osnovanost tužbe (str. od 4. do 6. obrazloženja presude), te se osvrnuo na prigovore u odnosu na odbijajući dio tužbenog zahtjeva (str. od 6. do 21. obrazloženja presude). U vezi s prigovorom tužilaca u odnosu na tačku II izreke presude, Vrhovni sud je, prihvaćajući u svemu stav nižestepnih sudova, između ostalog, naglasio da, imajući u vidu odredbe člana 258. stav 1. tačka 2. Zakona o privrednim društvima, pravo na pobijanje i poništenje odluka skupštine na osnovu povrede člana 242. istog zakona ima dioničar koji zbog sazivanja skupštine protivno odredbama člana 242. Zakona nije prisustvovao skupštini. Kako je tokom postupka utvrđeno da su tužioci bili zastupljeni u radu "V" skupštine tužene to se na njih, prema ocjeni Vrhovnog suda, nisu mogle primijeniti odredbe člana 257, a u vezi sa članom 258. stav 1. tačka 2. Zakona o privrednim društvima.

19. Vrhovni sud je odbijajući dio zahtjeva koji se odnosio na naknadu štete (tačka III izreke) detaljno ispitao na str. od 7. do 14. obrazloženja presude, te se u svemu složio s iznesenim stavovima nižestepnih sudova, dok je neosnovanost prigovora vezanih za ostale zahtjeve tužilaca revizionni sud obrazložio na str. od 14. do 21. obrazloženja, izražavajući stav o slaganju sa stavovima nižestepnih sudova.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

20. Apelanti tvrde da je osporenim presudom Vrhovnog suda povrijeđeno njihovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropski sud), pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i pravo na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na imovinu. U iscrpnim navodima apelacije apelanti, između ostalog, kršenje pobrojanih prava vide u pogrešnoj ocjeni činjeničnog stanja, koja je bila proizvoljna i neistinita, i u pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Ukazuju i na kršenje prava na pristup sudu koje uočavaju u činjenici da su poslali posebnu žalbu i reviziju, ali da nisu dobili posebnu presudu, niti odgovore na njihove prigovore, već veoma paušalne i proizvoljne ocjene bez ikakvog utemeljenja u materijalnom pravu. U vezi s odbijanjem zahtjeva iz tačke II prvostepene presude apelanti smatraju da je sud po službenoj dužnosti bio u obavezi da kao prethodno pitanje razmotri da li je Skupština tužene zakazana zakonito u smislu člana 257. Zakona o privrednim društvima, a onda da odlučuje o ostalom (ništavosti odluka sa V skupštine), te u tom pravcu ukazuju da je primjena člana 258. Zakona o privrednim društvima bila proizvoljna i diskriminirajuća za tužioce. Zatim, u vezi s odlučnjem koje se odnosi na naknadu štete (tačka III izreke), apelanti ukazuju da su obrazloženja sudova krajnje arbitrarna, bez ikakvog oslonca u materijalnom pravu. Pri tome, apelanti ukazuju da se redovni sudovi nisu bavili njihovim prigovorima, posebno Vrhovni sud koji je samo prepričao prvostepenu presudu, pri čemu apelanti ukazuju da se revizionni sud pozvao na odredbu člana 106. stav 2. ZPP, što apelantima uopće nije jasno zbog čega jer se ona ne može dovesti u vezu s konkretnim slučajem, što je samo unijelo dodatne nejasnoće. Apelanti smatraju da je materijalno pravo koje je primijenjeno neadekvatno i proizvoljno jer se odredbe Zakona o privrednim društvima i ZOO, koje su redovni sudovi imali u vidu, ne mogu dovesti u kontekst tužbenog zahtjeva apelanata. Apelanti se pozivaju na odredbe čl. 154. i 155. ZOO koje su primjenjive u konkretnom slučaju, tvrdeći da su ponuđenim dokumentima dokazali da je tužena odgovorna za štetu, a visinu štete je utvrdio kompetentni vještak. Prema navodima apelanata, odbacivanje tužbi (tač. IV i V izreke) proizvoljno je jer su apelanti imali pravni interes da podnesu tužbu na način kako su to učinili i da su u tom

pravcu redovni sudovi proizvoljno primijenili odredbe člana 55. ZPP. Apelanti posebno ukazuju da je prvostepeni sud, odnosno sutkinja Baltić proizvoljno i bez ikakvog osnova odbila preinačenje tužbe od 15. maja 2013. godine, što je bio razlog da zbog sumnji u pristrasnost sutkinje zatraže njeno izuzeće (zahtjev za izuzeće sutkinje Baltić je odbijen). U tom pravcu još navode da je njihov zahtjev kojim su tražili prestanak rada tužene potpuno ignoriran, a što je zapravo i bio ključni razlog za pokretanje postupka.

b) Odgovor na apelaciju

21. Vrhovni sud, Kantonalni sud i Općinski sud su u odgovoru na apelaciju naveli da u svemu ostaju pri razlozima datim u obrazloženjima osporenih presuda, uz prijedlog da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

22. **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15).

U konkretnom slučaju primjenjuje se **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 53/03, 73/05, 19/06) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

3. Istanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi

Član 55.

(1) U jednoj tužbi tužilac može istaknuti više zahtjeva protiv istog tuženog kad su svi zahtjevi povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom.

(2) Ako zahtjevi nisu povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom, oni se mogu istaknuti u jednoj tužbi protiv istog tuženog samo kad je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva i kad je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka.

(3) Ako sud, u slučaju iz stava 2. ovog člana, ocijeni da isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi ne doprinosi ekonomičnosti postupka, najkasnije na pripremnom ročištu donijet će rješenje o razdvajanju postupaka.

(4) Tužilac može u jednoj tužbi istaknuti dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj vezi i tražiti da sud usvoji slijedeći od tih zahtjeva ako nađe da onaj koji je u tužbi istaknut ispred njega nije osnovan.

(5) Zahtjevi se mogu, prema stavu 4. ovog člana, istaknuti u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

4. Preinaka tužbe

Član 56.

(1) Preinaka tužbe jeste promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanje drugog zahtjeva uz postojeći.

(2) Tužba nije preinačena ako je tužilac promijenio pravnu osnovu tužbenog zahtjeva, ako je smanjio tužbeni zahtjev ili ako je promijenio, dopunio ili ispravio pojedine navode.

23. **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 98/15) u relevantnom dijelu glasi:

Član 106. stav (2)

(2) Postupci u predmetima u kojima do dana stupanja na snagu ovog zakona bude donesena prvostepena odluka suda provest će se prema ranije važećim odredbama ovog zakona.

24. **Zakon o privrednim društvima** ("Službene novine Federacije BiH" br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02 – ispravka, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08 – ispravka, 7/09 – ispravka, 63/10 i 75/13).

U konkretnom slučaju primjenjuje **Zakon o privrednim društvima** ("Službene novine Federacije BiH" br. 23/99, 45/00,

2/02, 6/02 – ispravka, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08 – ispravka, 7/09 – ispravka i 63/10) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka. Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst, sačinjen u Ustavnom sudu BiH, a koji u relevantnom dijelu glasi:

2. Pravna sposobnost i odgovornost za obaveze

Član 5.

Svojstvo pravnog lica Društvo stiče danom upisa u registar društava.

Društvo odgovara za svoje obaveze cjelokupnom svojom imovinom.

Prije upisa u registar društava niko ne može nastupati u ime društva.

Lice koje postupi suprotno odredbi stava 3. ovog člana odgovara za stvorene obaveze cjelokupnom svojom imovinom, a kada tako nastupa više lica za obaveze odgovaraju neograničeno solidarno.

5. Poslovne knjige i finansijski izvještaji

Član 44.

Društvo je dužno voditi poslovne knjige i sačinjavati finansijske izvještaje u skladu sa zakonom i drugim propisima.

Član 71.

Društvo prestaje u slučaju:

- 1) isteka perioda za koji je osnovano;
- 2) spajanja, pripajanja i podjele;
- 3) okončanjem stečajnog postupka ili odbijanjem zahtjeva za otvaranje stečajnog postupka uslijed nedostatka imovine;
- 4) prestankom na osnovu odluke suda;
- 5) odlukom skupštine društva.

Član 72.

Društvo može prestati odlukom suda donesenom na osnovu zahtjeva nadležnih organa ili lica koje dokaže pravni interes, kada:

- 1) najviši organ utvrđen osnivačkim aktom ili statutom ne sastaje se i ne vrši svoja ovlaštenja ili nije vršen izbor organa čiji prethodni mandat je istekao, duže od dvije godine;
- 2) duže od dvije godine Društvo ne ostvaruje prihode;
- 3) je društvu oduzeto odobrenje za obavljanje djelatnosti;
- 4) više ne postoje zakonom utvrđeni uslovi za dalje postojanje društva u obliku u kojem je upisano u registar društava.

Prije donošenja odluke o prestanku društva, sud može odrediti rok za otklanjanje uzroka zbog kojih je donošenje odluke predloženo.

3. Smanjenje osnovnog kapitala

Član 169.

Smanjenje osnovnog kapitala vrši se na osnovu odluke skupštine donesene dvotrećinskom većinom zastupljenih dionica s pravom glasa.

Odluka o smanjenju osnovnog kapitala donosi se odvojenim glasanjem za svaku klasu dionica i objavljuje se najmanje u jednom domaćem dnevnom listu, dva puta u roku od 30 dana od dana donošenja.

Osnovni kapital se ne može smanjiti ispod iznosa utvrđenog u članu 127. stav 1. ovog zakona.

Smanjenje osnovnog kapitala ne smije uticati na izvršavanje obaveza prema povjericima dioničkog društva.

Član 170.

Odluka iz člana 169. ovog zakona obavezno sadrži:

- 1) iznos i razlog smanjenja osnovnog kapitala;
- 2) način smanjenja osnovnog kapitala; i
- 3) način povlačenja dionica, cijenu povučene dionice ili način njenog određivanja.

Smanjivanje osnovnog kapitala povlačenjem dionica može se vršiti samo ako je mogućnost povlačenja predviđena statutom dioničkog društva ili odlukom o emisiji dionica.

Povlačenje dionica vrši se kupovinom na berzi i drugim uređenim javnim tržištima ili ponudom dioničarima, u skladu sa statutom i odlukom skupštine o smanjenju osnovnog kapitala.

1.1. Sazivanje skupštine

Član 242.

Obavještenje o dnevnom redu, mjestu, datumu i vremenu održavanja skupštine, te načinu davanja punomoći i načinu glasanja na skupštini mora biti objavljeno najmanje u jednom dnevnom listu koji se izdaje u Federaciji, najkasnije 20 dana prije datuma određenog za zasjedanje skupštine.

Ako je održavanje skupštine zakazano van mjesta sjedišta dioničkog društva, obavještenje iz stava 1. ovog člana mora biti u istom roku upućeno svakom dioničaru preporučenim pismom, telefaksom ili elektronskom poštom, na adresu iz liste dioničara iz člana 241. stav 3. ovog zakona.

Osim objavljivanja i dostavljanja obavještenja u skladu sa odredbama st. 1. i 2. ovog člana, otvoreno dioničko društvo dužno je osigurati i dodatno objavljivanje, u slučajevima, pod uslovima i na način utvrđenim propisima Komisije.

Član 247.

Dioničar ima pravo, od dana objavljivanja obavještenja o sazivanju skupštine, u prostorijama dioničkog društva izvršiti uvid u listu dioničara, finansijski izvještaj, sa izvještajima revizora, nadzornog odbora i odbora za reviziju i uvid u sve druge isprave koje se odnose na prijedlog odluka uvrštenih u dnevni red skupštine.

Član 248.

Skupština odlučuje dvotrećinskom većinom zastupljenih dionica s pravom glasa o pitanjima za koja je pojedinim odredbama ovog zakona izričito tako propisano, uključujući odvojeno glasanje po klasama dionica, a natpolovičnom većinom zastupljenih dionica s pravom glasa, zajedničkim glasanjem svih klasa dionica, odlučuje o svim ostalim pitanjima iz svoje nadležnosti, osim izbora članova nadzornog odbora i odbora za reviziju koji se vrši u skladu sa odredbama člana 262. ovog zakona.

U društvima sa učešćem državnog kapitala većim od 50% i koja se nalaze u postupku privatizacije, aktom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine može biti utvrđeno da skupština društva o svim ili o pojedinim pitanjima iz svoje nadležnosti odlučuje većinom glasova većom od dvotrećinske i natpolovične većine iz stava 1. ovog člana.

Skupština je dužna najkasnije šest mjeseci od završetka poslovne godine odlučiti o godišnjem izvještaju društva, koji uključuje finansijski izvještaj i izvještaje revizora, nadzornog odbora i odbora za reviziju, te o rasporedu dobiti ili načinu pokrića gubitka za tu poslovnu godinu.

Član 257.

Odluka skupštine dioničkog društva ništavna je ako:

- 1) skupština nije sazvana na način utvrđen članom 242. ovog zakona;
- 2) nije unesena u zapisnik;
- 3) je ništavnost utvrđena odlukom suda.

Član 258.

Postupak za pobijanje i poništenje odluke skupštine, kod suda kod kojeg je dioničko društvo upisano u registar društava može pokrenuti:

- 1) dioničar zastupljen na skupštini, čiji je prigovor na odluku unesen u zapisnik;
- 2) dioničar koji nije prisustvovao skupštini zbog sazivanja skupštine protivno odredbama člana 242. ovog zakona;

3) dioničar čiji prijedlog ili prigovor nije pravilno unesen u zapisnik;

4) nadzorni odbor i uprava i svaki član nadzornog odbora i uprave, ukoliko bi izvršenjem odluke počinio privredni prijestup ili krivično djelo ili dioničkom društvu nanio štetu.

Postupak iz stava 1. ovog člana može se pokrenuti u roku od 60 dana od dana održavanja skupštine.

U postupku iz stava 1. ovog člana, dioničko društvo zastupa direktor ili drugi član uprave, po ovlaštenju direktora.

Ako je tužitelj član uprave, dioničko društvo zastupa lice imenovano od nadzornog odbora, a kada su tužitelji nadzorni odbor i uprava ili njihovi članovi, zastupnika dioničkog društva postavlja sud, ako ga nije imenovala skupština.

3. Prestanak dioničkog društva

Član 297.

Dioničko društvo prestaje, u skladu sa zakonom i statutom:

- 1) odlukom skupštine;
- 2) spajanjem, pripajanjem i podjelom;
- 3) odlukom suda; i
- 4) stečajem.

4. Likvidacija

Član 300.

Ako dioničko društvo prestane na osnovu odredaba člana 297. tač. 1. i 3. ovog zakona pokreće se postupak likvidacije.

U slučaju iz člana 297. tačka 1. ovog zakona likvidaciju dioničkog društva vrši uprava, a u slučaju iz člana 297. tačka 3. sud imenuje likvidatora.

VI. Dopustivost

25. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

26. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njom pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

27. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. oktobra 2017. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelanti su primili 7. novembra 2017. godine, a apelacija je podnesena 30. decembra 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

28. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

29. Apelanti pobijaju presudu Vrhovnog suda tvrdeći da su tom presudom povrijeđena njihova prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

30. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

31. Član 6. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom.

32. U konkretnom slučaju postupak koji su apelanti vodili pred redovnim sudovima odnosio se i na naknadu štete. Prema praksi Ustavnog suda: "Pravo na naknadu štete u traženom iznosu predstavlja pravo privatnog karaktera i, kao takvo, građansko pravo na koje se primjenjuju standardi pravičnog suđenja" (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 428/04 od 23. marta 2005. godine, stav 22, objavljena u "Službenom glasniku BiH" broj 32/05).

33. Ustavni sud zapaža da apelanti iznose brojne prigovore tvrdeći da u predmetnom postupku nisu imali fer i pravično suđenje jer im je suštinski bio onemogućen pristup sudu zato što su redovni sudovi potpuno "ignorirali" njihov zahtjev kojim su tražili prestanak rada tužene.

34. U vezi s prigovorom kojim apelanti ukazuju na kršenje prava na pristup sudu zbog odbacivanja pojedinih tužbenih zahtjeva Ustavni sud, imajući u vidu obrazloženja redovnih sudova, ne može izvesti zaključak da je izneseni prigovor opravdan. Ustavni sud zapaža da su tužioci tužbom istakli veći broj zahtjeva (tač. od I do VI izreke presude) kojim su se redovni sudovi posebno i detaljno bavili. Ustavni sud zapaža da je prvostepeni sud (vidi tač. 14. i 15. ove odluke), odlučujući o zahtjevima koji su obuhvaćeni tač. IV i V izreke prvostepene presude, citirao postavljene zahtjeve, analizirao njihov sadržaj utvrdivši da zahtjevi, kako su postavljani, ne ispunjavaju uvjete iz člana 55. ZPP, što je bio razlog da se zahtjevi odbace. Ustavni sud zapaža da je ovaj prigovor ispitao Kantonalni sud koji je u svemu podržao stav prvostepenog suda koji je dodatno pojasnio uvjete za isticanje više tužbenih zahtjeva (vidi tačku 16. ove odluke), koji u okolnostima konkretnog slučaja nisu bili ispunjeni. Stoga, imajući u vidu da su redovni sudovi dali razloge za odbacivanje pojedinih tužbenih zahtjeva i da su razloge zasnovali na odredbama materijalnog i procesnog prava, čija primjena i tumačenje korespondira s obrazloženjima redovnih sudova, Ustavni sud u takvim okolnostima prigovor o kršenju prava na pristup sudu ne može prihvatiti opravdanim.

35. U vezi s ostalim prigovorima koji se tiču pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i proizvoljne primjene prava, Ustavni sud ukazuje na to da prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije preispitivanje zaključaka redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituirá redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li su, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminaciona.

36. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivno-pravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivno-pravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1293/05* od 12. septembra 2006. godine, tačka 25. i dalje i, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Andelković protiv Srbije*, presuda od 9. aprila 2013. godine, tačka 24). Shodno navedenom, Ustavni sud će ispitati da li je činjenično stanje pogrešno utvrđeno, odnosno da li je prilikom odlučivanja došlo do proizvoljne primjene prava.

37. Ustavni sud, također, podsjeća na to da je van njegove nadležnosti da procjenjuje kvalitet zaključaka sudova u pogledu procjene dokaza ukoliko se ova procjena ne čini očigledno proizvoljnom. Ustavni sud se neće miješati u način na koji su redovni sudovi usvojili dokaze kao dokaznu građu. Isto tako, Ustavni sud se neće miješati ni u to kojim dokazima strana u postupku redovni sudovi poklanjaju povjerenje na osnovu slobodne sudijske procjene (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 612/04* od 30. novembra 2004. godine, objavljena u "Službenom glasniku BiH" broj 19/05, Evropski sud, *Doorson protiv Holandije*, presuda od 6. marta 1996. godine, objavljena u Izvještajima broj 1996-II, stav 78).

38. U odnosu na ostale brojne prigovore kojima apelanti ukazuju na nezakonitost presuda redovnih sudova, Ustavni sud iz obrazloženja presuda ne uočava ništa što bi opravdalo brojne prigovore apelanata. Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi u svjetlu relevantnih odredbi Zakona o privrednim društvima ispitali odluke čiju su ništavost tužiocima tražili (tačka II izreke presude), utvrđujući da je tužena "V" skupštinu sazvala u skladu sa članom 242. Zakona o privrednim društvima, iz kojeg razloga nije bilo moguće utvrditi ništavost svih donesenih odluka (osim dvije odluke za koje je sud utvrdio da su ništave), te da se za ništavost ostalih odluka koje su donesene na istoj skupštini tužene nisu stekli procesno-pravni uvjeti za isticanje ništavosti odluka tužene shodno članu 258. Zakona o privrednim društvima (vidi tač. 10, 17. i 18. ove odluke). Ustavni sud, također, zapaža da je prvostepeni sud detaljno ispitao i zahtjev apelanata kojim su tražili naknadu štete (tačka III izreke presude) utvrđujući nakon iscrpne analize da apelanti taj dio tužbenog zahtjeva nisu dokazali (vidi tač. 11. i 12. ove odluke), pri čemu je prvostepeni sud naveo i razloge za odbacivanje tužbe vezano za tačku VI izreke presude (vidi tačku 15. ove odluke). Ustavni sud zapaža da je prvostepeni sud proveo veliki broj dokaza, cijeneći ih u smislu člana 8. ZPP, utvrđujući činjenično stanje na koje je primijenio materijalno pravo, za što je dao obrazloženje za koje se ne može reći da je nespojivo sa zahtjevima člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Ustavni sud isto tako zapaža da su identični prigovori bili predmet razmatranja od strane redovnih sudova, koje su, suprotno tvrdnjama apelanata, ispitali Kantonalni sud i Vrhovni sud. Ustavni sud iz datih obrazloženja ne može izvući zaključak da su apelacioni prigovori u vezi s utvrđenim činjeničnim stanjem i proizvoljnom primjenom prava opravdani. Iz osporenih presuda se ne može izvući ni zaključak da su apellantima u predmetnom postupku bila uskraćena procesna prava da u postupku učestvuju ravnopravno sa suprotnom stranom. Konačno, Ustavni sud

naglašava da nezadovoljstvo osporenim odlukama *per se* ne pokreće pitanje kršenja prava na pravično suđenje, a u okolnostima konkretnog slučaja se čini da su brojni apelacioni prigovori upravo motivirani nezadovoljstvom ishodom predmetnog postupka.

39. Ustavni sud, stoga, imajući u vidu obrazloženja osporenih odluka iz kojih ne uočava proizvoljnost u segmentima na koje su apelanti neosnovano ukazali, zaključuje da osporenim presudom Vrhovnog suda nije prekršeno pravo apelanata na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

40. Kako se navodi o kršenju prava na imovinu odnose na pogrešnu primjenu procesnog i materijalnog prava, te pogrešno utvrđeno činjenično stanje, a o tome je Ustavni sud raspravljao u prethodnim tačkama ove odluke u okviru prigovora u vezi s navodnim kršenjem prava na pravično suđenje, Ustavni sud, shodno zaključku da nije bilo kršenja prava na pravično suđenje, iz istog razloga smatra da nema ni kršenja prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Zabrana diskriminacije

41. Apelanti navode da im je povrijeđeno i pravo na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu. S obzirom na to da apelanti, osim paušalnog navoda o povredi ovog prava, nisu ponudili bilo kakve argumente i razloge koji bi ukazivali na vjerovatnoću da su diskriminirani, Ustavni sud smatra i navode o povredi prava na zabranu diskriminacije iz člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i pravom na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju neosnovanim.

VIII. Zaključak

42. Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada iz obrazloženja osporenih presuda ne proizlazi ništa što bi opravdalo brojne prigovore apelanata, koje ponavljaju u apelaciji, a koji su bili predmet ocjene od strane redovnih sudova, koji su sve prigovore ocijenili neosnovanim, uz obrazloženja koja se ne čine proizvoljnim u segmentima na koje su apelanti ukazali, uključujući i segment navodnog kršenja prava na pristup sudu zbog odbacivanja pojedinih tužbenih zahtjeva.

43. Nije povrijeđeno ni pravo apelanata na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje i imovinu jer apelanti nisu ponudili bilo kakve argumente i razloge koji bi ukazivali na vjerovatnoću da su diskriminirani.

44. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

45. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević, s. r.

KAZALO

**PREDSJEDNIŠTVO
BOSNE I HERCEGOVINE**

- 5 Odluka o imenovanju voditelja dijela kontingenta Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u misiji potpore miru "Odlučna potpora" u Islamskoj Republici Afganistan (hrvatski jezik)
Odluka o imenovanju šefa dijela kontingenta Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u misiji podrške miru "Odlučna podrška" u Islamskoj Republici Afganistan (bosanski jezik)
- 6 Odluka o imenovanju voditelja grupe stožernog osoblja oružanih snaga Bosne i Hercegovine u Misiji obuke Evropske unije u Srednjoafričkoj Republici (hrvatski jezik)
Odluka o imenovanju šefa grupe štabnog osoblja Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u Misiji obuke Evropske unije u Centralnoafričkoj Republici (bosanski jezik)

**DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA ZA
ELEKTRIČNU ENERGIJU - DERK**

- 7 Odluka o izmjeni Odluke o tarifama za sustavnu i pomoćne usluge (hrvatski jezik)
Odluka o izmjeni Odluke o tarifama za sistemsku i pomoćne usluge (srpski jezik)

Odluka o izmjeni Odluke o tarifama za sistemsku i pomoćne usluge (bosanski jezik)

**KONKURENCIJSKO VIJEĆE
BOSNE I HERCEGOVINE**

- 1 8 Rješenje broj UP-05-26-1-005-24/19 (hrvatski jezik) 4
Rješenje broj УП-05-26-1-005-24/19 (srpski jezik) 12
1 Rješenje broj UP-05-26-1-005-24/19 (bosanski jezik) 20

**CENTRALNA BANKA
BOSNE I HERCEGOVINE**

- 2 9 Odluka o imenovanju direktora Centralne banke Bosne i Hercegovine - Glavne jedinice Mostar (hrvatski jezik) 28
Odluka o imenovanju direktora Centralne banke Bosne i Hercegovine - Glavne jedinice Mostar (srpski jezik) 28
2 Odluka o imenovanju direktora Centralne banke Bosne i Hercegovine - Glavne jedinice Mostar (bosanski jezik) 29

**USTAVNI SUD
BOSNE I HERCEGOVINE**

- 3 10 Odluka broj AP 1/18 (hrvatski jezik) 29
Odluka broj AP 1/18 (srpski jezik) 35
Odluka broj AP 1/18 (bosanski jezik) 41
11 Odluka broj AP 66/18 (hrvatski jezik) 47
Odluka broj AP 66/18 (srpski jezik) 53
3 Odluka broj AP 66/18 (bosanski jezik) 59

Edin RIZVANOVIĆ
Arif NANIĆ

**POSLOVNO
STATUSNO
PRAVO**

Sarajevo, 2018.

Sead DEDIĆ
Fuad PURIŠEVIĆ

§

OPĆE
SLUŽBENIČKO
PRAVO

Sarajevo, 2016.

MATO TADIĆ

UPRAVNO I RADNO
PRAVO PREMA PROGRAMU
PRAVOSUDNOG ISPITA

TREĆE IZMIJENJENO I DOPUNJENO IZDANJE

SARAJEVO, 2016

Edin RIZVANOVIĆ

**BOSNA
I HERCEGOVINA
vs.
EUROPSKA UNIJA**

Sarajevo, 2018.

TIN MATIĆ

GLOBALNA UNIFIKACIJA PRAVA ELEKTRONIČKE TRGOVINE

KONVENCIJA UN-a
O ELEKTRONIČKOJ
KOMUNIKACIJI

The screenshot shows the homepage of the official gazette website. At the top, there is a navigation bar with the logo of JP NIO and the text 'SLUŽBENI LIST BIH'. Below this, there are several menu items: 'Jezik', 'Službena glasila', 'Oglašavanje', 'Izdavaštvo', 'Pretraga', 'Info', 'Kontakti', and 'Vijesti'. The main content area is titled 'Naslovna stranica' and contains several news items. On the left, there is a sidebar with a list of links: 'Pretplata', 'Cjenovnik', 'Izdavaštvo', 'Info - historijat', 'Kontakt', 'Međun. saradnja', 'Korisni linkovi', and 'Oglasni dio'. On the right, there is a sidebar with social media icons (Facebook, Twitter, Google+) and contact information for JP NIO, including the address 'Džemala Bijedića 39/III, 71000 Sarajevo, BiH', phone number '+387 33 72 20 30', and email 'e-pošta: Sluzbeni.list.BiH'. There are also buttons for 'BAZA PRAVNIH AKATA' and 'Stara web stranica' with the URL 'www.slist.ba'. The main content area features several news items with titles and brief descriptions:

- PLAN JAVNIH NABAVKI ZA 2019. GODINU**
- Službeni glasnik BiH broj 1/20**
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA BOSNE I HERCEGOVINE
MIŠLENJE REVIZORA IZ IZVJEŠTAJA O IZVRŠENOM PREGLEDU I REVIZIJI FINANSUSKIH IZVJEŠTAJA POLITIČKIH STRANAKA ZA 2017. GODINU
AGENCIJA ZA DRŽAVNU SLUŽBU BOSNE I HERCEGOVINE
RJEŠENJE
- Službene novine Federacije BiH broj 2/20**
VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
ODLUKU O DONOŠENJU PROGRAMA O PRESTRUKTURIRANJU ELEKTROENERGETSKOG SEKTORA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE
VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
RJEŠENJE O IMENOVANJU PREDSEDNIKA I ČLANOVA KOMISIJA ZA PROVEDBU REDOVNOG POPISA U 2020. GODINI
- Službene novine Kantona Sarajevo broj 52/19**
SKUPŠTINA KANTONA SARAJEVO
ODLUKU O IZBORU PREDSEDAVAJUĆE SKUPŠTINE KANTONA SARAJEVO
SKUPŠTINA KANTONA SARAJEVO
ODLUKU O IZMJENI NAZIVA DIJELOVA ULICA, ODNOSNO
- Međunarodni ugovori broj 3/19**
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
ODLUKU O DAVANJU SAGLASNOSTI ZA RATIFIKACIJU UGOVORA O AMANDMANU I PRISTUPANJU UGOVORU O GRANTU OD 15.2.2011. IZMEĐU BOSNE I HERCEGOVINE, VODOVODA I KANALIZACIJE BIJELEINA A. D. OPĆINE

Nakladnik: Ovlaštena služba Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Trg BiH 1, Sarajevo - Za nakladnika: tajnik Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine Gordana Živković - Priprema i distribucija: JP NIO Službeni list BiH Sarajevo, Džemala Bijedića 39/III - Ravatelj: Dragan Prusina - Telefoni: Centrala: 722-030 - Ravatelj: 722-061 - Pretplata: 722-054, faks: 722-071 - Oglasni odjel: 722-049, 722-050 faks: 722-074 - Služba za pravne i opće poslove: 722-051 - Računovodstvo: 722-044, 722-046 - Komercijala: 722-042 - Pretplata se utvrđuje polugodišnje, a uplata se vrši UNAPRIJED u korist računa: UNICREDIT BANK d.d. 338-320-22000052-11, VAKUFСКА BANKA d.d. Sarajevo 160-200-00005746-51, HYPO-ALPE-ADRIA-BANK A.D. Banja Luka, filijala Brčko 552-000-0000017-12, RAIFFEISEN BANK d.d. BiH Sarajevo 161-000-00071700-57 - Tisak: "Unioninvestplastika" d.d. Sarajevo - Za tiskaru: Jasmin Muminović - Reklamacije za neprimljene brojeve primaju se 20 dana od izlaska glasila.

"Službeni glasnik BiH" je upisan u evidenciju javnih glasila pod rednim brojem 731.

Upis u sudski registar kod Kantonalnog suda u Sarajevu, broj UF/I - 2168/97 od 10.07.1997. godine. - Identifikacijski broj 4200226120002. - Porezni broj 01071019. - PDV broj 200226120002. Molimo pretplatnike da obvezno dostave svoj PDV broj radi izdavanja poreske fakture.

Pretplata za I polugodište 2020. za "Službeni glasnik BiH" i "Međunarodne ugovore" 120,00 KM, "Službene novine Federacije BiH" 110,00 KM.

Web izdanje: <http://www.sluzbenilist.ba> - godišnja pretplata 240,00 KM